

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Polemica

Burghaber, Adam

Fribvrgi Helvetiorvm, 1678

Sacramenta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72462](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72462)

ligi, quàm DEUM malas etiam volitiones infallibiliter præordinare ad finem suum salvâ omni arbitrij creati libertate, simulque suam doctrinam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ humillimè subijciunt, Ejus judicio statuti, quidquid ipsa circa sanam doctrinam & Sanctæ Fidei mysteria statuerit. Deinde ex mente Adversariorum DEUS non solum permittit, atque ordinat, & sic utitur impijs, sed etiam determinatè imperat, ac necessitat ad actum indispensabiliter malum; esto ulteriolem aliquem finem bonum intendat; quis autem sani cerebri dubitare possit, quin talis actio sit flagitiosa Deoque indigna? aut fingi potest efficacior procuratio criminis, quàm velle, prædefinire, intendere, imperare, necessitare physicè ad actum, cui indispensabiliter annexa sit culpa? Denum si omnia improprie intelligenda vellet Amelius, rectius dixisset, hanc non esse amplius sententiam modernorum Calvinistarum & Lutheranorum, sed Calvini, quàm verbis clarioribus expressit cum Zwinglio, & Beza, quàm ut ullâ tergiversatione eludi queat. Et qui nihil blasphemiarum apud hoshæresiarachas odoratur, obesse nimium naris est.

SACRAMENTA.

Est hæreticorum in erroribus suis instabilitas, ut non solum à vera Romano-Catholica Ecclesia doctrina discedant, sed inter se etiam semper discedant ex alijs in alios errores delabentes. Et quamvis hanc animi levitatem in omnibus fidei dogmatibus, quæ in Controversiam trahunt, satis clarè ostendant, in Sacramentis tamen eam vel maxime prædant, ubi nec in nomine, nec in Essentia, nec in virtute, nec in effectu, nec in numero &c. Conveniunt vel cum Romana Ecclesia, vel inter se ipsos, suum quique placitum sequentes; ut planè Propheticum illud Jsaia 19. v. 2. in eis impleatur: concurrere faciam Aegyptios adversus Aegyptios: & pugnabit vir contra fratrem suum, & vir contra amicum suum, & civitas adversus civitatem, & regnum ad versus regnum. Contra apud Romano-Catholicos in Fidei articulis una est omnium sententia ac doctrina, idèque semper animisensus. Constabunt hæc ex sequentibus Controversijs de Sacramentis, ad quæ post bona opera, tanquam istorum subsidia, progredimur pertractanda, atque eadem more nostro in plures Controversias ita disperniemus, ut in singulis primo semper doctrinam catholicam proponamus, tum ex ista hæreticorum errores refellamus, continuato, quem cepimus, illarum numero.

CONTROVERS. LXII.

DE ESSENTIA SACRAMENTORUM

Nomen Sacramenti apud Latinos sumitur pro juramento. In Sacra Scriptura accipitur subinde pro mysterio seu re occulta ac secreta maxime sancta aut in Similitudinem factorum occultanda: subinde pro signo rei occultæ præsertim sacra. Ex communi Ecclesiæ, San-

ctorum Patrum, & Theologorum usu magis contrahitur & determinatur ad certa quedam & spiritualia signa sensibilia rei sacra, ut proinde nomen Sacramenti hodie per antonomasiam non pro quocunque signo rei, sed pro certis tantum accipitur, nempe pro ijs, quæ rem sacram homines Sanctificantem denotant modo infra explicando. De re loquendo; vera ac propria Sacramenta in utraque lege fuisse, indubitatum est, quia Concilia & Patres absolute affirmant, ea in Antiqua etiam Lege extitisse. Videndum igitur, quomodo se habeant.

PARS PRIOR

DOCTRINÆ CATHOLICORUM.

I. *Doctrina prima.* Sacramentum in communem est ceremonia sacra, sensibilis, stabilis, in pignus gratiæ instituta. Sumitur hæc definitio ex D. Thoma 1. 2. q. 101. art. 4. Et q. 102. art. 5. ubi eam haud obscure tradit. Eadem est ex mente cæterorum Theologorum, non tam reipsâ, quàm verbis dissentientium. Expresse illam tradit Arriaga de Sacramentis in communem Disp. 1. num. 44. Explicatur & dicitur 1. Ceremonia sacra; nam omnes homines nomine Sacramenti intelligunt aliquod signum, cujus significatio vel institutio proveniat a DEO: aliquo modo tamen debeat exerceri vel recipi in homine ipso, atque idcirco licet ceremonia, quæ homo ipso ejus usu aliquo modo scilicet exterius sanctificetur. Duplex autem est sanctitas, quam tribuunt Sacramenta; una interna & perfecta per infusam gratiam sanctificantem: altera externa & imperfecta, nempe legalis, quæ olim Judæi liberabantur à nonnullis immunditijs & quasi legalibus irregularitatibus: nec consistebat in dono supernaturali animæ infuso, sicuti gratia justificans, sed tantum erat immunitas quedam ab omni legali impedimento cultus divini, ut homo censeretur dignus communione Fidelium in publicis precibus & sacrificijs &c. Dicitur 2. sensibilis; quam particulam omnes Theologi admittunt cum Trident. Sess. 13. c. 3. ubi Sacramenta dicuntur *visibilis gratiæ forma visibilis*, hoc est, sensibilis, posito scilicet præcipuo sensu pro quolibet alio; cum enim Respub. humana non nisi sensibilibus gubernetur, oportuit pro ipsa ceremoniam hanc esse externam ac sensibilem. Dicitur 3. stabilis; loquimur enim hic de Sacramentis legalibus pro tota aliqua communitate institutis, qualia de facto probabiliter fuerunt omnia etiam legis veteris. Quod si abstrahamus à Sacramentis legalibus & non legalibus, potest æque Sacramentum pro uno & altero homine & usu institui; ac sacrificium.

II. Dicitur 4. in pignus gratiæ. Nam omne Sacramentum etiam Veteris Legis signum est gratiæ sanctificantis: item aliquam Sanctitatem reipsâ causat. Prius sumitur ex Concilio Florentino in decreto unionis, ubi hæc habentur: *Sacramenta novæ legis multum differunt à Sacramentis antiquæ legis; ista enim nec causabant gratiam, sed tantum per Passionem Christi dandam figurabant: illa vero nostra continent gratiam, & ipsam dignè suscipientibus conferunt.* Posterius inde habetur, quod omne

Aulus

Authores Vocem illam Sacramentum usurpent pro ceremonia sacra, quæ hocipio, quia est sacra, tribuit Suscipienti sanctitatem; cum exercere ceremoniam aliquam, & ipso illius usu Sanctificari saltem exterius, sint formalissimè loquendo idem. Sacramentum igitur in Communi asserimus pignus gratiæ Sanctificantis, ut per hanc vocem excludamus propriam causalitatem propter Veteris legis Sacramenta, quia in DEO non omnis promissio causat propriè rem promissam, quando scilicet jam Supponitur ante eam promissionem res illa futura; nec tamen vetera Sacramenta merè speculative gratiam significabant, sed erant allecurationes Christi futuri, & gratiæ per eum promissæ; atque ideo vocantur promissiones ac re-promissiones, non aliter ac chirographum dicitur obligatio, licet formaliter non sit obligatio, sed signum & allecratio factæ obligationis, & qui exhibet chirographum, dicitur exhibere obligationem, tamen de novo non stipuletur. Dicitur 5. in *fluata*. Nemo à Deo, & quidem propriè auctoritate, à quo solo vetera Sacramenta fuisse instituta docent communiter Theologi: de Nostratis vero sic definit Tridentinum Sess. 7. de sacram. can. 1. *si quis dixerit, non omnia Sacramenta nova legis fuisse à Iesu Christo instituta, anathema sit.* Sed estne hoc de fide; Respond. affirmativè posse valent. Bellarm. Vasquez, Coninck, Lugo, Dicastillo D. 3. de Sacram. in communi n. 9. & alios. Nam quamvis Tridentinum in sua illa generali definitione non expresse sit particulam immediatè; attamen clarum est, ibi sermonem esse de immediata institutione. Christus quæ homo non quidem instituit Sacramenta potestate auctoritatis; instituit tamen potestate cuiusdam excellentiæ, ut habetur in Tridentino Sess. 13. c. 1. & 2. agente, *Christum discensurum ex hoc Mundo suis verbis instituisse Sacramentum Eucharistiæ.* Atqui discensurus erat, ut homo. Quem admodum ergo Christo, ut Deo, competebar potestas auctoritatis, ita humanitati, quæ instrumento conjuncto, competebar quædam potestas tantæ excellentiæ super omnem puram creaturam possibilem, quanta alijs convenire non potest; etiam si aliàs non videatur repugnare, etiam puræ creaturæ dari potestatem dependentem & delegatam instituendi Sacramenta infallibiliter ex opere operato gratiam conferentia. Sed de hoc Scholasticè.

III. Ex definitione Sacramenti in communi sic declarata hæc tria apertè inferuntur. *Primum.* Nostra Sacramenta univocè conveniunt cum antiquis, ut habet Communis Sententia Theologorum cum S. Thoma 3. part. q. 60. art. 2. ad 2. Ratio est, quia antiqua æquè ac nostra propriè & in rigore participant definitionem Sacramenti à nobis traditam; siquidem utraque sunt ceremoniæ sacre in pignus gratiæ à Deo institutæ. Non obstat, quod nostra sint perfectiora antiquis; etenim etiam homo est multo perfectior, quam cætera animalia. *Secundum.* Per hanc definitionem clarè excluduntur à ratione Sacramenti, quæcunque Sacramenta non sunt. v. g. Cruces, imagines, prima Tonsura, Aqua benedicta, Professio Religionis, Consecratio Abbatum, Absolutio ab excommunicatione, transitus Maris rubi, aqua è petra featuriens, Mannæ, serpens æneus, Lectio & Cantus Evangeliorum, Verba Christi Matthæi 9. v. 2. remittuntur tibi peccata tua, Insufflatio ejusdem in discipulos Ioan. 20. v. 22. Sacrificium,

Martyrium, Chrisma, Sal, Saliva, quæ ultima tria significant gratiam sanctificantem & dona spiritus sancti in baptismo dari solita &c. Hæc, inquam, omnia & similia excluduntur tum ob alias rationes in definitione Sacramenti requisitas. tum maximè quia non sunt pignus seu arrha à Deo nobis data gratiæ concedendæ &c. *Tertium.* Hæc definitio nostra Sacramenti in communi meritò anteponebatur cæteris. D. Thomæ q. 60. cit. art. 2. quod sit signum rei sacre hominem sanctificantis. Scoti in 4. Dist. 1. q. 2. quod sit signum sensibile gratiam Dei, vel ejus effectum gratuitum ex institutione divina efficaciter significans. Suarezij in 3. part. tom. 3. D. 1. sect. 4. quod sit sacra & sensibilis ceremonia homines aliquo modo sanctificans & veram aliquam sanctitatem ex instituto significans. Esparzæ de Sacram. q. 1. quod sit signum symbolicum sanctitatis practicum à Deo pro hominibus institutum. Et aliorum. Tum quia aliquæ non satis arcent ea, quæ comuni sensu sunt è numero Sacramentum excludenda. Tum quia non requiritur necessariò illa similitudo naturalis; siquidem Deus quamcunque rem in pignus gratiæ accipere potest, etsi congruum videatur, ut quæ aliquam similitudinem præferunt, præ alijs disparatis assumantur. Tum quia pleræque tollunt univocationem Sacramentorum in communi. Tum quia omnes suis laborant nævis, nisi in seipsum nostræ definitionis explicantur, ut consideranti patebit.

IV. Videtur nonnullis Auctoribus pignus istud, cujus mentio fit in definitione, fictitium. Sed plane immeritò Nam hoc nomine utitur Catechismus Romanus cap. 7. aiens, *Sacramentis quasi pignoris nos Christum habere obligatum ad promissa sua.* Eodem utitur Oecumenius, qui explicans illud 1. Petri 3. v. 21. *quod & vos similis forma salvos facis baptisma non carnis depositione sordium, sed conscientie bona interrogatio in DEUM.* Vocat baptisma expressè pignus; quasi diceret Petrus: Baptismus, tanquam pignus promissionum DEI, vos in anima purgavit, ut bonâ conscientia DEO appropinquare, rogare &c. possitis. Eo ipso etiam nomine utuntur Patres dum teste Belarmino Lib. 1. de Sacrament. cap. 17. non raro Sacramenta vocant sigilla, vel signacula, quibus perinde ac pignoribus allecrauit nos de suis promissionibus DEUS. Inprimis igitur pignus provenit ex voluntate DEI, à qua unice dependet; quibus autem ratio pignoris de facto conveniat, quibus non, docemur ab Ecclesia affirmante tot & non plura esse Sacramenta. Deinde cum omnia Sacramenta sint Actiones Christi, haud ægrè intelligitur, quomodo illa sint pignus seu promissio tenens se ex parte DEI de gratia nobis danda; omnis enim promissio seu pignus tenet se quodammodo ex parte promittentis. Demum si omnia Sacramenta, ut non pauci volunt, aut saltem pleraque possint esse valida & informia, melior & universalior omnibus Sacramentis conceptus non occurrit, quam quod sint gratiæ pignora seu promissiones, hoc est, allecurationes DEI de serâ voluntate dandi gratiam omnibus, qui eas actiones rite cum debita scilicet dispositione exercent; adeoque non in sensu composito cum ipso obice, sed quando iste vel non adest, vel iterum remotus est, ut beate Arriaga Disp. 1. cit. n. 49. Non obstat, hæreticos etiam hæc vel simili voce uti. Nam isti volunt quidem Sacramenta esse quædam sigilla, sed non quatenus

quateus significant vel conferunt gratiam sanctificantem internam, quam ipsi absolute negant, sed quatenus fidem justificantem & iustitiam Christi oblatam & collatam obsignant, atque incertitudinem aliquam Securitatēque Salutis præstant, sicuti expressè tradit Gerhardus Lib. 2. Part. 2. de Sacramentis in comuni fol. 810. quod & falsum est, & à nostra sententiā maximè alienum. Plura de hoc mox in altera parte hujus controversiæ. Solum nunc addo, videri hanc nostram doctrinam perquam commodam ad refutandos hæreticos; quia ex una parte admittimus promissiones, quas ipsi adeo urgent; & planè ab istis abstrahi in Sacramentorum explicatione non potest: ex altera verò parte facilius illis errorem suum ostendimus, quod prædictas promissiones malè intelligant, explicant, & ad cæteros suos errores detorqueant.

V. *Doctrina secunda.* Novæ Sacramentā statim gratiæ constant omnia rebus & verbis: Vetera autem non constabant verborum formulā. Sumitur ex Concilio Florentino, quod Sess. ultima decreto Eugenij IV. hæc habet de Sacramentis novæ Legis: *Hæc omnia tribus perficiuntur, rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & Personā Ministrum conferentis Sacramentum cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia.* Ubi cum pro solis Novæ Legis Sacramentis hæc requirat Concilium, hocipso innuit pro veteribus verba non fuisse necessaria. Ex eodem Florentino ulterius habetur, Sacramenta Novæ Legis (saltem quæ in usu consistunt) ita rebus tanquam Materia, & verbis tanquam Formā constare, ut intrinsecè & essentialiter hæc partes includant, quod communiter etiam tradunt Authores, vocantes hæc partes Materiā & Formam. Quemadmodum igitur materia & forma physice unitæ pertinent ad essentiā compositi, ita Materia & Forma Sacramenti moraliter & sufficienter unitæ pertinent ad essentiā Sacramenti. Dixi consistentibus in usu; quod additur propter Eucharistiam, ubi est specialis difficultas, ob quam forma videri possit non pertinere ad essentiā Sacramenti; quandoquidem illud in esse Sacramenti longo tempore perseverat, postquam forma consecrationis omnino periit. Verum etiam si forma consecrationis post consecutum Sacramentum statim physice pereat; moraliter tamen adhuc manet, quamdiu manent species consecratæ, hristum continentes, ut bene Valentia, Suárez, Tanner, Lugo, Arriaga D. 8. n. 15. & alij, qui idcirco recte tenent, verba etiam in Evcharistia esse formam & partem Sacramenti intrinsecam. Cæterum in Sacramento duplex reperitur compositio; una ex Sacramento & Sacramentalitate, hoc est; vi ad significandum proveniente ex Christi institutione: altera antecedens ex materia & forma Sacramentum constituens. De hac posteriore compositione procedit doctrina nostra, quam ex mente Florentini dedimus; prior enim compositio constat ex hoc Sacramento tanquam parte materiali, & eorum conflatum ex materia & forma tanquam subiectum & determinabile subternitur Sacramentalitati seu supernaturali ac totali significationi veluti formæ ac determinati; ut proinde eadem materia & forma diverso respectu sint & faciant totum, & partem duntaxat subiectivam; prius respectu Sacramenti seu compositi physici: posterius respectu Sacramentalitatis, seu compositi artificialis.

VI. *Doctrina tertia.* Materia & forma est aliquo

modo a Christo determinata atque designata, ut sit invariabilis ab Ecclesia. Ita omnes tenent Catholici. Nam Christus designavit quædam prædicata rerum, secundum quæ & per quæ essent legitima materia: & sine quibus prædicatis non forent, v. g. pro Baptismo aquam naturalem. Sunt quidem aliqui casus, in quibus videri possit Ecclesia mutare materiam; at reverà non mutat, sed facit tantum, ut aliquid habeat, vel non habeat illud prædicatum, quod Christus designavit. Sed hoc fufius declaratur à Scholasticis, & sufficienter constabit ex dicendis de materia & forma singulorum Sacramentorum.

VII. *Doctrina quarta.* Sacramentum redditur nullum, quando forma aut materia substantialiter aut essentialiter est mutata: secus quando tantum accidentaliter. Ita communiter Catholici Doctores. Censetur materia Sacramenti substantialiter mutata, quando juxta communem usum & hominum æstimationem non manet ejusdem nominis & rationis cum materia à Christo instituta: Forma autem, quando legitimus ejus sensus à Christo intentus non manet. Ratio prioris est; quia materiæ istæ non tam physice quam moraliter in ordine ad usus humanos considerantur: prioris verò; quia sensus est quasi anima verbi, quæ non propter sonum, sed propter sensum profertur, ut proinde manente eodem perfectio sensu censetur eadem formā manere. Porro Legitimus sensus tunc non manet, quando nec secundum communem usum, nec prout hic & nunc verba proferuntur, censetur idem cum illo, quem Christus intendit, censetur idem cum illis, quæ Christus intendit. Varijs autem modis mutari possunt formæ Sacramentorum, de quibus singulis agere non est hujus loci. Videri possunt tam Scholastici, quam Morales Theologi, qui plures casus proponunt & discutunt.

PARS POSTERIOR.

ERRORES HÆRETICORUM.

VIII. *Error primus.* Nec nomen Sacramenti in Scriptura habetur pro signo rei, nec res ipsa, sive Sacramentum esse signum gratiæ interioris, vel causam hujus. Ita Lutherus lib. de Capti. Babyl. c. ult. cui omnes moderni hæretici consentiunt aliàs inter se minime convenientes, quid sit; & quomodo definiatur Sacramentum. Lutherus loc. cit. definit, *esse promissionem signi æterni annexam.* Melancthon in Apolog. Confessionis August. *esse ritum, qui habet mandatum DEI, & cui addita est promissio gratiæ.* Gerhardus L. 2. P. 2. fol. 810. *esse sigillum promissionem Evangelicam obsignans.* Calvinus Lib. 4. Instit. c. 15. §. 1. *esse symbolum externum, quo benevolentia erga nos sue promissionem conscientijs nostris Dominus obsignat ad sustinendam fidei imbecillitatem, & quo nos vicissim pietatem erga eum nostram testamur.* Fundant se Sectarij in S. Scriptura; ex qua universim constare ajunt, promissiones DEI sæpe obsignatas fuisse per externa signa vel symbola v. g. iridem fuisse signum fœderis inter DEUM & Noë Gen. 9. v. 12. Rorem & Velus fuisse sigillum promissionis à DEO factæ Gedeoni de Victoria contra Madianitas Jud. 6. v. 17. Umbram horologii retrocedentis 10 gradibus promissi-

promissionis à DEO factæ Ezechie Regi de Sanitate 4. Reg. c. 29. v. 30. Specialim verò Lutherani afferunt pro se illud Pauli ex epist. ad Roman. 4. v. 11. *Et signum accepit (Abraham) circumcisionis, signaculum iustitiæ fidei, quæ est in præputio*: Calvinistæ verò illud ex Genes. 17. v. 7. *Et statuum pactum meum inter me & te, inter semen tuum post te in generationibus suis, foedere sempiterno, ut sis DEUS tuus, & feminis tuis post te &c.* Confirmat Gerhardus loc. cit. fol. 812. ex eo, quod sibi persuadeat, Papiſtas nihil aliud velle per pignus, quo vocabulo utuntur in definitione sua Sacramenti, quàm quod ipsi Sectarij per sigillum.

IX. Hunc errorem rejicit ac damnat Concilium Tridentinum Sess. 7. can. 5. ubi sic decernit: *si quis dixerit, Sacramenta Novæ legis non continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre; quasi signa tantum externa sint accepta per fidem gratiæ vel iustitiæ, & notæ quadam Christianæ professionis, quibus apud homines discernuntur Fideles ab infidelibus, anathema sit.* Ubi clare apparet, nomen Sacramenti usurpari pro signo rei hominem sanctificantis: & ipsum Sacramentum non esse merum signum & sigillum promissionum, sed verè continere ac conferre gratiam in Novo Testamento, nisi obicem reperiat. Sed de hoc Sacramenti effectu infra ex instituto. Nunc de solo Nomine & Definitione Sacramenti agendo.

X. Respon. 1. falsum esse, nomen Sacramentum non reperiri in Sacra Scriptura in hac significatione, nempe pro signo rei. Danielis 2. v. 19. dicitur: *Tunc Danieli mysterium per noctem revelatum est.* Ephes. 5. v. 12. dicit Apostolus: *Sacramentum hoc magnum est; Ego dico in Christo, & in Ecclesia.* Et Apocal. 17. v. 7. *En Angelus dixit, quare miraris? ego tibi dicam Sacramentum mulieris.* In quibus locis somnium Nabuchodonosoris, Matrimonium Adæ & Evæ, Mulier fornicaria dicuntur Sacramenta seu mysteria, hoc est, signa rerum arcanarum ac latentium. Nam somnium Nabuchodonosoris significabat successiones quatuor regnorum, quorum ultimum erat regnum Christi: Matrimonium Adæ & Evæ conjunctionem Christi cum Ecclesia: Mulier fornicaria Romanam idololatriam. Atque hæc est etiam doctrina nostra; nempe Baptismum, Eucharistiæ, & similes ceremonias à Christo institutas esse Sacramenta seu mysteria, idest, signa rei sacræ, arcanæ, & latentis, nempe gratiæ seu sanctitatis & iustitiæ inherentes. Si etiam nomen Sacramenti in hac significatione non esset in Scriptura, num idcirco esset in eadem Scriptura prohibitum? minimè sanè, ut ipse Lutherus responderet Corolostadio huius Nominis hosti.

XI. Respon. 2. ex definitionibus allatis nullam subsistere, sed aliam ab alia destrui. Contra primam Lutheri est, quod nimis sit nuda, & non explicet, cuius rei sit promissio; si subintelligat gratiam, mox ex dicendis refutabitur. Contra secundam Melancthonis est. Tum quod destruat definitionem Lutheri, non enim Sacramentum vocat promissionem, sed ritum. Tum quod ad rationem cuiusque Sacramenti requiratur mandatum divinum; & quidè singulos obligans ad usum ejusdem Sacramenti, quod absq; ullo fundamento asseritur. Tum quod nomine gratiæ cum Luthero non intelligat gratiam seu iustitiam inherentem, sicut nos intelligimus, sed gratuitam peccatorum

remissionem, quam putat in eo consistere, quod Deus non imputet nobis peccata nostra, sed quasi pallio tegat, & dissimulet, quem errorem jam supra rejecimus. Contra tertiam Gerhardi est. Tum quod destruat definitionem Apologiæ Confess. Augustanæ; non enim requirit mandatum. Tum quod non explicet, cuius rei sit promissio, & sigillatio, supponens utique esse de venia peccatorum & reconciliatione cum DEO, quod mox refutabimus. Contra quartam Calvini est. Tum quod omnes priores definitiones evertat, & Sacramentum velit esse signum non gratiæ, & reconciliationis, sed diviniæ & æternæ prædestinationis. Tum quod sic omne Sacramentum foret signum rei præteritæ seu æternæ, scilicet gratitiæ prædestinationis, & consequenter nunquam afferret primam justificationem, quod apertè est falsum & contra sacras Scripturas, & Patres ac Doctores. De reliquo omnes istæ aliæque Sectariorum definitiones in hoc conveniunt, quod Sacramenta sint promissiones & sigilla, hoc est, ut ipsi pluribus explicant, sint signa externa promissionum (secundum Lutheranos) de venia peccatorum seu reconciliatione cum DEO, quæ habetur per meram non-imputationem: aut (secundum Calvinistas) de speciali benevolentia & æterna prædestinatione, ita ut in usu Sacramenti per verba concionatoriæ prolata exciteretur in illis fides, quæ actu & firmiter credant; Lutherani quidem reconciliationem sui cum DEO per apprehensam eodem fidei actu iustitiam Christi: Calvinistæ verò æternam erga se benevolentiam ac prædestinationem: atque hanc æquè ac illam erga quemvis in particulari ipsis Sacramentis ædumque usibus quasi sigillis confirmari & obsignari perinde, ac si promissor ad confirmandam suam promissionem alteri manum porrigat. Quapropter utens Sacramento v. g. communicans sic quasiatur: Quàm certò ego huic bolum comedo, tam certus sum mihi (Lutherano) remissa esse peccata, & iustitiam Christi imputatam: mihi (Calvinistæ) DELIM ab æterno suam exhibuisse benevolentiam & prædestinationis gratiam.

XII. Respond. 3. in hac doctrina diversos involvi errores, qui alibi ex instituto refutantur: huc peculiariter spectare; quod Sacramenta dicantur prædictæ promissionis signa, & sigilla promissionem hanc obsignantia, quorum utrumque hisce argumentis rejicimus. *Primum.* In sacra Scriptura nusquam dicuntur Sacramenta promissionum testimonia, seu meræ promissiones, sed ubique describuntur, ut instrumenta justificationis v. g. baptismus tanquam regenerans Ioan. 3. v. 3. Ephes. 5. v. 27. Ad. Titum 3. v. 6. Eucharistiæ tanquam nutrimentum, vitæ æternæ Ioan. 6. v. 5. Non possunt autem nisi absurdissime ista ita exponi; ut Sacramenta regenerare, munda, dare vitam æternam nihil sit aliud, quàm testimonium dare divinarum promissionum. Hinc etiam in expositione definitionis nostræ diximus, Sacramenta esse pignora & assecurationes gratiæ, quam antiqua significabant dandam per Christum: nostra verò actu tribuunt non ponenti obicem. *Secundum.* Si Sacramenta solum essent testimonificationes promissionum, frustra baptizarentur infantes & amentes, cum certum sit, eos non posse credere. Fatentur etiam Adversarij tam Lutherani, quàm Calvinistæ, baptismum à Romano-catholicis collatum esse validum, ideòque non

G g g

rebapti-

rebaptizant illos, qui à nobis ab ipsos deficiunt. Quomodo autem sic vel valorem vel necessitatem Sacramenti tuebuntur, si infantes sine actuali fide nihil percipiunt de promissione illa tam reconciliationis, quam benevolæ prædestinationis? aut absque perceptione istorum nihilominus ipsa promissio confirmabitur & obfirmabitur, adeoque sigillum ei apponetur? *Tertium.* Sigillum notius esse oportet sigillato; ideo enim appenditur litteris Regis sigillum, ut isto uiso omnibus innotescat Regis autoritas & voluntas in illis litteris expressa. Atqui Lutherani & Calvinistæ tam Sacramenta quam promissiones depromunt ex S. Scriptura immediate & æqualiter ab hac dependentia. Ergo unum non est notius altero, & consequenter rationem sigilli habere nequit. Nec ad rem facit distinctio illa Calvinii; verbum DEI in se non esse certius: at verò Sacramentum quoad nos certius esse ad stabiliendos nos in fide. Nam signum illud est planè nudum ac naturale, nec dare nobis potest certitudinem, nisi ex verbo DEI. *Quartum.* Si Sacramentum v. g. Baptismi est tale infallibile sigillum, tunc omnes, quorquot baptizantur, vel certissimè justificantur, & sunt prædestinati: vel DEUS est institutor falsi sigilli. Hoc posterius est impium; & tamen necessarium sequitur ex doctrina Sectariorum, qui tenent illud prius, & dicunt, aliquos baptizatos esse contra DEO reprobos, nec posse justificari. Ad hæc Novatores isti non admittunt doctrinam nostram, quod Sacramenta conferant gratiam infallibiliter, nisi reperiant obicem, sed absolute Sacramento tribuunt, quod confirmet, obfirmet, sigillet, atque infallibiliter testetur, fuscipientem v. g. Baptismum jam per fidem justificatum esse, aut juxta Calvinum ab æterno prædestinatum fuisse. Unde Melancthon in loc. de Baptis. verba ista Ministri baptizantis: Ego mandato & loco Christi baptizo te, sic exponit: hoc signo testifor, ablu peccata tua, & te conciliatum esse Deo; Juxta Calvinum: te ab æterno prædestinatum fuisse; cum tamen sectarii negare non possint, quam plurimos ritè baptizatos non justificari; & non salvari.

XIII. Respon. nunc 4. ad fundamentum ex Scriptura. In primis exempla illa, quibus promissiones obfirmari dicuntur per signa externa, nihil facere ad rem; quia promissiones illæ speciatim blin huic vel illi factæ multum differunt à promissionibus, quæ in Evangelio generatim sunt omnibus; priores enim proponebantur per Angelos in humana specie apparentes, & ideo debeant aliquo efficaci signo vel miraculo confirmari, ut à DEO fieri crederentur, & non ab homine vel diabolo in Angelum lucis se transfigurante: posteriores autem proponuntur nobis per S. Scripturam, quam agnoscimus esse infallibilem, & à DEO inspiratam, adeoque aliâ confirmatione opus non est. Deinde ad id, quod speciatim tam Lutherani, quam Calvinistæ pro se afferunt.

XIV. Respon. 5. explicationem prioris loci ad Rom. 4. pendere ab expositione posterioris ex Gen. 17. ubi agitur de pacto inito inter Abraham ejusque posteros & DEUM. Quod pactum ex parte Abrahami & posterorum ejus requirit, ut Dominus perpetuo ab ipsis pro DEO habeatur & colatur: ex parte DEI verò, ut hæc tria Abrahami ejusque posteris præstet, i. ut in immensum

multiplicentur 2. ut terram Chanaan accipiant possidendam. 3. ut ex semine Abraham Melias procreetur. Hujus pacti signum est circumcisio, quæ idcirco à Paulo vocatur sigillum, quo DEUS firmavit, & voluit, fore rata ea, quæ promiserat. Hinc Patres & Doctores deducunt 1. Circumcisionem fuisse signum Rememorativum pacti hic ab Abrahamo cum DEO initi. 2. Eandem fuisse etiam Repræsentativum veræ Fidei & Religionis propriæ in adultis, alienæ in infantibus. 3. Demonstrativum simul & Purgativum peccati originalis in Posteris Abraham. 4. Distinctivum populi DEI ab omnibus alijs. 5. denique illam ipsam Circumcisionem fuisse signum Præfigurativum Baptismi Christianorum, ut dicemus suo loco, ubi etiam dicrimus inter ista ostendemus. Ex his clarè patet, falsum supponere hæreticos, Circumcisionem excitasse fidem in Abraham; non excitavit, sed fuit signaculum fidei jam ante habitæ; ut enim habetur Gen. 15. v. 6. & c. 17. v. 24. prius Abraham credidit DEO, ac deinde circumcisus est. Si etiam Baptismus institutus esset, ut excitaret fidem, & hujus actum non prodesset infantibus, quia illis non potest excitari actus fidei propter defectum rationis. De reliquo, quantumvis DEUS Circumcisione velut sigillo toti orbi testificari voluerit, certam legitimamque esse Abrahami iustitiam prius per fidem acceptam, cum adhuc in præputio esset; hoc tamen privilegium solius Abraham fuit, ac proinde Circumcisio in alijs quibusvis non erat testificatio iustitiæ, ut volunt Adversarii; reliquis autem Iudæis Circumcisio erat quidem signum quoddam, quod scilicet essent filij Abraham: sed non erat illis sigillum iustitiæ fidei, sicuti non erant omnes Patres credentium, uti Abraham fuit Pater omnium Fidelium tam præputiatorum, quam circumcisorum. Videri potest Bellarmin. lib. 1. de Sacrament. in com. Cornelius à Lapide in citatos Sac. Scripturæ locos, & alij.

XV. Respon. 6. ad confirmationem Gerhardi, aliud longè Romano-Catholicos Doctores intelligere per pignus, quam hæreticos per suum sigillum. Nam nos Catholici supponimus, à DEO fuisse nobis promissum Christum, & gratiam per hujus merita dandam, quæ justificemur & salvemur. Sic enim DEUS dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Ioan. 3. v. 16. Et hoc nedit nos omni benedictione spirituali in Cælestibus in Christo. Ephes. 1. v. 3. Hanc igitur promissionem utpote rei longè præstantissimæ ut plurimi faceremus, animisque nostris piâ gratiæ recordatione frequenter obijceremus, voluit DEUS, ut indicat Catechismus Romanus de Sacram. quædam ejus assècurationes dare, & instituere Sacramenta, hoc est, sacras ceremonias, atque his, dum eas exercemus, veluti arhis ac pignoribus se nobis obligare ad gratiam conferendam vel statim, quando illæ ceremoniæ usurpantur, uti nunc contingit in nostris Sacramentis, vel post aliquod tempus, uti accidebat in Sacramentis antiquis, per quæ indicabatur gratia hoc tempore danda, nempe per Novæ legis Sacramenta. Unde manifestum est, tam vetera quam nova Sacramenta non esse propriæ promissiones, hoc est obligationes primitivæ factas, sed assècurationes obligationis jam ante contractæ, adeoque artham & pignus gratiæ per Christi merita dandæ. Nec ali.

Nec aliud volunt Romano-catholici Doctores, si subinde Sacramenta vocant promissiones, quibus promittebat & repromittebat DEUS mundo Christum venturum ad salvandos homines; & sic Card. Lugo de Sacram. in communi D. 1. Sect. 2. n. 17. ait, eadem Sacramenta passim à D. Paulo vocari repromissiones, ut ad Heb. 8. v. 6. & cap. 11. v. 9. atque alibi. S. Augustinus quoque lib. 19. contra Faustum scribit, *antiqua Sacramenta omnia fuisse gratia futura promissiones*; & ibidem cap. 13. hæc habet: *prima Sacramenta, quæ juxta veterem legem usurpabantur, fuerunt annuntiationes venturi Christi, quæ, posteaquam adventu suo implevit, antiquata sunt, & alia instituta virtute majora, utilitate meliora, factu faciliora, numero pauciora*. Sæctarij verò, dum Sacramentum vocant sigillum, volunt per istud confirmari promissiones; Lutherani quidem factas à Christo in Evangelio de venia peccatorum & consecutione salutis æternæ excitando ac roborando fidem justificantem: Calvinistæ verò factas à DEO de benevolentia & gratia prædestinationis, & cum hæc eadem DEI promissio non applicetur & profit, nisi mediante fide, ut hæc firma sit, & non vacillet, ajunt, promissionem illam per Sacramenta confirmari & obfirmari, ut itidem certi sint divinæ erga se Benevolentia & Prædestinationis; quasi verò divina promissio talis sit, quæ ut plenam fidem faciat, externo testimonio indigeat, aut quasi externa illa signa & symbola clariora sint; & notiora: quàm ipsa divina verba sive Promissio.

XVI. Ex dictis quadruplex & luculentum discrimen apparet inter Romano-catholicos & hæreticos Lutheranos scilicet & Calvinistas. *Primum*. Catholici Sacramenta appellant pignora fecunda gratiæ, seu assécurationes ex liberali DEI voluntate concessas: hæretici verò eadem dicunt sigilla seu nudas confirmationes promissionum, quasi hisce aliis insufficientibus diffiderent. *Secundum*. Catholici concedunt gratiam intrinsecam & sanctificantem ex meritis Christi dandam; hæretici verò pertinaciter illam negant, rati, per solam fidem specialem nos justificari & saluari. *Tertium*. Catholici volunt, Sacramenta esse assécurationes divini promissi, & pignora gratiæ dandæ: hæretici verò ajunt, Sacramenta esse sigilla remissionis peccatorum obtentæ, & benevolentia de gratia prædestinationis ab æterno factæ. *Quartum*. Catholici nullam inde infallibilem certitudinem acceptæ gratiæ affirmant, quia Sacramenta vetera illam solum significabant aliquando dandam: nova autem certas dispositiones in suscipiente requirunt, de quibus nemini ordinariè constat, an secum illas afferat: heretici autem securos se inde iactant; Lutherani quidem de venia peccatorum accepta: Calviniani verò de benevolentia Prædestinationis exhibita. Ex his Gerhardus, nisi cæcus sit, infirmam suam confirmationem facile perspiciet.

XVII. *Error secundus*. Ad Sacramentum requiri necessario signum visibile, nec sufficere aliud alio sensu perceptibile. Ita ex communi aliorum Sæctariorum Amelii tom. 3. fol. 5. Probat. Tum quia omnia Sacramenta veteris Testamenti ex visibili signo constabant. Tum quia si aurium perceptio sufficeret, tum nulla differentia foret inter Sacramentum & Evangelij prædicationem. Tum quia Christus hæc ratione, cum paralytico dixit Luc. 5. v. 10. *remissa sunt tibi peccata tua*, ad-

ministrasset ipsi Sacramentum. Tum quia omnes scholastici ad existentiam Sacramenti requirunt elementum à verbo distinctum (illud ut materiam, hoc ut formam) juxta illud S. Augustini tract. 80. in Ioan. *accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum*. Errorem istum aperte rejicit Tridentinum, Sess. 13. c. 3. ubi Sacramenta dicuntur *invisibilis gratia forma visibilis*, id est, sensibilis, posito scilicet præcipuo sensu pro quolibet alio, ut jam diximus ab initio, & conveniunt in hoc omnes Theologi, nec Amelius dissentiret, nisi in ipso pruritus contradicendi prævaleret, uti levissimæ ejus probationes ostendunt. Respon. ad 1. vetera Sacramenta non præjudicare Christo, quod minus aliter signum in novis Sacramentis institurè valeat. Ad. 2. prædicationem Evangelij nec pignus esse gratiæ, nec institutam fuisse ad significandam & efficiendam gratiam justificantem. Ad 3. Christum pro potestate sua agere, nec dependere à signis ad remittenda peccata, quibus tamen signis opus habent ejus Ministri. Ad 4. spiritum esse mendacium, cum plerique omnes oppositum apertis verbis tradant; imò Logici jam sciunt, materiam & formam non semper distincta realiter esse oportere. Sed ubinam apud istum Biblicum Prædicantem Sac. Scriptura? ex qua nec tentat aliquid.

XVIII. *Error tertius*. Pro forma Sacramenti ex natura hujus requiritur verbum aliquod concionale. Ita communiter hujus temporis Sæctarij, Speciatim Calvinus Lib. 4. Institut. cap. 14. §. 4. quem sequitur discipulus ejus Amelius Tom. 3. fol. 15. ubi etiam ex eo, quod asseramus, in omnibus Sacramentis inveniri res, ut materiam: verba ut formam, infert, matrimonium & Penitentiam non esse dicenda Sacramenta novæ Legis, quia non constant omnino ex rebus & verbis. Nituntur tum Authoritate D. Augustini, qui Tracta. 80. in Ioan. sic scribit: *unde tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente verbo? non quia dicitur, sed quia creditur*. Ergo non est vis in ipsis verbis, nisi quatenus instruunt & excitant fidem. Tum quia significatio Sacramenti non potest celebrari sine ejusmodi verbo concionali, hoc est, instructionis. Tum quia consecratio illa Papistica per verba est magia.

XIX. Errorem hunc in Concilio Florentino in decreto unionis damnatum rejiciunt omnes Catholici. 1. quia in baptismo verba illa à Christo instituta Matth. 28. v. 20. *Ego te baptizo in nomine Patris &c.* Universa Ecclesia semper intellexit, non esse concionatoria, sed consecratoria; par est ratio de verbis aliorum Sacramentorum. 2. quia Patres aperte indicant verba formæ in Sacramentis esse consecratoria; videri possunt apud valentianum Tom. 4. Disp. 3. Quæst. 1. pun. 2. sufficiat solus S. Dionys. Ariopagita qui in lib. de Hierach. Eccles. cap. 7. part. 3. postquam locutus est de divinæ communionis augustissimis signis, ita subjungit: *At verò efficientes consecrationis preces non est fas scripto interpretari*. 3. quia in tota semper Ecclesia moris fuit, atque etiamnum est, verba formæ in administratione Sacramentorum referre ad consecrationem seu benedictionem materiæ; velle autem dominare tantam universam Ecclesiam praxin, insolentissima est infamia, ut rectè. S. Augustinus censet epist. 118. ad Januarium. 4. quia frustranea est concio vel instructio, cum baptizatur infans, aut etiam adultus jam diu ante, planè edoctus de

mysterijs Fidei. Cum jam vulgò constet, hederam esse signum vini vendibilis, nunquid ridiculus foret, qui hederæ addendam iudicaret epigraphen hanc: *hedera hec significat vinum vendibile?*

XX. Respon. ad 1. in oppositum S. Augustinum negare duntaxat aquæ vini tantam à verbo, quatenus istud est sonus quidam materialis & transiens, non verò quatenus est aptum credi, continens videlicet & significans objectum fidei à nobis credendum; quâ ratione & genuinâ expositione S. Pater non est contra nos, sed pro nobis. Ad 2. falsum hoc esse, & prorsus frustra fingi ab Amefio, ut ex recens dictis abunde constat. Ad 3. tam impie quàm stolidè hic obijci magiam. Nam Magia locum non habet, nisi quando ad effectum aliquem adhibetur causa minime ad eum proportionata ac sufficiens, qui proinde vel expresso vel tacito pacto à dæmone expectatur, ut alibi docetur. Hic autem ex institutione Christi vim habent verba ad effectum consecrationis. Minime ergo ex diabolo, sed ex Christo ejusmodi oritur effectus. Ad id, quod de Matrimonio & Pœnitentia addit Amefius, negamus illatum & probationem illius. Nam Pœnitentia pro materia habet rem, scilicet contritionem, quæ per confessionem se prodit: in matrimonio verò pro forma sufficiunt verba æquivalentia nempe nuptus, aliæve signa, quibus internus consensus perinde exprimitur, ac si formalia verba usurparentur.

CONTROVERS. LXIII.

DE MINISTROS SACRAMENTI:

II: & Intentione hujus.

Idem prior Contr. §. 5. Concilium Florentinum in instructione Armenorum ad Sacramenta perficienda requirere tria; videlicet Materiam, Formam, & Personam Ministri cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia. Cum igitur duo priora expediverimus, ad tertium progredimur, scilicet personam, & hujus maxime legitimam intentionem, sine qua Sacramentum conficitur.

PARS PRIOR

DOCTRINÆ CATHOLICORUM.

I. *Doctrina prima.* Ex vi prædantis Institutionis solus quidem homo est ordinarius Sacramentorum Minister: non tamen omnes etiam adulti possunt esse quorumlibet Sacramentorum Ministri. Prior pars definitur ex institutione Christi, qui solis Hominibus; & quidem Viatoribus hanc potestatem concessit, quantum ex Scriptura & Tridentino constat. Posterior definitur à Tridentino Sess. 7. can. 10. conformiter Sac. Scripturæ, ex qua habetur, in Ecclesia esse officiorum distinctiones, sicut in omni bene ordinata Republica omnes sunt Duces, sed alij præstant, alij subsunt

II. *Doctrina secunda.* Valor Sacramenti non pendet à probitate aut fide Ministri. Ita omnes Catholici quoad utramque partem. Prior definitur à Tridentino Sess. 7. can. 12. ubi dicitur: *siquis dixerit, Ministrum in peccato Mortali existentem, modo omnia sacramentalia, quæ ad Sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere aut conferre Sacramentum, Anathema sit.* Posterior pars habetur eadem Sessione de Bapt. can. 4: *siquis dixerit, Baptismum, qui etiam datur ab hæreticis, in Nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, non esse verum Baptismum, anathema sit.* Cæterum quomodo Ministri ad statum gratiæ teneantur, & quando licet administratio peti ab ipsis possit, ad Theologos Morales pertinet.

III. *Doctrina tertia.* In Ministro requiritur aliqua intentio faciendi, quod facit Ecclesia, five voluntas conficiendi Sacramentum. Ita etiam Omnes Catholici, habeturque in Tridentino Sess. 11. his verbis: *siquis dixerit, in Ministris, dum Sacramenta conficiunt, non requiri intentionem saltem faciendi, quod facit Ecclesia, anathema sit.* Ratio esse potest, quia actiones externæ Sacramentorum sunt ex se indifferentes & ad varios actus ordinabiles. Ergo sunt tales, quas Christus instituit, determinari debent per actionem Ministri. Porro in rem præsentem quadruplex à Theologis distinguitur intentio, nempe Actualis, quando actu & de præsentia ad est voluntas conficiendi Sacramenti. Habitualis, quando est quidem præterita, non tamen retractata. Virtualis, quando itidem intentio est aliquo modo præterita, sed tamen manet in aliqua virtute post se relicta; & sic influit in opus. Indirecta seu Interpretativa, quando quis vult causam, ex qua prævidet futurum effectum. Ex his etsi Actualis intentio optima sit, & securissimus intendendi Modus, nihilominus Doctores hanc unice non requirunt, sed sufficere dicunt virtutalem ad Sacramentum valde conficiendum. Nam hic etiam solet esse humanis & Ordinarius Modus liberè Operandi, quando ad perfectionem operis requiritur aliqua temporis distantia. Et certè nisi hæc intentio sufficeret, innumera Sacramenta redderentur dubia, innumeri scrupuli implicarentur Fideles, ac Sacramentorum administratio fieret periculosissima: obligatio verò eadem administrandi valde exosa & supra vires humanas gravis evaderet. Nam quoruscunque est, qui minimas distractiones in hujusmodi actionibus cavere valeat? Quomodo autem non obstantibus hujusmodi distractionibus animi nihilominus actiones externæ non solum rectè fiant, sed etiam procedant ex illa præexistente intentione, explicant Scholastici, è quibus aliqui semper intervenire putant tenuissimos voluntatis actus: alij sufficere arbitrantur, si potentia externæ semel sine applicatæ, & operari ceperint: Nonnulli non improbabiler autumant, voluntate ex defectu cognitionis ligatæ actiones externas dependenter ab appetitu sensitivo peragi, absque augmento quidem meriti, sed quod fideles in oratione distracta communiter non attendunt.

PARS

PARS POSTERIOR.

ERRORES HÆRETICORUM.

IV. *Error primus est* Donatistarum, Sacramenta ministrari invalide à Manifestis peccatoibus; quod de occultis etiam asseruerunt Hulsitæ, & Wiclephitæ apud Waldensem Tom. 2. de Sacram. c. 2. & seq. Agrippinus Episcopus Africanus voluit iterari oportere sacramenta ab hereticis administrata tanquam invalida defectu Fidei. Idem post censuit D. Cyprianus & defenderunt mordacissime Donatistæ Fundamentum omnium fere unicum est istud; quod impius sacerdos & hæreticus Minister dare non possit id, quod non habet. Sed ille virtutem & gratiam istæ etiam fidem non habet. Ergo &c. Errores hos pluribus refellunt D. Augustinus alijque Doctores, sed omnia eorum argumenta ad hanc fundamentalem rationem, quâ utitur S. Thomas q. 64. art. 5. & 9. revocari possunt. Conditio accidentalis Ministri, quatenus in administratione Sacramentorum est instrumentum Dei, non confertur eidem necessaria ad hoc, ut id Ministerium sit efficax. Sed talis conditio est Fides, probitas &c. Ergo ea non est necessaria. Major patet, Minorem S. Augustinus inde probat Tract. 5. in Ioan. quod Minister non suo, sed Christi nomine atque huius auctoritate agat, ad quod improbitas & infidelitas Ministri velut instrumenti per accidens se habet. Unde pulchre idem S. Pater ait; *Frater, quid tibi facit malus Minister, ubi bonus est Dominus.* Ad fundamentum oppositum dicimus cum iisdem Authoribus, Sacerdotem non quidem habere gratiam formaliter, posse tamen dici, illam habere instrumentaliter & ministerialiter, quia revera Minister est causa aliquo modo gratiæ, non quidem principaliter (sive sit iustus, sive non) sed Ministerialis per actionem quam exercet.

V. *Error secundus.* Intentio Ministri non requiritur ad essentiam & integritatem Sacramenti. Ita ex communi sensu modernorum Hæreticorum Gerhardus Lib. 2. fol. 799. & seq. Amesius Tom. 3. fol. 17. ubi ait; præter externam expressionem intentionis administrandi Sacramentum requiri quidem etiam aliquam internam intentionem, sed materiale duntaxat de rebus & verbis institutis adhibendis: non verò internam illam formalem conficiendi Sacramenti, quam Bellarminus alijque Papistæ exigunt. Probant i. Auctoritate Doctorum Romano-Catholicorum, Ambrosius Catharinus Archiepiscopus Comfanus unus ex Patribus Concilij Tridentini peculiare scriptum edidit, in quo distinguit duplicem intentionem, unam faciendi simpliciter actum externum, quem facit Ecclesia: alterum faciendi actum externum non simpliciter, sed Sacramentalem sive animo celebrandi mysterium, quod Christus instituit & Ecclesia celebrat. Priorem intentionem affirmat requiri: Posteriores negat requiri; idque multis testimonijs & argumentis confirmat. In eundem sensum docent Thomas Aquinas 3. Part. quest. 64. art. 9. ad 2. & alij. 2. Improbitas Ministri aut etiam hæresis non labe faciat Sacramenti essentiam. Ergo nec ejusdem non-intentio, velut species generis. 3. Exodi 4. v. 25. Sephora uxor Moysis ira-

ta absque intentione circumcidit Filium, & tamen fecit Sacramentum. 4. Minister volens ritum alienum vel hæresin introducere, rite conficit Sacramentum, ut non pauci tenent Doctores Romani, si solum materiam & formam legitimam adhibeat. Ergo etiam absque intentione, cum hoc multò minus sit. 5. alias salus hominis penderet ab arbitrio Ministri. 6. Nicolaus Papa ad consultam Bulgarorum nihil de intentione curans respondet, si baptizatus est à Judæo sub debita forma & materia, Sacramentum esse validum, ut habetur tom. 3. Concil. & c. à quodam Judæo de consecrat. dist. 2. 7. Athanasius adhuc puer per ludum & jocum baptizans alios pueros rite hos baptizavit, ut censuit Alexander Episcopus Alexandriae. 8. Genesius Mimis baptismò ludicrè collato fuit iustificatus, & Martyr postea factus. 9. Ad valorem contrahentium sufficit, exterius requisitas actiones præstare etiam absque animo serio, sed ficto solum. Ergo idem de Sacramentorum administratione dicendum est, quia hæc Sacramenta homini committuntur humano modo administranda. 10. denique in Agente instrumentario sufficit sola intentio causæ Principalis.

VI. *Error hunc ex concilijs Florentino & Tridentino rejiciunt omnes Catholici Doctores* (si solum Catharinum excipiamus, de quo mox) & merito illa Concilia pro allata Doctrina nostra intelligunt. 1. Concilium Tridentinum damnat hæreticos non admittentes intentionem faciendi, quod facit Ecclesia. At isti non negant, necessarium esse intentionem faciendi actum externum & materiale, ut patet ex allatis verbis Amesij. 2. inutile esset determinare, necessariam esse ad valorem Sacramenti intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, si per hoc nihil aliud intelligeretur, quam intentio faciendi actum externum; cum fieri nequeat; ut Minister præviâ deliberatione Materiam & formam Sacramentorum adhibeat, quin habeat intentionem eas adhibendi. 3. Idem Tridentinum sess. 14. de pœnit. cap. 6. absolutionem non valere statuit, si desit sacerdoti animus serio agendi & vere absolvendi; id est, nisi sacerdos proferendo verba absolutionis super debitam materiam intendat verum administrare Sacramentum penitenti. Ergo ex illius mente etiam non sufficit, velle applicare exterius Materiam & formam Sacramenti, ut habeatur illa intentio Ecclesiæ, quæ ad valorem Sacramenti est necessaria. Non dici potest, Ecclesiam duo facere, actiones externas sine joco externo, ac deinde Sacramentum cum effectu illius; ac sufficere, si alterum ex his facere velit Minister. Nam Concilia indefinite loquuntur; requirendo intentionem faciendi, quidquid facit Ecclesia, & non satis est; aliquid tantum illius facere. Cur autem intentio Materialis ad essentiam Sacramenti non sufficiat, ratio à priori est. Illa intentio requiritur, quæ apta est denominare Ministerium Christi; hoc est operantem nomine Christi & ex commissione huius. Atqui talis non est intentio præcisè faciendi actiones externas; siquidem hæc aliquis proprio nomine & absque elevatione istarum ad rationem Sacramenti exercere potest vel instruendo alterum, vel merè representando. Ergo hæc intentio non sufficit; sed debent actiones illæ externæ esse exercitæ in Nomine Christi, & ex commissione huius, quod absque intentione interna ponendi Sacramentum fieri non potest.

VII. Respondetur ad 1. ab autoritate, opinionem Ambrosij Catharini non differre ab opinione Ambrosij & aliorum hæreticorum, nisi quod Catharini abque ulla contumacia subijciat se Apostolice Sedi & Concilio: hæretici autem in errore suo pertinaces utrumque rideant. D. Thomas non vult prolationem externam verborum sufficere ad Sacramentum in se, sed quoad nos, seu ad pacandas conscientias suscipientium; quia quamdiu non constat, Ministrum cum prava intentione administrare, piè credendum est, eum sincere agere, & Ecclesia, quæ de oculis non iudicat, tale Sacramentum ratum habet. Plus non velle S. Doctorem, colligitur ex art. 10. seq. ubi ait, *tolle veritatem Sacramenti, quando Ministri intentio pervertitur respectu ipsius Sacramenti; puta, inquit, cum aliquis non intendit Sacramentum conferre, sed derisorie aliquid agere.* Cæteri quoque Doctores Catholici procul ab sunt ab hac opinione, & aliam diversam tradunt, nimirum istam; si forte in Ministro desit intentio faciendi Sacramentum, & hoc exterius constare non possit, DEUM ex infinita sua Bonitate suppleturum esse illum defectum intentionis, conferendo illi homini non quidem characterem (ob nullitatem Sacramenti) sed gratiam sanctificantem. Videri potest Diana 3. Part. Tr. 4. Ref. 17. qui sententiam hanc non quidem approbat, nullam tamen censuram etiam notat. Card. Lugo Tom. de Sacram. in genere D. 1. n. 14. adducit Jo. an. Marium Stribonium natione Gallum, qui in Summa Theolog. Disp. 1. de Sacram. q. 6. & 7. seculam Catharini opinionem resuscitare voluit. Sed hujus vel alterius particularis error veritati communis doctrinæ Catholicæ nihil præjudicat.

VIII. Ad 2. Omissionem Intentionis posse fieri absque culpa, ideoque non contineri per se sub genere improbitatis, tanquam speciem ejusdem. Et si etiam culpabiliter contingeret, non habet se ista non-intentio impertinenter ad Sacramentum, sicuti improbitas vitæ, cum absque intentione intentione faciendi Sacramenti Minister non agat nomine Christi, & ex commissione hujus, nec quicquam efficiat. Dependet ergo positio Sacramenti ab illa intentione Ministri, minime verò à probis vel malis ipsius moribus. Ad 3. Sephoram ex subito quidem motu & terrore circumcidisse filium suum, non tamen omisisse intentionem faciendi id, quod solent facere Israelitæ juxta DEI mandatum. Taceo ex Sacramentis Veteris Testamenti non licere argumentari ad Sacramenta Novi Testamenti; alias sicuti illa, ita etiam ista non requirerent certa verba, velut formam. Ad 4. Negando Consequentiam. Nam is, qui intendit introducere novum ritum aut hæresin, vel mutat formam solum accidentaliter, vel substantialiter; si hoc, non conficit Sacramentum ex comuni Theologorum: secus si illud; quia non repugnat, eum, qui animo inducendi novum ritum aut hæresin in Ecclesiam, mutare solum accidentaliter formam, ac simul habere legitimam intentionem faciendi, quod Christus instituit, sicuti de factis Græci utuntur formam illam: baptizetur servus Christi. Ad 5. retorquentes. Nunquid etiam Minister potest ponere vel non ponere legitimam materiam aut formam? Etsi ergo applicatio medij salutiferi sit penes Ministrum: salus tamen hominis non à Ministro, sed à DEO est, qui medium illud instituit, & defectum ministri in applicatione supplere varijs modis potest.

IX. Ad 6. Pontificem non egisse de intentione, sed hanc supponendo respondisse; Baptismum à Judæo collatum valere, si materia & forma rite sint applicata, hoc est, cum debita intentione faciendi, quod Christiani in sua Ecclesia facere solent. Ad 7. Athanasium adhuc puerum in lusu puerili verè baptizasse; quia intendit facere, quod viderat in templo fieri ab Episcopo. Unde dicitur inter pueros baptizasse solos Catechumenos. Ad 8. exemplum Genesij non patrocinari Adversarijs. Tum quia intentio ludicra fuit exterius manifestata, quo casu etiam fatentur non fieri Sacramentum. Tum quia ipsi quoque Adversarij requirunt in adulto serium in Sacramentum consensum, qui tamen in proposito non adfuit videtur. Quapropter vel Deus extraordinarie utrumque illuminavit & instigavit ad volendum verum baptismum: vel Genesius fuit iustificatus per actum contritionis, & in modum veri baptisimi omnisei poena remissa. Et quidem in Genesio facile intenditur sufficiens desiderium baptismi; quippe repente ipsi Cælum ostendit bene longum scelerum, quæ patravérat, catalogum, atque his, modò velit, spongiam Baptismum promittit. Unde ille ardentissime Baptismum ac Christum inelamavit, nec postea inter gravissima tormenta sanguinem ac vitam dare pro hoc dubitavit. Ex qua inopinata mutatione Genesij facile etiam fieri potuit, ut fictus ille Minister commotus intendere ceperit, quidquid per tales actiones solent Christiani. Ad 9. negando Anteced. saltem quoad contractus, seu quasi contractus liberalis donationis, qualis sit per Sacramentum; omnes enim requirunt intentionem verbis conformem, hoc est, animum transferendi dominium. Deinde dato Antecedente, negatur consequentia & paritas. Nam ut bene Esparza tom. 2. de Sacrament. in genere. Quæst. 13. art. 3. ad 1. hoc ideo est in humanis, quia homo non potest intueri cor & animum alterius: DEUS autem novit cor & animum Ministri juxta illud Reg. 15. v. 17. *Dominus autem intuetur cor.* Ergo si in Ministro non adest animus operandi nomine DEI, DEUS quoque non vult præstare illum effectum, quem præstat, quando Minister nomine DEI agere intendit. At Amesius, verbum DEI nunquam requirit talem internam Ministri intentionem ad suum effectum producendum, cum utique sit liberale Dei donum. Ergo nec Sacramentum. Negatur consequentia. Disparitas est. Tum quia ad excitandam fidem nulla requiritur efficientia, sed nuda significatio, quæ etiam à psittaco præstari potest. Tum quia verba concionatoria sunt speculativa: Sacramenta verò sunt practica. Ad 10. hoc verum esse de mero instrumento, cui commissæ est nuda alicujus operis executio. At ministri non sunt mera instrumenta inanimata, sed animata, ut distinguit S. Thomas q. 64. cit. art. 8. ad 1. dispensatores scilicet mysteriorum DEI & Judices, qui cum aliqua autoritate Sacramenta administrent. Quare Christus non vult Sacramentum validè conferri nisi dependentem ab eorum intentione & voluntate.

CONTROVERS. LXIV.

DE NUMERO SACRAMEN-
torum.

IN statu Innocentiae seu Naturae integræ nullum de facto fuisse Sacramentum, passim omnes Theologi docent, quidquid sit, an Adamo non peccante Sacramenta nihilominus instituta fuissent. Utrum in statu Naturæ lapsæ ante Circumcisionem fuerit aliquod Sacramentum, non convenit inter Doctores; etsi opinio affirmativa sit longè communior & probabilior. De statu Legis Veteris & Novæ.

PARS PRIOR

DOCTRINÆ CATHOLICORUM.

I. Doctrina prima. Sacramenta in Lege antiqua seu Moyseica fuerunt plura. Ita Catholici, habeturque ex Concilijs Florentino & Tridentino, cum comparant nostra Sacramenta cum Sacramentis antiquis, & in hoc solum ponunt differentiam; quod nostra causent gratiam, non antiqua, sed figurarint dandam per nostra. Quanam autem illa fuerint: & quam conveniens illorum causa extiterit, pulchrè ostendit S. Thomas 1. 2. q. 120. art. 5. qui videri potest, cum de his non adeo controvertatur, sed maximè de novæ Legis Sacramentis.

II. Doctrina secunda. Sacramenta in Nova Lege sunt septem nec plura, nec pauciora. Ita omnes Catholici, & definitur à Tridentino Sess. 6. can. 1. Siquis dixerit, Sacramenta Novæ Legis non fuisse omnia à Christo Iesu Domino nostra instituta, aut plura vel pauciora esse, quàm septem; videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem & Matrimonium; aut etiam aliquod horum non esse verè & propriè Sacramentum, anathema sit. Et licet hic numerus nec in sacris litteris, nec in Patrum Scriptis difertè positus reperiatur, tamen ab Apostolis traditus est juxta regulam S. Augustini Lib. 4. de Baptismo c. 24: quod universa tenet Ecclesia, nec Concilijs statutum, sed semper retentum est, non nisi Apostolicâ autoritate traditum esse, rectè creditur. Cur autem Christus Sacramenta septennario numero conclusit, duæ potissimum rationes à Theologis afferri solent ex duplici sine perita; quorum prior fuit omnium hominum necessitati tam privata quàm publicæ consulere: posterior, hominem omni genere virtutum armare. Primum igitur declarat S. Thomas 3. Part. q. 65. art. 1. similitudine corporis humani, quod pro seipso 1. indiget generatione. 2. augmentatione, 3. nutritione. 4. medicinâ. 5. corroboracione virium. 6. pro Republica, atque in primis Magistratu. 7. denum, pro proles propagatione. Sic anima spiritualiter generatur Baptismo, augetur Confirmatione, nutritur Eucharistiâ, curatur medicinali Pœnitentiâ, corroboratur Extremâ unctione: Ecclesiæ necessarius Magistratus datur per Ordinem; proles per

Matrimonium, ut nihil desit cuiquam in ulla gratia. Alterum sic explicamus. Armaturæ spirituali septem præcipuæ virtutes sunt necessariae. Nimirum tres Theologicæ Fides, Spes, Charitas: Et quatuor Cardinales, Prudentia, Justitia, Fortitudo, Temperantia, quibus totidem Sacramenta respondent. Fidei Baptismus. Spei Confirmatio. Charitati Eucharistia. Justitiæ Pœnitentia. Fortitudini Extrema unctio. Prudentiæ Ordo, Matrimonio Temperantia. Ita Christus sapientissimè omnia disposuit in Numero Pondere, & Mensurâ Sap. 11. num. 21.

III. Traditionem, quâ, ut diximus, niti-mur in tenendo Sacramentorum septennario, nonnulli Doctores ex antiquis Patribus copiosè demonstrant. Nos plura dicemus agendo de singulis Sacramentis. Nunc unus S. Augustinus omnium instar nobis sit. Is igitur agnoscit Baptismum & Eucharistiam Lib. 3. de doctri. Christi cap. 9. sic scribens: Pæuca pro multis, eadèmq; factu facilissima, & intellectu augustissima, & conservatione castissima ipse Dominus & Apostolica tradit disciplina, sicuti est Baptismi Sacramentum, & celebratio Corporis & Sanguinis Domini. Agnoscit Confirmationem Lib. 2. contra litt. Petiliani c. 10. his verbis: In hoc unguento Sacramentum Chrismatis vult interpretari, quod quidem in genere visibilium sacro-sanctum est, sicuti ipse baptismus. Agnoscit Pœnitentiam Lib. de adulterinis conjugijs cap. 26. & 28. sic loquens: Eadem est causa Baptismi & Reconciliationis, sine quibus homines credunt, se non debere exire de corpore. Agnoscit ordinem Lib. 2. contra epist. Parmeni c. 12. ubi: utrumque, inquit, Sacramentum est, & quædam consecratione utrumque homini datur; illud cum baptizatur: istud cum ordinatur, idèque in Ecclesia catholica utrumque non licet iterare. Agnoscit Externam unctionem ferm. 215. de Tempore, ubi hæc habet: Quoties aliqua infirmitas supervenit, Corpus & Sanguinem Christi ille, qui egrotat, accipiat: ac deinde Corpusculum suum ungat, ut illud, quod scriptum est, impleatur in eo: infirmatur aliquis, inducat presbyteros & orent super eum ungentes oleo. Agnoscit denique matrimonium Lib. 1. de Nupt. & Concupisc. cap. 10. ubi hæc leguntur: Hujus Sacramenti res est, ut mas & femina connubio copulati quamdiu vivunt, inseparabiliter perseverent. Similia S. Pater de singulis ex septem Sacramentis habet alibi, nec ullum esse puto, qui in recipiendo Sacramentorum numero tanto Ecclesiæ Doctore non consentiendum censet.

PARS POSTERIOR.

ERRORES HÆRETI-
CORUM.

IV. Error primus est. In veteri Testamento duo tantum propriè dicta Sacramenta fuerunt. Ita Gerhardus Lib. 2. Part. 2. fol. 862. & cæteri hæretici solum Circumcisionem, & Esu Agni Paschalis pro Sacramentis agnoscentes. Errorem hunc rejciunt SS. Patres & Catholici Doctores, plura Sacramenta in veteri Testamento quàm duo affirmantes. D. Augustinus Epist. 118. ad Ianuar. Christus, ait, sacramentis numero paucissimis, observatione facillimis, significatione præstantissimis Societatem novi populi colligavit, sicuti est baptismus

Baptismus Trinitatis nomine consecratus: & communicatio Corporis & sanguinis Domini. Cum autem sciamus S. Patrem in Testamento novo septem Sacramenta agnovisse, & tamen plura asserat in veteri Lege, absque dubio fuerint plura, quam duos quod etiam aperte docet & ostendit S. Thomas loc. cit.

V. Error secundus. Incredibilis hæreticorum variatio circa numerum Sacramentorum in Novo Testamento. Unum Sacramentum nempe Baptismum asseruit Lutherus in lib. de capit. Babyl. si, inquit, juxta Scripturam loquendam. Sed ibidem Baptismo Eucharistiam & Pœnitentiam addit, & sic tria admittit. In fine deinde duo retinet; quamvis in medio ejusdem libri etiam septem rejicere non velit. Melanchthon in suis locis Com. anno Christi 1536. 43. 52. & in Apologia Confessionis Augustanæ art. 13. affirmat Baptismum, Eucharistiam, & Pœnitentiam (quod ultimum prioribus annis rejecerat) esse verè & propriè Sacramenta. Doctores Wittenbergici in Synodo Lyphæ celebrata anno. 1548. (cui interfuit Melanchthon) statuerunt septem Sacramenta esse admittenda. Postea tamen concluderunt, quinque esse retinenda. Joan. Gerhardus de Sacramentis in communi fol. 860. sic pronunciat: *Duo tantum Sacramenta Novi Testamenti sic propriè dicta sunt, Baptismus & Eucharistia.* Zwinglius in lib. de verba & falsa Religione tria Sacramenta statuit Baptismum, Eucharistiam, & Matrimonium. Calvinus Lib. 4. Instit. c. 19. §. 18. & 20. ait quidem duo tantum esse Sacramenta, nempe Baptismum & Cœnam; mox tamen §. 31. Sacramentis annumerat ordinationem, ut tria Sacramenta amplecti videatur; quamvis Amelius Tom. 3. fol. 45. absolute asserat, nos duo tantum Sacramenta Novi Testamenti agnoscimus; ut ita plerique hodie tam Calvinistæ, quam Lutherani Binariorum Sacramentorum sint contenti. Videantur DD. à Walenbourg Tom. 2. fol. 15. & apud hos, quid in hoc negotio Wicleffus scripserit. Probant Sectariorum opinionem suam hisce fere argumentis 1. Sacramenta Novi Testamenti respondent Sacramentis veteris Testamenti; in eorum enim locum successerunt. Atqui in Vet. Testamento duo tantum fuerunt propriè dicta Sacramenta Circumcisio & Agnus Paschalis. Ergo &c. 2. Sacra Scriptura nullibi dicit, septem esse Sacramenta; imò eadem negat esse, dum Apocal. 17. v. 7. Angelus vocat Sacramentum Bestiam, quæ septem cornua habebat. Ergo septenarius Sacramentorum numerus potius ad Antichristum pertinet, qui per illam Bestiam significatur. 3. Antiqui Patres & Doctores Catholici tantum hæc duo agnoverunt. Nam S. Augustinus de catechismo c. 4. ait: *exivit sanguis & aqua, quæ sunt Matris Ecclesiæ gemina Sacramenta.* Rupertus Abbas Tuitiensis ante 500. annos in lib. 12. de vi&ct. verbi DEI cap. 11. interroganti, quot sint Sacramenta; respondet duo. Alexander Alensis Franciscanus ante annos 400. in Summâ Theologiæ Part. 4. q. 8. memb. 7. art. 2. ait, videri duo tantum Sacramenta. 4. Duobus tantum convenit definitio Sacramenti, nempe Baptismo & Eucharistiæ; non item cæteris. Ergo &c.

VI. Hunc erriorem jam rejecimus ex auctoritate & Traditione Ecclesiæ, quæ certè hæc in re magni faciendâ est, quia nec id quidè satis perspectum habere possumus, quanam sit ratio & essentia seu Materia & Forma Baptismi & Eucha-

ristiæ, quæ tamen Sacramenta ab omnibus admittuntur. Nam tamen Christus dixerit & præceperit Apostolis, ut baptizarent in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti: itemque Eucharistiam sub ea forma tradiderit, *hoc est Corpus meum &c.* nihilominus non idcirco sciremus in ipsis verbis ejusmodi Sacramentorum formam consistere, aut ea necessariò per modum formæ adhibenda & pronuncianda esse, nisi id Ecclesiastica Traditio ita doceret; quando aliàs etiam Apostolus Coloss. 3. v. 17. præcipit, *ut quodcumque facimus, in verbo & in opere, omnia in Nomine Domini JESU Christi faciamus*; non utique ea verba semper pronunciando, sed actiones nostras ad Christi gloriam dirigendo, atque in ijs Christi opem invocando. Hanc Sanctæ Matris Ecclesiæ traditionem & directionem insuper habentes hæretici in turpissimam illam, quam vidimus, opinionum varietatem devenerunt, ut nec Lutherani cum Calvinianis, neque illi aut isti inter se ipsos consentirent. Probationes, quas pro se asserunt, ob ignorantiam, fraudem, & calumniam non quidem merentur refutationem, & ex dictis facile refelluntur. Nihilominus breviter.

VII. Respon. ad 1. negandò in primis Majorem. Ex quo enim Scripturæ loco habetur, Sacramenta utriusque Testamenti debere numero esse paria? Deinde in quo loco Scripturæ etiam Circumcisio & Agnus paschalis vocantur Sacramenta? non negamus fuisse Sacramenta, sed solum quærimus, unde Adversarij contra negantem probare possint, cum nullibi hoc nomine appellentur? Demum Minorem falsam esse, paulò ante ostendimus in refutatione primi erroris; communiter enim docent Theologi cum s. Thomas 1. q. 102. art. 3. & 5. cit. in Veteri lege præter Circumcisionem & Agnum Paschalem, Sacramenta fuisse Esurum Panum propositionis, Ordinationem & Unionem sacerdotum, Ablutiones quasdam, & omnia Sacrificia expiatoria pro peccatis immunditiam aliquam legalem tollentia &c. Ad 2. nullam esse consequentiam: hoc non est in Biblijs. Ergo non est credendum; quia non omnia credenda in Biblijs sunt expressa, ut diximus in Controv. de Sac. Scriptura. Quod additur ex Remittio de Bestia Apocalyptica, est calumnia, quæ redundat in ipsos hæreticos; si enim septem Sacramenta nostra sunt septem cornua Antichristi, necesse est, etiam Baptismum & Eucharistiam esse cornua Antichristi; quæ tamen ipsimet Sectarij admittunt. Adhæc per septem Capita intelliguntur septem Reges, non septem Sacramenta. Videatur textus. Ad 3. S. Augustinum non dicere, quod duo tantum sint Sacramenta; sed quod tantum duo fuerint significata per aquam & sanguinem è latere Christi crucifixi profluentes. Sieriam aliqui Patres ex hoc loco duo Sacramenta tradunt, non idcirco alia negant. Idem si per Sanguinem Eucharistia fluxit ex latere Christi? nisi sub una specie maluit nobis Cœnam dare. Cæterum Patres aliter etiam hæc explicant, & duo Baptisma per sanguinem & aquam designari volent; unum in Sanguine, id est, Martyrium: alterum in aqua; Baptismum. Videatur Maldonatus sup. cit. loc. Joannis. Ad Rupertum quod attinet, non magna est ejus auctoritas apud Catholicos, cum manifestè errarit circa Sacramenta, ut ostendit Bellarminus de Scripturis Ecclesiasticis V. Rupertus. Deinde

Deinde falso citantur ejus verba; non quærit, quot sint Sacramenta, sed quot sint præcipua Sacramenta? neque responderi esse duo, sed tria Baptismum, Eucharistiam & Pœnitentiam. Alexandrum Alensem quoque falso citant, quia non ex sententia sua dicit, esse tantum duo Sacramenta, sed per modum obiectionis opponit, videri tantum duo, cui obiectioni respondet & ostendit, esse septem Ad 4. negando solum duobus, & non cæteris quinque convenire definitionem Sacramenti; imò in hoc omnia septem Sacramenta convenire univocè supra jam diximus, & est hæc sententia nunc communior inter Doctores, ut testatur Tanner Tom. 4. D. 3. Quæst. i. n. 45. Nec doctrinam nostram oppugnare possunt hæretici, quin sua Sacramenta e medio tollant, ut satis ex dictis patet.

CONTROVERS. LXV.

DE EFFECTU SACRAMENTORUM.

Effectus Sacramenti in communi tres assignantur. Gratia habitualis seu Sanctificans, Actualis, & Character. Ut autem hi effectus habeantur; imò ut ipse valor etiam Sacramenti subsistat, certa in suscipiente requiritur dispositio, de quibus omnibus hic decidendum.

PARS PRIOR

DOCTRINAE CATHOLICORUM.

I. Doctrina prima. Sacramenta omnia Novæ Legis in suscipiente rite disposito causant Gratiâ sanctificantem. Ita definitur in varijs Concilijs & novissime in Tridentino Sess. 7. can. 6. *Siquis dixerit, Sacramenta Novæ Legis non continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam non-ponentibus obicem non conferre, anathema sit.* Consentient quoque Græci & Latini Patres apud Cardin. Bellarminum Lib. 2. de Sacram. in communi cap. 6. & 7. Sumitur hæc veritas ex ijs Sac. Scripturæ locis, in quibus Sacramenta conferre dicuntur effectus gratiæ sanctificantis, scilicet. Remissionem peccatorum, justificationem, salvationem, mundationem, vivificationem &c. ut Baptismus Ephes. 5. v. 29. Confirmatio Actorum 8. v. 17. Eucharistia Joan. 6. v. 58. Pœnitentia Joan. 20. v. 23. Extrema unctio Jacobi 5. v. 13. Ordo 2. Timotheum 1. v. 7. Matrimonium Ephes. 5. v. 31. *relinquet homo Patrem & Matrem suam, & ad hæbit uxorem suam, & erunt duo in carne una;* quæ unio supponit unionem animorum per gratiam; etenim dissidentibus animis nec stabilis cohabitatio, nec copula fideliter servatur. Præter gratiam sanctificantem conferri etiam à Sacramentis Virtutes infusas, & dona Spiritus Sancti tanquam individuos comites illius, tradit Concilium Tridentinum Sess. 6. c. 7. ubi dicitur *homo in ipsa Justificatione hæc omnia simul accipere Fidem, Spem, Charitatem &c.* ut perinde sicuti per Gratiâ partici-

pamus divinam naturam, ita per virtutes divinam operari.

II. Doctrina secunda. Sacramenta Novæ Legis non-ponentibus obicem conferunt gratiam ex opere operato. Ita omnes Catholici, habeturque iidem ex Trident. Sess. 7. cit. can. 8. *Siquis dixerit, per ipsa Novæ Legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, anathema sit.* Pro intellectu hujus doctrinæ sciendum, duplicem esse modum causandi gratiam; unus dicitur ex opere operato: alter ex opere operantis. Ille actus dicitur ex opere operato conferre gratiam, qui vim habet conferendi gratiam non propter bonitatem & meritum, sed propter institutionem divinam; sicuti ablutio Baptismi parvulis nihil merentibus, & peccaminosè à Sacerdote administrata tamen infundit gratiam: Ille vero Actus, qui ex vi suæ bonitatis ac meriti confert gratiam, uti opera charitatis, dicitur conferre gratiam ex opere operantis. Jam omnia Sacramenta ex institutione Christi hominibus rite dispositis conferunt gratiam, ut si peccator cum sola attritione contineatur, quæ per se non sufficeret ad defendenda peccata mortalia, nisi accederet absolutio Sacramentalis à Christo instituta.

III. Doctrina tertia. Quædam Sacramenta ex vi suæ institutionis conferunt primam gratiam: quædam secundam. Ita omnes Catholici, pro cuius intelligentia sciendum, Gratiâ primam & secundam intrinsicè & essentialiter non differre, sed tantum extrinsicè per connotationem subiecti vel imbuti gratiâ, vel istâ privati; si gratiâ per Sacramenta collata inveniant subiectum omni gratiâ destitutum, dicitur gratiâ prima: si verò inveniat id jam ornatum gratiâ, dicitur secunda, sicuti in alteratione naturali numerantur 1. 2. 3. &c. gradus. Jam quædam Sacramenta instituta sunt ad remittenda peccata mortalia, quod fit per primam gratiam, ut Baptismus & Pœnitentia, quæ idcirco vocantur Sacramenta Mortuorum, ut illos vivificent; cætera quinque instituta sunt ad augendam & perficiendam gratiam per accessum ulterioris gratiæ, quæ proinde requirunt subiectum jam gratiâ informatum & vivificatum, atque ideo vocantur Sacramenta Vivorum. Quod si contingat, eos, qui suscipiunt Sacramenta Mortuorum, jam esse vivos, & gratiâ imbutos, tunc Sacramentum superveniens confert gratiam secundam, & ipsa perceptio tanquam actus meritorius adhuc aliud incrementum gratiæ ex opere operato adjungit. Si verò contingat, eos, qui suscipiunt Sacramenta Vivorum, destitui primâ gratiâ, quam bonâ fide habere arbitrantur, tunc probabile est, quod præter alios tenet Arriaga de Sacram. in genere Disp. 16. Sect. 1. illis confert primam gratiam, dummodo generalem dolorem habeant de suis peccatis. v. g. aliquis in statu peccati mortalis subito apoplexiâ tangitur, ut ratione destitutus non possit confiteri, sed accipit extremam unctionem, cujus virtute per accidens acquiritur primam gratiam & remissionem peccatorum; alioquin damnandus, modò prius generalem aliquem dolorem habuerit de suis peccatis. Videri potest cit Author, cujus sententiam plures nunc Recentiores amplectuntur, nec alienius ab eadem est Card. Bellarm. Lib. 4. de Eucharist. c. 19.

IV. Doctrina quarta. Non omnia Sacramenta parem gratiam conferunt, sed unum majorem altero, prout ipsum majorem est dignitatis. Et quod

H h h

iam

niam Eucharistia omnium Sacramentorum est dignissimum, utpote Christum ipsum non tantum significativè, sed realiter continens, ejus perceptio præ omnibus Sacramentis uberrimam gratiam confert. Quin etiam idem Sacramentum tum plus gratiæ tribuit, quam alteri, prout melius dispositus fuerit juxta Concilium Tridentinum Sess. 6. c. 7. asserens, *justitiam per Baptismum recipi* (adeoque vi Sacramenti ex opere operato) *secundum propriam cujusque dispositionem & cooperationem*. Ergo si adultus juxta mensuram propriæ dispositionis accipit gratiam, sequitur, Sacramentum plus conferre magis quam minus disposito. Quod sanè rationi & æquitati consonum. Tum quia etiam in causis naturalibus videmus, solem plus lucis immittere in conclave, quod habet majores & clariores fenestras: & vocem tantò clariùs resonare, quantò aer purior fuerit. Tum quia alias diligens præparatio sæpe fructu careret; siquidem peccator accedens ad Sacramentum Pœnitentiæ cum intensissima attritione plus non acciperet quam alius peccator levissimè attritus; cum attritio peccatoris etiam intensissima, quatenus præcedit gratiam Sacramentalem, non mereatur etiam de congruo ullum gradum gratiæ, ut hic supponimus. Tum quia decebat planè ita fieri ad excutiendum fidelium torporem, devotionem excitandam &c. Spectat etiam ad Providentiæ DEI perfectionem, ut promoveat honestos hominum conatus & ferventem usum gratiæ antecederet præhabita, donando largiùs non solum plus merenti, sed etiam melius disposito, ut bene Esparza de Sacram. in com. Q. 26. art. 2.

V. *Doctrina quinta.* Etsi ordinariè Gratia Sanctificans detur in ultimo instanti, quo perficitur usus Sacramenti, si tamen eo tempore animus non sit dispositus ad gratiam recipiendam propter occultum aliquod peccatum mortale, tum differatur Gratia, donec obex per contritionem vel confessionem removeatur. Ita plerique Theologi cum S. Thoma Part. 3. q. 69. art. 10. & D. Augustino, qui hoc speciatim docet de Baptismo L. 1. de Bapt. cap. 12. inquit, *Baptismus à schismatico receptum, postea quando reconciliatur Ecclesiæ, incipere illi prodesse ad salutem*. Similiter si quis bonà fide communicat nullius peccati mortalis conscius, quod tamen in anima latet, tum in ipsa communione nullam accipiet gratiam, sed jus ad gratiam recipiendam, quando removerit obicem per actum Pœnitentiæ; si verò scienter indignè communicat, nec jus ad gratiam, nec ipsam gratiam, quæ est effectus illius communionis, accipiet, ut volunt plerique Scholastici; non desunt tamen, qui cum Arriaga Disp. 14. n. 16. valde probabiliter velint, omnia Sacramenta reviviscere, quæ possunt valide & tamen cum obice gratiæ suscipi. Ratio desumitur ex divina Bonitate, cui consentaneum est, ut intuitu meritorum Christi per Sacramenta exhibitorum moveatur ad dandam gratiam eam, quamprimum fuerit subiectum capax, sicuti vir bonus, qui creditorem tempore solutionis faciendæ non reperiens dispositum, alio tempore solvit. Confirmatur. Quia nulla videtur posse assignari sufficiens ratio disparitatis, ob quam aliqua Sacramenta debeant eam virtutem habere, aliqua verò non, aut sola Eucharistia.

VI. *Doctrina sexta.* Quodlibet Sacramentum ex Nostri habet propriam & Specialem Gratiam,

quæ dicitur Sacramentalis. Ita Catholici Doctores cum S. Thoma 3. part. q. 62. art. 2. Nam singula ordinantur ad diversum finem. Baptismus ad regenerandum. Confirmatio ad roborandum. Eucharistia ad nutriendum &c. uti etiam tradit Catechismus Romanus q. 2. art. ult. Gratia autem ista Sacramentalis non est specialis habitus tam à Gratia Sanctificante, quam cæteris virtutibus in justificatione infundi solitis distinctus, sed est ipsa gratia communis, quatenus connotat specialia quædam auxilia divina suo tempore conferenda, & ordinata ad illum specialem effectum ac finem, ad quem Sacramentum est institutum, ut expressè docet S. Thomas loc. cit. & post multos alios Theologos Esparza loc. cit. quæst. 28. Ratio prioris est, quia nihil opus est habitu speciali ad finem, pro quo non sufficiat gratia communis & virtutes cum auxilio actuali, quiddid nonnulli putarint. Ratio posterioris est, quia cum quodvis Sacramentum ordinetur ad proprium effectum & finem, sequitur, rite suscipienti debere gratiam conferri illi fini competentem v.g. Baptismus, quia hominem in DEI famulum ad dēscit, eique certas leges observandas proponit, ideo confert speciales gratias ad implendam DEI voluntatem. Confirmatio quia hominem in Christi militiam adscribit ad propugnandum ejus fidem, ideo generosam fortitudinem confert spreto metu & pudore. Eucharistia quia divinam amicitiam fovet, ideo devotionem & amorem excitat. Pœnitentia quia pro injurijs DEO Satisfacere satagit, ideo ad opera pœnitentiæ impellit. Extrema unctio ad ultimam luctum opportunitis telis instruit. Ordo ad cultum divinum sanctæ ac religiose peragendum & castitatem servandam auxilia subministrat. Matrimonium denique ad servandam conjugalem castitatem & concordiam ac patientiam juvat.

VII. Itaque in Sacramentorum susceptione non confertur nuda gratia & virtutes, sed simul exigentia sive jus ad certa auxilia tempore opportuno danda & proportionata fini, quem Sacramentum intendit. Unde gratia sanctificans, ut connotat hanc exigentiam; seu jus ad actualia auxilia dicitur Sacramentalis. Et licet hæc gratia Sacramentalis conferatur in matrimonio & ordine, revera tamen Gratia Matrimonialis connotat alia auxilia, quam ordinis; & par est ratio de alijs Sacramentis, quæ idcirco differunt inter se non formaliter & specificativè, sed solum materialiter & individualiter, quia totum hoc (Gratia scilicet & talis auxiliorum exigentia) ordinatur ad sanctitatem bonorum operum, quantumvis distinctis vijs & modis. Porro sicuti jus ad illa auxilia penderet à Gratia sanctificante, ita etiam hæc pereunte extinguitur, quia propter ipsam datum est, & sublato principali etiam accessorium tollitur. Siquis ergo gratiam sanctificantem in Sacramento perceptam subsequenti peccato mortali extinguit, hoc ipso perdit jus ad gratias actuales intuitu illius Sacramenti debitas; si verò per Pœnitentiam recuperet pristinam gratiam sanctificantem illo Sacramento collatam, probabilissime etiam recuperat jus ad gratias actuales illi annexas.

VIII. *Doctrina septima.* Effectus Sacramenti tertius est Character, per quem intelligitur signum aliquod spirituale & indelebile, animæ impressum

pressu. Ita omnes Catholici. Explicatur. Character est nomen græcum, & significat signum alicui impressum, ut ab alijs dignoscatur. Quemadmodum igitur Monetarij nummis, Mercatores mercibus, Domini suis equis certum aliquod signum imprimere solent, ita DEUS suis Fidelibus certum aliquod signum imprimit. Et sicut olim DEUS Judæis corporale signum circumcisionis impressit, ita nunc spirituale aliquod signum animabus imprimit; quod insinuat Ezechielis c. 9. v. 4. ubi iussus est Angelus signum Tau frontibus hominum imprimere. Et Apocal. 7. v. 3. ipsimet Angeli dicunt, signemus servos DEI nostri in frontibus eorum. Eiusdem characteris meminit Apostolus 2. Cor. 1. v. 21. unxit nos DEUS & signavit nos. Ephes. 1. v. 13. signati estis spiritu promissionis sancto. Ibid. 4. v. 30. nolite contristare Spiritum Sanctum DEI, in quo signati estis. Imprimatur autem Character non in omnibus Sacramentis, sed tantum in tribus, scilicet Baptismo, Confirmatione, & ordine, ut habet Catholica veritas jam olim definita ab Innocentio III. c. Major. Et novissime à Tridentino Sess. 7. can. 9. si quis dixerit, in tribus Sacramentis Baptismo scilicet Confirmatione & ordine non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spirituale & indelebile, unde iterari non possunt, anathema sit. Quod quidem ex Scriptura probari clare non potest, sed nritur aliquâ traditione Ecclesiæ, cui DEUS id revelavit, & cui non minus credendum, quam Scripturis Bibliorum, cum ex ejusdem Spiritus Sancti infallibili instinctu proveniat, atque idcirco ab Apostolo Ecclesia vocetur columna & firmamentum veritatis 1. Tim. 3. v. 15. Et qui illam non audierit, habendus pro Ethnicis & Publicanis Marth. 23. vers. 17. Cur autem Christus in his tribus solum Sacramentis voluerit imprimi Characterem, congrua ratio reddi potest ex usu humano. Nam tria tantum hominum genera solent certis notis insigniri. 1. servi & mancipia inustis stigmatibus, ne facile diffugiant. 2. milites certi coloris balteis, ut sciatur, cui parti militent, cum in conflictu propter sumum vix aliter dignosci queant. 3. Aulici vestimentis certi coloris & formæ, ut sciatur, quinam admittendi sint in aulam ad servitium Principis. Ita Fideles, cum primum baptizantur, sunt servi Christi: cum deinde confirmantur, milites: cum demum ordinantur, sunt officiales in Aula Christi. Et ideo in his tribus Sacramentis character imprimitur, estque signum merè ad placitum, ut communiter volunt Theologi; quomodo enim naturaliter significare potest, me esse domesticum, militem, aut ministrum Christi?

IX. Est igitur Character aliquid physicum, reale, & intrinsecum suscipienti, nempe est qualitas quedam spiritualis & supernaturalis ipsi animæ substantiæ impressa, ut communiter docent Theologi ex citatis Conciliorum verbis. Ratio desumitur ex duplici fine Characteris; primus, ut hominum status distinguat: alter, ut potestatem quandam moralem activam vel passivam conferat in ordine ad alia Sacramenta. Nam character Baptismi reddit hominem capax aliorum Sacramentorum, quæ alioquin non valerent, v. g. si quis non baptizatus ordinetur sacerdos, Ordo est nullus. Character Confirmationis facit capax Sacramenti Ordinis; quantumvis enim Ordo valide à non confirmato recipiatur, tamen non licet propter legem Ecclesiæ, quam DEUS præ-

fixit. Character Ordinis potestatem tribuit ad conficienda Sacramenta Eucharistiæ, Pœnitentiæ, Extremæ unctionis alioquin non valitura. Diverforum Sacramentorum characteres inter se differre specie, communior est Doctorum sententia. Ratio sumitur ex diversis finibus, ad quos singuli ordinantur, & diversa omnino denotant; unde aliqui non improbabiler volunt, singulorum etiam ordinum characteres specie inter se differre, quia singuli adhuc habent significationem valde diversam. Alij tamen aliter sentiunt; quæ lis parvi est momenti & alibi decidenda. Demum characterem tam in hac quam in altera vita esse indelebilem, colligitur ex praxi Ecclesiæ, quæ resuscitatum à mortuis nec rebaptizat, nec reordinat; nempe quia in eo manet character prior; cuius ratio melior afferri non potest, quam voluntas Dei; unde etiam non dependet à gratia sanctificante, nec per peccatum mortale vel impeditur vel extinguitur. Quæmadmodum autem Insigne hoc animæ instar gemmæ in Beatis fulgebit, ita in damnatis potius erit ad ipsorum dedecus, quam ornamentum, quod tam perdit Christum Dominum suum deseruerunt, cui singuli obligati fuerant, perinde ferme, ac si aliquis nobilis cum aureis calceis in patibulo suspenderetur.

X. Doctrina octava. Tam ad valorem, quam ad effectum Sacramenti consistentis in usu requiritur in adulto aliqua positiva intentio suscipiendi Sacramentum. Ita omnes Catholici Doctores. Ratio clara est. Nam de Matrimonio, cum sit contractus mutuam obligationem inducens, indubitatum est, stare illud sine voluntate suscipientis non posse. Nec Sacramentum Pœnitentiæ absque suscipientis intentione subsistit, cum sit iudicium includens voluntariam accusationem Rei sententiam à sacerdote velut legitimo, Iudice expectantis. Baptismus, Confirmatio, Ordo hoc ipso, quod imprimant characterem, per quem homo ad certum statum officium &c. deputetur, requirunt suscipientis intentionem ac consensum, quando is præstare illum potest, aut saltem potuit. Externa unctio cum afferat sanitatam internam, requirit etiam in adulto aliquem consensum; nam, ut testatur Tridentinum, adulti nunquam iustificantur nisi per voluntariam susceptionem. Ergo omne Sacramentum consistentis in usu (in Eucharistia enim utiq; res aliter se habet) requirit aliquam suscipientis intentionem, ut bene discurret Card. Lugo Tom. de Sacramentis in communi, D. 9. n. 116. Non obstat Concilium Toleraum IV. reatum Dist. 45. cap. 5. ajens, vi baptizatos Judæos debere in fide permanere. Nam non loquitur de vi aut coactione tollente consensum, sed de extorcente; sufficit autem in Baptismo consensus extortus, licet involuntario mixtus.

XI. Cæterum ad valorem & effectum in plebisque sacramentis sufficit in suscipiente intentio merè habitualis, non tantum habitualis explicita, sed etiam implicita; quia sufficit voluntas præterita non revocata, licet hic & nunc in sua virtute nullo modo perseveret. Atqui hæc voluntas est habitualis. Ergo &c. Præter sufficientem intentionem (si pœnitentiam exipiamus, quæ dolorem tanquam essentialem sui partem postulat) non requiri alium actum dispositionis ad valorem Sacramentorum colligitur ex praxi Ecclesiæ, quæ, ut diximus, hæreticos non rebaptizat, supponens, Sacramentum sine fide

& alijs actibus modò cum debita intentione fuerit collatum & susceptum, esse validum, quod idem etiam de cæteris sacramentis sentiendum.

PARS POSTERIOR.

ERRORES HAERETICORUM.

XII. *Error primus.* Sacramenta Novæ Legis nullam causare gratiam internam. Ita Lutherani apud Gerhardum Lib. 2. Part. 2. fol. 810. Calviniani aud Amesium Tom. 3. fol. 29. & cæteri hodie Sæctarij, qui non agnoscunt gratiam internam, sed solum imputationem extrinsecæ justitiæ Christi, adeoque totam Sacramentorum efficaciam ponunt in excitatione & roboratione fidei justificantis. Probant 1. Sac. Scriptura affirmat, hominem justificari per fidem. *Iustus ex fide vivit* Rom. 1. v. 18. Ergo non per Sacramenta nisi quatenus excitant fidem. 2. Marci. 16. Dominus agens de Fide & Baptismo ait tantum de Fide, non de Baptismo, quod ejus defectus afferat condemnationem, qui non crediderit, condemnabitur. Ergo Fides est propria causa gratiæ & salutis, non Baptismus. 3. Roman. 4. v. 10. ait Apostolus, Abrahamum non esse justificatum ex circumcisione, quæ erat Sacramentum veteris Legis, sed ex Fide, cujus signaculum fuit circumcisio. Ergo eodem modo Sacramenta Novæ Legis non justificant, nisi excitando fidem. 4. Ephes. 5. v. 26. scribit idem Apostolus de Ecclesia, ut illam sanctificaret mundans lavacro aquæ in verbo vitæ. ubi totavis baptismi tribuitur verbo; verbum autem operatur excitando fidem juxta illud Apostoli Rom. 10. v. 17. fides ex auditu; auditus autem per verbum Christi. 5. In omni Sacramento requiritur verbum Promissionis. Sed ubi est promissio, ibi est & requiritur fides. Ergo fides est, quæ immediatè operatur & justificat. 6. Multi per fidem saluantur sine Sacramento Baptismi, ut qui non habent à quo baptizantur: & è contra qui baptismum habent, damnantur. Ergo in Sacramento fides est, quæ justificat, non Sacramentum.

XIII. Ex hoc errore, qui ex dictis parte priorè facile rejicitur, multa & gravia absurda sequuntur. 1. Sacram Scripturam esse Sacramentum; quia excitat & roborat fidem, estque divinitus instituta, & constat verbo & elemento, hoc est, charta & vocabulis, adeoque tota illorum definitio ei convenit. 2. Sacramenta esse supervacanea, quia illorum effectus Scil. excitatio ac corroboratio fidei facilius potest per contiones obtineri. 3. Baptismus Infantium esse supervacaneum, cum in illis ratione carentibus non possit fides excitari. 4. Sacramenta esse falsa sigilla, quia testantur, accipientem fore salvum, cum multi ex baptizatis, & communicantibus deficiant à fide, & consequenter damnantur. Tenenda igitur, quam dedimus, Doctrina Catholica, nimirum Sacramenta Novæ legis instituta fuisse, ut conferrent gratiam justificantem, adeoque effectum illorum esse gratiam internam pro quo duo singulariter notanda. *Primum.* Cum Sac. Scriptura tam frequenter loquatur & vaticinijs, & figuris, & expressis verbis, ut videre est apud Bellarminum Lib. 2. de Sacram. à cap. 3. & tamen ne semel quidem dicat, vim

Sacramentorum consistere in excitanda vel alenda fide, sed semper explicet, consistere in purgandis peccatis & mundanda Anima. Quis credat, si nem Sacramentorum immediatum semper taceri, mediatum verò toties inculcari? *Alterum* si negare liceat, Sacramenta verè & immediatè sanctificare, quod tamen Scriptura tam apertè docet, eadem ratione negari poterit. Fidem justificare contra ipsos Adversarios; Nihil enim Scriptura tribuit fidei, quod non etiam tribuit Sacramentis &c.

XIV. Respon. ad 1. negando imprimis consequentiam; quia multæ esse possunt causæ justificationis in diverso genere. Nam homo justificatur per Fidem tanquam per dispositionem præviam: per Sacramenta tanquam per causam instrumentalem: per DEUM tanquam per causam Principalem; per Christum tanquam per causam meritoriam; per gratiam justificantem tanquam per causam formalem. Verba adducta ex S. Paulo Rom. 1. malè Adversarij ad suum errorem detorquent, cum juxta literam aliud non velint, ut videre est apud Tirinum in cap. 2. Habacuc v. 4. quàm justum ex fide, quam habet, expectare, quæ Deus promissit, & non deficere, etiamsi promissiones tradari videantur. Deinde etiamsi verba illa in pravo Adversariorum sensu admitterentur, non sequitur, quod ipsi volunt; etenim homo fidelis non magis ex fide, quàm ex Sac. Eucharistia vivit, inde tamen non bene inferrent, fidem, spem, charitatem non esse causam gratiæ & vitæ, nisi mediante S. Eucharistia. Deum malè negant, non posse plures causas instrumentales esse justitiæ & vitæ; cur enim id fieri & ad Deo decerni nequeat? Ad 2. ex Marci ult. Negando iterum consequentiam, nunquid etiam 3. Ioan. v. 5. dixit Dominus: *nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu Sancto, non potest intrare in regnum celorum*; ex quo inferitur, nos per baptismum renasci seu regenerari, quod sine gratia justificante fieri non potest. Atque hoc ipsum, scil. sine baptismo non posse nos intrare in regnum celorum includitur in illo Marci 16. Nam qui non credit, consequenter non vult baptizari. Ait Amesius fol. 29. qui credit, potest non velle baptizari. Verum cum juxta istos Sæctarios ille, qui verè credit, etiam speret & diligat Deum super omnia adeoque justificetur; quomodo nolle potest præceptum Baptismi servare adeo severe à Christo latum?

XV. Ad 3. ex epist. ad Rom. 4. fidem in Abrahamo non fuisse excitatam per circumcisionem, sed hanc extitisse signaculum seu testimonium fidei jam antea habitæ, ut supra jam diximus; unde inferre nequeunt Adversarij, fidem excitari per Sacramenta, sed illam requiri ante horum susceptionem, id quod nos affirmamus. Ad 4. ex epist. ad Ephes. 5. per verbum vitæ non intelligi verbum concionis aut prædicationis, quo excitetur fides; sed intelligitur forma Baptismi seu verbum illud solenne: ego te baptizo &c. Sensus igitur est, Ecclesiam mundari per baptismum, qui constat abluitione aquæ & verbo baptizantis. Atque sic exponunt omnes interpretes, quando agunt de sensu literalis; opposita Adversariorum glossa non est Apostolica, sed Luthero-Calvinica. Ad 5. ex dictis de definitione Sacramenti in Comuni constare, contineri in ea non tam divinam promissionem, quàm hujus promissionis assecurationem seu pignus gratiæ per Christum

stum dandæ. Quodsi daremus etiam, requiri promissionem, & consequenter fidem, inde tamen non sequeretur, fidem immediate, unice, & per se justificare, sed tantum dispositivè; ex quo apparet hoc Amesij argumentum unidq; esse mancum ac nullum. Ad 6. itidem constare ex dictis & discrimine facto inter adultos & parvulos. Nam parvuli per baptismum sine propria fide actuali: adulti verò salvari debent per baptismum & propriam fidem actualem; adeoque utrumque licet diverso respectu, scil. per baptismum activè: per fidem dispositivè. Rursum per baptismum vel re ipsa, vel voto seu desiderio susceptum.

XVI. *Error secundus.* Sacramenta non conferunt gratiam ex opere operato, sed ex parte utentis requiritur fides. Ita Gerhardus lib. 2. P. 2. fol. 827. cum suis Lutheranis, & Amesius Tom. 3. cum suis Calvinianis. Probant. Tum quia nec in Scriptura, nec in Patribus invenitur hæc barbara & ridicula phrasîs; adducit Amesius fol. 21. in confirmationem hujus P. Vasquez in. 3. Part. D. 121. c. 1. Tum quia S. Eucharistia sine fide nihil prodest, ut docet Bellarminus Lib. 3. de Eucharistia art. 9. Ergo infert Gerhard. fol. 823. Sacramenta non profunt ex opere operato. Tum quia S. Augustinus apud Lutherum in Lib. contra cochleum, & in Apologia Confess. Augustana art. 13. dixisse fertur: non Sacramento, sed fide Sacramenti nos justificari. Tum quia absurdè opponitur operi operato meritum agentis vel sufficiens, cum detur tertium, nempe dispositiones.

XVII. Errorem hunc ex Concilio Tridentino supra citato rejiciunt & damnant omnes Catholici: nec vocabula quemque movere debent. Nam cum quibuslibet scientijs proprios artis terminos excogitare liceat, cur non etiam in Theologia ad res adeo abstrusas clariùs & meliùs explicandas? Melius est, inquit D. Augustinus in Psal. 138. *Ut nos reprehendant Grammatici, quam ut non intelligant populi.* Quoad rem constat ex citatis Scripturis & Patribus; ipsa etiam Sacramenta per se habere vim ad conciliandam gratiam ex ipsa divina institutione. Optimè S. Augustinus lib. 4. de Baptismo cap. 24. ait: *Sacramentum percipsum multum valere.* Et L. 4. contra Cresconium c. 16. non eorum, inquit, meritis, à quibus ministratur: neque eorum, qui ministratur, constat baptismus, sed propria sanctitate atque veritate propter eum, à quo institutus est. Ubi in terminis quasi declarat eam phrasin, quid sit ex opere operato conferre gratiam. Et Cyprianus serm. de cena Domini: *Sacramenta, quantum in se est, sine propria virtute esse non possunt.*

XVIII. Respon. ad 1. probationem. Esto, ipsa vocabula nec in Scriptura nec in Patribus inveniri, rem tamen ipsam significatam apertè inibi haberi, quod sufficit. Nec aliud intendit Vasquez citatus, qui idcirco retinet eadem vocabula in sensu, juxta quem illa sumpsit Tridentinum: Amesius ait quidem, se consentire Vasquezio, sed cum gratiam internam, & efficaciam immediatam Sacramentis neget, totamque vim soli Fidei adscribat, alienissimus est ab eodem, & fraudulenter loquitur. Ad 2. negando consequentiam. Nam quantumvis in Sacramentis plerisque (non omnibus) exigatur fides actualis, inde tamen non infertur, justificationem fieri ex opere operantis, sed ex opere operato, quia etsi fides aliquæ boni affectus voluntatis requiratur, ut dispositio,

non tamen ut meritum. Quapropter Deus gratiam confert non præcisè, quantum opus operantis exigit, sed quantum ex opere operato & meritis Christi per quodvis Sacramentum conferre decrevit. Ad 3. luculentum esse mandacium, non argumentum probationis, ut bene Tanner Tom. 4. D. 3. Q. 3. n. 14. Nam S. Augustinus nusquam sic loquitur, sed ubique juxta mentem antiquæ Ecclesiæ & aliorum Patrum scribit: ac nominatim quod Sacramentum Baptismi ex sua institutione vim salvandi habeat; ipse apertissimè declarat epist. 23. ad Bonifacium sic in fine de baptismo parvulorum ajens: *Itaque parvulum, etsi nondum fides illa, que in credentium voluntate consistit, jam tamen ipsius fidei Sacramentum fidem facit &c.* Et infra de hoc ipso Sacramento: *& tantum valebit, ut si ante rationis usum ex hac vita emigraverit, per ipsum Sacramentum commendante Ecclesiæ charitate, ab illa condemnatione, que per unum hominem intravit in mundum, Christiano adjutorio liberetur.* Hoc qui non credit, & fieri non posse arbitratur, profectò infidelis est; etsi habeat fidei Sacramentum: longeque melior est ille parvulus, qui etiamsi fidem nondum habeat in cogitatione, non ei tamen obicem contrariâ opinione opponit, unde Sacramentum ejus salubriter recipit &c. Hæc D. Augustinus, in quibus aperte affirmat, duo de fide certa; primum. Sacramentum baptismi mundare parvulum ab originali peccato sine fide ipsius: alterum Sacramentum conferre suum effectum illi, qui non ponit obicem peccati. Utrumque negant hæretici. Et cum infidelis sit, qui priorem propositionem negat; huic autem directè adversetur illa apud Lutherum, & in Apologia: *non Sacramento, sed fide Sacramenti justificamur*, unum è duobus esse oportet, aut illam propositionem apud Lutherum, & in Apologia non esse Augustini, sed falsò huic attribui: aut Augustinum esse infidelem, quod impium & nefas est sentire. Ad 4. Amesium absurdè in repleta & expedita tricare. Nam dispositio non est medium quid inter actionem Sacramentalem, ut à Christo institutam, & actionem meritoriam hominis Sacramentum ministrantis, sed planè pertinet ad causalitatem Sacramenti ex opere operato. Perinde ut Philosophi dicunt, quatuor esse causas, Materialem, Formalem, Efficientem & Finalem, dispositivam & instrumentalem sub illis intelligendo.

XIX. *Error tertius.* Sacramenta quædam Novæ Legis characterem imprimere indelebilem, est dubium & in certum. Ita Gerhardus Lib. 2. Parr. 2. à fol. 843. & Amesius Tom. 3. fol. 42. post Wicleffum, Calvinum, Kemnitium & alios Lutheranos & Calvinianos. Afferunt varias rationum unculas 1 & potissima est, quia de characterè illo nullus in Scripturis extat character. 2. si character est signum spirituale, tum non est Sacramentale, quod à sensu percipi debet. 3. idem non hominibus, sed DEO debet significare. 4. debet etiam significare aliquid minus visibile aut notum, quàm sit res spiritualis. 5. si character sit signum animæ impressum, tum vel mediante gratiâ, vel immediate; non prius, quia multi characteres habent, qui nullam habent gratiam: neque posterius, quia Sacramenta efficiunt gratiam immediate. 6. si character sit qualitas absoluta, tum est bona vel indifferens. item vel generari vel creari debet per Sacramentum. Sed nihil horum consistere potest. 7. officia tria characteri attribui solita sunt effectus gratiæ. 8. si character sit in sola anima, tum

ma, tum à Sacramento externo vel non propriè imprimitur, vel sine contactu subjecti, cui imprimitur. 9. si character sit indelebilis, tunc manet in ijs, qui plenè recipiunt characterem bestiae, & ipsis etiam damnatis; ac proinde nec aptum facit ad cultum divinum, neque configurat Christo, neque distinguit ab alijs cum ullo fructu, quæ tamen dicuntur ejus officia. 10. nulla ratio verisimilis dari potest, quare gratia à septem Sacramentis efficiatur, & character tantum à tribus, cum præsertim sit qualitas absoluta, & nihil absolutum sit proprium trium Sacramentorum.

XX. Hunc errorem rejiciunt & damnant Innocentius III. c. Majores de Baptismo & ejus effectu. Eugenius IV. in decreto Fidei seu unionis, ut habetur post ultimam Sessionem Concilij Florentini. Tridentinum Sess. 7. can. 7. de Sacramento. in genere, & quæ maximè nitimur, constans & perpetua Ecclesiæ Traditio, quæ habetur potissimum ex SS. Patrum testimonijs. Rationem hujus characteris asserendi Concilia Florent. & Tridentinum ex eo sumunt, quod aliàs nulla causa assignari possit, cur solum tria illa Sacramenta iterari non possint, nisi quia ejusmodi indelebilem characterem imprimunt. Ratiunculæ, quas accumulatur Amelius, ex dictis parte priore apparent evanidæ, ne tamen blatero aliquid se dixisse putet.

XXI. Respon. ad 1. ex doctrina 7. constare, characterem non tam Sac. Scripturæ claræ, quam Traditione perpetuâ Ecclesiæ niti; quamvis etiam Scripturæ testimonia adduxerimus, quæ explicatius videri possunt apud Bellarminum Lib. 2. cit. c. 20. Authores Catholici, quos Gerhardus pro se adducit, quasi Characterem nihili fecissent, aliud non volunt, quam quod diximus, non posse scilicet liquidò eum ex S. Scriptura demonstrari. Durandi autem sententiam, characterem non esse aliquid reale ab anima distinctum, sed esse tantum ens rationis, hoc est, respectum adventitium ex deputatione ad certum statum & officium, rectè censuit Bellarm. Lib. cit. c. 19. vix distingui ab hæresi hujus temporis, & damnatam videri à Concilijs, quæ si Durandus videre potuisset, aliud utique docuisset. Ad 2. distinguendo; non est Sacramentale significans exterius & efficiens gratiam, conceditur: non est signum internum consequens ipsum externum Sacramentale signum, negatur. Ad 3. Characterem DEO, & Spiritibus atque hominibus beatis significare. Ad 4. eundem characterem significare tria illa officia apud Bellarminum L. 2. c. 19. scilicet aptum facere ad cultum divinum, configurare Christo, & distinguere ab alijs, in quibus nihil absurdi. Ad 5. Sacramenta utrumque immediatè præstare, hoc est, producere gratiam & characterem, posita dispositione requisita. Ad 6. omnia consistere; characterem esse qualitatem physicam, bonam, productam ex potentia obedientiali animæ. Ad 7. negando consequentiam; antecedens etiam est manum; etenim gratia sanctificans non distinguit Angelum ab homine, aut hominem novæ Legis à Patriarchis, quod utrumque facit character. Ad 8. in sequenti controversia dicemus, probabilius videri, Sacramenta moraliter tantum producere gratiam, hoc est, ad eorum exigentiam rite susceptorum à DEO physice produci gratiam in anima. Sic ergo tenemus,

ad exigentiam Sacramentorum Baptismi, Confirmationis, & Ordinis susceptorum produci etiam à DEO immediatè præter gratiam in anima characterem. Ad 9. characterem non præstare illa officia in actu secundo semper & in omnibus subjectis ob horum indispositionem: at verò in actu primo posse eadem ex se præstare. Ad 10. constare ex dictis, ex mero DEI arbitrio hæc dependere, atque idcirco non petendam esse eorum rationem; congruentiam tamen ex usu humano reddimus.

XXII. Error quartus. In suscipiente Sacramenta etiam in usu consentientia non requiritur ad valorem illorum intentio: nec ad majorem ex illis fructum seu gratiam ex opere operato percipiendam melior dispositio. Ita communiter hæretici hujus temporis, qui cum Gerardo Lib. 2. P. 2. fol. 816. & alibi solam fidem requirunt ad fructum seu gratiam Sacramenti absque intentione tam administrantis, quam susipientis etiam ad valorem ejusdem. Probant. Tum quia infantes rite baptizantur sine ipsorum intentione, ut fatentur Papistæ. Tum quia Glossa in can. solet de consecrat. dist. 4. asserit, ad veritatem baptismi sufficere intentionem Ministri; quidquid suscipiens intendat vel non intendat. Tum quia aliàs repetendus esset baptismus, si quis sine intentione Baptismi perciperet. Tum quia in Sacramentis sola fides attenditur, & quidem fides fiduciae in divinam misericordiam. Tum quia gratiæ distributio pendet à divina prædestinatione, & voluntate, non à nostra dispositione. Tum quia juxta Pontificios Sacramenta causantur ex opere operato seu ex solis meritis Christi. Ergo major & minor dispositio susipientis nihil faciet ad augmentum ejus gratiæ & fructus Sacramentalis.

XXIII. Errorem hunc utrumque rejiciunt ac damnant omnes Catholici ex dictis Part. prior. §. 4. & 9. Contra eundem est illud effatum Christi Matth. ult. v. 19. *Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos.* Ubi neminem ex adultis invitum baptizandum supponitur; sed ex doctrina & institutione; cur autem ex hac institutione melius disposito non conferatur plus gratiæ etiam ex opere operato, cum verba illa Tridentini Sess. 7. can. 6. supra citata, *justitiam recipi secundum propriam unitatemque operationem & dispositionem*, generalia sint, & ut sonant, de omni dispositione intelligi possint, ut eadem intelligunt communiter Doctores? Rationes in oppositum nihil evincunt.

XXIV. Respon. ad 1. negando paritatem inter parvulum & adultum; Ratio disparitatis sumitur ex institutione Christi, qui nusquam talem respectu parvulorum intentionem requisivit ad valorem Sacramenti; cuius testis est usus Ecclesiæ, quæ c. Majores de adulto ait: *ille verò, qui nunquam consentit, sed contradicit, nec rem nec characterem suscipit Sacramento.* De parvulis verò dicit: *Originale peccatum, quod sine consensu contrahitur, sine consensu per vim Sacramenti remittitur.* Ad 2. opinionem Glossæ in can. censeri erroneam à Theologis apud Tanner Tom. 4. Disp. 4. Q. 2. n. 32. qui pari ratione graviter censens opinionem alterius Glossæ in cap. cit. Majores baptismum fore validum, modo is, qui suscipit, exterius significet, se velle eum suscipere: etiam si animo repugnet. Ad 3. nihil absolute esse in hac repetitione; imò eam fieri oportere, clarè indicat Pontifex cap. Majores cit. cum talis

nec characterem suscipiat, qui solus, si addit, reiterationem baptismi prohibet. Ad 4. Fidem illam fiduciam esse fictitiam, ut alibi diximus. Ceterum ad valorem baptismi nec fidem veram, nec pietatem suscipientis requiri, tenent omnes catholici ex certa sententia & traditione Ecclesiae quae baptismum etiam ab haereticis, & erga haereticos administratum valere constat, ut docent etiam S. Augustinus Lib. 3. contra Donatistas cap. 14. atque alibi. S. Gregorius Lib. 9. epist. 61. & alij Patres. Ratio esse potest, quia aliud est Sacramentum, aliud effectus Sacramenti; & sicut Sacramentum non dependet à suo effectu, ita nec à dispositione ad effectum; quin autem ex parte suscipientis necessaria sit fides, ut baptismus ab adulto fructuosè suscipiatur, non negamus. Ad 5. tamen hoc verum sit, loquendo de gratia sanctificante, DEUS tamen eam solet per certa media & accommodatè ad dispositionem recipientis, si adultus sit, conferre. In proposito autem est talis dispositio, ob quam Christus merita sua ita voluit applicare, ut in Sacramentis major gratia magis disposito conferretur. Ad 6. denique cum Arriaga Disp. 10. n. 69. negando consequentiam. Quia Christus ipse, qui applicuit sua merita Sacramentis, ita ea applicuit, ut voluerit majorem causari gratiam juxta meliorem dispositionem; non quod ea dispositio se habeat per modum causae respectu illius gratiae, sed quia est per modum conditionis. Discrimen autè inter causam moralem & dispositionem consistit in diversitate affectus divini, quo tendit in illa, & in praedicto diverso, vi cuius movet Sacramentum & dispositio; Sacramentum enim movet ut operatio facta nomine Christi, adeoque ut habens in se dignitatem movendi & impetrandi id, quod Christus petit. Unde, quantum est ex se, Sacramentum habet vim movendi ad gratiam dandam etiam sine ulla dispositione; si Christus eam non exigeret, sicuti de facto non exigit illam in infantibus quoad baptismi gratiam; requirit tamen etiam in adultis characterem ad gratiam aliorum Sacramentorum. Sacramentum igitur movet in actu primo ad dandam gratiam omni illi, cui Christus eam voluerit conferri. At in adultis non vult Christus illam conferri, nisi ut dispositio hoc vel illo modo. Ergo non ex defectu Sacramenti, sed ex voluntate restrictiva Christi provenit, ut ex parte subjecti dispositio attendi debeat. Dispositio è contra non movet hoc modo, utpote carens hujusmodi radicali dignitate, & supponit aliud motivum dignitatum & potens movere, quantum est in se independentè à dispositione. Videatur citatus Author.

CONTROVERS. LXVI.

DE COMPARATIONE SACRAMENTORUM.

Sacramenta vera & propria in utraque Lege tam Antiqua scil. quam Nova fuisse, extra omnem Controversiam est. Quomodo autem se habeat, an utraque par sit efficaciam quoad gratiam, justificationem, & salutem hominibus conferendam, non convenit inter Catholicos & Sectarios hujus

temporis; quae lis impraesentiarum decidenda est.

PARS PRIOR.

DOCTRINAE CATHOLICORUM.

I. **Doctrina prima.** Sacramenta Antiquae Legis non causabant gratiam, sed eam solum per Passionem Christi dandam esse figurabant: Sacramenta verò Novae Legis & continent gratiam, & ipsam dignè suscipientibus conferunt. Ita in terminis Concilium Florentinum in decreto Eugenij in instructione Armenorum §. 5. Addit Tridentinum Sess. 7. can. 8. *Sacramenta nostratia nonponentibus obicem conferre gratiam ex opere operato.* Ex his supra jam fusius explicatis cum satis constet, Sacramenta Novae Legis aliquo modo in genere causae Efficientis concurrere & causare gratiam; restat tamen dubium, moraline tantum, an etiam physico influxu non quidem per potentiam merè naturalem, sed obedientialem id praestent? Decisio hujus non quidem est hujus fori, sed planè ad Scholasticos spectat; quia tamen Amesius Tom. 3. fol. 20. insulse exprobat Bellarmino, quasi cautè difficultatem hanc declinasset, placet paucis aperire mentem nostram, quo modo Sacramenta nostra gratiam producant.

II. Supponimus ex Philosophia, dari potentiam Obedientialem in omni genere causae, quae creatura elevata aliquid supra naturae vires causat; atque hanc potentiam Obedientialem activam dari in quavis entitate (salte quae suapte naturam productiva est) ad quemlibet effectum producendum, cum nulla hujus appareat implicatio. Nam imprimis talis potentia absolute & intrinsecè esset naturalis, utpote identificata enti naturali, & solum extrinsecè supernaturalis, quia ad terminum supernaturalem. Deinde etsi intellectus produceret v.g. volitionem, non tamen diceretur volens, sed habens volitionem, quia illud vitale etiam certum subjectum requirit. Denique praedicta potentia foret infinita extrinsecè solum ratione connotati, non autem intrinsecè ratione propriae entitatis. Hanc igitur Potentiam obedientialem Sacramenta, per se loquendo, & ubi nihil obstat, physice concurrere ad producendam gratiam, adeoque esse instrumenta gratiae physica, docent omnes Thomistae cum S. Thoma 3. part. q. 62. art. 1. 2. & 3. item valentia, Suarez, Henriquez, Tanner Tum. 4. Disp. 3. Q. 3. n. 47. & eandem sententiam expresse sequitur Bellarminus Lib. 2. de Sacrament. in genere, c. 11. ut non nisi impudenti mendacio illam declinasse ab Amesio dicatur. Sed praeter hanc Causam Physicam est alia Causa Moralis, quae medià sui cognitione movet moraliter agens liberum intuitu ipsius ad aliquid physice producendum. Atque hac causà Morali solum Sacramenta nostra causare gratiam, hoc est, movere DEUM medià cognitione sui & meritum Christi ipsis applicatorum ad producendam physice gratiam, docent Vasquez, Coninck Praepositus, Cardinal. Lugo, Arriaga de Sacrament. in communi D. 10. à n. 11. & plures alij, Hoc posito,

III. Do-

III. *Doctrina secunda.* Sacramenta nostra tantum Moraliter influunt & causant gratiam, hoc est, movent DEUM ad gratiam illam producendam. Probatur 1. Concilia & Patres, quando dicunt, Sacramenta causare gratiam, eodem modo loquuntur de verbis, ac de materia Sacramentorum, & vicissim. Atqui si Sacramenta non moraliter, sed physice causant gratiam, vix possunt ejusmodi locutiones verificari; Nam vel verba absoluntur physice ante applicationem materiae, vel hæc fit ante finem verborum; & moraliter ferme impossibile est, ut in eodem instanti temporis Actio externa & verba simul terminentur. Ergo non potest nisi in aliquo casu accidentali physice causari gratia à verbis simul & rebus, quæ sunt duæ partes Sacramenti; gratia enim non causatur nisi in ultimo instanti, quo Sacramentum totum perficitur. Patres igitur, qui non attendendo ad mathematicam simultanéitatem verborum & rerum absolute docent, tam à verbis, quam à rebus gratiam produci, non possunt de productione physica, sed de morali explicari. Probatur 2. Quia supposita communi explicatione causæ Moralis, quod scilicet ut diximus, mediâ sui cognitione moveat moraliter Liberum Agentem, negari non potest Sacramentis causalitas moralis in gratiam. Nam si DEUS se solo gratiam physice producat, sive assumat secum simul eadem Sacramenta, ut instrumentum physicum, & cum eis producat gratiam, certissimum est, ad id non procedere ac moveri DEUM, nisi ex prævisione eorumdem Sacramentorum existentium. Probatur 3. solutione fundamentorum, quibus nostra doctrina oppugnatur; si enim nulla erit necessitas, hanc miraculosam elevationem admittendi, consequens est, ut Sacramentis non nisi moralis causalitas tribuatur.

IV. *Primum* igitur desumitur ex S. Scripturâ, & maxime ex verbis illis ad Titum 3. v. 5. *salvos nos facit per lavacrum regenerationis & renovationis spiritus S. quem effudit in nos abunde per JESUM Christum Salvatorem nostrum.* Unde sic Adversarij argumentantur. DEUS ut causa physica non dicitur operari per causam moralem, à qua movetur ad operandum. Sed potius è contra causa moralis dicitur operari per causam physicam. Ergo si DEUS gratiam produxit per Christum & Baptismum; debet utriusque causalitas esse physica. Respon. distinguendo; causa physica non dicitur operari per moralem, à qua movetur, si hæc secundum rationem movendi non sit illius ipsius causæ physicae effectus, conceditur: secus, negatur. Merita autem Christi & Baptismus sunt verissimi effectus & beneficia DEI, & quidem in hunc finem data, ut DEUS inde moveri posset ad gratiam nobis conferendam. Cur igitur Deus dici nequeat, per hæc ipsa conferre nobis gratiam, etiam si moraliter tantum influant. *Secundum* petitur ex Autoritate Conciliorum & Patrum, maxime verò S. Ambrosij, qui Lib. 1. de Sacramen. c. 5. scribit: *non sanat aqua, nisi Spiritus S. descendit, & aquam consecraverit.* Respon. nihil inde contra nos evinci. Quæ Concilia & Patres affirmant de Sacramentorum verâ & propria causalitate; de verborum vi, de ratione instrumenti alijsque rectius moralem eorum, quam physicum influxum sonant, ut bene advertit Card. Lugo D. 4. à num. 50. S. Ambrosius dicere so-

lùm vult, quod aqua, quæ in Baptismo adhibetur, non sanaret à peccato, nisi à Christo fuisset Baptismus institutus, annuente S. Spiritu, cujus opus est Sacramentorum institutio; & quid inde de physico potius influxu, quam morali? *Tertium* ex absurdo depromitur, quasi sic nostra Sacramenta plus virium ad suos effectus non haberent, quam verba aut signa magica à dæmone instituta ad suos. Respon. negando paritatem; licet enim utraque signa & magica & sacra in hoc conveniant, quod non influant physice, differunt tamen, quod sacra ordinentur ad effectum supernaturalem, & nitantur potentiâ & promissione infallibili DEI: magica verò tantum ordinentur ad effectum naturalem, & nitantur fallaci dæmonis promissio, sintque fortasse, ut putat Lugo n. 67. potius mera conditio, quam causa moralis. Sed quænam est illa Bonitas, quæ objectivè posita DEUM movet ad gratiam suscipientibus dandam? Dicimus, esse autoritatem Christi, ejusque merita talibus cæremoniis alligata, & à Patre ad talem effectum impetrandum accepta; quia ex communi Doctorum Sacramenta nostra sunt moraliter Actiones Christi, juxta illud 1. Cor. v. v. i. *Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi &c.* Unde eadem instrumentaliter subserviunt Christo & DEO tanquam causis Principalibus; Christo quidem, quia ejus merita & auctoritatem repræsentant, qui ut sic est causa Principalis Moralis: DEO verò, quatenum ipse est primus movens, qui Humanitatem Christi movit ad hoc, ut signis & Actionibus suam auctoritatem communicaret.

V. *Doctrina tertia.* Sacramenta vetera non contulerunt adultis gratiam ex opere operato. Ita hodie omnes Catholici Doctores contra nonnullos veteres apud Tannerum. 4. D. 3. Q. 3. n. 20. Nam in circumcisione (eadem est ratio de cæteris Sacramentis) non conferebatur major gratia adultis, quam suâ fide & dispositione mererentur; unde peccator tantum attritus per eam nullo modo justificabatur. Ergo tota illa gratia dabatur præcisè ex opere operantis. Consequentia est clara. Antecedens latissime probat Card. Bellarminus lib. 2. de Sacramen. in tom. à cap. 13. Nos breviter id suademus 1. ex Sacra Scriptu. Hebr. 7. v. 18. *Reprobatio quidem sit præcedentis mandati propter infirmitatem & inutilitatem.* Ibid. cap. 9. cum dixisset Apostolus, munera oblata in veteri Lege non habuisse vim, ad emundandum à peccato, subiungit vers. 9. *solummodo in cibis & in potibus & varijs baptismatibus & iustitijs carnis usque ad tempus correctionis impositis &c.* Et infra v. 13. *Si enim sanguis hircorum & taurorum & cinis vitule aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis &c.* Ubi D. Paulus antiquis cæremoniis nihil aliud tribuit, quam emundationem carnis, seu munditiam legalem, ne aliquis scilicet pollutus censeretur & inhabilis ad sacrificandum, seu Templi ingressum, ut notat Vasquez. in 1. 2. D. 184. c. 1. n. 4. Hinc idem Apostolus ad Rom. 4. v. 2. & 10. allerit, *Abrahamum non fuisse justificatum ex circumcisione, sed ex fide.* q. d. per circumcissionem non accepisse plus gratiæ, quam ejus fides mereretur. 2. suademus ex Concilijs & Patribus. Florentinum supra Doct. primâ citatum definit, *Sacramenta Novæ legis differre à Sacramentis antiquæ legis, quod illa conferant & contineant gratiam* (scilicet).

(scilicet ex se & vi ipsius operis) non ista, sed gratiam per Christum dandam solum figunt; in quem sensum Tridentinum Sess. 7. can. 2. de Sacramen. in genere decernit: *siquis dixerit, ea ipsa Novæ Legis Sacramenta à Sacramentis antiquæ Legis non differre, nisi quia ceremonia sunt alia, & alij ritus externi, anathema sit.* Concilij accedunt Patres, quorum 21. testimonia recitat Bellarmin. loc. cit. Labet hic folius D. Augustini verba adducere ex Tr. in Plal. 73. ubi Sacramenta, inquit, Novæ & Vet. Legis, non sunt eadem, quia alia sunt Sacramenta dantis salutem: alia promittentia Salvatorem; Sacramenta Novæ Legis dant salutem: Sacramenta veteris Legis promittunt Salvatorem. Quæ verba ita clara sunt, ut nullus modernorum Prædicantium nec mutare contra illa audeat. Calvinus L. 4. Inst. c. 14. §. 26. olim dixerat, S. Patrem non loqui de efficacia, sed de significatione. At S. Augustinus aperte dicit, nostra Sacramenta dare salutem, non significare duntaxat Salutem. 3. Suademur ratione. Quia ante Christi adventum & passionem ejus, quæ est in genere meriti principalis causa gratiæ, & à qua etiam omnis vis ad Sacramenta derivatur, non decebat, ullum opus externum per se ac vi suâ efficacitatem habere ad gratiam conciliandam, sed potius conveniebat, ut solum ratione Fidei in Christum, cujus erant protestationes, ad justificationem valerent. Ergo nullum Sacramentum verus contulit gratiam ex opere operato. Videri potest S. Thomas in 3. part. q. 62. art. 6. & in 4. Dist. 1. art. 5. quæst. 1.

VI. Hæc doctrina, utut hodie communis sit inter Catholicos Doctores, fuerunt tamen, ut diximus, nonnulli veteres, qui de circumcissione & Sacramento legis Naturæ aliter sentirent, rati illud saltem parvulis contulisse gratiam ex opere operato. Pro hac lite igitur dilucidè decidenda & doctrina nostra universim stabilienda tria eidem puncta adjicimus. *Primum.* Sacramenta vetera circumcisio scilicet ac Remedium Legis Naturæ profuerunt Parvulis ad tollendum peccatum Originale & salutem æternam acquirendam. Ita Innocentius III. Papa in cap. Majores, de Baptismo. Ubi licet hanc doctrinam non definiat, eam tamen clare supponit, ita ait: *quoniam estis originali culpa remittebatur per circumcissionis mysterium &c.* Innocentio ad stipulantur omnes Scholastici, inquit Tanner Quæst. cit. n. 144. nominatim Magister, D. Thomas, S. Bonaventura, Richardus, Scotus, Durandus & Alensis, qui ipsi copiose etiam Patres pro se adducunt. *Secundum.* Eadem Sacramenta vetera, in quorum usu parvuli justificabantur, non fuerunt causæ physicæ aut morales gratiæ, sed meræ conditiones, quibus positis movebatur DEUS ad dandam parvulis gratiam; non tamen ab ipsa cæremonia externa, sed à folis meritis Christi per fidem alienam (ritu illo externo expressam) parvulis applicatis. Ita post plures alios Arriaga Disp. 10. de Sacram. in com. num. 31. & habetur ex dictis. Nam sacra Concilia & Patres dicunt, Sacramenta vetera non continuisse, nec causasse gratiam; hoc autem universale discrimen omnium veterum & Evangelicorum Sacramentorum quoad efficaciam gratiæ optime hæc viâ defenditur; cum ex una parte negari non possit, parvulos in usu Sacramentorum fuisse tunc justificatos; ex altera verb affirmari nequeat, Sacramentum illud fuisse ve-

ram causam physicam aut moralem gratiæ. *tertium.* Prædicta vetera Sacramenta non justificaverunt parvulos ex opere operato. Ita cum S. Thomas q. cit. art. 6. communiter sentiunt Theologi. Nam conferre gratiam ex opere operato est conferre illam ex vi institutionis suæ. Atqui absolute loquendo non rectè dicimus, collatam olim fuisse gratiam ex vi illius veteris Sacramenti, ut patet ex locutionibus Conciliorum ac Patrum &c. Tenendum igitur, gratiam illam neque ex opere operantis, neque ex opere operato fuisse parvulis collatam, sed ex speciali DEI providentia ob extremam parvulorum necessitatem, qui proprijs actibus salvari non poterant.

VII. Sic stabilitæ doctrinæ nostræ non obstat D. Paulus diversis in locis Epistolarum suarum affirmans, Legem veterem (sub qua etiam circumcisionem comprehendit) nullam habuisse vim justificandi; unde etiam ad Galat. 4. v. 9. & ad Hebr. 7. v. 18. *vetera Sacramenta dicit infirma, & egena, inutilia elementa.* Nam S. Apostolus majore ex parte fecit comparationem inter Judæos seu Circumcisos, & Gentes seu Præputium; & sicut istis Gentibus non negavit remedium contra peccatum originale in parvulis, ita non negavit circumcisionem apud illos Judæos habuisse eam vim, sed solum docuit, Judæos circumcisos non habere, unde glorientur, & alios contemnunt; nisi quod illis Eloquentia sacra sint credita; non igitur vocat circumcisionem prorsus vacuum & inutilem, sed solum contendit, illam præ alijs nihil habere amplius. In eundem etiam sensum loquuntur Patres non nisi specialem omnem utilitatem circumcissioni præ præputio negantes. Concilium autem Florentinum rectè antiqua Sacramenta à nostratibus in hoc distinguit, quod hæc causent gratiam, illa verò non; etenim nostra causant gratiam tanquam causa moralis: antiqua verò solum uti conditio; ut proinde hæc respectu illorum non malè dici possint non causare gratiam, quia revera non sunt causa sive physica sive moralis, ut paulò supra diximus. Ceterum discrimen inter causam moralem & conditionem sine qua non Arriaga alijque Doctores non malè desumunt ab amore & cognitione; & ea solum in genere moris dicunt conditiones, quæ concurrunt ut cognita, non verò ut amata: è contrario ea vocant causas morales, quæ ob bonitatem suam præcognitam allieunt, non quæ sine ullo amore pure cognita determinant. Cum ergo Sacramenta nostra tanquam Actiones Christi moveant DEUM ut cognita & amata: Antiqua utpote destituta bonitate illà Actionum Christi solum concurrant ut cognita, rectè illa diximus esse causas morales: hæc verò meras conditiones appellavimus. Ex hoc autem, quod Sacramenta nostra ut actiones externæ Christi moveant, non sequitur, movere illa pure denominative & per accidens. Nam Sacramenta nostra non causant gratiam per modum meriti, sed impetrationis seu orationis; inter quam impetrationem & meritum intervenit hoc discrimen, quod meritum ita præcisè consistat in voluntate interiore, ut exterior actio ei addita omnino per accidens se habeat, neque augendo neque minuendo illud; at in ordine ad orationem seu impetrationem ipsa actio exterior etiam concurrat, ita ut si hæc non sequatur,

etiam illa impetratio non sequatur. Unus igitur idemque actus Christi interior, & in seest meritorius: & informat actionem exteriorem, ut præter alios Arriaga de Sacram. in com. D. 18. n. 53. pluribus id bene declarat.

PARS POSTERIOR.

ERRORES HÆRETICORUM.

VIII. **E**rror primus. Etiam veteris Testamenti Sacramenta fuerunt efficacia media gratiæ, remissionis peccatorum, & salutis hominibus offerendæ ac credentibus conferendæ. Ita cum Lutheranis Gerhardus Lib. 2. part. 2. à fol. 828. & cum Calvinianis Amesius Tom. 3. à fol. 36. Probant 1. Apostolus 1. Cor. 10. disertè testatur, quod Patres eandem escam spirituales manducarint, & eundem potum spirituales biberint, quem etiam affirmat fuisse Christum, & inde tanquam à pari concludit, non minus confidendum esse Sacramentis Novi testamenti. Probant 2. Circumcisio à prima sua institutione habuit promissionem illam annexam, quæ nulla est major: *ero DEUS tuus & semini tuo post te Gen. 17.* quam Christus ita interpretatur Matth. 22. *ut vitam æternam in illa doceat contineri.* Et Paulus ad Ephes. 2. v. 13. ostendit, *spem vivam ex illa dependere.* Probant 3. Promissio gratiæ Evangelij propriæ non solum extendit se ad tempus Novi, sed etiam veteris Testamenti, atque ad utrumque pertinet Act. 15. v. 11. Ergo etiam Sacramenta verbo promissionis addita tam in Veteri, quam Novo Testamento sunt gratiæ, media, & sigilla. Probant 4. Temporaria Vet. Testamenti Sacramenta v. g. transitus per mare rubrum, commoratio sub Nube, eruptio aquæ de petra ac potio &c. item Sacrificia ad remissionem & justificationem valuerunt. Ergo multo magis hoc perpetuis & ordinarijs Sacramentis Vet. Testamenti tribuendum.

IX. Contra hunc errorem stat planè Sacra Scriptura. Nam præter allata priore parte dicit Apostolus Rom. 3. v. 20. *per legem (tantum) fuisse datam cognitionem peccati.* Ibid. c. 4. v. 15. *legem non iustitiam, sed iram operatam fuisse.* Gal. 3. v. 19. *legem propter transgressionem positam.* Quibus locis universim infirmitas antiquæ legis ad hominem justificandum declaratur, utique includendo etiam ipsa Sacramenta ejusdem. Argumenta ex dictis jam apparent dissoluta.

X. Respon. ad 1. quod magni facit Calvinus Lib. 4. Instit. cap. 14. §. 25. sed nihil ex eo convinci, egregie ostendit Bellarminus Lib. 2. cit. c. 17. tria in eo expendens. Primò particulam eandem; dicuntur quidem Patres eandem escam manducasse; non autem, quia est eadem esca illorum solum omnium; nec esca illa ac potus fuisse Sacramenta; etenim bestię etiam biberunt ex petra, & manna sumpserunt &c. Amesius succurrens Magistro suo certum est, inquit fol. 40. eundem illorum potum fuisse cum nostro, si Christus sit noster; quia v. 4. dicitur: *petra illa erat Christus.* Sed istud certò falsum est; nec leviter probari potest, aquam illam fuisse Sacramentum. Secundò particulam spirituales Aposto-

lus manna, & aquam de petra seaturientem vocat cibum spirituales non propter effectum seu gratiam Sacramentalem, sed propter causam & significationem; utrumque enim miraculose producebatur operâ Angelorum. Unde psal. 77. v. 25. dicitur *panis Angelorum*, non quod illo vescerentur, sed quod eum fecerint; nec ait Paulus, illos bibisse spirituales petram, id est Christum, sed aquam ex petra spiritali, id est, Christo tanquam ex causa efficiente promanantem. At Amesius aliquo modo illam aquam fuisse spirituales. Sed non ostendit hunc modum, aliquam scilicet institutionem ceremoniæ sacræ, quæ promissionem gratiæ habeat adjunctam. Tertiò sapientem Apostoli, qui non intendit ostendere, non esse nimium confidendum in Sacramentis: sed potius non esse abutendum Sacramentis; prius enim si voluisset, in exemplum vera Judæorum Sacramenta, nempe circumcisionem & Agnum paschalem accepisset. Dicit Amesius, nimium confidere est abuti Sacramentis. Distinguitur; est abuti propriè tanquam medio & instrumento, negatur; impropriè, reddere tanquam objectum pravi affectus, conceditur. Ex his ergo constat, argumentum istud nihil facere contra nos. Tum quia Apostolus non dicit, Hebræos eandem nobiscum manducasse escam. Tum quia manna & aquam de petra profluentem non vocat spirituales, quasi essent Sacramenta. Tum quia idem argumentatur à minori ad majus in hunc modum: si Judæi puniti sint, quod ingrati spreverint figuras nostrorum Sacramentorum, quanto justius Christiani punientur, si ipsa Sacramenta contemnant. Videri potest Tirinus in cit. locum, quem breviter & bene explicat.

XI. Ad 2. negando, quod in hoc argumento assumitur, nimirum circumcisionem à prima sua institutione habuisse promissionem gratiæ annexam; nec in illis verbis (*ero DEUS tuus, & semini tuo post te*) continetur promissio remissionis peccatorum gratiæ, & gloriæ, sed tantum peculiaris Protectio & Beneficentia DEI erga Abraham & Posteriores ejus; etenim remissionem illam peccatorum & gratiam Abraham jam ante habuerat, & permulti ex semine Abrahami finaliter habituri non erant; unde dicta Matthæi 22, & Ephes. 2. v. 12. nihil faciunt ad rem; videantur, quæ ad initium de Sacramentis §. 14. diximus, ubi hanc ipsam objectionem dissolvimus. Ad 3. negando consequentiam. Nam universim loquendo de promissionibus Christi & gratiæ per eum dandæ, utique istæ spectant ad utrumque Testamentum, ita ut tam in veteri quam Novo omnis gratia ex meritis Christi proveniret; assecurationes tamen harum promissionum seu Sacramenta ex divina voluntate non significant gratiam prædictam; sed Antiquæ Legis Sacramenta significabant gratiam Christi dandam in novo Testamento: Novæ autem Legis Sacramenta significant reipsa dari gratiam ritè dispositis. Unde pulchrè Augustinus super Psal. 73. recens cit. alia, inquit, sunt Sacramenta dantia salutem: alia promittentia Salvatorem. Sacramenta novi Testamenti dant salutem: Sacramenta veteris Testamenti promittunt Salvatorem. Si Gerhardus speciatim de promissionibus in Evangelio loquatur, argumentum prorsus nullum est, cum Christus nihil circa Antiquam Legem aliud intenderit, quam ut figuras & vaticinia de se impleat.

pleret, & finem eidem imponeret. Videri possunt, quæ diximus in Controvers. de essentia sacramenti. Ad 4. malè supponere Gerhardum in argumento, transitum Maris rubri, columnam nubis seu commorationem sub ista, eruptionem aquæ de petra, ac potionem &c. item sacrificia quælibet fuisse Sacramenta, & ad remissionem ac justificationem valuisse, quod minimè probat; ad textum enim allegatos sufficit, quod aliquo modo præfiguraverint Sacramenta Baptismi & Eucharistiæ. Et mirum sanè, Novatorem, qui Sacrificium novi Testamenti incruentum adeo explodit, sacrificia tamen cruenta extollere, immemorem dicti illius Apostoli ad Hæbr. impossibile esse, Sacrificijs & ablutionibus Judæis remitti peccata. Videri potest Tanner Tom. 4. D. 3. Q. 1. dub. 1. ubi aliquos Doctores allegat asserentes, aliqua Sacramenta etiam pro peccato non fuisse Sacramenta.

XII. *Error secundus.* Circumcisio efficax fuit medium gratiæ, ac data, ut justificaret. Ita citati Sæctarij. Probat 1. D. Paulus Coloss. 2. v. 12. Circumcisioni & Baptismo idem tribuit, dum eandem gratiam Circumcisionis & Baptismi designat. 2. promissio terrena Circumcisioni addita fuit figura promissionis spiritualis & cælestis dandæ illis, qui non carne sed corde circumciderentur, idque Fideles Vet. Testamenti intellexerunt. Ergo Circumcisio fuit ipsis efficax medium gratiæ & salutis. 3. Homo per contritionem prius justificatur, quam ad Sacramenta accedat, inde tamen Pontificij non admittunt, Sacramenta non justificare. Ergo nullum est hoc eorundem argumentum: Abraham justificatus est in præputio. Ergo non per circumcisionem 4. Aliqui Catholici Bonaventura, Alensis, Scotus, Durandus, Gabriel &c. Circumcisioni tribuunt vim conferendi gratiam ex opere operato, quos idcirco Bellarminus Lib. 2. de Sacram. in com. c. 17. Lutheranae sententiæ suffragari fatetur.

XIII. Hunc errorem tam efficaciter, quam breviter profligat D. Paulus 1. Cor. 7. v. 19. ajens: Circumcisio nihil est. Eundem omnes etiam Catholici ex dictis priore parte hujus Controversiæ rejciunt. *Constat*, inquit Catechismus Romanus ad Parochos cap. de Sacramentis, *Excellentiorem & præstantiorem vim Sacramentis Novæ Legis inesse, quam olim Veteris Legis Sacramenta habuerunt, quæ cum infirma & nâque essent Elementa, inquinatos sanctificabant ad emundationem carnis, non anime. Quare ut signa tantum earum rerum, quæ mysterijs nostris efficiendæ essent, instituta sunt.*

XIV. Respon. ad 1. probationem. Negando assumptum. Nam etsi Apostolus verbis illis: circumcisi estis circumcissione non manu factâ &c. Baptismum vocet Circumcisionem, eod quod hæc fuerit illius figura; hinc tamen non infertur, eundem utriusque fuisse effectum. At absque ulla ratione, inquit Amesius fol. 42. asseritur, circumcisionem fuisse figuram Baptismi; Sacramentum non est signum visibilis Sacramenti. Melius regerimus, absque ulla ratione negari istud. Nunquid Agnus Paschalis fuit figura non tantum Christi in Cruce fixi, sed etiam Eucharistiæ? ita & circumcisio Baptismi. Effectus autem in adultis est prorsus diversus in Baptismo, ac circumcissione; ille enim utpote circumcisio spiritualis expoliatur toto corpore obnoxio peccatis & reddit hominem verè spiritualement: ista verò Judaica minimè, sed particulam tantum circumcidebat, Ad 2. negan-

do consequentiam, cum vix umbra connexionis appareat; quomodo enim ex figura promissionis spiritualis & cælestis infertur infallibiliter conjunctum medium efficax gratiæ & salutis? Cæterum per vetus Testamentum malè à Gerardo intelligitur pactum illud Legale, in quo Deus legem observantibus promissit vitam æternam. Nam S. Augustinus in sexcentis prope locis docet, Sanctos omnes, qui ante Christum vixerant, non nisi quoad Sacramenta ad vetus Testamentum spectasse, nullòque modo fuisse sub lege, sed absolute ad novum Testamentum & legem gratiæ pertinuisse; quia scil. Sanctitatem & justitiam suam non habuerunt ex operibus legis, sed ex eo, quod in Christum futurum crederent. Videatur Bellarminus cap. 14.

XV. Ad 3. Bellarminum Lib. 2. cit. c. 13. concedere Pontificiorum doctrinam de contritione; & nihilominus valide argueri ad hominem; quia Adversarij nō admittunt secundam justificationem. Cum ergo Abraham fuerit justificatus in præputio, utique sequitur apud Sæctarios, eundem postea per circumcisionem non accepisse secundam justificationem, quam non agnoscunt Ad 4. Theologos illos voluisse circumcisioni tribuere vim justificandi ex opere operato; quia non est propriè Sacramentum Mosaicum, sed legis Naturæ Ioannis 7. v. 22. *Moyse dedit vobis circumcisionem; non quia ex Moyse est, sed quia ex Patribus.* Sed erraverunt; suo tamen errore patrocinati non fuerunt Hæreticis, unum ex antiquis Sacramentis extollendo ad nostratiam, quæ Sæctarij deprimunt paria faciendo his nostris omnia sacramenta vetera. Quod autè Bellarminus opinioni Lutheranae consentiat, asserendo Scholasticos quosdam tribuere antiquis Sacramentis vim justificandi ex opere operato, est prorsus risu, non refutatione dignum. De reliquo quomodo Circumcisio infirmum & egenum elementū dicatur, etiamsi parvulus fuerit remedium contra peccatum originale, diximus in parte priore &c. Atque in hunc modum duo, quæ repugnare sibi videntur, pulchrè reconciliantur; scilicet circumcisionem ex se nullatenus fuisse utilem ad justificationem: nihilominus eandem extitisse in parvulis remedium peccati originalis, quod DEUS infundendo gratiam sustulit ad illius positionem, tanquam meram conditionem; quantumvis illam actus supernaturalis fuerit comitatus in Ministro Fidem in Christum per talem cæremoniam protestante, & circumcisio ut divinæ voluntatis impletio DEO placuerit.

CONTROVERS. LXVII.

DE CÆREMONIIS SEU SACRAMENTALIBUS.

Cæremonia, generatim loquendo, est Actus Religionis, quo DEUM colimus, in qua latitudine eam hic non attendimus, sed solum ut ad Sacramenta septem spectat; sunt autem duplices cæremoniae in Sacramentis; quædam intrinsecæ & substantiales, quæ sunt ipsa Sacramenta, de quibus hactenus: quædam extrinsecæ, quæ à Doctoribus definiuntur: circumstantiæ religiosæ ad decentem

Sacramentorum administrationem institutæ. Atque hæc stabilire contra hæreticos in præsentiarum intendimus.

PARS PRIOR.

DOCTRINÆ CATHOLICORUM.

I. **D**octrina prima. Licitæ & honestæ sunt caeremoniæ, quibus Ecclesia Romano-Catholica in Sacramentis administrandis utitur. Ita omnes Catholici & definitum habetur in Concilio Tridentino Sess. 7. de Sacramen. in genere can. 13. hisce verbis: *Siquis dixerit, receptos & approbatos Ecclesie Catholice ritus in solenni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos aut contemni, aut sine peccato à Ministris pro libitu omitti, aut per quemcumque Ecclesiarum Pastorem mutari posse, anathema sit.* Probat. 1. ex Scriptura, quæ 1. Corinth. 14. v. 4. præcipit: *Omnia honestè & secundum ordinem fiant.* Ubi Apostolus supponit caeremonias aliquas esse honestas, idcirco observandas. Sunt autem in Ecclesia aliqua honestè & secundum ordinem faciendæ circa conversationem inter se: aliqua circa Sacramentorum administrationem; & quia de illis eodem capite prius multa dixerat, tandem concludens citatis verbis: *Omnia honestè & secundum ordinem fiant*, haud obscure innuit, ista speciatim de Sacramentorum administratione sumenda & intelligenda esse. Probat. 2. ex perpetuo usu Ecclesie & SS. Patrum autoritate, quorum testimonia adducit Jacobus Gregerus lib. de Benedictionibus. Probat. 3. ratione. Tum quia per istas caeremonias coram alijs hominibus protestamur cultum DEI, id quod sine dubio honestissimum est: Item per easdem puritatem internam, fidem, & devotionem conservamus. Hinc Julianus Apostata, ut superstitionem Gentilium in posterum stabiliret, eorum sacra ac Sacrificia ad instituta nostra accommodare studuit, teste Gregorio Nazianzeno Orat. 1. in Julian. Tum quia, cum homo ipse constet corpore & animâ, & utrumque à DEO acceperit, profectò æquissimum est, ut tam corpore quàm animo illum honoret, laudet, & ex omnibus viribus eidem serviat, ad quod mirè hisce caeremonijs accenduntur; nam, ut ait Thrivèrus in apophtheg. *Sicuti in gratiam fastidientium comparata sunt condimenta, ita ad provocandos segnes quadam caeremonia.* Tum denique quia DEUS offenditur & ignominia afficitur non solum actibus internis, sed etiam externis. Ergo & utrisque honorandus est. Dicunt Sestarii cum Amefio fol. 53. sufficere à DEO institutas, nec opus esse inventis ab homine. At verò omnes Catholicorum caeremoniæ indicantur à DEO in genere 1. in testimonio Pauli ex 1. Corinth. 14. adducto: *omnia honestè & ordinatè fiant.* 2. cum jubemur Præpositis obedire. 3. ubi Religio & partes ejus commendantur.

II. Porro aliquas caeremonias Christus vel Apostoli instituerunt, quas ex nulla Scripturâ, sed ex sola traditione habemus. Tales sunt Chrismatibus benedictio, Communio Eucharistiæ à jejunis faciendâ, Aquæ mistio cum Vino in calice, Signum Crucis &c. Aliquas verò Ecclesia vel universalis, vel particularis ordinavit. Tales sunt,

quod Pascha non instituatur cum Judæis, quod Dies Dominicus pro Sabbatho celebretur, quod tempore Paschali Fideles stando orent, & cantentur Alleluja, quod Sacerdos nâres & aures baptizanti spûto tangat dicens: Ephata &c. Ad discernendos autem ritus & caeremonias legitimas à Spûrijs D. Augustinus Epist. 119. hanc assignat regulam: *Ut qui ritus non sunt contra fidem aut bonos mores, & habent aliquid ad exhortationem vitamque meliorem, ubicunque institui videmus, vel institutos cognoscimus, laudando & imitando sectemur &c.*

III. **D**octrina secunda. In Ecclesia est potestas instituendi Sacramentalia seu caeremonias sacras; & obligandi Fideles ad has in Sacramentorum administratione observandas. Ita omnes Catholici. Probat. 1. Pars. Tum ex Concilio Trident. Sess. 21. cap. 2. & ex verbis D. Pauli 1. Cor. 4. v. 1. ibid. adductis: *sic nos existimet homo, ut Ministris Christi & Dispensatores Mysteriorum DEI; ubi haud obscure innuitur, hanc potestatem perpetuam in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salvâ illorum substantiâ ea statueret, vel mutaret, quæ Suficientium utilitati seu ipsorum Sacramentorum venerationi pro rerum temporum & locorum varietate magis expedire judicaret.* Tum quia Summus Pontifex habet potestatem gubernandi Ecclesiam convenienti modo. Ego negari non potest, quin etiam habeat potestatem instituendi caeremonias, quæ ad digniorem & pro loco & tempore convenientiorem Sacramentorum administrationem non parum conducunt. Tum quia caeremoniæ istæ sunt res pertinentes ad cultum DEI, & honestæ. Cur ergo Magistratus Ecclesiasticus præscribere eas nequeat? Cæterum multò probabilius est, de facto omnes has caeremonias partim ab Apostolis, partim à Pontificibus & particularibus Episcopis institutas esse, ut nominatim docet Becanus in Theolog. sua c. 7. de Sacramen. in genere. q. 3. Quæ autem communes sunt toti Ecclesie, censentur ab ipso summo Pontifice approbatæ; ac proinde solum iste de plenitudine potestatis mutare illas potest, quamvis id non facturis sit absque urgentissima causa: quæ verò sunt privæ aliquarum Ecclesiarum, nisi confirmatæ sint à summo Pontifice, possunt ab Episcopis illarum Ecclesiarum mutari; habent enim hi parem cum Institutoribus auctoritatem. 2. Pars ostenditur tum ex prædicto Concilio Tridentino Sess. 7. can. 13. de Sacram. in genere supra citato §. 1. Tum quia Ecclesia habet potestatem condendi leges obligantes sub peccato, ut colligitur ex illis verbis Matthæi 18. v. 17. *Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Tum quia Fideles juxta Apostolum Rom. 13. v. 1. præceptis alioquin bonis Infidelium etiam Principum (quales tunc temporis erant) non solum propter externum timorem, sed etiam propter conscientiam ex DEI ordinatione obedire debent. Ergo multò magis mandatis Principum Fidelium & maxime Ecclesiasticorum in re ad DEI cultum & convenientiorem Sacramentorum administrationem spectante, qualis sunt caeremoniæ sacre; cum D. Paulus dicat loc. cit. non esse potestatem, nisi à DEO, quâsi diceret, omnis potestas est à DEO, & ex DEI ordinatione.

IV. **D**octrina tertia. Cæroniarum effectus sunt varij. Ita Catholici omnes. 1. Gratia habitualis. 2. Gratia actualis. 3. Remissio peccati mortalis vel venialis. 4. Remissio pœnæ temporalis. 5. Ex

5. Expulsio demonum, vel cohibitio, ne laedant.
6. Sanitas corporis, de quibus alibi pluribus agitur. Nunc solum breviter dicimus, caeremonias has sacramentales posse causare gratiae augmentum ex opere operantis ratione actus virtuosius, quo exerceri solent: ex opere autem operato non posse causare gratiam habituales & auxilia gratiae; nam largitio gratiae tam habitualis, quam auxiliantis ex se est propria solius DEI, de quo non constat, quod huiusmodi privilegium caeremonijs concesserit, quae neque vim habent ad remittendum ullum peccatum immediate, quia haec remissio itidem propria est DEI, & non scimus, concessum esse Ecclesiae, ut ipsa possit extra Sacramenta remittere peccata; interim possunt per modum impetrationis (si includant aliquas orationes) obtinere à DEO auxilia, quibus homo excitetur ad aliquem actum bonum, quo Venialium remissionem consequantur. Denique praedictae caeremoniae sacramentales habent quidem vim expellendi & coercendi daemones, eam tamen non infallibilem nec naturalem, ut bene observavit D. Augustinus Lib. 83. Quæstionum q. 79. reddens rationem, cur DEUS aliquando non exaudiat.

PARS POSTERIOR.

ERRORES HAERETI-
CORUM

V. Error primus. Sacramentalia Ecclesiae, hoc est, Caeremoniae, Benedictiones &c. sunt frivola superstitiones. Ita ex communi sensu aliorum haereticorum Amelius Tom. 3. à fol. 50. ubi non oppugnat solum caeremonias Sacramentorum, sed quasvis alias v. g. Aquam lustralem, Agnos DEI, palmas, Cineres benedictos &c. Movetur 1. Lex illa semel Ecclesiae dicta manet aeterna: quod præcipio tibi, hoc observabis, ut facias, nec addes quidquam, nec detrahas. Deut. 12. v. 32. 2. Isaia 29. v. 13. & Matth. 15. v. 8. DEUS conqueritur de Judæis, quod eum timerint seu coluerint mandato hominum & doctrinis. 3. SS. Patres ac nominatim D. Augustinus epist. 119. conqueritur, quod multitudo caeremoniarum ita aliqui Ecclesiam (etiam suo tempore enervaverint, ut tolerabilior sit conditio Judaeorum. 4. Romanenses in suis caeremonijs partim imitantur Gentes, partim Judæos; certe caeremoniae illae tollunt discrimen, quod DEUS voluit esse inter Judæos & Christianos. 5. Christus plene nos instruxit de vero DEI cultu. 6. Apostolus Galat. 5. v. 1. & saepe alias prædicat libertatem, nec vult, ut laqueus conscientijs Christianorum iniiciatur.

VI. Error iste facile rejicitur ex ijs, quae prior parte attulimus, & contra Amelium non solum caeremonias in Sacramentorum administratione sed omnes omnino Benedictiones & res benedictas detestantem est ipsemet Apostolus 1. Tim. 4. v. 4. scribens: omnis creatura DEI bona est, & nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur; sanctificatur enim per verbum DEI & orationem. At qui benedictio Ecclesiae nihil est aliud, quam oratio, cui DEUS audientiam promissit Joan. 14. v. 13. Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam. Accedit antiquus usus Ecclesiae, & Patrum Auctoritas, quos fuisse adducit Jacobus Keller in

Catholico Papatu Tom. 2. fol. 872. & seq. Sufficiat hic solus Chrysostomus in 1. ad Timoth. hom. 12. super citata D. Pauli verba sic scribens: Non quia in mundum est, ideo sanctificatur, absit: verum hoc in loco illos alloquitur, qui communia quaedam ex ipsis esse arbitrantur. Duo igitur capita ponit, unum quidem, quod creatura nulla communis est: secundo, quod etsi communis sit, medicamentum in promptu est. Signum illi Crucis imprimere, gratias age, DEO gloriam refer, & protinus immunditia omnis abscescit. Addimus S. Augustinum Tract. 118. in Joan. universim de Benedictionibus, rebus benedictis & caeremonijs Sacramentorum sic scribentem: Quid est, quod omnes noverunt signum Christi, nisi Crux Christi? quod signum nisi adhibeatur sive frontibus credentium, sive ipsi aqua, qua regenerantur, sive oleo, quo chrismate unguuntur, sive sacrificio, quo aluntur, nihil eorum rite perficitur. Videri etiam potest Bernardin. Verweis in Speculo Ecclesiae Christi, ubi pro caeremonijs Sacramentorum à fol. 580. plures Græcos & Latinos Patres affert. Et quis nisi rationis expers plus fidei Amelio & huiusmodi rabulis, quam Augustino Chrysostomo & tot alijs Ecclesiae Patribus adhibendum judicet: & Sacramentales caeremonias Ecclesiae frivolas superstitiones censendas putet?

VII. Respon. ad 1. in oppositum. Lege illa Deut. 12. non prohiberi quamlibet additionem sive librorum sacrorum, sive præceptorum Moralium, Judicialium ad Caeremonialium. Nam post Deuteronomion additi tot libri sacri, & plura in his præcepta Moralia: Judicialia legem David 1. Reg. c. 30. v. 25. addidit: Caeremonialem additam legimus Esth. 9. Judith. ult. Machab. 1. c. 8. Prohibetur igitur additio heterogenea & corrumpens, ut alibi jam diximus. Ad 2. DEUM conqueri contra mandata hominum apud Matth. & Isaia merito; si ista hominum mandata pugnent cum divinis, si inducant cultum inutilem, si plures fiant, quam mandata divina. Nihil autem horum locum habet in præceptis Ecclesiae de caeremonijs & benedictionibus. Ad 3. Patres intelligendos esse de quibusdam caeremonijs localibus, quae neque ab Apostolis profluxerunt, neque ab Ecclesia approbatae fuerunt. Siceriam nominatim D. Augustinus aperte loquitur de caeremonijs privatis, quae neque SS. Scripturarum auctoritatibus continentur, neque in Concilijs Episcoporum statutae inveniuntur, neque consuetudine universae Ecclesiae roboratae sunt; sed diversorum locorum diversis moribus innumerabiliter variantur. Tales & nos cum S. Augustino refecandas affirmamus. Ad 4. Gentiles ex instinctu daemonis in multis æmulatos fuisse Judæos, & istos habuisse nonnulla similia nostris Sacramentalibus: at intentionem & finem inducere differentiam inter nos Catholicos, & alios sive Judæos sive Gentiles quoad ritus & caeremonias externas. Cultus etiam Judaicus qualis, hoc est, veteris Testamenti fuit principaliter externus & corporalis: noster autem Christianus est principaliter internus, & Spiritualis a Spiritu Fidei & Charitatis procedens, qui est ipsa gratia Novi Testamenti, & ex Veteri haberi non potest; siquidem lex vetus, qua talis, est servorum typus, & umbra Nova Filiorum. Ad 5. id verum esse de instructione Generali, non autem de Particulari; non enim convenit rectae gubernationi, omnia minutatim à supremo Principe praescribi, uti agnoscit ipse Calvinus lib. 4. Inst. c. 10. §. 30. ubi

ubi probat geniculationem esse bonam, imò divinam, assertque illud ipsum testimonium Apostoli I. Cor. 14. *omnia honeste & secundum ordinem fiant*, quod nos supra adduximus; sicuti autem ex hoc geniculatione, ita omnes aliæ nostræ cæremoniæ bonæ utiles ac divinæ dici possunt. Ad 6. libertatem Christianam, quam frequenter prædicat S. Paulus, non in eo consistere, quod Homines sint liberi ab obedientia Principum Sæcularium, & Prælatorum Ecclesiæ, sed à gravi servitute legis Mosaicæ & Cereemoniarum illius; quomodo enim ipse alioquin Rom. 13. Scripsisset, *obediendum sublimioribus potestatibus, non tantum propter iram, sed etiam propter conscientiam*. Minimè autem iniicitur laqueus conscientijs Christianorum, si ex iusta causa vel aliquid præcipiatur, vel ad convenientiorem DEI cultum ordinetur, modò illius libertas ab ipso DEO non sit permissa, ut de virginitate solum consilium extat; alioquin omne imperium non tantum Ecclesiasticum, sed etiam civile tolleretur.

VIII. *Error secundus*. Sacramentalia vel nullam omnino habent vim, vel etiam ex opere operato. Ita idem Amelius cum cæteris Sectarijs. Movetur. Tum quia sic Sacramentalia præstarent Sacramentis Veteris Testamenti. Tum quia si aliqua Sacramentalia vim habent spirituales, cur non omnia? Tum quia aqua ex se non habet vim remittendi peccata. Si ergo ex benedictione sit in sanctificationem, cur non ex opere operato? eertè communiter sibi persuadent homines, aquam lustralem remittere peccata ex opere operato. Tum quia multa alia eandem habent vim ad motus pios concitandos, ac nominatim sacrificium Missæ & aliæ functiones Ecclesiæ in patria lingua habituræ essent, quam tamen Papistæ non adhibent, sed latinam, quæ à plerisque non intelligitur.

IX. Errorem hunc rejiciunt aperta Christi verba Mar. ult. v. 18. *In Nomine meo demonia eijciunt*. Si enim solum Nomen JESU prolatum vim contra diabolum habet. Cur Sacramentalia, resque aliæ in eodem Nomine benedictæ virtutem spirituales contra diabolicas machinationes habere nequeant? Facit ad propositum, quod narrat Palladius in Hist. Lausiac. c. 19. & 20. de muliere quadam per præstigias in forma equæ apparente: quæ, inquit, cum adducta fuisset ad S. Marcium, & iste aquam benedixisset, & in nudum ejus caput infudisset, super ejus caput est precatus, statimque effecit, ut omnibus videntibus videretur femina. Utinam Sectarij nostri sapius aquâ se lustrali aspergerent, vim utique ejus spirituales contra demonis illusiones magno suo bono expeturi essent.

X. Respon. ad 1. in oppositum, nihil in hoc apparere absurdum; habent tamen Sacramenta, ut diximus, etiam vetera rationem pignoris Christi ac gratiæ per istum dandæ, quam rationem non habent Sacramentalia, adeoque quoad hoc Sacramentis veteribus inferiora. Ad 2. Sacramentalia quædam habere hanc vim spirituales: quædam verò non habere eandem; quia sic DEO & Ecclesiæ visum. Ad 3. nullam esse rationem, quæ convincat, in Ecclesia esse potestatem instituendi signa quædam externa, quæ ex vi institutionis seu ex opere operato habeant virtutem delendi peccata venialia. Quare in benedictione solum petitur, ut aqua sit in Sanctifi-

cationem, atque ex communi Theologorum benedictio Papæ; Episcopi, aut sacerdotis adjunctam habet quandam duntaxat indulgentiam, non autem remissionem ullius culpæ; Cæterum in re Theologica non tam attendendum est ad communem existimationem vulgi, quam ad consensum peritorum Theologorum, qui ita, ut diximus, sentiunt. Ad 4. discrimen esse, quod illa excitent motus quosdam naturales: at Sacramentalia ex meritis & orationibus Ecclesiæ possunt nobis impetrare auxilia supernaturalia ad actus pios ejusdem ordinis eliciendos. Lingua latinâ utitur Ecclesia in suis Missis & Functionibus, quia Deus nullam determinatè præcepit; & Latina omnibus retro sæculis utique non absque gravi causa usurpata fuit.

CONTROVERS. LXVIII.

DE BAPTISMI SACRAMENTO.

Baptismi nomen generatim pro omni medio primæ justificationis acquirendæ sumitur, quo Anima à peccato originali ablui queat. Cujusmodi media in Nova Lege tria sunt, 1. & ordinarium est Sacramentum Baptismi, 2. Martyrium, 3. Contritio; unde tergemina illa divisio in Baptismum Fluminis, Flaminis, & Sanguinis apud Patres emanavit. Nos in præsentia tantum de Baptismo Fluminis agimus.

PARS PRIOR

DOCTRINÆ CATHOLICORUM.

I. *Doctrina prima*. Baptismus est Sacramentum Regenerationis per lavacrum aquæ in verbo vitæ. Ita Catechismus Pij V. Part. 2. c. 2. quam definitionem valde laudant Recentiores Theologi tanquam partes physicas & metaphysicas continentem, atque ex varijs Sac. Scripturæ locis desumptam, ut ostendit Tanner Quæst. 1. n. 9. de Baptis. Alij communiter cum S. Thoma 3. Part. q. 66. art. 1. Baptismum per partes physicas sic definiunt: Est ablutio corporis exterior sub præscripta verborum formula. Ubi tamen ablutio non sumitur latè per quolibet, sed strictè pro ea, quæ sub certa verborum formula facta rationem Sacramenti habet. Metaphysicè breviter defini potest Baptismus: Sacramentum Regenerationis, Ubi prius vocabulum genus est: posterius differentia. Nam proprium est Baptismo, hominem DEO gignere per primam animæ vitam seu gratiam obtemperantem, cum sætera Sacramenta maximè Pœnitentia vivificando potius suscitent; dicitur autem Baptismus Regeneratio, quia primam illam vitam naturalem supponit.

II. *Doctrina secunda*. Baptismus est institutus Christo. Ita omnes Catholici. Quando autem institutio hæc contigerit, prorsus incertum est. Probabilius videtur, quod docent Coninck Tom. de Sacram. Q. 66. n. 14. Disaltillo D. 1. de Bapt. n. 16. *Antia*.

Arriaga D. 24. sect. 4. Esparza D. 38. art. 4. & alij. Sacramentum hoc institutum esse ante passionem, quando Christus suos Discipulos primò misit prædicatum, de quo Matth. 10. & Luc. 9. *utique & baptizatum*; quantumvis Scriptura id non exprimat, Fuit igitur Baptismus jam tum utilis, gratiamque causavit; aliàs Christus illum non contulisset. Unde Apostoli & alij, qui eo tempore baptizati sunt, & deinde, non fuerunt defraudati gratiæ effectu. Necessarius autem tunc baptismus non fuit, sed à promulgatione primùm ipso die Pentecostes facta cepit ejus obligatio: & verò nequidem tunc universaliter, sed pro Hierosolymis & paulatim ab alijs Orbis Christiani partibus ad tempus pro legis Evangelicæ promulgatione, ut docetur de Legib.

III. *Doctrina tertia.* Materia Baptismi remota est vera & naturalis aqua, quæ & elementarijs dicitur: proxima verò est ablutio; consueta autè forma Ecclesiæ Romanæ est ista: *Ego te baptizo in Nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti. Amen.* Prima pars definitur in Tridentino Concilio Sess. 7. can. 2. *si quis dixerit, aquam veram & naturalem non esse de necessitate Baptismi, atque ideo verba illa D. N. JESU Christi (Joan. 3. v. 5.) nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto ad metaphoram aliquam detorserit, anathema sit.* Ratio à priori non est alia; quàm voluntas DEI ac Christi, qui si voluisset, etiam alium liquorem assumere potuisset. Non obstat, quod narrat Nicephorus Lib. 3. c. 17. de quodam Judæo à Christianis arenâ baptizato; quod enim miraculosè convaluerit, magnæ ejus fidei & baptismo Flaminis adscribendum, non quasi Deus factum probaverit. Unde Dionysius Alexandria Episcopus sapienter jussit eum postea aquis baptizari. Ut autem aqua sit idonea tres habere debet conditiones. 1. ut habeat essentiam aquæ elementaris. 2. ut communi hominum judicio aqua censeatur. 3. ut sit fluida & lotioni apta. Ratio duorum priorum est, quia Christus usus est verbis juxta communem hominum intellectum. Ergo vocando aquam intellexit talem, scil. elementarem. Ratio postremi desumitur ex fine, quia debet adhiberi ad lotionem.

IV. Secundam partem tenent omnes Catholici Doctores, eamque desumunt ex illo Ephes. 5. vers. 26. *mundans lavacro aquæ.* Ratio est, quia illud est materia propria in hoc Sacramento consistente in usu & actione transiente, quod per formam determinatur. Atqui forma ego te baptizo &c. non determinat aquam secundum se, sed quatenus est in usu seu ipsam abluionem per aquam. Ergo &c. Est autem ablutio ipsamet aqua; ut formaliter est in applicatione & usu ad corpus abluendum, sive deinde fordes abluui contingat, sive non. Eadem ablutio, prout est de essentia Baptismi, non sumitur tantum passivè; id est, quatenus præcise dicitur aquæ receptionem in corpore (quæ consistit in contiguitate aquæ ad corpus) neque etiam tantum activè, quatenus dicit applicationem aquæ, ut formaliter à Ministro proveniente, sed sumitur utroque modo ita ut formaliter involvat rationem actionis & passionis, ut post alios rectè Esparza Q. 29. art. 4. Nam illa ablutio est essentialis, quæ significatur per formam. Impossibile autem est, verificari formam, nisi ablutio sumatur, quatenus provenit à Ministro, & quatenus recipitur in baptizando, cujus personam expri-

mit. De reliquo ad valorem Baptismi ex communi Doctorum non requiritur certus numerus immersionum, vel affusionum, sed sufficit una, vel etiam tres usurpari possunt, quia singulis lotionis nomen convenit, & olim varius fuit usus; primò trinæ immersionis ad significandum Mysterium Trinitatis: postmodum in Hispania propter hæreticos unica immersio præcepta fuit ad significandam unam Deitatem. Quisque suæ Diæcesis consuetudinem teneat.

V. Tertia demum pars definitur in Tridentino Sess. 6. can. 4. & sumitur ex illo Matth. ult. v. 19. *Docete omnes Gentes baptizantes eos in Nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti.* A qua forma non differt substantialiter ista Græcorum: *baptizetur servus Christi in Nomine Patris &c.* ut habetur in decreto Fidei Eugenij IV. Porro quinque sunt, quæ significantur in prolatione Formæ, juxta quæ valor ejus expendi debet. 1. persona baptizantis saltem implicite, quod in forma Græcorum non negligitur, siquidem Tò baptizetur idem valet, quod baptizetur à me. 2. actus baptizantis, alioquin forma non haberet connexionem cum materia, eamque non determinat, cum ablutio ad varios fines referri possit. 3. Persona baptizandi, quia uti ablutio, ita etiam forma circa certam personam versari debet. 4. unitas divinæ Naturæ, quod fit per voces in Nomine. 5. Trinitas personarum, idque explicite & distinctè vulgaribus vocabulis. Ita communiter Theologi, qui inde rectè negant, valere baptismum in Nomine Christi collatum; ad quid enim Christus tam signatè Unitatem & Trinitatem expressisset, si hæc expressio necessaria non esset?

VI. Sed estne hæc sententià de fide? videntur aliqui affirmare ex Zacharia & Pelagio Pontificibus, qui definierunt, baptismum in Christi nomine collatum esse nullum. Negant rectius Bellarminus Lib. 4. de Rom. Pontif. c. 12. Tanner Tom. 4. D. 4. Q. 1. n. 94. & alij. Tum quia non invenitur ulla Ecclesiæ definitio de hac re. Tum quia nec satis constet, Pelagium & Zachariam contrarium ex professo definivisse; siquidem testimonia, quæ de ijs afferuntur, apparent nonnullis aliter intelligi posse. Tum quia oppositam sententiam tenuit S. Ambrosius Lib. 1. de Spir. S. c. 3. Nonnulli etiam Scholastici eandem tradiderunt apud Tanner loc. cit. n. 92. relati. Quare Bellarminus loc. cit. ab hæresi defendit Nicolaum I. docentem, Baptismum in Nomine Christi collatum esse ratum; atque præter illos duos Papas etiam Concilium Anglicanum (si istud à Sede Apostolica verè approbatum sit) solum definivisse, Baptismum sine invocatione trium personarum non esse ratum: non autem determinasse, an illæ tres Personæ implicite vel explicite nominari debeant. Quando igitur in Actibus Apostolorum quidam dicuntur baptizati in Nomine Domini JESU, id ita intelligendum, ut baptizasse dicantur in fide Domini JESU, vel auctoritate Domini JESU, vel Baptismo à Christo instituto, vel denique in Nomine Domini JESU, sed non solius, verum adjuncto Patre & Spiritu Sancto. Fortasse enim ad magis commendandum Nomen JESU ita dicebant: Ego te baptizo in Nomine Patris & Filij ejus JESU Christi & Spiritus Sancti. Videri potest Bellarminus L. 1. de Bapt. cap. 3. & Scholastici, qui hanc quæstionem pluribus exponunt.

VII. De-

VII. *Doctrina quarta.* Omnis & solus homo ille que viator ac nondum baptizatus tam parvulus, quam adultus est Capax Baptismi. Ita omnes Catholici. Ratio est, quia omnes isti & soli sunt capaces effectus baptismi percipiendi, ut patet; & cum in Scriptura Sacra legantur integræ familiæ baptizatæ, plus quam probabile est, in his omnis generis homines fuisse. In parvulis autem non requiri actualem fidem, omnes etiam Catholici tenent, de quo fuse Bellarminus Lib. 1. de Bapt. cir. c. 11. Non tamen mendacium est, cum in Baptismo loco infantium respondeatur, credo; non enim significatur, Infantem credere proprio actu, sed alieno; quia, ut loquitur S. Augustinus Serm. 10. de Verb. Apost. Accommodat Mater Ecclesia infantibus aliorum pedes, ut eant, aliorum cor ut credant, aliorum linguam ut constentur. In Adultis ad valorem Baptismi aliquam requiri intentionem, diximus supra. De alijs eorundem dispositionibus & requisitis videri possunt Theologi Morales.

VIII. *Doctrina quinta.* Baptismus valide administratur a quovis homine cujuscunque conditionis, sexus, Religionis, uitæ, ætatis, modò habeat usum rationis, veram intentionem, & omnia essentialia adhibeat. Ita Concilium Florentinum in decreto unionis sic loquens: *In casu autem necessitatis non Sacerdos tantum aut Diaconus sed etiam Laicus, & mulier, paganus atque hæreticus valide baptizare potest, modò formam Ecclesia servet & facere intendat, quod facit Ecclesia.* Consentunt unanimiter Theologi cum S. Thoma Q. 67. Ratio desumitur tum ex voluntate Institutæ, quam nobis Ecclesia declarat, tum ex summa Baptismi necessitate, uti etiam insinuant Concilia. Hinc videmus baptizatos ab hæreticis & ad fidem Catholicam conversos non rebaptizare; quamvis omniæ ceremoniæ & præsertim exorcismi soleant suppleri cum experientia docuerit, non-exorcizatos, quamvis a aliis rebaptizatos, nimis dæmonum tentationibus vexari.

IX. *Doctrina sexta.* Baptismus omnibus parvulis à tempore, quo lex nova cepit obligare, natis est necessarius necessitate medijs, ita ut sine eo re ipsa suscepto (extra casum martyrij) salvari non possint. Ita certa & communis sententia Catholicorum Doctorum. Probat ex Sac. Scriptura Joan. 3. v. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poterit introire in regnum DEI.* Quem locum non solum Concilium Florentinum, sed tota Antiquitas de Baptismo intellexit. Consentunt Sac. Scripturæ Concilia & Patres apud Cardinalem Bellarminum loc. cit. c. 4. ex quibus S. Augustinus lib. 2. de Anima & ejus origine c. 12. noli, inquit, credere, noli dicere, noli docere, Infantes antequam baptizantur morte præventos posse pervenire ad indulgentiam originalium peccatorum, si vis esse Catholicus. Unde nemo dubitat, inquit Arriaga D. 24. cit. num. 34. quin sententia eorum Doctorum, qui asserunt, parvulos fide, precibus, & oblationibus Parentum absque baptismo & martyrio salvari posse, sit ad minimum erronea, si non omnino hæretica. Nam illi Infantes nec re, nec voto suscipiunt baptismum. Non obstat, quod multi infantes extinguantur in utero materno, quibus nullâ humanâ industriâ succurri potest. Nam ex eo non sequitur, Deum, quantum est ex parte sua, non providisse omnibus parvulis sufficien-

tia remedia ad salutem, cum omnium etiam parvulorum sit Redemptor, & pro omnibus sit mortuus: sed solum sequitur, voluntatem, quâ Deus illorum salutem vult, atque procurat, non esse omnino efficacem & absolutam, sed aliquo modo conditionatam, utpote qui medijs a se institutorum applicationem voluerit dependenter ab hoc ordine cursuque causarum liberarum aequè ac naturalium, à quibus ea applicatio impediti posset. Ita Suarez, Vasquez, Bellarminus, loc. cit. Arriaga Tom. 1. in 1. Part. D. 33. Sect. 3. & alij Doctores communiter.

X. *Doctrina septima.* Baptismus est etiam adultis necessarius in re vel voto susceptus. Ita Catholici Doctores, & expressè habetur in Tridentino Sess. 6. cap. 4. ex cit. textu Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit &c.* Dixim. in re vel voto. Quia adultorum quoad hoc melior est conditio, quam parvulorum; possunt enim per baptismum Flaminis, nempe desiderium aut dilectionem DEI perfectam etiam extra opportunitatem martyrij justificari. Est quoque necessarius baptismus necessitate præcepti positivi divini, ut indicat Tridentinum Sess. 7. can. 5. de Baptismo; ubi sub anathemate prohibetur dicere, Baptismum esse liberum, hoc est, non necessarium ad salutem; ex quo planè habetur, Baptismum obligare sub mortali, cum libera & voluntaria ejus omnis hominem ab æterna salute excludat. Dixim. necessitate præcepti positivi divini. Nam necessitatem præcepti naturalis divini esse inseparabilem & indistinctam realiter à necessitate medijs, patet ex eo, inquit Esparza quæst. 50. art. 6. quod voluntas præcipiendi nihil sit aliud, quam voluntas constituendi illud in ratione medijs necessarii ad consecutionem vitæ, ut idem fufius ostendit de Actib. Hum. Q. 20. & 21.

XI. *Doctrina octava.* Baptismi tres sunt præcipui Effectus. 1. est gratia habitualis remissiva peccati Originalis & Actualis, si fortè ante baptismum sit commissum. 2. est character indelebilis, quo baptizatus redditur incapax denno baptismum recipere. 3. est remissio totius penæ tam æternæ quam temporalis pro peccato debita. Ita Catholici Doctores apud Bellarminum Lib. 1. de Bapt. c. 13. Primus effectus habetur in Tridentino Sess. 5. in decreto de peccato origina. §. 5. ubi dicitur: *signis per JESU Christi D. N. gratiam, quæ in Baptismo confertur, reatum peccati originalis remitti negat, aut etiam asserit, non totum tollit, quod veram & propriam habet rationem peccati, sed illud dicit tantum radi, aut non imputari, anathematis, in renatis enim nihil odit DEUS, quia nihil est damnationis ipsi, qui verè sepulti sunt cum Christo per baptismum in mortem, qui non secundum carnem ambulant, sed veterem hominem exuentes & novum, qui secundum DEUM creatus est, induentes innocentes immaculati parvi innoxij ac DEO dilecti effecti sunt, hæredes quidem DEI, coheredes autem Christi, ita ut nihil prorsus eis ab ingressu remoretur. Ergo per gratiam, quæ in baptismo confertur, non solum delentur peccata mortalia originalia & actuale quodvis, si illud fortè existat, sed etiam venialia (quorum complacentia non habetur) quomodo enim alias baptizati essent DEO dilecti & ita puri, innocentes, & immaculati redderentur, ut nihil prorsus eos ab ingressu cæli retardaret? Quoad alterum effectum. Est character baptismi validi inlepa-*

habilis effectus, ex quo alius sequitur, qui est subiectio baptizati erga spirituales Ecclesie iurisdictionem: item capacitas & potestas activa & passiva ad alia Sacramenta recipienda, & nonnulla ex his conficienda. Redditur quoque baptizatus per characterem in capax baptismi iterum suscipiendi. De quibus omnibus plura diximus supra de Sacramentis in genere. Tertium & ultimum effectum diximus, fieri in Baptismo remissionem totius poenae aeternae & temporalis pro peccatis debitae. Colligitur iste manifeste ex cit. Triden. loco; dicit enim, *baptizatos nihil ab ingressu caeli remorari*. At si Baptismus omnem omnino poenam pro peccatis debitam non remitteret, aliquid esset, quod baptizatum ab ingressu caeli remoraretur. Ergo &c. Expressius hoc docet Sess. 6. c. 14. dicens: *in justificatione, quam lapsi post baptismum obtinent, saepe remanere obligationem solvendi aliquam poenam pro peccatis debitam, quia ut sacra littera docent, non tota semper, uti in baptismo fit, dimittitur*. Idem tradit Concilium Florent. in decreto de Armenis. Ratio est voluntas & Institutio Christi. Congruentia sumitur ex similitudine, quam habet Baptismus cum morte Christi juxta illud Rom. 6. v. 4. *quicumque baptizati sumus in Christo JESU, in morte ipsius baptizati sumus, consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem*. Atqui Christus Dominus sua morte perfecte vicit peccatum. Ergo Baptismus, qui morti Christi assimilatur, peccatum baptizati perfecte vicit. Ergo non solum secundum culpam, sed etiam secundum poenam illud delet, ut recte S. Thomas q. 88. art. 5. & q. 69. art. 2. & communiter alij Theologi docent.

XII. Obijcitur 1. Mors, Morbi, caeteraque hujus vitae miseriae, sicut & carnis concupiscentia sunt quaedam poenae peccati originalis, & tamen non tolluntur per baptismum, ut constat quotidianam experientiam. Ergo per Baptismum non tolluntur omnes poenae peccati. Respon. mortem caeterasque hujus vitae miseras non esse proprie dictas poenas, sed poenalitates. Pro hujus intellectui distinguenda duplicia mala ex peccato originali secuta. Alia naturae humanae secundum se spectata connaturalia, sed per justitiam originalem impedita, & post eam perditam per se connaturaliter secuta, quae non sunt proprie poenae, sed tantum poenales poenis similes; quemadmodum si aliquis Filius Rustici a viro nobili cooptatus per pravos mores adoptione privaretur, tum rediret ad suum pristinum statum pauperis rustici; qui status non esset proprie dicta poena, sed effectus naturalis poenae, scilicet privationis adoptivae nobilitatis. Ita Corpus humanum sua natura est corruptibile, & licet homo nunquam peccasset, tamen fuisset morti obnoxius; quam miseriā misericors DEUS per gratiam originalem impederat, vel impedire volebat: per petratō autem peccato gratiam illam sustulit, & corpus suae naturae reliquit; unde rursus evasit mortale. Alia vero mala ex originali peccato secuta naturae per se non conveniebant, ut privatio justitiae, & aeternae Beatitudinis, quae sunt proprie dictae poenae, de quibus loquuntur Concilia.

XIII. Obijcitur 2. exemplum veterum Christianorum, qui post baptismum pro peccatis ante baptismum patris spontaneam poenitentiam agebant, teste Baronio Anno. Chr. 264. neque hic procedit distinctio poenarum & poenalitatum;

quia Christiani utique sciebant & quotidie experiebantur mortem, caeterasque poenalitates nullā poenitentia tolli. Ergo pro poenis proprie dictis agebant poenitentiam, adeoque existimabant, non omnes poenas absolvi baptismō. Respond. huic objectioni varijs modis occurrī posse. 1. forsan illos ignorasse tantam vim Baptismi. 2. forsam eos timuisse, ne non satis dispositi baptismum receperint, adeoque non integrum effectum hujus Sacramenti perceperint. 3. nonnulli DD. hunc effectum Baptismi ad tollendas poenas limitant ad poenas alterius vitae in purgatorio luendas, rati, aliquas poenas dari in hac vita luendas pro peccatis ante baptismum commissis v.g. privationem gratiae efficaciae ad perseverantiam, cui delendae meritis adhibenda sint opera poenitentiae. Ita sentit Fasolus in 1. Part. Q. 23. art. 7. n. 12. & Granada de Praedestin. Tract. 8. Disp. unica. num. 39. & 40.

PARS POSTERIOR.

ERRORES HAERETICORUM.

XIV. **E**rror primus est. Anabaptistarum, infantes non esse capaces Baptismi; proinde frustra baptizati, & in adulta aetate rebaptizandos esse. Unde nomen Anabaptistarum, hoc est, rebaptizantium obtinuerunt, cum alij ab Authore Thoma Muntzero dicerentur Muntzeriani, & plures absurdissimos ac jam olim damnatos errores docerent, ut videre est apud Jacobum Gualterium in Tabulis chronographicis fol. 753. Probant 1. ex illo Marci 16. v. 15. *Euntes in universum mundum predicate Evangelium omni creatura, qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur*. Ubi ad valorem Baptismi requiritur fides, quae in parvulis non habet locum ob defectum rationis. Confirmatur ex S. Hieronymo L. 4. Comment. in Matthaeum iii. fine. ubi ait: *Primum docent Gentes, deinde doctos intingunt aqua; non enim potest fieri, ut corpus baptismi recipiat Sacramentum, nisi ante anima fidei susceperit veritatem*. Probant 2. Infantibus non datur Eucharistia, licet Christus dixerit, *nisi manducaveritis carnem Filij hominis* Joan. 6. v. 54. Ergo nec parvuli comprehenduntur his verbis Christi: *nisi quis renatus fuerit*. Probant 3. Infantes per aetatem adhuc capaces non sunt mysterij baptismatis, quae est regeneratio Spiritualis; etenim Spiritus in Scripturis nullam nisi ex incorruptibili semine scil. Verbi DEI regenerationem agnoscit i. Pet. 1. v. 23. Probant 4. Christus suo exemplo docuit tempus baptismi suscipiendi, anno aetatis 30. baptizatus. Probant 5. auctoritate Patrum. D. Gregorius Nazianz. in orat. in S. Baptismum (quae est oratio 40.) optat differri baptismum, donec pueri de fide sua possint aliquid respondere. Et S. Augustinus L. 4. cont. Donatist. scribit, *baptismum puerorum non fuisse a Concilio stabilitum*. Probant 6. Reprobi non sunt baptizandi, ne prophahetur baptismus. Sed multi ex infantibus sunt reprobi. Ergo non baptizandi.

XV. Errorum hunc ex libris Lutheri fuxit Balthasar Pacimontanus, qui primus priore saeculo Viennae in Austria an. 1528. Baptismum puerorum

K k k

torum

rorum oppugnavit, atque idcirco ibidem tanquam hæreticus igne combustus fuit, ut scribit Cochlaeus de Actis & Scriptis Lutheri. Hunc securi Anabaptistæ multipliciter errant. 1. quod non distinguant inter Fidem Actualem & Habitua-lem, cujus etiam parvuli sunt capaces. 2. quod fidem ad valorem Sacramenti requirant, cum Christus tantum de fructu fuerit locutus. 3. quod non attendant ad circumcisionem figuram Baptismi, quæ parvulis fuit applicata, alioquin omni medio salutis destituendis, cum tamen Christus valde eos dilexerit, & cæ hæredes cæli appellavit Luc. 18. v. 15. *Afferebant ad illum etiam infantes, ut tangeret eos, quod cum viderent Discipuli, increpabant eos, JESUS autem vocans eos dixit: finite pueros venire ad me, & nolite vetare eos, talium enim est Regnum DEI.* 4. quod non attendant ad perpetuam Ecclesiæ praxin; de qua Augustinus L. 10. de Gen. c. 23. *Consuetudo, inquit, Matris Ecclesiæ in baptizandis parvulis nequaquam spernenda est, nec ullo modo superflua deputanda, nec omnino credenda, nisi Apostolica esset traditio.* Et L. 1. de peccat. meritis exorsus ait, *Pelagianos non fuisse ausos negare baptismum parvulorum, quod videretur in tota Ecclesiæ usitatus.*

XVI. Respond. ad 1. probationem, citata verba Christi non referenda esse ad infantes, sicuti illa interpretatur Ecclesiæ, & continua praxis Fidelium docet, qui semper soliti sunt infantes baptizare, & idipsum Apostolos fecisse, vel inde sit credibile, quod dicantur *integras domos baptizasse* 1. Cor. 1. v. 16. in quibus utique erant nonnulli parvuli. Et hanc esse Traditionem Apostolicam testantur D. Dionysius Areopagita S. Pauli discipulus. Lib. de Ecclesiæ Hierarchia, cap. ult. S. Irenæus Lib. 2. c. 39. Origines Lib. 5. in caput 6. Epistolæ ad Romanos. S. Augustinus Lib. 10. de Genes. c. 23. & alij plures apud Bellarminum de Bapt. c. 8. Ad confirmationem ex D. Hieronym. dicimus, nihil aliud ibi eum intendere, quam quod Adulti non licet baptizentur, nisi prius veritatem fidei suscipiant; quod autem parvuli valide & licite baptizentur, ut à peccato originali liberentur, profertur expresse in dialog. 3. contra Pelagianos. Ad 2. aliud esse, *nisi quis renatus fuerit*, quod omnes indifferenter comprehendit: & aliud, *nisi manducaverit*, quod ad adultos & ad intelligentes pertinet. Unde noluit Christus obligare Infantes ad Sacramentum Eucharistiæ, sicut ad Sacramentum Baptismi, licet utrobique dicatur *nisi*, sed ob diversas causas, quia in uno requiritur, ut vitam recipiant, quæ est necessitas Medij: in altero ut vitam conservent, quod solum est præcepti, & infantes non concernit. Non obstat, antiquitus etiam parvulis datam fuisse Eucharistiam. Nam constat, per totam Ecclesiæ antiquam id non fuisse factum; cum tamen praxis Ecclesiæ doceat, in Ecclesiâ à temporibus Apostolorum infantes fuisse baptizatos propter verba Christi, nisi quis renatus &c. Ergo Ecclesiâ non ita judicavit ratione verborum illorum, nisi quis manducaverit &c. parvulis necessariò esse dandam Eucharistiam. Ad 3. ex communi SS. Patrum consensu negando, infantes mysterij Baptismi capaces non esse; siquidem nascuntur in peccato originali, ad quod tollendum baptismus institutus fuit: capaces etiam sunt regenerationis, quæ fit per gratiam Spiritus Sancti cordibus infusam, quam utique

recipere possunt. Ad rationem adjectam dicimus parvulos & adultos regenerari per verbum DEI, tanquam unicum semen, quod in Baptismo accedit ad aquam, & est forma baptismi à Christo instituta Matth. ult. v. 19. *Ego te baptizo in Nomine Patris &c.* ut pluribus ostendit D. Augustinus Tract. 8. in Joan. inter cætera ajens: *Accedat verbum ad elementum & sit Sacramentum.*

XVII. Ad 4. negando, Christum suscipiendo baptismum Joannis exemplo ætatis suæ tempus nobis designasse, quo ad baptismum accedamus. Nam Christus baptismum Joannis suscipiendo per miracula tunc facta innoscere hominibus voluit, quia mox Evangelium suum prædicare & baptismum alium instituire cogitabat; hæc autem non est causa, cur nos baptismum suscipiamus, sed ut à peccato liberemur, quod tam parvulis, quam adultis necessarium est. Ad 5. Nazianzenum esse contra Adversarios; cum in periculo mortis parvulos baptizari posse concedat; tamen si sententiam illius, quod baptismum in parvulis ad triennium differri optet, alij Patres non probent. Augustinum male citari; quippon eo sensu dicit, baptismum parvulorum non esse stabilitum à Concilijs, quasi cum non approbet; sed quod antiquior sit omnibus Concilijs. Hæc ejus sunt verba: *Quod universa tenet Ecclesiæ, nec Concilijs institutum, sed semper retentum est, non nisi Apostolica autoritate traditum rectissime creditur.* Unde patet, baptismum puerorum ex Augustini sententia non indigere autoritate Conciliorum, quia ab ipsis Apostolis habet originem. Ad 6. istud argumentum nihil valere contra nos; etenim nos Catholici docemus, baptismum esse pignus gratiæ conferendæ homini, dum baptizatur: & hanc conferri etiam parvulis omnibus sine sint reprobi, live prædestinati. Taceo probati eodem argumento nec adultos esse baptizandos, cum utique multi ex eis sint reprobi, quod aperte est contra adversarios.

XVIII. Error secundus, Infantes habere fidem actualem, quæ cognoscunt & credunt ea, quæ aguntur, atque ijs acquiescunt, & ideo baptizari posse. Ita primò Lutherus anno 1523. contra S. Augustinum, Cochlaeum & Scholasticos (quos omnes Sophistas vocat) docuit, & Lib. ad Waldenses scribit, *præstare prorsus Baptismum omittere in parvulis, quam baptizare sine fide.* Sed quia hæc doctrina cæteris Lutheranis valde dura visa fuit, dixerunt, Spiritum Sanctum in actione Baptismi excitare in infantibus modum aliquem fidei humanæ non respectu externarum operationum, sed internarum, ac soli DEO cognitum. Probat hanc suam opinionem apud Gerhardum in Confessione sua Lib. 2. Part. 2. à fol. 907. his argumentis. 1. exemplo Joannis Baptistæ, qui in utero materno Christum agnovit, & præ gaudio exiit Luc. 1. v. 44. 2. Matth. 18. v. 2. ait Christus: *nisi efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum celorum.* Et v. 6. *qui scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt &c.* ubi expresse dicuntur credere; neque prodesse æquari, si non crederent. 3. Fides, quæ justificat, non est otiosus & tepidus habitus. At infantes habent fidem justificantem, ut ipsimet Pontificij concedunt. Ergo est fides viva efficax, & fiducialis apprehensio meritorum Christi. 4. Quibus meritum Christi applicatur, illi habent fidem actualem, ut testatur tota S. Scriptura. Atqui infantibus applicatur meritum Christi,

Christi. Ergo &c. 5. Qui ad Christum veniunt & salvi fiunt, illi præditi sunt fide propria & actuali, teste iterum totâ Scripturâ. Infantes baptizati veniunt ad Christum. Ergo &c.

XIX. Error iste manifestè adverfatur Sacrae Scripturae, quæ Deut. 1. v. 39. & Jonæ 4. v. 11. affirmat, *infantes non cognoscere distantiam mali & boni*. Item S. S. Patribus præsertim D. Augustino, qui lib. 4. de Bapt. c. 23. sic scribit: *Traditum tenet universitas Ecclesie, cum parvuli infantes baptizantur, qui certe nondum corde possunt credere ad justitiam, & ore confiteri ad salutem, quod latro potuit; quin etiam stendo & vagiendo cum eis mysterium celebratur, ipsis mysterijs vocibus obstreperunt, & tamen nullus Christianorum dixerit, eos inaniter baptizari*. Similia habet alibi, ut agnoscit ipse Lutherus. Adhæc repugnat Verbo DEI, dari motus similes actibus fidei, quia nomen fidei nusquam in Scriptura significat motum quandam sine sensu & cognitione, sed potius contrarium indicatur Roman. 10. v. 17. *Fides ex auditu*. Heb. 11. v. 3. *Fide intelligimus aptata esse sacula &c.* Repugnat etiam rationi, inveniri prædictos motus in infantibus; etenim nequeunt esse in corpore, cum similes sint actibus fidei & dilectionis: nec in anima, cum implicet contradictionem, fieri absque cognitione; quid enim est motus intellectus, nisi intelligere? & quomodo voluntas potest inclinari sine præcedente cognitione? Apparet profectò, Prædicantes parùm intelligere in Philosophia, & necire, quid dicant.

XX. Respon. ad 1. in oppositum; hoc fundamentum non habere ullum fundamentum. Nam ab exemplo Joan. Baptista non licet argumentari ad alios infantes, cum fuerit extraordinarium miraculum, ut bene advertit S. Augustinus epist. 57. ajens, *hoc in miraculis habendum divina potentia, non ad humana trahendum exempla naturæ*; alioquin possemus dicere, omnes asinos loqui posse, cum asinus Balaam fuerit locutus Num. 22. v. 28. Ad 2. in priore loco Christum non voluisse nos assimilari parvulis in omnibus, sed tantum in humilitate & innocentia, sicut explicat Apostolus 1. Cor. 14. v. 2. *Nolite pueri effici sensibus, sed malitiâ parvuli estote*; in posteriore loco Christum non locutum de infantibus: sed de grandjusculis jam ratione utentibus; alioquin non essent capaces scandalii. Accedit, quod, si ex his verbis Christi fides infantum probaretur, illi non solum in baptismo tunc, sed etiam postea stabiliter credere deberent, cum Christus extra baptismum illis fuerit locutus. Ad 3. distinguendo Majorem, & concedendo eam, si intelligatur de justificatione, quæ in adultis fit per propriam dispositionem: negando eandem de parvulis, qui se per actus rationales disponere nequeunt; neq; ab ipsis exigitur. Si etiam in infantibus est viva efficax interna fidei operatio & fiducialis meritum Christi apprehensio, ut asserit Gerhardus fol. 908. quomodo est inexplicabilis, ut priore fol. dixerat? Ad 4. Majorem verissimam esse de adultis: falsissimam de infantibus, nec ex tota Scriptura una sententia adduci potest, quæ istud testetur. Ad 5. Majorem iterum verissimam esse de adultis: falsissimam de infantibus, ac denuo Gerhardus totâ Scripturâ affingit, quod nec in una ejus lineola ostendere potest.

XXI. Error tertius est, Baptismum non esse necessarium ad salutem tam adultis, quàm parvulis, sed sufficere fidem vel propriam, vel alienam

parentum; etiam si copia Baptismi suppetat. Ita Amesius Tom. 3. à fol. 58. Molinæus à fol. 968. alijque Calvinistæ cum suo Magistro Calvino L. 4. Institut. c. 15. & §. 15. & alibi. Duo autem hæc astruere intendit; *primum*, baptismum ad salutem & regnum celorum non esse per se necessarium, sed tantum esse signum, quod baptizati sint salvi: *alterum*, omnes homines adhuc in utero clausos esse filios iræ, statim autem ac nati fuerunt, existere filios DEI, ac baptismum solum accipere in signum, quod sint Filij DEI, idcirco omisso baptismi potest quidem esse peccaminosa ratio præcepti neglecti, non tamen noxia saluti animæ. Calvinistis eousque consentiunt Lutherani, ut putent, Fidelium infantes salvandos, si quocumque tandem casu absque baptismo discedant aut ab hoc impediuntur, ut videre est apud Gerhardum L. 2. P. 2. fol. 885. Hanneken in Irenico fol. 649. & alios asserentes, solum juxta consuetudinem DEI ordinem esse baptismum Infantibus necessarium. Videatur Verweiss in Spec. fol. 598. ubi varios locos hæreticorum verbatim refert. Probant 1. discursu in Sacris literis fundato. Omnes propagati ex semine Abraham sunt DEO chari & benedicti. Sed omnes Fideles sunt propagati ex semine Abraham. Ergo omnes sunt DEO chari & benedicti etiam sine baptismo. Majorem sumunt ex Genesis 17. v. 7. *Statuam pactum meum inter me & te, & inter semen tuum post te in generationibus suis fœdere sempiterno, ut sis DEUS tuus & seminis tui post te*: Minorem ostendunt ex Apostolo ad Roman. 4. v. 13. ubi ait, hanc propagationem non intelligendam de carnali generatione, sed de Spirituali imitatione fidei; sic enim loquitur: *Ut secundum gratiam sit promissio omni semini, non ei, qui ex lege solum, sed ei, qui ex fide Abraham, qui Pater est omnium nostrum*. Et ad Galat. 3. v. 7. *qui ex fide sunt, ij Filij sunt Abraham*. Et v. 9. *qui ex fide sunt, benedicentur cum fidei Abraham*. Hanc autem benedictionem etiam ad filios seu liberos fidelium parentum extendi, iterum ostendunt ex Apost. 1. Cor. 7. v. 14. *Sanctificatus est vir infidelis per mulierem fidem: & sanctificata est mulier infidelis per virum fidem, alioquin filij vestri immundi essent, nunc autem mundi sunt*; ubi vel unius parentis fidem ad prolem sanctificandam sufficere asserit. Probant 2. auctoritate aliquorum DD. Catholicorum, nempe Episcopi Bitontini Cornelij Missi in cap. 5. Epist. ad Roman. Joannis Ferrari Cathedralis olim Concionatoris Noguntini, Alberti Pighij &c. Probant 3. ratione. Tum quia prophanatur, inquit Amesius, Baptismus, cum datur ei, qui non pertinet ad Christum. Tum quia non apparet, cur damnentur potius Infantes Christianorum, qui præmaturâ morte præcepti nequiverunt baptizari, quàm Judæorum sub veteri testamento, qui ante constitutum circumcisionis diem moriebantur. Tum quia alioquin efficacior foret culpa Adami ad perdendum, quàm gratia Christi ad salvandum. Confirmat abviando dupliciter potissimo fundamendo Pontificiorum ex illo Joan. 3. nisi quis renatus fuerit &c. Nam ajunt 1. hunc locum non esse intelligendum de materiali baptismo, neque nomen aquæ propriè sumendum pro visibili elemento, sed metaphorice pro gratia Spiritus sancti, ut explicat S. Joannes c. 7. v. 34. cum enim Christus dixisset, *qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ viva*; subjungit Evangelista:

hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum. 2. et si locus ille de materiali baptismo accipitur, tamen inde non probari ejus necessitatem, tum quod similis planè locutio habeatur Joan. 6. v. 54. *nisi manducaveritis carnem Filij hominis &c.* & tamen Catholici negant, inde probari necessitatem utriusque speciei, tum quod illa verba dicta sint ad Nicodemum, cui non erat necessarium Sacramentum Baptismi, cum jam circumcissus fuerit, & per circumcisionem à peccato Originali purgatus; nec dum præceptum Baptismi obligabat, cum Christus hoc loqueretur, sed primum post Pentecosten, ut faterentur ipsi Catholici.

XXII. Errorem hunc damnarunt Innocentius III. cap. Majores de Baptis. Et Concilium Constantiense absolute erroris dammando hanc assertionem, *posse parvulos sine baptismo salvari.* Item Tridentinum Sess. 6. can. 4. statuens, *justificationem post Evangelium promulgatum sine lavacro regenerationis aut ejus voto fieri non posse.* Eundem Sacre Scripturæ Joan. 3. inherentes rejiciunt Patres præcipue S. Augustinus supra §. VI. citatus, qui etiam Lib. 1. de peccat. merit. & remiss. cap. 25. planè graviter ita definit: *Nulla præter baptismum Christi salus promittitur infantibus; quia infantes, si per Sacramentum, quod ad hoc est divinitus institutum, in credendum numerum non transeunt, in tenebris manent.* Quia scilicet hoc pertinet ad ostensionem divinæ justitiæ, & beneficium & misericordiam in renatos magis commendandam, ut in lege illa universali Joan. 3. cit. lata: *nisi quis renatus &c.* non dispensetur. Idem S. Pater ita epist. 28. ad S. Hieron. detonat contra præsentem errorem hæreticorum: *Quisquis dixerit, quod in Christo vivificabuntur etiam parvuli: qui sine Sacramenti ejus participatione de vita exeunt, hic profecto & contra Apostolicam predicationem venit, & totam condemnat Ecclesiam: ubi propterea cum baptizandis parvulis festinatur & curritur, quia sine dubio creditur, alias in Christo vivificari non posse.* Iterum DEUS, quantum in se, sufficienter, ut diximus loc. cit. omnibus providit, instituendo remedium, quod ex se facile omnibus potest applicari, esto interveniat casus, quo id de facto fieri non possit ob defectum aliquem naturæ vel parentum &c. Probationes hæreticorum contra necessitatem Baptismi allatæ nihil evincunt, ut fuse contra Pet. Molinæum ostendit Laurentius Forer in Antiquitate Paparum Lib. 7. pun. 9. Controverso, c. 1. Breviter.

XXIII. Respon. ad 1. Imprimis promissio illa liberaliter accepta non respicit cælestem, sed terrenam hæreditatem, ut aliundæ verba indicant: *labor tui & semini tuo terram peregrinationis tue, omnem terram Chanaam in possessionem æternam;* fuit tamen illa terrena hæreditas figura cælestis, ut Apostolus loc. cit. exponit. Deinde ut aliquis sit spiritualis Filius Abraham, qualem describit Apostolus, non sufficit, ut carnaliter fuerit genitus ex fide, sed ut ipsemet per se habeat fidem, quam infantes per baptismum accipiunt; hinc ergo non conficitur, non esse necessarium saltem infantibus baptismum, sed potius contrarium; etenim ut compotes fiant cælestis hæreditatis, debent esse filij Abraham, quales sunt per fidem, quam accipiunt per baptismum in re vel voto, ut supra explicatum. Demum sanctitas & Mündices, quam Apostolus 1. Cor. 7. liberis fidelium tribuit, non significat æternam animæ justificationem,

sed externam & moralem honestatem coram hominibus. Nam tunc irreprestat falsa opinio apud Corinthios, quasi Matrimonium inter infideles contractum altero converso dissolveretur, & infidelis conjunct deferendus esset, quod refutat S. Paulus ex absurdo consequente; nimirum quod filij post alterius partis conversionem suscepti forent illegitimi, cum tamen passim sancti, id est, legitimi & honesti habeantur; etenim sanctificare in SS. Literis juxta idioma hebraicum significat purgare, mundare, honestare, & hoc sensu dixit Apostolus, coniugium infidelium altero converso non solum non dissolui, sed sanctificari, hoc est, purgari à priori infamia; prius enim desperati & incorrigibiles videbantur, jam præbent spem conversionis, cum maritus infidelis uxori conversæ promittat liberum commercium Religionis Christianæ. Hinc apparet, Sectarios in discursu suo variè hallucinari, & ineptè verba D. Pauli 1. Cor. 7. huc applicare; etenim in sensu ipsorum coniux infidelis sine conversione ad DEUM & baptismum Christi sanctificaretur, hoc est, ad remissionem peccatorum pervenire posset ex eo solum, quod conjugi fidei adhereret; quo quid ineptius?

XXIV. Ad 2. Præ centum Bitontinis nobis Hipponensis Episcopus est, præ centum etiam Feris. Et verò multis locis hic Joannes Ferus non satis catholicè scripsit; unde & opera ejus ab Indice librorum prohibitorum proscripta sunt. Pighij quoque autoritas, etsi aliàs viri clarissimi, tanta nobis non est, ut contra tantum Ecclesiæ Doctorem & communem Theologorum sententiam valere quidquam debeat. Errant illi & nonnulli alij catholici sub specie pietatis, inquit Tanner Tom. 4. D. 4. Q. 3. n. 61. non secundum scientiam infantibus absque baptismo morientibus cælum apertentes; at diversimodè hi ab illis. Nam Calvinistæ absolute & pertinaciter necessitatem Baptismi negantes commiserunt hæresin, in quam etiam incideret, qui cum eadem pertinaciter parvulis aliud eiusmodi remedium ordinariæ & certæ lege tribueret: Catholici vero DD. de quodam privilegio & quasi extraordinaria dispensatione DEI loquentes doctrinam aperte falsam & improbabilem attulerunt, ut rectè censet cit. Author.

XXV. Ad 3. probationem, Nullam ex allatis tribus rationibus efficacem esse. *Non primam.* Quia Baptismus non prophanatur, cum datur immundis, sed ipsos mundat; ideo quippe datur immundis, ut mudentur, sicut communis Ecclesiæ habet sensus omnium ætatum, quibus soli fere Calvinistæ & Pelagiani refragantur. Unde absolute pronunciat D. August. Epist. 28. cit. *Sicut omnes homines per primam, hoc est, carnalem generationem pertinent ad Adam; Sic omnes homines qui ad Secundam, id est, spirituales generationem veniunt, non nisi in Christo vivificabuntur.* Non secundam. Quia quoad infantes, qui in utero moriuntur, eadem olim fuit, quæ nunc est, ratio: quoad alios jam natos, qui ob defectum aquæ baptizari non possunt, ex una parte est rarissimus casus, ipsumque remedium baptismi per se verè tam facile atque obvium est, quàm quodvis in lege naturæ vel Mosaica: ex altera verò parte ab maiorem fidei cognitionem, & propagationem, absolute loquendo, infantibus hoc tempore multo magis est prospectum: ac sine comparatione plures nunc, quàm olim

olim saluantur. Non tertiam. Quia negatur sequela; siquidem hoc non fit ob inefficaciam gratiæ Christi, sed contingit ex eo, quod supposito peccato & demerito Adami non possit gratia perinde ut peccatum carnali generatione ad posteros diffundi. Quocirca necessarium fuit, ut externum aliquod remedium hominum moribus & consuetudini accommodatum institueretur.

XXVI. Ad confirmationem; hæc, quæ asserunt, minime infringi fundamentum nostrum ex Joan. 3. *nisi quis renatus fuerit &c.* Tum quia nimis audacter & contra communem Patrum interpretationem nomen aquæ ad metaphoram trahitur, & pro Spiritu sancto sumitur; cum tamen generalis sit regula Interpretum, verba Sacrae Scripturæ propriè accipienda, quantum sine absurdo possunt; alioquin nihil certi habemus ex Sac. Scriptura, quolibet hanc prohibitu ad varios tropos detorquente. Nec consequens est, sicubi nomen aquæ improprie pro gratia Spiritus Sancti accipitur, etiam hic ita sumendum; alioquin tota essentia filij Sacramenti penitus evertitur, aquam semper spiritualiter accipiendo: neque poterit ex Sacra Scriptura probari, Christum fuisse verum Filium DEI & hominem, quandoquidem nomen filij sæpe improprie sumitur in Sac. litteris, ut Isaïæ. 5. v. 1. *pinguis vinea vocatur filia DEI*, & sæpe minora oppida respectu metropolis dicuntur Filia ejus. Tum quia non explicatur vis hujus phrasæ: nisi hoc vel illud feceritis, non salvabimini; si enim non significet necessitatem, quid aliud?

XXVII. Allata instantiæ nihil probant contra necessitatem. Nam prior de necessitate communionis sub utraque specie suo loco explicabitur, quod significet, nisi neutra sumatur; quod si de desumptione unius speciei respectu parvulorum intelligatur, supra jam §. XVI. ad 2. fuit ostensum discrimen inter hanc & illam propositionem, nisi quis baptizatus fuerit &c. Posterior etiam instantia de Nicodemo non obstat; quia licet tunc temporis nondum fuerit necessarius baptismus, tamen paulò post erat futurus. Ne quis autem miretur, cur ex abrupto sine ulla occasione data de futura necessitate Baptismi cum Nicodemo disserterit, sciat talem fuisse discursum Christi, paucis verbis ab Evangelista insinuatum. Scio, mi Nicodeme, cur ad me venias; cupis scilicet scire, quale sit regnum futurum toties à me promissum, & quomodo ejus compos fieri queas, sed nondum es capax hujus doctrinæ; nemo enim idoneus est ad meam doctrinam percipiendam, nisi depósito fastu, & proprii judicii temeritate infantilem quandam simplicitatem induat, & instar modo geniti infantis captivato intellectu in obsequium fidei credat, quæ non videt. Ideo omnes, qui volunt in regnum meum ingredi, debent simpliciter renasci per Sacramentum Baptismi, quod nunquam quidem non capis, sed tuo tempore capies, illuminante Spiritu Sancto, qui ad meos discipulos venit. Ita Nicodemum admiratione suspensum & semicredulum dimisit, bene tamen affectum, ut in sepultura ostendit, & postea legitime baptizatus præclarus Episcopus evasit.

XXVIII. Urgent Molinæus & alij Sectarij. Baptismus Fluminis suppleri potest per martirium & dilectionem DEI super omnia, quæ duo

Pontificij idcirco baptismum Sanguinis & Flaminis appellant. Ergo baptismus Fluminis non est universim necessarius. Resp. negando Consequentem. Quia in casu necessitatis & defectu aquæ DEUS voluntatem pro ipsa re accipit: sanguinem autem effusum speciali privilegio donat. Primum horum sumitur ex ijs Sac. Scripturæ locis, in quibus Dilectioni DEI & Contritioni promittitur justificatio, ut Proverb. 10. v. 12. Luc. 7. v. 47. 1. Pet. 4. v. 8. Ezech. 18 v. 30. Isaïæ 55. v. 7. Alterum verò ex Matth. 10. v. 32. ubi promissio Christi est generalis; & suadet ex exemplo Innocentium, quos Ecclesia ob mortem Christi causâ susceptam ut martyres & verè Beatos colit. Utrumque confirmatur ex consensu Patrum & omnium catholicorum. Itaque ex Fide tenendum, posse aliquem salvari baptismo Flaminis vel Sanguinis absque Baptismo fluminis, ut expressè deciditur ab Innocentio III. Papa in cap. Apostolicam. de Presbyt. non baptizato; habeturque ex perpetua traditione. Ex quo Universalitati Christi Verborum Joan. 3. *nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* nihil decedit; quia isti duo baptismi Sanguinis & Flaminis ab ipso Christo ad æquivalentiam baptismi Fluminis fuerunt assumpti. Instant autoritate aliquorum Patrum absolute asserentium, absque baptismo aquæ non obtineri salutem. Sed loquuntur vel de culpabili omissione baptismi aquæ: vel sub baptismo fluminis comprehendunt baptismum flaminis & sanguinis: vel aliud intendunt, quam Sectarij velint. Singulos Patres asseri in oppositum solitos explicavi in Disputatione mea de Triplici Baptismo Friburgi Brisgoiæ anno 1666. impressa. Videantur Vasquez D. 150. à num. 36. Suarez, Coninck alij.

XXIX. Error quartus est, parvulos illegitimè aut ex infidelibus natos à nemine baptizandos esse. Ita Calvinistæ in Synodo Vilenensi anno 1589. die 11. Martij, ut refert Becanus in Manuali L. 3. c. 7. fol. mihi 425. Nam prioribus, inquit, deest recta propagatio ex semine Abraham: posterioribus verò fides parentum. Hujus erroris & apertissime falsæ doctrinæ Calvinistas merito jam pudet. An non Christus pro omnibus mori voluit tam legitimis quam illegitimis: tam Judæis quam Gentilibus? An non pro omnibus baptismum instituit? In Christo, inquit Apostolus ad Gal. 3. v. 28. *non est Judæus, neque Græcus, non est servus, neque liber, non est masculus neque femina.* Adhæc prima hujus opinionis pars de illegitima nativitate falsa est; quia promissio spiritualis Abraham facta non pender à carnali generatione, sed ab imitatione fidei, sicut Christus ipse Luc. 19. Zachæum ex Gentilibus natum vocavit *Filium Abraham*: Altera verò, quia propria fides per baptismum accepta prodest liberis, quantumvis parentes sint infideles.

XXX. Error quintus est. denuo Calvinistarum cum suo Magistro L. 4. Instit. c. 15. §. 20. 21. & 22. Item in Andidoto Tridentini Sess. 7. cap. 10. Ministrum Baptismi esse Prædicantem, proinde alios etiam in casu necessitatis nec licitè nec valide posse administrare. Videantur DD. à Walenburch Tom. 2. fol. 17. Fundamentum ipsorum est, quia Christus solis Prædicantibus potestatem baptizandi contulit Matth. 28. v. 19. *Euntes ergo docete omnes Gentes, baptizantes eos &c.* ubi

mus prædicandi cum potestate baptizandi concessit. Ergo quibus non convenit docere & prædicare, ut mulieribus, infidelibus, illiteratis &c. eidem nec baptizare convenit. Addunt aliqui auctoritatem Epiphani & Tertulliani; quia ille dicit, *non permittum mulieribus quodcumque sacrum obire munus in Ecclesia*; iste verò: *non permitti mulieri loqui in Ecclesia; sed nec docere nec tingere* (id est baptizare) *nec offerre*. Hunc errorem damnat Romana Ecclesia in Concilio Florentino decreto Eugenij, & can. à quodam Judæo. de Consecrat. Dist. 4. atque omnes Doctores Catholici rejciunt. Ratio sumitur ex necessitate tanti Sacramenti. Dicit quidem Amesius, hoc se fundamentum everrisse, sed stat inconcussum & totius Veteris Ecclesiæ auctoritate roboratum, ut hæresis ista Calvinistarum ulteriore refutatione non indigeat; Luber tamen quærere ex his, cur viros quoscumque alios inter ipsos, imò & mulieres non admittant ad Baptismum conferendum sive privatum sive etiam publicum, cum juxta placita Sectariorum quicumque viri & mulieres fideles sint Sacerdotes secundum verba illa 1. Pet. 2. v. 9. *Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta &c.* Respondemus ad fundamentum Sectariorum. Verba citata Christi ad ordinarium modum baptizandi pertinent: non ad extraordinariam necessitatem, ut interpretata est Ecclesia, & intellexerunt sacra Concilia & Patres, atque ipsa perpetua praxis docet, ut negare non audeat Calvinus sect. 20. cit. *Concedens, talem à Laicis collatum in necessitate baptismum ab ipso fere Ecclesia exordio usu receptum fuisse.* Patres Epiphanius & Tertullianus ineptè contra nos adducuntur. Nam quis Catholicorum unquam concessit mulieri sacrum quodcumque munus, & sic Baptismum quoque in Ecclesia obire? In domibus privatis & urgente necessitate extremâ atque absentiâ Sacerdotis vel viri aliûs magis periti solum permittitur, ne sine baptismo mortui infantes celesti beatitudine excludantur. Imperitè etiam contra ipsos Adversarios assertur Tertullianus; etenim verbum offerre hic aliud non significat, quàm Sacrificare. Ergo Sacrificium missæ jam in primitiva Ecclesia fuit piè ac sanctè celebratum à Sacerdotibus, nec unquam permittum mulieribus, adeoque non est idololatria & novum Romanæ Ecclesiæ inventum, ut tamen calumniantur Hæretici.

XXXI. Error sextus est, effectum Baptismi esse triplicem libertatem 1. à legibus divinis. 2. à legibus Ecclesiæ. 3. à proprijs votorum obligationibus. Ita Lutherus in comment. 2. cap. Epist. ad Galat., ubi, si, inquit, conscientia dicitur, peccasti; responde, peccavi. Ergo DEUS puniet, & damnabit; non. At lex DEI hoc dicit; sed nihil mihi cum lege. Quare? quia habeo libertatem. Concedit ergo, facere contra legem esse peccatum, sed hoc non imputari ijs, qui habent fidem, nec salutem istorum pendere à legis impletione, sed à sola misericordia DEI per fidem apprehensa. Idem satis apertè docet Calvinus Lib. 3. Instit. c. 19. §. 2. 4. & 7. Volunt igitur uterque, hominem solius fidei debitorem esse. Lutherani apud Gerhardum, & Calviniani apud Amesium negant, hunc se Baptismi effectum, nempe triplicem libertatem admittere. Verum quidquid dicant, ne pias aures durius feriant, reipsâ docent. Afferit Gerhardus Lib. 2. Confessionis suæ Part. 2. fol. 98. per Baptismum non solum præterita, sed etiam futura peccata

remitti, hoc est, ut ipsemet se explicat ibid. fol. 98. peccata præterita & futura perinde se habere, ac si nunquam essent commissæ; aut committendæ; quod ipsum etiam tradit Amesius Tom. 3. cont. Bellarm. fol. 68. ubi etiam apertis verbis affirmat, salutem ex gratia, non ex lege in baptismo promitti. Quid autem hoc est aliud, quàm à lege omni ita esse liberum, ut nullum peccatum contra illam patratum habentibus fidem imputetur & quàm legis transgressionem tam parum nocere habentibus fidem, ac si nunquam lata esset? quàm nihil hominibus cum lege esse? quàm salutem hominum non à legis impletione, sed à sola DEI misericordia per fidem apprehensa pendere? Ad probandam & confirmandam triplicem hanc libertatem veluti effectum Baptismi passim in libris & cathedris prædicant, crepant & jactant Sectarij illa verba ex epistola D. Pauli ad Gal. c. 4. v. 26. *quæ sursum est Jerusalem* (id est, Ecclesia cœlestis instituta) *libera est.* Et v. 31. *non sumus Ancille filij sed libera, quâ libertate non redemur Christus.* Et c. 5. v. 1. *nolite iterum iugo servitutis teneri.* Et v. 13. *vos in libertatem estis vocati, Fratres.* Et v. 19. *quod si spiritum ducimini, non estis sub lege.* Atque hæc libertatis promissione non solum vulgus in suas partes traxerunt, sed etiam quodam Monachos & Sacerdotes, quos votum castitatis abstergebat.

XXXII. Hunc errorem & spurcissimam libertatem, quæ omnibus vitijs januam aperit, jure damnavit Concilium Tridentinum Sess. 6. can. 19. *Siquis dixerit, nihil prorsus esse in Evangelio præter fidem, cetera esse indifferentia, neque præcepta, neque prohibita, sed libera: aut decem præcepta nihil pertinere ad Christianos, anathema sit.* Et can. 20. *Siquis hominem justificatum, & quemlibet perfectum dixerit, non teneri ad observationem mandatorum DEI & Ecclesiæ, sed tantum ad credendum, quasi verò Evangelium sit nuda & absoluta promissio vitæ æternæ sine conditione observationis mandatorum, anathema est.* Et can. 21. *Siquis dixerit, Christum JESUM à DEO hominibus datum fuisse, ut Redemptorem, cui fideant, non etiam ad legislatorem, cui obediant, anathema sit.* Idem Sess. 7. can. 7. de Baptismo. *Siquis dixerit, Baptizatos per baptismum ipsos solius fidei debitores fieri, non autem universæ legis servandæ, anathema sit.* Et can. 8. *Siquis dixerit, baptizatos liberos esse ab omnibus sanctæ Ecclesiæ præceptis, quæ vel scripta vel tradita sunt, ita ut observare non teneantur, nisi se suâ sponte submittere illis voluerint, anathema sit.* Et can. 9. *Siquis dixerit, ita revocandos esse homines ad Baptismi suscepti memoriam, ut omnia vota, quæ post baptismum fiunt, vi promissionis in baptismo ipso factæ, irrita esse intelligant, quasi per ea & fidei, quam professi sunt, detrabatur, & ipsi baptismo, anathema sit.* Hisce decretis triplex illa libertas est damnata, cui etiam sacræ litteræ contradicunt. Nam primò baptizatos adstringi ad mandata DEI observanda, declarant verba Christi Matth. 28. v. 20. *docete omnes gentes, baptizantes eos, & docentes ea servare omnia, quæ dixi vobis.* Secundò Obedientiam Ecclesiæ præstandam monet Apostolus Heb. 13. v. 17. *Obedite Præpositis vestris, & subjacete ei.* Tertio vota observanda demonstrat idem Apostolus 1. Tim. 5. reprehendens votifragas mulieres votum castitati violantes, sic enim loquitur, v. 11. *adulescentes mulieres devota* (hoc est, ad communem electionem non admitte) *cum enim luxuriata fuerint in Christo, hoc est, contra Christum, nubere volunt habentes damnationem, quoniam primam fidem* (scilicet promissionis DEO factæ) *irritam fecerunt.*

XXXIII. Respond. ad probationem, libertatem Christianorum à S. Paulo Galatis prædicatam non significare exemptionem ab omni servitute & obligatione, sed tantum à servitute per peccatum contracta, obligatione Moisaica legis, sicuti ipsemet explicat Rom. 8. v. 2. *Lex Spiritus vita in Christo Jesu liberavit nos à lege peccati & mortis &c.* cui consentit S. Petrus epist. 1. c. 2. v. 16. *Quare liberi, & non quasi velamen habentes malitia libertatem, sed sicuti servi DEI.* Et epist. 2. c. 2. v. 18. redarguit hæreticos nimia libertatis præcones & libertatem promittentes, cum ipsi sint servi corruptionis. Illud autem dictum Apostoli ad Galat. 5. v. 19. *si spiritu ducimini, non estis sub lege*, difficultatem habet; videtur enim loqui non solum de lege Moisaica, sed etiam Naturali & Christiana. Pro cuius intellectu duo explicanda sunt; primum, quidnam sit duci spiritu: alterum, quidnam sit, esse sub lege. Spiritu duci est sequi instinctum Spiritus Sancti: Esse sub lege significat metu legis & poenarum ejus impelli ad præstandum officium, quod alioquin non fieret. Sunt autem quatuor principia seu motiva humanarum actionum. 1. est suggestio demonum. 2. carnis appetitus. 3. metus poenarum. 4. Spontaneus amor & affectus ad honestatem ex instinctu Spiritus Sancti conceptus. Prima duo movent peccatorem ad peccandum: tertium impellit homines imperfectos, qui adeo servilem habent animum, ut nihil boni facerent, nisi cogerentur legum imperio: quartum sequuntur homines perfecti, quos Spiritus Sanctus similiter incitat ad bene operandum, & hi non idcirco bene vivunt, quod cogantur ex obligatione legum & metu poenarum, sed quia cupiunt DEO placere, & quod illi placitum noverint, facere, sive sit præceptum, sive non; sicuti homines per quotidianam missæ sacrificio interesse consueti diebus festis nihil cogitant de præcepto, sed nihilominus audirent, etiam si nullum esset præceptum. Similiter qui singulis mensibus vel etiam sæpius communicare solent, in Paschate communicant abstrahendo à lege. Et hi non sunt sub lege, id est, non operantur ex coactione legis & servili poenarum metu, sed ex spontanea pietate. Itaque sensus verborum Apostoli est, *si spiritu ducimini, non estis sub lege*, hoc est, si internum instinctum Spiritus Sancti sequamini, non premet vos jugum legis, nec invitos servili metu coget ad officium, sed sponte suaviter & hilariter ex amore DEI facietis omnia, ad quæ per leges obligamini, nihilominus facturi, etiam si lex nulla foret, & quidem amplius, quam debeatur; sicut navis impulsæ ventis non eget motu remorum, sicuti etiam illi, quibus vernacula est lingua Italica, nullas sciunt leges grammaticæ ex longo usu, & sic dici potest, eos non esse sub legibus Grammaticæ. Uno verbo distinguipotest illa propositio Apostoli, qui spiritu ducitur, hoc est, qui bonum Spiritus Sancti instinctum sponte sequitur, non est sub lege quoad coactionem, concedimus: quoad obligationem, negamus. Cæterum dum Adversarii dicunt, per Baptismum peccata perinde se habere, ac si commissæ non essent, aperte fatentur, eadem non verè tolli, sed solum tegi ac radi, quod tamen negare hic audeat Gerhardus fol. 912. cit. sed de hoc supra diximus.

XXXIV. Error septimus, Baptismum Joannis habuisse eandem vim & efficaciam, quam ha-

buit Baptismus Christi, adeoque unum eundemque fuisse Baptismum utriusque. Ita iterum Lutherani apud Gerhardum Lib. 2. P. 2. à fol. 912. & Calviniani apud Amesium Tom. 3. à fol. 66. Nam cum velint solam fidem justificare impium: Sacramenta verò solum excitare fidem, inferunt, Baptismum Joannis eundem fuisse cum Baptismo Christi, quod probant. Tum quia uterque baptismus fidem in Christum excitavit. Tum quia eadem in utroque fuit doctrina, idem ritus eadem gratiæ oblatio. Ergo idem Baptismus, & eadem efficacia. Tam quia Lucas expressè ait. c. 3. v. 3. *Joannem baptismum prædicasse in remissionem peccatorum.* Tum quia suavissima est consolatio Christianorum, quod eodem baptismo baptizentur, quo Christus fuit baptizatus. Sed Christus baptizatus est Baptismo Joannis. Ergo Baptismus Christianorum idem est cum baptismo Joannis.

XXXV. Errorem hunc damnavit Concilium Tridentinum Sess. 7. can. 1. his verbis: *Siquis dixerit, Baptismum Joannis habuisse eandem vim cum Baptismo Christi, anathema sit.* Eundem aperte refutat ipse Joannes Matth. 3. v. 11. dicens: *Ego quidem vos baptizo aqua in penitentiam: ipse autem vos baptizabit in spiritu sancto & igne.* quasi diceret: Ego solâ externâ aquâ vos baptizo in penitentiam, hoc est, in signum, quo prostemini, vos velle serîd penitere, sed hæc cæremonia nullam vobis gratiam, nullam remissionem peccatorum impertit. Messias verò, cujus ego non nisi præcursor, & vilissimus servulus sum, longè me fortior, imò infinitè potentior baptizabit vos etiam in spiritu sancto, hoc est, donis Spiritus Sancti, quibus animas interius emundabit à peccatis & spiritualibus ac cœlestibus gratiis replebit; illis quasi igne vos purificans, illuminans, inflammans, & ad cœlestia rapiens &c. Reijcit illum etiam S. Augustinus Lib. 5. de Bapt. contra Donat. cap. 10. ubi etiam rationem addit, quæ est talis: *Si baptismo Joannis peccata dimittebantur, quid amplius præstari potuit per baptismum Christi? quos Apostolus Paulus post baptismum Joannis Christi baptismo voluit baptizari.* Intelligit autem S. Pater duodecim illos viros, quos solo baptismo Joannis baptizatos voluit Paulus denuo tingi baptismo Christi Act. 19. quod utique facturus non fuerat, si baptismus Joannis non alius fuisset à baptismo Christi; aliter Paulus Anabaptista fuisset. Similiter discrimen latum inter Baptismum Christi & Joannis faciunt Origenes in cap. 6. epist. ad Romanos Lib. 5. Hieronym. in Dialog. contra Luciferian. & alij Patres, quos fuscè adducit Verweis in Speculo Ecclesiæ fol. 622. Probationes Adversariorum exigui sunt momenti.

XXXVI. Respond. ad 1. Baptismum Christi non excitare primum fidem in Christum, sed hanc, tanquam dispositionem prærequirere, & quidem propriam & actualem in adultis, alienam saltem in infantibus, atque insuper producere gratiam sanctificantem, si obex absit: secus se habet Baptismus Joannes. Ad 2. totum nihil valere, tum quia non fuit eadem doctrina nisi in genere; quid enim Joannes de Passione, Resurrectione &c. Christi disservit? tum quia doctrina nihil valet ad Sacramenti essentiam; alioquin hæretici, qui falsam habent doctrinam, non haberent verum Sacramentum Baptismi. Sicuti ergo diversitas doctrinæ non facit baptismum diversum, ita nec similitudo doctrinæ facit unum baptismum, tum quia oblatio

oblatio gratiæ non fuit eadem in utroque baptismo; etenim baptismum Joannis sequebatur penitentia, ut ejus effectus: baptismum autem Christi præcedit, ut ejus dispositio. Ad 3. ex communi SS. Patrum Joannem prædicasse baptismum, qui excitaret homines ad penitentiam, per quam consequerentur remissionem peccatorum: non qui conferret remissionem peccatorum, ut facit baptismus Christi. Fuit igitur confessio Judæorum de peccatis, cujus in baptismo Joannis meminit Marcus cap. 1. mera cæremonia externa, quæ testabantur desiderium expurgandi animi per penitentiam. Ad 4. non esse bonam consolationem, quæ Christo irrogat injuriam. Baptismus autem Christi ipsi Christo vix absque injuria & blasphemia tribuere possumus; quippe videri poterat indigere regeneratione & adoptione; alia est ratio Circumcisionis, quæ ex se non fuit nisi signum externum fœderis cum Abraham & Semine ejus, unde Christus prodibat, qui proinde eodem signo notari atque affici poterat. Videantur DD. à Walenburg. Tom. 2. fol. 462.

CONTROVERS. LXIX.

DE CONFIRMATIONIS SACRAMENTO.

Hoc Sacramentum varijs nominibus appellari solet à Concilijs & Patribus. 1. *Impositio manuum* Actor. 8. v. 14. scil. Consecrativa, non curativa aut Sanctificativa, quarum illa sanitatem corporis, ista gratiam Spiritus sancti confert: eadem impositio manuum non sumitur rigide, sed pro attractu mobili unitus dextræ, imò solius pollicis. 2. *Unctio* à materia proxima, quæ est inunctio cum chrismate ex olei & balsami mistione confecto. 3. *Signum vel Sigillum vel Consignatio*, tum quod invisibilem characterem animæ imprimat, tum quod exteriori ac visibili signo S. Crucis in fronte formato perficiatur. 4. denique vocatur *Confirmatio* à peculiari effectu, quia animos Fidelium actualis gratiæ auxilij in necessitate conferendis ita confirmat, ac roborat, ut nec hæreticorum dolis nec Ethnicorum minis & cruciatibus à fide Catholica avelli se patiantur, sed instar generosorum militum constantes ac immobiles inter prospera & adversa persistant, nec mundi nec carnis illecebris vel dæmonum suggestionibus ab obedientia mandatorum DEI abduci se permittant, quod speciale robur & firmamentum voluntatis est proprius effectus hujus Sacramenti, unde nomen Confirmationis, de quo hætenus, accepit: Nunc de re.

PARS PRIOR.

DOCTRINÆ CATHOLICORUM.

I. Naturam hujus Sacramenti copiose declarat Concilium Florentinum in instructione Armenorum his verbis: *Secundum Sacramentum est Confirmatio, cujus Materia est Chrisma conse-*

ctum oleo, quod nitorem significat conscientie, & balsamo, quod odorem significat bona fama, per Episcopum benedicto. Forma autem est: Signo te signo Crucis, & confirmo te chrismate salutis in nomine Patris &c. Ordinaris Minister est Episcopus. Et cum ceteras unctiones simplex Sacerdos exhibere valeat, hanc non nisi Episcopus debet conferre; quia de solis Apostolis legitur (quorum vicem tenent Episcopi) quod per Manuum impositionem Spiritum sanctum dederint; loco autem illius manus impositionis datur in Ecclesia Confirmatio; legitur tamen aliquando per Apostolicæ Sedis dispensationem ex rationabilibus & urgenti admodum causâ simplicem Sacerdotem chrismate per Episcopum confecto hoc administrasse Confirmationis Sacramentum. Effectus autem hujus Sacramenti est, quia in eo datur Spiritus sanctus ac robur, ideoque in fronte, ubi veracitatis sedes est, confirmatus innungitur, ne Christi nomen confiteri erubescat; & præcipue crucem ejus, quæ Judæis est scandalum, Gentilibus autem Stultitia, propter quod signo crucis signantur. Hæc Concilium, unde sequentes doctrinæ depromimus.

II. Doctrina prima. Confirmatio est Sacramentum confirmativum Baptizati per augmentum virtutis ad constantem fidei professionem. Ab hac definitione, quæ maxime placet Recentioribus, non discrepant istæ: Est Sacramentum, quo homo baptizatus spiritualis gratiæ augmentum ac robur accipit per chrismatis in fronte unctionem sub certa verborum forma. Item est unctio chrismatis sub præscripta verborum forma in fronte baptizati ab Episcopo, quæ is ex Christi institutione gratiæ augmentum ac robur accipit. Omnes istæ definitiones in sequentibus doctrinis clare apparebunt explicatæ.

III. Doctrina secundâ. Confirmatio est Sacramentum propriè dictum: Est de fide apud Catholicos juxta Tridentinum Sess. 7. can. 1. *Siquis dixerit, Confirmationem baptizatorum otiosam esse materiam: & non potius verum ac proprium Sacramentum, anathema sit.* Hæc doctrina partim ex Sac. Scriptura, partim ex Traditione Ecclesiæ & Sanctorum Patrum testimonio probatur hoc argumento. Apostolica impositio Manuum super capita baptizatorum dans Spiritum est proprium ac verum Sacramentum. Sed confirmatio apud Catholicos usitata est Apostolica Impositio Manuum super capita baptizatorum dans Spiritum Sanctum. Ergo est verum proprièque dictum Sacramentum. Maj. probatur: Omne signum sensibile à DEO institutum velut pignus gratiæ per Christum conferendæ est verum proprièque dictum Sacramentum. Sed Apostolica impositio Manuum est signum sensibile per Christum institutum velut pignus ad gratiam ab ipso confendendam, Ergo &c. Quod sit signum sensibile patet ad oculum: & velut pignus ordinatum ad conferendam gratiam, constat ex Actis Apostol. c. 8. & 19. ubi dicitur Apostoli imposuisse manus, ut acciperent spiritum Sanctum, hoc est, gratiam Spiritus Sancti; aliter enim non datur Spiritus Sanctus nisi mediante effectu gratiæ; siquidem quoad substantiam suam immensam alias ubique est, etiam in malis. Quod autem hoc signum impositionis manuum à Christo fuerit institutum, inde colligitur, quod aliquin Apostoli tam certò polliceri non potuissent Spiritum Sanctum, nisi à Christo promissum nem accepissent; quia humanæ potestatis homines Spiritui Sancto præscribere certum signum, quo posito infallibiliter veniat. Quando autem & ubi hoc Sacramentum à Christo fuerit institutum non scitur, quia nec in Sac. litteris expressum habetur, nec ab Ecclesiâ

clesia definitur, & Theologorum variae sunt opinioniones. Quidam putant, in vltima cena institutum fuisse, quando Christus suis Discipulis promissit Spiritum Sanctum Joan. 14. v. 16. & cap. 15. v. 26. & c. 16. v. 7. ubi etiam illis ostendit modum confirmandi. Nituntur autoritate Fabiani Papae epist. 2. c. 1. Sed hanc epist. non esse indubitatae autoritatis ait Possevinus in apparatu. Propterea alij putant, post Resurrectionem primum institutum esse hoc Sacramentum, quando Apostoli creati fuerunt Episcopi, quorum proprium munus est, confirmare, Joann. 20. v. 21. Certè S. Paulus 2. Cor. 1. v. 21. quasi ad vivum depingit hoc Sacramentum: qui nos, inquit, confirmat vobiscum in Christo, & qui unxit nos DEUS, qui etiam signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris. ubi nomen Confirmationis expressum, ejus Materia unctionis, & significatio crucis, & effectus gratiae Spiritus Sancti. Possunt tamen duae istae opinioniones conciliari dicendo, institutionem hujus Sacramenti fuisse tantum inchoatam in nocte cenae, absolutam verò post Resurrectionem. Minor verò prioris syllogismi probatur. Quia Ecclesia per traditionem ab Apostolis accepit hanc ceremoniam, baptizatis per impositionem manuum conferendi Spiritum Sanctum. Ita testantur antiquissimi Patres. Dionysius Areopagita cap. 2. de Hierach. Ecclesiasti ait, baptizatum divino ac prorsus deifico unguento consignari. Clemens Roman. in epist. 4. omnibus, inquit, festinandum est sine mora renasci & demum consignari ab Episcopo, & septiformem spiritus Sancti gratiam recipere. Et Lib. 3. Constitut. scribit, baptizatos chrismate ungi. Cyprianus Lib. 1. epist. ult. sic clare rem exprimit: ungi quoque necesse est eum, qui baptizatus sit, ut accepto chrismate, id est, unctione esse unctus DEI, & habere in se Christi gratiam possit. clarissime D. Augustin. Lib. 2. contra Petilianum cap. 10. dicit, Sacramentum chrismatis in genere visibilibus signorum est, sicuti ipse Baptismus. Plura in rem praesentem Concilia, Summi Pontifices, ac Patres Graeci & Latini videri possunt apud Bellarminum L. 2. de Confirmat. c. 3. & seq. Verweis in Speculo Ecclesiae fol. 633. & alios.

IV. *Doctrina tertia.* Materia remota hujus Sacramenti est Chrisma, hoc est, oleum olivarum balsamo mixtum: proxima verò est unctio frontis in modum crucis. Ita omnes Catholici ex Concilio Florentino cit. juxta cujus verba communiter docent Theologi, tum oleum, tum mixtionem balsami & benedictionem Episcopi esse de substantia & essentia hujus Sacramenti, quantumvis id de fide non teneant. Neque ex eo, quod Innocentius III. c. 1. de Sacrament. non iterand. rescripserit, nihil iterandum esse circa illud, qui solo oleo delinitus erat, sed supplendum, quod erat omisum, inferitur, talem mixtionem non esse nisi ceremoniam accidentalem; quippe sciebat Papa, hoc Sacramentum non esse iterabile, & ideo rectè dixit, non esse iterandum, sed supplendum, quod omisum fuit, id quod etiam verificatur, quando aliquid substantiale fuit omisum. Unctio quoque illa ita necessaria est ad valorem Sacramenti Confirmationis, ut sine ea manu impositione non sufficiat; repugnat enim aliquid Sacramentum subsistere sine materia illius proxima. Et quamvis in Scriptura expresse de tali unctione nihil legatur, imò S. Thomas 3. part. p. 72. art. 2. ad 1. putet, Apostolos ex speciali concessione Christi inter-

dum suis manibus Spiritum Sanctum concessisse, tamen id posteris non est concessum, ut constat ex antiqua traditione Ecclesiae, & multò probabilius est, Apostolos inunctionem illam non omisisse, ut infra dicemus ad objectionem ultimam in fine hujus Controvers.

V. *Doctrina quarta.* Forma hujus Sacramenti juxta idem Florentinum in his verbis consistit: Signo te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis in Nomine Patris &c. Ubi apparet, explicari impressionem signi militaris, & insuper mysterium crucis, atque Sanctissimae Trinitatis, in quorum utpote potissimorum confessione vel maxime exercetur fortitudo; unde in Centurijs meis Casuum Conscientiae fol. 450. docui contra nonnullos, communem hanc formam esse essentialem quoad omnes suas partes, quae est receptissima Theologorum sententia.

VI. *Doctrina quinta.* Ordinarius Minister Confirmationis est Episcopus, cui vi hujus Sacramenti administratio valida ratione Ordinis Episcopalis convenit. Ita omnes Catholici, & post Florentin. definit etiam Tridentinum Sess. 7. de Confirmat. c. 3. his verbis: *Siquis dixerit, Sanctae Confirmationis Ordinarium Ministerium non esse solum Episcopum, sed quemvis alium simplicem Sacerdotem, anathema sit.* Colligitur etiam satis ex Actor. 3. ubi ad Samaritanos jam baptizatos missi sunt Petrus & Joannes, ut illis imponerent Manus, & Spiritum sanctum conferrent. Dixi Ordinarium. Nam delegatus esse potest quilibet Sacerdos, non quidem à quolibet Episcopo, sed à Summo Pontifice ad hoc deputatus, ut in ipsdem Concilijs & antiquissima Ecclesiae praxi habetur; idque exigebat tum Episcoporum in quibusdam Provincijs raritas, tum hujus Sacramenti in ipsdem locis vel necessitas vel maxima utilitas, quo plurimi alias carere debebant.

VII. *Doctrina sexta.* Subjectum hujus Sacramenti est omnis & solus baptizatus necdum confirmatus etiam infans & moribundus. Nam licet istis non sit necessaria Confirmatio, utpote brevi ex hac vita discessuris, expedit tamen illis tum ob gratiae augmentum, tum etiam pro ultima lucta contra hostem invisibilem: illis autem infantibus, licet olim statim post baptismum collata fuerit Confirmatio (baptizantibus tunc Episcopis non nisi bis in anno) hodie tamen ob graviores causas solum usu rationis praediti ad eam admittuntur. Solis vero baptizatis confertur Sacramentum Confirmationis exemplo Apostolorum, qui tantum baptizatis manus imponebant ad dandum Spiritum Sanctum. Reliqua etiam omnia Sacramenta characterem Baptismi supponunt, alioquin non valitura.

VIII. *Doctrina septima.* Effectus hujus Sacramenti in eodem Concilio Florentino indicatur triplex; nempe Gratia sanctificans tribuens jus ad auxilia opportuna pro defendenda fortiter usque ad mortem fide Christiana contra externos ejus hostes: Character, id de quo supra satis dictum: Exercitatio aliarum virtutum. Et quia fortitudo Christianorum militum magis in patiendo, quam agendo consistit, solet ab Episcopo alapa confirmato infringi, quasi diceret, quod Christus Matth. 5. v. 39. *Siquis te percusserit in dextram tuam, prebe illi & alteram.* Notant autem Theologi, Sacramentum Confirmationis plus gratiae conferre, quam Baptismum; quia iste est quasi

generatio infantis: illa autem incrementum ad-
ulti. Sicuti ergo homo per augmentum multo
plus substantiæ acquirit, quàm in nativitate ac-
ceperit, ita Confirmatio plus gratiæ tribuit, quàm
Baptismus. Quod si homines perpenderent, non
tam facile negligenter aut tam diu differrent u-
sum hujus Sacramenti adeo utilis, quantumvis
non necessarii, nec præcepti nisi ordinandis.

PARS POSTERIOR.

ERRORES HÆRETI- CORUM

IX. *Error primus est, Confirmationem non
esse Sacramentum. Ita Lutherani apud
Gerhardum P. 2. Lib. 2. à fol. 953. Et Calviniani
apud Amesium Tom. 3. L. 3. à fol. 73. post alios
hæreticos. Probant ex eo, quod non sit funda-
mentum in Scriptura. Nam, inquiunt, manuum
impositio, de qua in Actis Apostol. c. 9. & 19. fit
mentio, planè fuit diversa. tum quia nihil dicitur
de aliquo unguento & cruce. Tum quia longè
aliud habuit officium; quippe conferebat donum
linguarum & spiritum Prophetiæ, quod non sit
in hodierna Confirmatione. Videtur igitur fuisse
peculiare privilegium Apostolis concessum, no-
bis non imitandum, nec in Sacramentis nume-
randum. Hunc errorem ab Ecclesia Catholica
semper damnatum veteres hæretici ex eodem fun-
damento tenuerunt, ut indicat S. Hieronymus
in dialogo contra Luciferianos, ubi postquam di-
xerat, Episcopos Baptizatis per impositionem
manuum dare Spiritum Sanctum, subiungit: *Exi-
git ubi scriptum sit? in Actibus Apostolorum. Sed etiam si
Scriptura authoritas non subesset, totius orbis in hanc par-
tem consensus instat præcepti obtineret.* Inprimis igitur
hoc argumentum frivolum est, sæpiusque jam ex-
plosum: hoc non est scriptum. Ergo est falsum.
Deinde non est verum, quod hujus Sacramenti
nulla fiat mentio in Scriptura. Nam impositio ma-
nuum Apostolicarum fuit hoc ipsum Sacramen-
tum, ut supra ostendimus. Neque refert, nullam
fieri mentionem in Actis Apostolorum unguenti
& crucis; quia has ceremonias expressit Aposto-
lus 2. Cor. 1. & ab Apostolis id factum asserue-
runt SS. Patres apud Bellarminum & Verweis
loc. cit. adducti, è quibus lubet solum referre
Ambrosium, qui Lib. 3. de Sacram. cap. 2. *Sequi-
tur, ait, spirituale signaculum &c. quia post fontem su-
perest, ut perfectio fiat, quando ad invocationem Sacer-
dotis spiritus Sanctus infunditur.* Idem Lib. 6. de Sa-
cram. c. 2. scribit: *Ergo accepisti de Sacramentis, ple-
nissime cognovisti omnia &c. in omnibus, quæ egimus, ser-
vatum est mysterium Trinitatis.* Et infra. *Quomodo?
DEUS, qui te unxit, & signavit te Dominus, & posuit
spiritum Sanctum in corde tuo.* Et mox: *Ergo unxit te
DEUS, signavit te Christus, quia crucis ipsius signatus es
formâ ad illius passionem &c.* Non obstat, quod un-
ctio Apostolorum contulerit donum linguarum
& prophetiæ, quod hodie fieri non solet. Quia
ille effectus non erat ordinarius, nec omnibus con-
ferebatur, teste Apostolo 1. Cor. 12. v. 29. *Nunquid
omnes Propheta? nunquid omnes linguæ loquuntur?*
Quod si ex miraculis velimus argumentari, etiam
Baptismus de numero Sacramentorum erit ex-
pungendus, quia olim multa mira patrabat, quæ*

hodie non fiunt v. g. in curatione lepræ Constanti-
ni Imperatoris. Quamvis etiam hodie in Sacra-
mento Confirmationis nonnulla miracula con-
tingant, ut videre est in catechismo historico &
passim alijs libris.

X. *Error secundus eorumdem hæreticorum, &
nominatim Kemnitij apud Bellarminum Lib. 2.
de Confirm. c. 9. negantis, ullum balsamum am-
plius in mundo exitere, adeoque hominibus il-
lud cum chrismate balsomato. Testem adducunt
Plinium lib. 12. naturalis histor. cap. 25. asseren-
tem, suo tempore tantum in duobus hortis Ju-
dææ plantas balsami fuisse, quæ jam una cum
hortis excisæ & vastatæ sint. Errori huic obstitit
experientia, quæ contrarium docet; tantum e-
nim abest, ut balsamum penitus sublatum fue-
rit, ut jam copiosius & pluribus in locis crescat,
quàm unquam antea. Nam olim in sola Arabia
crescebat; unde Regina de Saba plantam Salo-
moni obtulit, & in Judæa quoque succrevit; in-
de in Ægyptum miraculosè translatus est balsa-
mum. Cum enim B. Virgo cum filio suo Chri-
sto in Ægyptum fugisset, aqua fontis, ubi infan-
tulus Christus vel ejus panniculi lavabantur, in
agros diffusus balsamum protulit, teste Baronio
Tom. 1. Anno Christi 1. nûm. 46. & Jacobo Gual-
derio Chronographi fol. 19. Nunc autem balsa-
mum ubertim crescit in India & quidem præ-
stantissimum, quod inde Mercatores attulerunt
in Europam & Medici probarunt, ut DEUS vi-
deatur propter ipsum Sacramentum Confirmatio-
nis balsamum multiplicasse. Ipsas quoque olivas
jam multò fertiliores esse, quàm olim, ne unctio-
nibus Ecclesiasticis oleum deesset, testatur Tho-
mas Bozius de signis Ecclesiæ Tom. 1. fol. 131. Er-
ravit igitur Plinius auribus potius, quàm oculis
credens, in rebus evidentibus nihil valet humana
Authoritas.*

XI. *Error tertius est Lutheranorum & aliorum
Sectariorum hujus temporis, qui uti cæteræ ce-
remoniae contemnunt ac rident, ita nominatim
exhibitant exorcismos olei in benedictione Epi-
scopali fieri consuetos; id enim putant cedere in
DEI contumeliam, quasi creaturæ ipsius à demo-
ne possideantur contra Sac. Scripturam Genes. 1.
v. 31. *Vidit DEUS cuncta, quæ fecerat, & erant valde
bona.* 1. Timoth. 4. v. 4. *Omnis creatura DEI bona
est.* Error iste Sectariorum planè Mahumetanorum
& Paganorum sensui concinit, qui omnia
mysteria Christiana exhibitant miseri ipsi & de-
plorandi sanniones. At si voluit Amesius non
meras calumnias evomere; dicendo loc. cit. fol.
81. in omnibus istis Ecclesiæ ceremonijs nihil esse
nisi histrionicum & ridiculum, cur non earum
solidam refutationem attulit? stolidum Novato-
rum risum pluri faciamus, quàm antiquissimum
Catholicæ Ecclesiæ usum. Itaque quæ in Ecclesia
piè semper sunt factitata, & ex libris omnium
veterum Patrum ostendi possunt, nec risum &
& contemptum merentur, nec nisi à dæmonibus
& horum affeclis odio habentur. An non lege-
rint Adversarii in Evangelio complures homines
à dæmone obsessos, & à Christo exorcizatos fu-
isse? at homines sunt creaturæ DEI & quidem
valde bonæ. An non meminerit, serpentem à dæ-
mone obsessum, & cum Eva locutum fuisse Ge-
nes. 3. v. 1. item porcos Marci 5. v. 13. quasi verò
diabolus non possit abuti bonis DEI creaturis
ad malum finem, sicut homines cibo & potu ad
gulam*

gulam abutuntur. Verum Episcopi non eo animo exorcizant, quod putent, oleum à dæmone obfatum; sed quod sciant, dæmones solere abuti eo ad hominis perniciem, adeoque divinâ autoritate imploratâ jubent illum abstinere sacro oleo ad usum Sacramenti deputato. Quare Lutherani, Calviniani, alique Sectarij tam impiè quàm stolidè exorcismos sacros proclamant Ecclesiæ imposturas rejectas ab Ulpiano L. Præf. provincie ff. de varijs & extraordinarijs cognitionibus, quia Juris-Consultus non loquitur de Exorcistis Christianis, sed longè alijs, ut ostendit Baronius in Annalib. Eccles. ad an. Chr. 558. num. 10.

XII. Error quartus est eorundem Hæreticorum contra signum crucis, quod in fronte confirmatorum formari solet, quod magnis contumelijs incessunt, tanquam characterem Antichristi, de quo Joannes in Apoc. 13. v. 16. ait: *Faciet omnes pusillos & magnos & divites & pauperes & liberos & servos habere characterem in dextra manu sua, aut in frontibus suis.* Addit impius Gerhardus L. 2. Part. 2. Confess. suæ fol. 777. ex diabolo nos didicisse formare crucem super cibo, & inde suspectam esse doctrinam de efficacia signo crucis inhærente; unde cum Brentio in Proleg. super Confess. Wirtenberg. capit. de Traditi. fol. 255. ait: unâ tantum cruce fugatur Satanas, nempe cruce Domini nostri JESU Christi, eaque non digitis in ærè aut corpore effictâ, ac ne illâ quidem lignèâ, in qua Christus pependit, sed ipsâ passione in cruce peractâ, & à nobis per fidem susceptâ.

XIII. Huic errori opponit se Joannes Apocal. 7. v. 3. ubi *Angelus signavit servos DEI in frontibus eorum*; quod credibile est, fuisse signum crucis juxta Ezechielem cap. 9. v. 4. signa *Thau super frontes virorum.* Atqui hebraica littera Thau olim formabatur in modum crucis, sicut Græcum X. Certè olim usitatissimum fuisse signum Crucis, testatur Terullianus Lib. de corona militum c. 3. dicens, *Christianos ad omnem progressum atque promotionem, ad omnem aditum & exitum, ad vestitum & calceatum, ad lavacra & mensas, ad limina, ad cubilia & sedilia, & quæcunque conversatio exercebatur, frontem signaculo crucis terere.* D. Basilius Lib. de Spir. Sanct. c. 27. inter primas & præcipuas Traditiones reponit usum signi Crucis. D. Augustin. Tr. 118. in Joannem scribit: *Quid est signum Christi? quod signum nisi adhibeatur in frontibus credentium sive ipsi aqua, ex qua generantur, sive oleo, quo chrismate unguuntur, nihil eorum rite perficitur.* Quod etiam DEUS multis miraculis confirmavit, præsertim pellendo dæmonis insidias, unde in proverbium abiit: *timet sicut diabolus crucem.* Et in catechismo P. Petri Canisij pro tessera hominis Catholici ponitur. Unde apertè falsum est, quod Gerhardus ex Brentio attulit, nempe solâ Christi passione satanam fugari; quia hoc & experientia & communi Fidelium sensui repugnat. Etc. DEUS intuitu passionis Christi signo Crucis talem efficaciam dare nequeat? Quapropter bene de hisce Crucis inimicis scripsit Augustinus de verb. Dom. Serm. 8. *De cruce Christi nobis insulant sapientes hujus mundi & dicunt: quale cor habetis, qui DEUM colitis crucifixum &c. In fronte illam figat, ubi sedes pudoris est, ibi, in quo membro erubescitur, ibi figatur, ubi non erubescitur.* Ecce fronti crucem figendam esse, ut non erubescatur Crucifixus, docet S. Augustinus, id quod in Confirmatione fit, quid ergo reprehendi in hoc

potest? Sine cruce etiam nihil consecrari posse, testantur omnes fere Patres, ut ait Bellarminus Lib. 2. de Confirmat. c. 13.

XIX. Respondetur ad fundamentum Adversariorum, signum crucis non esse characterem Antichristi, id quod demonstramus 1. ex ipso loco Apocal. 13. ubi dicitur, *neminem nisi illo signo notatum tempore Antichristi ad emendum aut vendendum admittum iri*; unde sequitur, illam notam debere esse stabilem, & visibilem, ut negotiantes videant, quis admittendus, quis repellendus, quod nostro signo crucis non convenit; nihil enim stabile & visibile imprimit, sed cum ipso motu digitorum transit. 2. Antichristus maximo odio persequetur crucis signum tanquam tesseram JESU, quem falsò pro Christo se venditasse, calumniabitur, & se se verum Christum affirmabit. Ergo minimè credibile est, quod pro suo characterem usurpaturus sit signum crucis. Quare nonnulli Interpretes Apocalypsis arbitrantur, ejus Characterem fore duas initiales litteras Nominis Christi, sed invicem inflexas. Videri possunt, quæ diximus supra in Controvers. de Antichristo.

XV. Urget Kemnitius apud Bellarminum Lib. 2. de confirmat. c. 9. Cyrillum & Ambrosium dicere, alias etiam partes chrismate inungi. Ergo certum non est, frontem inungendam esse. Respon. quidquid fiat circa alias partes corporis juxta varios ritus Ecclesiæ, frontem inungi oportere, si valor Sacramenti subsistat. Et hæc inunctio in fronte exprimitur, quando solius etiam impositionis manuum fit mentio; quippe idem sunt unctio chrismatis & manus impositio, ut bene notat Hugo de S. Victore Lib. 2. de Sacram. part. 7. c. 2. constat enim, Apostolos usos fuisse chrismate, cum id asserant Dionys. Areopagita & Clemens: ac præterea unctionis meminerint antiquissimi Patres. Quando igitur Innocentius III. c. cum venisset ext. de Sac. unct. ait, *per frontis chrismationem designari Manus impositionem* Apostol.: & Concilium Florentinum loco illius *manus-impositionis dari nunc in Ecclesia Confirmationem*, sensus non est, quasi Apostoli non fuissent usi chrismate: & nos non utamur Manus-impositione; sed tam Innocentium Papam, quàm Concilium dicere velle, idem esse, & quod Apostoli fecerunt, dum manus imposuissent dicuntur: & quod nunc faciunt Episcopi, cum confirmare seu chrismare dicuntur: scilicet & hi & illi utrumque tam manus-impositionem, quàm confirmationem seu chrismationem adhibuerunt. Calumniæ Gerhardi, quod formationem Crucis à diabolo didicerimus, aliud non repono, quàm mirum non esse, si Prædicantes Crucem oderint, ipsorum Pater diabolus etiam extremè eandem odit; unde ad hanc à Juliano Apostata formatam subito omnes cacodæmones aufugerunt, ut testatur

Gregorius Nazianzenus Orat.

3. cont. Julianum.

LII

CON-

CONTROVERS. LXX.

DE REALI PRÆSENTIA
Christi in Eucharistia.

Sacramentum Eucharistiæ inter reliqua quidem ordine tertium, dignitate verò primum est; quia Christum totius sanctitatis fontem continet, & ut loquitur S. Dionysius, *omnium Consummatio & perfectio est*. Ex varijs ejus Nominibus, de quibus passim alij, præcipuum & antiquissimum est *Eucharistia* à verbo *εὐχαριστία*, quod propriè quidem gratias agere, Scripturæ autem phrasi benedicere cum gratiarum actione, sive gratias agere cum benedictione significat, ut ex Luc. 22. v. 19. aliisque pluribus locis & exemplis probat Joannes Maldonatus in cap. 26. Matth. vers. 26. Quoad rem ipsam.

PARS PRIOR.

DOCTRINÆ CATHOLICORUM.

I. Doctrina prima. Eucharistia universim sic describi potest. Est Sacramentum in corporis & sanguinis Christi veraciter contenti sub speciebus panis & vini post consecrationem factam à Sacerdote sub certis verbis cum debita intentione prolatis ex institutione divina veraciter signans corpus & sanguinem Christi sub eis realiter contineri per modum cibi & potus exhibiti in alimentum pro nutritione spiritualis vitæ corpori Christi mystico. Ita Scotus in 4. Dist. 8. q. 1. & alij Catholici Doctores. In hac autem descriptione non omnia ad hujus Sacramenti essentiam, sed aliqua ac integritatem ejusdem spectant, aut ex parte Principij effectivi requiruntur, ut in sequentibus docebimus.

II. Doctrina secunda. Tam Corpus & sanguis Christi, quàm species Sacramentales intrinsecè ad Sacramentum Eucharistiæ pertinent, idque confirmant. Ita communiter catholici Theologi. Ratio prioris est, quia Eucharistia est sacramentum significans gratiam per modum nutritionis. Atqui caro & Sanguis Christi nutriunt spiritualiter animam, teste ipso Christo Joan. 6. v. 55. Ergo &c. Ratio posterioris est, quia de ratione Sacramenti est, ut sit signum sensibile (quod signat de Eucharistia asserit Tridentinum Sess. 13. c. 3.) Atqui Corpus & Sanguis Christi prout existens in hoc Sacramento non est signum sensibile gratiæ nutrientis in vitam æternam, nisi quatenus substat speciebus panis & vini. Ergo etiam illæ pertinebunt intrinsecè ad essentiam hujus Sacramenti. Antiqui Theologi hæc tria distinxerunt in Sacramento. 1. id, quod est res solum. 2. id, quod est tantum Sacramentum sive signum rei sacræ. 3. id quod simul est res & Sacramentum sive signum. Res sola dicitur, quæ significatur, & non significat, uti est gratia Sanctificans, quæ in proposito per species & corpus Christi significatur, & non significat aliud. Sacramentum tantum dicitur, quod significat, & non significatur, uti sunt in præsentia species, quæ

præcisè significant Corpus Christi & sanguinem per modum nutrimenti. Res & Sacramentum simul dicitur, quod significatur & significat, sicuti hic corpus & sanguis Christi revera significantur per species, & ulterius significant gratiam conferendam. Unde facillè apparet, Innocentium III. quando c. Marthæ. de celebrat. missæ ait, *species visibiles esse Sacramentum tantum*, per hoc non velle excludere corpus & sanguinem Christi à constitutione ejusdem Sacramenti, sed solummodo innuere diversum istorum ab illis existendi modum, à quibus etiam utrique producit gratia ad faciendam nutritionem spirituales, quantumvis in cibo naturali sola substantia nutriat, ut bene Card. Lugo Disp. 1. de Eucharistia n. 22.

III. Doctrina tertia. Formula quoque verborum pertinet ad intrinsecam hujus Sacramenti constitutionem. Ita communiter Catholici Doctores. Prob. tum ex Concilio Florentino post Sess. ultimam in decreto Eugenij IV. universaliter affirmante, *Sacramenta nova Legis perfici rebus tanquam materiæ & verbis tanquam formæ*. Ergo sicuti hoc in cæteris Sacramentis intelligitur de intrinsecæ essentiali constitutione, ita etiam in isto, quod aperte innuens Concilium statim subjungit, formam Eucharistiæ esse verba consecrationis. Tum ratione, quia illud intrinsecè constituit Eucharistiam in ratione Sacramenti, à quo formaliter habet species Sacramentales, ut sint signum visibile corporis Christi, & consequenter gratiæ per ipsum conferendæ. Sed hoc habent formaliter à verbis consecratorij. Ergo &c. Prob. Min. Corpus Christi in se non est sensibile, prout existit in Eucharistia: sed neque est sensibile per species panis secundum se sumptas; hæ enim potius significant panem, quàm Corpus Christi. Ergo vim significandi Corpus Christi debent habere aliunde. At non habent nisi quatenus substant verbis affirmantibus corpus Christi sub speciebus, & quidem cum certis circumstantijs ad hoc requisitis, ut in intellectu humano generari hoc judicium credibilitatis possit. Ergo &c. Quamvis autem verba consecrationis mox physice pereant, moraliter tamen perseverant, dum in morali æstimationem hominum ad denominandas species signum visibile corporis Christi perinde serviunt præterita verba, ac fient præsentia: & unà cum alijs partibus Sacramenti immediatè & proximè gratiam significant & causant.

IV. Doctrina quarta. Usus seu sumptio Eucharistiæ non pertinet intrinsecè ad rationem hujus Sacramenti. Ita omnes Catholici ex Concilio Trident. quod Sess. 13. can. 4. definit, *Eucharistiam extra usum esse verum Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi*. Et can. 6. *Christum in hoc Sacramento cultu Latriæ adorandum, reliquæ in processibus circumferri*. Et can. 7. *reclè asservari in Sacrario pro moribundis; quæ sanè non rectè dicerentur, si actualis sumptio foret de essentia hujus Sacramenti*, sicut ablutio est de ratione Baptismi. Confirmatur. Sacramentum istud dicitur cibus animæ. Atqui cibus est ante manducationem, & non formaliter ipsa manducatio; item verba Christi (*hoc est corpus meum*) utique vera fuerunt ante sumptionem.

V. Doctrina quinta. Materia remota, ex qua conficitur Sacramentum, est Panis & Vinum. Ita omnes Catholici, & sæpe definivit Ecclesiæ in Concilijs

cilij Lateranensi, Florentino & alijs, ac constat ex factis Christi, qui Matth. 26. v. 26. Marci 24. v. 22. Lucæ 22. v. 19. pro materia corporis accipit panem præcipiens Apostolis, ut idem facerent. De materia calicis colligitur ex Matth. loc. cit. ubi post consecrationem Christus hæc verba subiungit v. 29. *non bibam de hoc genere vitis &c.* clarè annuens, fuisse prius in calice vinum. Itaque solus non tamen omnis panis est materia valida, sed, ut ait Florentinum in decreto Eugenij, *triticeus*; nomine autem tritici non solum venit illa nobilissima species, quæ pressè & magis specificè triticum dicitur, sed etiam aliæ, quæ cum tritico maximam habent similitudinem & cognationem tam similitudine naturæ, quam cum hominū usu; quamvis, quando hostiæ haberi possunt ex tritico pressè sumpto, non deceat, adhibere ex farina inferioris notæ propter minorem certitudinem. Porro massa triticea debet igni assari sive in furno, sive sub cineribus, sive inter ferri laminas, sive alio convenienti modo. Debet etiam farina triticea naturali aquâ subigi: non autem oleo, lacte, butyro, melle, aut simili liquore, nisi quantitas esset valde modica. Demum ad valorem Sacramenti sufficit tam panis azymus, quam fermentatus, ut habet Catholica veritas, & desumitur ex Concilio Florentino in decreto Eugenij. Ratio est, quia uterque est verus panis. Quare licet Christus in alterutro pane consecraverit, non tamen determinatè illum ita instituit, ut alterum tantquam inidoneum exclusisset. Unde Græcis per mittitur consecratio in fermentato, & hi obligantur ad sic consecrandū non minus quam Latini ad azymum, nisi Latinus domicilium ad Græcos, vel e contra transferret. Videatur valentia Tom. 4. D. 6. Q. 2. pun. 1. ubi bene ait, panem azymum aptiorem esse ad significandum tum Christi puritatem, tum conscientiam nostræ sinceritatem, quā par est istud Sacramentum usurpari juxta illud Apostoli 1. Cor. 5. 117.: *Pascha nostrum est Christus.* Itaque epulemur in azymis sinceritatis & veritatis; Unde apparet, consuetudinem Ecclesiæ Latinæ esse meliorem. Vinum debet esse de vite juxta Concilium Florentinum cit. & alia, colligiturque ex Sacra Scripturæ his verbis cit: *non bibam de hoc genere vitis &c.* Nomine autem vini ex vite intelligunt omnes Succum ex uvis maturis expressum, vel qui secundum suæ naturæ exigentiam exprimi deberet, quale fuit vinum in Cana Galilææ miraculosè factum. Ante consecrationem rectè admisceri aquam modicam testantur Concilia, Summi Pontifices, & Patres, qui id proponunt & docent tanquam antiquam Ecclesiæ consuetudinem, & Apostolicam Traditionem Christi, qui illud ipsum fecerit. Hanc tamen admixtionem non esse necessariam, clarè exprimit Tridentinum Sess. 22. c. 7. aiens, *preceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino miscerent;* Unde sine ea solum & purum vinum valide consecraretur. Videri potest Bellarminus Lib. 4. de Eucharist. c. 10. & 11.

VI. Communis hodie, & post Concilium Tridentinum Sess. 13. c. 1. certa sententia est, Christum Dominum consecrasse verbis: satis etiam apertè ex eodem Concilio constat, benedictionem & gratiarum actionem, cujus meminerunt Evangelistæ, fuisse distinctam à consecratione, quæ post benedictionem facta fuit; unde series Actionum Christi sic ordinari debet. 1. accepto

pane oculis in cælum elevatis gratias egit. 2. benedixit panem, hoc est, perijt, ut virtus divina benedictioni adesset. 3. fregit panem more hebræorum. 4. denique præbuit discipulis, & præbendo dixit: *accipite & comedite, hoc est Corpus meum,* nempe tanquam porrigens & tanquam consecrans. hoc posito.

VII. *Doctrina sexta.* Verba consecrationis Ecclesiæ Latinæ pro pane sunt hæc: *Hoc est enim Corpus meum.* Et pro calice sunt ista: *Hic est enim calix sanguinis mei, novi & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur.* De sufficientia hujus formulæ dubitare non licet, siquidem Tridentinum Sess. 22. c. 6. sub anathemate prohibet, *ne quis errorem aliquem in canone missæ contineri dicat;* lis tamen aliqua est inter Scholasticos, quænam ex illis necessariò requirantur ad hoc Sacramentum conficiendum, sintque essentialis hujus formæ? Subscribimus communi Theologorum sententiæ, ad validam consecrationem panis requiri ac sufficere hæc verba: *Hoc est Corpus meum.* calicis verò ista: *Hic est calix Sanguinis mei.* vel brevius: *Hic est Sanguis meus.* Prob. Tum quia sine his verbis non sufficienter significatur præsentia Corporis & Sanguinis Christi sub speciebus: eadè verò seclusis alijs sufficienter prædictam præsentiam Corporis & Sanguinis Christi sub speciebus exprimunt. Ergo ad legitimam formam hujus Sacramenti requiruntur & sufficiunt. Tum quia quælibet forma à quocunque canonico Scriptore tradita sufficit ad validam consecrationem; incredibile enim est, canonicos Scriptores tantum mysteriū tam perfunctoriè recensuisse, ut nec essentialia sufficienter exprefferint. Atqui nullus est, qui omnia nostræ liturgiæ verba referat. Ergo &c. Tum quia SS. Patres relati apud Dicastillo de Eucharistia D. 3. n. 82. dum de verbis loquuntur, quibus vinum convertitur, solum referunt allata. Ex his rationibus planè probatio nostra est efficax, ut ut aliæ res tota ex voluntate Christi dependeat.

VIII. Contra hanc doctrinam obijciunt 1. Concilium Florentinum & Colonienſe. item c. Marthæ & Catechismus Romanus, à quibus tota illa forma assignatur. 2. Sententia Cajetani (quæ est nostra) jussu Pij V. fuit omiſſa in editione Romana. 3. Omnia illa verba eodem ritu à Sacerdote exprimuntur, eodémque charactere majusculo in Missali proferuntur. 4. in forma Baptismi sufficienter significatur ablutio per illa verba: *Ego te baptizo,* nihilominus nisi addatur illud in nomine Patris &c. nulla est forma Baptismi, Ergo &c. Respon. ad 1. eſto, omnia illa verba dicerentur forma, non tamen dicitur, omnia eſſe neceſſaria; tamenſi enim non ſint omnia partes formæ, adhuc dici poteſt, illum textum eſſe formam; unde Catechismus Romanus ſignatè ait, in illis verbis comprehendì formam. Ad 2. Sententiā Cajetani non fuiſſe omiſſam, quod falſa eſſet aut improbabiliſ, ſed quia contrarium D. Thomæ ſententiā nimis deprimebat, quamvis S. Thomam multi in bonum ſenſum explicent. Ad 3. id dici uno eodémque ritu, quia cum pertineant ad unam eandemque orationem & locutionem, in conveniens foret, interrumpi, ſicuti nec interrumpuntur verba abſolutionis, quantumvis invocatio SS. Trinitatis non ſit de eſſentia. Ad 4. Illa verba: *Ego te baptizo,* non ſignificare determinatè aliquam ablu-

tionem supernaturalem & Superiorem purè naturali & materiali; quocirco ut determinatè significant ablutionem animæ, quam efficiunt, debent adungi Sequentia in nomine Patris &c.

IX. In specie loquendo de verbis consecrationis, quomodo in illis pronomina Hic & Hoc sumantur, pertinet ad Scholasticos explicandum. Breviter dicimus, pronomen *Hoc* nec panem, nec Corpus Christi determinatè significare, sed ratione quandam utrique communem sub speciebus panis; quod contentum sub initio propositionis sit panis: in fine autem unice Corpus Christi, ita ut substantia significetur in Recto, & ut Quod: accidentia verò panis in obliquo & ut Quo; sed substantia indeterminatè ac confusè: accidentia autem expressè ac determinatè, prout in oculos incurrunt. Pari modo dicimus de pronomine *Hic* in consecratione calicis. Ratio hujus doctrinæ est. Tum quia admodum conformis est Tridentino, quod Sess. 13. cap. 4. loco pronominis *Hic* posuit istam phrasin: *id quod sub speciebus panis*, cui æquivalet contentum sub speciebus panis. Tum quia sic ex una parte salvatur tota proprietas verbi Est: ex altera verò adest sufficiens diversitas & identitas propositionis, in qua ostendenda diversæ sententiæ laborant. Iisdem Scholasticis explanandum relinquimus, utrum prædicta verba consecratoria causent conversionem panis & vini quatenus vera, aut quatenus significativa? Paucis iterum respondemus, illa efficere suum objectum, quatenus significativa; ac proinde in illo priori, in quo causant conversionem, esse quidem significativa sui objecti, non tamen vera veritate formali: nec falsa, sed abstrahere ab utroque. Ratio est, quia veritas verborum Consecrationis est posterior conversione Eucharistica; etenim ad veritatem eorum præsupponi debet conversio ipsa panis in Corpus Christi, & vini in sanguinem ejusdem. Confirmatur ex Tridentino Concilio, quod Sess. 13. c. 3. ait, *Corpus Christi esse sub speciebus panis vi verborum*. Itaque in forma Eucharistiæ 1. est sonus materialis. 2. significatio. 3. conversio panis & vini. 4. formalis veritas. Videri possunt Arriaga D. 40. n. 63. & alij Scholastici.

X. *Doctrina septima.* In hoc Sacramento verè, realiter, ac substantialiter insunt Corpus & Sanguis Christi. Ita de fide tenent omnes Catholici juxta professionem Fidei à Pio IV. editam, ubi inter alia dicitur: *Profiteor in Sanctissimo Eucharistia Sacramento esse verè realiter ac substantialiter Corpus & Sanguinem Christi Domini Nostri*. Quod ipsum Christus Dominus manifestè asseruit in Evangelio Joan. 6. v. 52. *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*. Et v. 55. *qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam*. De reali autem manducatione Corporis sui in Eucharistia hic agere Christum, patet 1. ex verbis *manducare & bibere*, quibus utraque species clarissime distinguitur, cum in spirituali manducatione per fidem idem sit bibere, quod manducare. 2. ex vocabulo *dabo*; etenim fidem in Christum, ut spirituale animæ cibum jam pridem illis dederat, & nominatim hoc cap. v. 29. & sequent. 3. ex nominibus *carnis & sanguinis*; hæc enim non debuissent inculcari pro objectis fidei; quia Judæi ista ultro admittebant in ipso, & oculis suis videbant, sed Divinitas inculcanda erat, si de sola fide ageretur. 4. quia Judæi v. 53. intellexerunt Christum loqui de reali manducatione veræ carnis

suæ; hoc quippe durum, imò impossibile esse arbitrabantur; & tamen in eo intellectu nonprehenduntur à Christo, sed potius confirmantur, ac solum de modo realiter manducandi, quem non capiebant, instruuntur. 5. permittit apostatare potius tot à se discipulos, quam negaret talem manducationem veræ carnis suæ necessariam esse; cum, si de sola spirituali manducatione per fidem fuisset locutus, uno verbulo apostasiam omnem & Scandalum avertere potuisset, imò debuisset, dicendo, se solum fidem urgere, quæ facilis esset in re, quam oculis suis coram spectarent. 6. denique incredibile est, Joannem Evangelistam nullibi egisse de Sacramento Eucharistiæ. At nullibi de eo verba fecit, si totum illud caput sextum exponendum est de sola Christi manducatione per fidem. Quare omnino dicendum est, in prædicto capite agi de manducatione Sacramentali, adeoque de Sacramento Eucharistiæ, ut locum hunc post alia Concilia & Patres exponit Tridentinum Sess. 21. c. 1.

XI. Adhuc clariùs habetur doctrina nostra in ipsa institutione hujus Sacramenti Matth. 26. v. 26. per ista verba: *Conantibus autem illis accepit JESUS panem, & benedixit ac fregit, deditque discipulis sui dicens: accipite & comedite, hoc est Corpus meum*. Et accipiens calicem gratias egit & dedit illis dicens: *bibite ex hoc omnes; hic est enim Sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. Quæ verba tam clara sunt, ut Cyrillus Hierosolymitanus Episcopus circa annum 350. putaret, nullum esse locum dubitandi; sic enim scribit catechesi 4. *Cum ipse de pane pronuntiaret & dixerit: Hoc est Corpus meum, quis audebit deinceps ambigere? Et cum idem ipse tam asseveranter dixerit: Hic est sanguis meus, quis unquam dubitaverit, ut dicat, non esse ejus sanguinem? nonne persuasum firmiter habemus, sic eum Corpus & sanguinem suum fruenda nobis donasse, ut ea cum omni certitudine tanquam corpus ipsius & sanguinem sumamus*. Nam in specie panis datur nobis corpus, & in specie vini dat nobis sanguinem, ut cum sumpseris gestes corpus & sanguinem Christi, factus ejusdem Corporis & Sanguinis particeps; sic enim efficiuntur Christiferi, hoc est, Christum in corporibus nostris ferentes, cum ejus corpus & sanguinem in membra nostra recipimus. Et postea: *Quamobrem non sic attendas hunc vinum, tanquam sint nudus & simplex panis, nudum & simplex vinum; Corpus enim sunt & sanguis Christi*. Nam etiamsi sensus aliud tibi renunciat, fides tamen inter confirmet, ne judices rem ex gustu, sed te citra ullam dubitationem fides certum reddat. Græco Patri adjungo Latinum Ambrosium Episcopum Mediolanensem circa annum Christi 380. Iste Lib. 4. de Sacramentis c. 4. Tu forte, ait, dicis, meus panis est usitatus; sed panis iste panis est ante verba Sacramentorum, ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi. Et cap. 5. Ipse Dominus JESUS testificatur nobis, quod corpus suum accipiamus & sanguinem, nunquid debemus de ejus fide & testificatione dubitare? Et postea L. 6. cap. 1. Sicut verus est DEI Filius Dominus noster JESUS Christus, non quemadmodum homines per gratiam, sed quasi Filius ex substantia Patris, ita vera caro, sicut ipse dixit, quam accipimus. Eadem est sententia cæterorum Patrum Græcorum & Latinorum, quos fusè & eruditè adducunt Cardinal. Bellarminus Lib. 2. de Eucharistia, & Jacobus Gualterius in Tabulis Chronograph. Verit. I. per omnes æta-

XII. Accedit testimonium D. Pauli 1. Corinth. 11. vers. 28. *Probet autem Seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat; qui enim manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini. Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Quæ exaggeratio sceleris & punitio etiam temporalis indignæ communionis planè supponit realem Christi præsentiam; si enim tantum esset panis materialis, & vinum significans corpus & sanguinem Christi, ut volunt Calvinistæ, non plus sanctitatis haberet, nec plus venerationis exigeret, quàm panis quotidianus impersâ cruce insignitus, quem cum immunda conscientia fumere non est peccatum. Unde pulcherrimè S. Chrysostomus hom. 24. in cit. epist. 1. ad Corinth. volens Fideles ad devotionem Corporis Domini in Eucharistia susceptionem exhortari, de corpore Domini sic scribit: Cum honore & munditia omni ad DEUM accedamus; & quando id propositum videris, dic tecum, propter hoc corpus non amplius terra & cinis ego sum: propter hoc calum, & ea, quæ in eo bona sunt, me accepturum spero: hoc corpus affixum, verberatum, morte victum est hoc idem corpus crenatum, lanceâ vulneratum, fontes sanguinis & aqua universo orbi salutaris scaturit &c. Et post mediam pag: hoc corpus in præsepi reueriti sunt Magi longo itinere confecto cum timore & tremore plurimo adoraverunt. Invenimus saltem barbaros nos, qui calorum cives sumus; illi enim, cum id præsepe & tugurium tantum, neque eorum quicquam, quæ tu nunc intueris, viderent, summâ accesserunt reverentiâ & honore: tu vero non in præsepi id, sed in Altari, non mulierem, quæ in ulnis teneat, sed Sacerdotem præsentem & spiritum perabunde super proposito diffusum sacrificio vides: nec simplex ut illi corpus intueris, sed ejus potentiam & omnem cognoscis administrationem. Excitemus igitur, horrefcamusque & majorem quàm Barbari illi præ nobis feramus pietatem. Et paulò infra: Animadvertis, quoniam pacto, quod omnium maximum atque præcipuum est in terra, non conspicaris tantum, sed tangis, neque solum tangis, sed comedis, & eo accepto domum redis &c. Hacten. Chrysostomus nobilissimus Pauli Interpres peritissimè docens, quod corpus Christi in Altari præsens sit, sicuti olim in Præsepi fuit: & quod Fideles non in cælo, sed illud corpus Christi in terra comedant, atque idem propositum videant, ac secum domum ferant &c. quis autem tanto Patri auri oris Calvinum graveolentis halitus præferat, nisi de arcadici pecoris, non de hominum numero sit?*

XIII. Addi possunt Miracula plura nova & antiqua, quibus Christus suam realem præsentiam testatus fuit. Multis enim Sanctis in Hostia visibilem se præbuit, hodièque in multis locis asservantur Hostiæ, in quibus vel particulæ carnis, vel aliæ hujusmodi miraculosæ immutationes apparent. Paulus Diaconus in vita S. Gregorij refert de quodam hæretico, cum S. Hostiam per contumeliam deglutire conaretur, illam fuisse versam in lapidem in ejus gutture. Justa sane punitio, ut is, qui credere noluit, panem verti posse in Corpus Christi, experientia disceret, verti posse in lapidem. Beatus Optatus Milevitanus Lib. 2. contra Parmen. refert, Episcopos Donatistarum, cum Sacram Hostiam suis canibus objicerent, ab iisdem fuisse foedè dilaceratos. Sed hæretici vel negant hæc & similia facta: vel affirmant, ope dæmonum perturbata fuisse. Scilicet tot, tantisque Historicis si-

dem non dabimus, & pauculis Novatoribus credemus? Demum licet realis istius præsentiae ratio potissimâ sit voluntas & institutio Christi, suaderetur tamen eadem tum ex perfectione novæ Legis, cujus sacrificio maximè congruit non umbratilis repræsentatio Christi secundum Humanitatem absentis, quæ antiquæ Legis erat propria. tum ex summa charitate Christi erga nos, quæ eò solet inclinare, ut scilicet amico, quoad fieri potest, se associet; quod Christus ita miro modo præstitit, ut præsentia suâ in exilio nobis concederet quidem solatium, patriæ tamen adhuc relinqueret desiderium. tum ex exercitio fidei nostræ, dum Christum invisibiliter præsentem, & multa atque ingentia, quæ interveniunt, miracula, credimus. Videri potest Suarez Disp. 46. Sect. 7.

XIV. Doctrina octava. Non solum Caro & Sanguis, sed etiam anima & Divinitas, adeoque totus Christus in hoc Sacramento realiter continetur. Ita omnes de fide tenent Catholici ex Concilio Constantienfi Sess. 13. Basileensi Sess. 30. Florentino in decreto Eugenij de Sac. Eucharistia. Et novissimè ex Tridentino Sess. 13. can. 1. ubi sic statuitur: *Siquis negaverit in SS. Eucharistia Sacramento contineri vere & substantialiter Corpus & Sanguinem unâ cum anima & divinitate Domini nostri JESU Christi, ac proinde totum Christum, anathema sit.* Idem habent SS. Patres, atque imprimis S. Andreas Apostolus, qui (ut referunt Presbyteri Achaïæ in ejus vita) Judici Aegææ, ut Dijs immolaret, urgenti sic respondit: *Ego Omnipotenti DEO immaculatum Agnum quotidie offero; qui cum sit Sacrificatus, & carnes ejus verè à populo manducata, integer perseverat & vivus.* Convincit ratio connexionis, ut expressè tradit Tridentinum Sess. 13. cit. can. 3. quæ requirit, ut ubicunque ponitur unum extremum, debeat saltem connaturaliter, & per concomitantiam poni & alterum. Quamvis ergo verba consecrationis plus non exprimant, quàm Corpus & Sanguinem, adeoque vi verborum hæc sola adsint, tamen per dictam concomitantiam & connexionem cum corpore & sanguine Christi etiam Anima & Divinitas adducuntur, jam enim Christus est immortalis, & mori amplius non potest ad Roman. 6. v. 9. *Christus resurgens à mortuis, jam non moritur; mors illi ultra non dominabitur.* Ergo etiam Anima debet adesse; alioquin corpus esset mortuum. Deinde corpus & anima per unionem hypostaticam indissolubili nexu cum divinitate copulantur. Ubi ergo adsunt corpus & anima, oportet etiam divinitatem, adeoque totum Christum adesse, sicuti exponit Tridentinum Sess. 13. cap. 3. Imò etiam Pater & Spiritus Sanctus per concomitantiam sunt in hoc Sacramento, ut tanquam indubitatum tradit Card. Lugo D. 8. de Euch. n. 125. alijque Theologi; quia propter conjunctionem cum Verbo debent ibi adesse non tantum, sicuti in cæteris rebus creatis, sed speciali titulo, ita ut si per impossibile non essent ubique, deberent esse in Eucharistia. Verum hic discursus licet de Corpore Christi bene procedat saltem post resurrectionem Christi, tamen de Sanguine videtur aliquam habere difficultatem; quia juxta communem Philosophorum doctrinam, quam alibi tenui, sanguis non vivit. Ergo non habet connexionem cum anima. Sed Theologi Scholastici rem ita declarant, ut nomine Immortalitatis non tantum excludatur mors, sed etiam qualibet divulsio

divulsio partium in corpore vivo existentium. Cum ergo sanguis corpori vivo adhæreat, etiam in Sacramento conjunctus esse debet, tamen non vivat. Et quidem totus sanguis ponitur, non quem unquam Christus habuit, sed quem habet tempore consecrationis extra Sacramentum v. g. jam ponitur totus, quem habet in cælo: in ultima verò coena totus fuit positus, quem tunc habuit, cujus tamen aliquæ particulæ usque ad tempus passionis vel virtute nutritivæ conversæ sunt in carnem, vel in passione effusæ adhæserunt cruci, clavis, flagris, nec resumptæ fuerunt.

XV. *Doctrina nona.* Christus totus inest singulis quoque partibus seorsim: imò sub qualibet etiam earum parte. Primam partem tenent omnes Catholici de fide ex Concilio Tridentino Sess. 13. can. 3. & sequitur ex recens dictis, ubi ostendimus, nec corpus nec sanguinem sine reliquis partibus ad integritatem pertinentibus consistere posse, ne Christus mortuus aut mutilus appareat. Alteram quoque partem intellectam de partibus separatis v. g. fragmentis Hostiæ de fide omnes tenent Catholici ex Tridentino loc. citato: *Siquis negaverit, in Venerabili Sacramento Eucharistia sub unaquaque specie, & singulis cujusque speciei partibus separatione factâ totum Christum contineri, anathema sit.* Quod etiam colligitur ex prima communione Apostolorum Luc. 24. qui panem à Christo consecratum inter se dividerunt, & tamen singuli totum Christum acceperunt, ne instar Agni paschalis dilaceraretur. Si autem loquamur de partibus specierum adhuc conjunctis & unitis, non est de fide, quod singulis partibus totus Christus inest. At nihilominus est certum ex fundamentis Theologicis. Quia Christus in Speciebus Eucharisticis non existit divisibili modo expansus, ut in hac parte sit caput, in alia manus &c. sed indivisibiliter, ut totus in toto, & totus in qualibet parte sit. Sicuti anima rationalis suâ naturâ indivisibilis ita diffunditur per totum corpus, ut in qualibet etiam minutissima parte tota existat, quasi sæpius repetita & replicata. Confirmatur ex allata Concilij definitione de partibus separatis. Si enim post separationem Christus totus est in qualibet parte, tum etiam ante separationem ibi fuit, quia per separationem de novo non producitur, cum nulla nova fiat Consecratio. Sed de hoc Scholastici.

XVI. *Doctrina decima.* Christus non tantum est totus in usu communionis, sed etiam ante & post, quamdiu species consecratæ ita manent incorruptæ, ut substantia panis & vini, si adesset, naturaliter sub illis maneret: corruptis autem speciebus Christus non corrumpitur, sed subsistens esse definit. Ita de fide tenent Catholici ex Tridentino Sess. 13. can. 4. ubi sic statuit: *Siquis dixerit, peractâ consecratione in admirabili Eucharistia Sacramento non esse Corpus & Sanguinem Domini nostri JESU Christi, sed tantum in usu, dum sumitur, non autem ante & post: & in Hostijs seu particulis consecratis, quæ post communionem reservantur, vel supersunt, non manere verum corpus Domini, anathema sit.* Ratio desumitur ex Verbis Christi, qui ante communionem dixit: *Hoc est Corpus meum. Hic est Sanguis meus.* Ergo illorum præsentia non pendet à communione. Porro cum vi consecrationis corpus & sanguis Christi substantiæ panis & vini succedant, utique tam diu manebunt, quamdiu substantia destructa ma-

neret ibi, ut communis tenet sententia cum S. Thoma 3. Part. Q. 75. art. 6. ad 3.

PARS POSTERIOR.

ERRORES HAERETICORUM.

XVII. *Error primus est* Berengarii Ecclesiæ Antevagensis Diaconi circa annum 1050. qui pertinaciter negavit, præsentiam Christi in Eucharistia, & idcirco damnatus fuit in varijs Concilijs, ut in Romano, & Vercellensi sub Leone IX. item in Turonensi II. ubi etiam primò eandem hæresin abjuravit. Postea in Concilio generali Romano sub Nicolao II. ubi relapsus iterum hæresin abjurare fuit coactus, ut habetur de Consecrat. Dist. 2. can. Ego Berengarius. Sed ad vomitum rediens in alio Concilio Romano sub Gregorio VII. quintò damnatus veram fidem confessionem tertio repetivit, ubi etiam semel eum resipuisse, ac postea piè mortuum fuisse, refert Guillelmus Bibliothecarius Lib. 3. de gestis Anglorum. Hunc errorem deinde anno 1380. propugnavit Wicleffus in Concilio Constantiensi propterea damnatus. Postremò eandem hæresin circa annum 1522. primus renovavit Andreas Carlstadius Diaconus Wirtenbergensis antea quidem Lutheri in hæresi excitanda socius, deinde verò Adversarius & hostis. Hunc deinde secuti sunt Zwinglius, Oecolampadius, Bullingerus, Ochinus, Pet. Martyr, Calvinus & cæteri ex Zwinglio & Calvino propagati, qui Novatores communis hodie nomine Sacramentarij vocantur, quia scilicet negant realem Christipræsentiam in hoc Sacramento, affirmantes hoc Sacramentum esse solummodo signum corporis & sanguinis Christi, sicut sunt verba & imagines. Videantur DD. à Walenburg Tom. 2. à fol. 313. ubi tam publicas sententias Reformatorum contra realem præsentiam, quam privatas opiniones aliorum Reformatorum pro reali præsentia Christi in Eucharistia referunt. Probant illi impiam & perniciosam suam hæresin primò varijs sacrae scripture testimonijs, ut videre est apud Molinæum fuse à fol. 1000. Amesium Tom. 3. à fol. 84. & alios 1. habetur Luc. 22. v. 19. in verbis Institutionis: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur: hoc facite in meam commemorationem.* Unde sic argumentantur. Si memoria in hoc Sacramento peragitur, tunc Christus non est realiter præsens, quia memoria est rei absentis. Sed in hoc Sacramento peragitur memoria Christi juxta cit. verba. Ergo &c. 2. habetur Genf. 9. v. 4. Et Levit. 17. v. 14. ubi prohibetur comestio carnis & sanguinis, unde sic ratiocinantur. Si Christus in ultima coena suis Discipulis dedisset carnem & sanguinem, tunc violasset legem Mosaicam, cum tamen fuerit semper studiosus legis. 3. habetur Matth. 26. v. 29. Et Marci 14. v. 22. ubi Christus post sumptum Calicem ait: *Non bibam amodo de hoc genimine vitis.* Unde sic discurrunt. Si in calice fuit genimen vitis, id est, vinum, tunc non fuit sanguis Christi, qui non est genitus ex vite. Sed verum est Anteced. ex cit. verbis Christi. Ergo consequens. 4. habetur Act. 3. v. 21. ubi S. Petrus pro condicione dixit,

dixit, Christum JESUM oportere calicem suscipere usque in tempora restitutionis omnium: Et 1. Cor. 11. v. 26. ubi Apostolus scribit: quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem biberis, mortem Domini annuntiabitis. Unde sic arguunt. Si Christus Dominus semper manet in cælo, nec unquam venit in terras ante ultimum diem judicii, tunc non est realiter præsens in Sacramento super terram posito. Sed verum est antec. Ergo & consequens, ut patet ex cit. loc. Apostolor. 5. habetur ex Joan. 6. v. 64. ubi Christus ait: Spiritus est, qui vivificat, caro non prodest quidquam. Unde sic argumentantur. Si caro nihil prodest, tunc frustra esset in hoc Sacramento. Sed verum est antec. ex cit. verbis Christi. Ergo &c. 6. habetur Matth. 26. v. 11. ubi Christus ait: semper pauperes habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis. Unde sic arguunt. Si Christus esset in hoc Sacramento, tunc semper illum nobiscum haberemus asservatum in ciborijs. Sed consequens repugnat citatis Christi verbis. Ergo & Anteced. 7. habetur Luc. 24. v. 39. ubi Christus post resurrectionem suam apparet Discipulis ait: Videte manus meas & pedes meos, quia ego sum ipse, palpare & videre. Unde sic ratiocinantur. Si talis est res, qualis oculorum visu & manuum tactu judicatur, tunc istud Sacramentum nihil est aliud, quam panis & vinum, quia nihil aliud visus & tactus judicare potest. Sed antecedens supponit Christus loc. cit. Ergo & Conseq. 8. habetur Psal. 113. v. 5. ubi David idola deridens cantat: Os habent, & non loquuntur, oculos habent, & non videbunt, manus habent, & non palpabunt, pedes habent, & non ambulant. Unde sic arguunt. Si Christus DEUS noster realiter esset in hoc Sacramento, tunc Gentiles eodem illi ludibrio obijcere possent, quæ nos idolis obijcimus; quia nullum sensum aut motum ostendit, si in terram cadat, jacet immotus, nihil loquitur instar idoli, quæ sunt planè absurda, & Christo ignominiosa. Ergo & id ex quo sequuntur, scilicet realis præsentia Christi in Sacramento. 9. habetur 1. Cor. 10. v. 3. Patres nostri eandem escam spiritualem manducaverunt, & eundem potum spirituales biberunt. Atqui, subjungunt Sacramentarii, Patrum nostrorum esca & potus non fuerunt caro & sanguis Christi. Ergo nec nostra esca & potus sunt caro & sanguis Christi, sed hæc spiritualiter tantum in pane & vino illorum signis sumuntur.

XVIII. Probant secundò ex Sanctorum Patrum doctrinis, qui quatuor dogmata tradunt, quæ cum reali præsentia Christi in Eucharistia consistere non possunt. 1. dicunt pronomen Hoc in forma consecrationis designare panem, qui non est Christus; sic loquuntur Cyrillus Jerosolymitanus catech. 4. Clemens Romanus Lib. 1. Instit. cap. 17. Iræneus L. 4. adversus hæres. c. 34. & 37. Cyprianus Lib. 1. epist. 6. Hieronym. epist. ad Hedeciam. q. 2. Theodoretus dialogo. 1. &c. Atqui de pane non potest verè prædicari corpus Christi, cum sint specie distincta. Ergo prædicatum hujus propositionis: Hoc est corpus meum, non est Corpus Christi. 2. dicunt, hoc Sacramentum esse figuram, Symbolum, signum Corporis & Sanguinis Christi, ut Clemens Roman. Lib. 5. Instit. c. 16. Dionys. Areopag. L. 6. de Hierarch. Ecclesiast. c. 23. Tertullianus de Resurrect. carnis c. 37. & Lib. 4. contra Marcionem c. 40. Hieronym. Lib. 2. in Jovinianum. S. Chrysost. hom. 43. in Joan. Gregorius Nazianzenus orat. 11. in laudem Soro-

ris. Ephrem de natura DEI &c. Atqui signum & significatum, figura & figuratum realiter distinguuntur. Si ergo hoc Sacramentum est signum & figura Christi, non est ipse Christus. 3. dicunt. Christum in hoc Sacramento non sumi à malis, sed tantum à bonis. Ut Hieronymus in cap. 66. Isaie. Augustinus Lib. 21. de Civit. DEI. Prosper sententia 339. Atqui si Christus realiter in hoc Sacramento contineretur, tum quicumque Sacramentum acciperent, sive boni sive mali, Christum acciperent. 4. dicunt Patres, Christum in hoc Sacramento non comedi corporaliter, sed spiritualiter per fidem. Ut Ambrosius L. 10. in Luc. c. 24. & de Sacramento. Cyprianus de sermone Domini &c. Atqui si substantialiter adesset, corporaliter manducaretur. Probant tertio ex tribus absurdis, quæ contra naturalem rationem ex reali Christi præsentia sequi videntur. 1. est, quod tantus vir, quantus fuit Christus, sub tantilla particula delitescat. 2. quod simul sit in cælo & in terra, & in plurimis disjunctissimis locis, ubi hostiæ consecrantur. 3. absurdum, quod omnibus hominum & bestiarum injurijs sit expolitus & in stomachum sordidum descendat, atque à muribus devoretur, pedibus concalceretur, in cloacam projiciatur, quæ planè indigna sunt divina majestate, & gloriose Christi corpore.

XIX. Porro conantur Hæretici probationes nostræ Catholicæ doctrinæ pro reali Christi præsentia à s. X. adductas dissolvere. Primò igitur ad loca Scripturæ sic respondent. Joannis 6. ubi Christus ait, panem, quem ipse daturus esset, carnem suam fore, ea verba non de Sacramentali communione, sed de spirituali sumptione per fidem intelligenda, sicut ipsemet declaravit v. 64. Verba, quæ locutus sum vobis, Spiritus & vita sunt, id est spiritualiter intelligenda. Affert etiam Amesius loc. cit. hæc verba Cajetani in allegatum textum: Manifestissimè explicat panem hunc fore passionem & mortem suam, dicendo, quod panis, quem ego dabo, est caro mea, non mystica, non spiritualis, sed quam ego dabo, & dicendo dabo, significat voluntario dono se passurum ac moriturum. Præter Cajetanum allegat Molinæus Gabrielem Biel, Cusanum, Tapperum, Jansenium, Ferum, & maxime Innocentium III. Papâ libr. de myst. Miss. c. 14. Matth. 26. agi quidem de Sacramento, sed nihil inde probari pro reali præsentia Christi, cum tota vis hujus argumenti ponatur in verbo Est: Hoc est Corpus meum; & tamen Christus eo verbo non sit usus; quippe hebraicè fuit locutus, quæ lingua nullum habet verbum præsentis temporis. Et quamvis fuisset additum verbum est, tamen sumendum foret pro significat hoc sensu: Hic panis significat corpus meum, sicut passim in Scriptura accipi solet, ut Genes. 17. v. 13. circumcisio vocatur sœdus, id est, signum fœderis. Exodi 12. v. 13. Agnus Paschalis dicitur Phasæ seu transitus Domini, id est, significans transitum Domini in communi clade Judæorum transeuntis. Luc. 8. v. 12. dicitur: Semen est Verbum DEI, id est, significat Verbum DEI 1. Cor. 10. v. 4. dicitur: Petra erat Christus, id est, significat Christum. ad Gal. 4. v. 24. Vetus Testamentum est Agar, hoc est, significabatur per Agar ancillam Abraham. 1. Cor. 11. Apostolum gravitatem peccati & poenam indignæ communionis valde quidem exaggerare, inde tamen non sequi, Christum in communione realiter adesse, quandoquidem etiam aliorum Sacramentorum, in quibus Christi

M m m

stus non

stus non est, indigna perceptio magnum scelus est, & gravi poenâ dignum, ut fatentur Pontificij. Imò Paulus 1. Cor. 10. v. 5. verbis claris dicit, ple-rosque Manna & Aquam Petræ indigne sumen-tes judicium sibi sumpsisse. *Secundo ad loca Patrum à nobis adducta respondent*, se illos non curare, cum fuerint homines fallibiles, & potuerint errare, nec inter se conspirent, sed alij pro nobis, alij pro ipsis facere videntur. Imò, teste Calvino in ul-tima admonitione ad Westphalum, constat vetu-stos omnes scriptores, qui totis quinque sæculis post Apostolos vixerunt, uno ore ipsis patrocini-nari. *Tertio miracula deident* tanquam ficticia vel magica, quæ vel nunquam facta fuerunt, sed à nobis excogitata, vel si quando facta, ope dæ-monis patrata ad nos in errore confirmandos. Quodsi etiam fuerint vera miracula à Deo facta, non ex eo sequi, Christi corpus naturaliter adesse. Demum doctrina non ex miraculis æstimanda, sed ad normam verbi DEI examinanda, sæpissi-mè falsæ doctrinæ miraculis ornata fuerunt.

XX. Errori huic veram ac realem Christi præ-sentiam in SS. Eucharistia neganti adversatur in-primis Sac. Scriptura, & Evangelistarum con-sensus. Matthæus c. 26. Lucas cap. 22. Marcus c. 14. affirmant, dixisse Dominum: *Hoc est corpus meum*. Et Joan. c. 6. *Caro mea verè est cibus: & San-guis meus verè est potus*. Accedit Apostolus, 1. Corinth. 10. v. 16. *Calix, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Et panis, quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi? Et c. 11. cit. quicumque manducaverit panem hunc vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis &c.* Jam verò verba Scri-pturæ propriè accipienda esse, clamant indefi-nenter ipsimet Prædicantes ex generali regula à D. Augustino tradita. Cur igitur hic ab expres-so Verbo DEI ad figuras & metaphoras descen-dunt? cum proprius sensus hic quàm maximè sit attendendus & retinendus. 1. Quia verba illa Testamentum seu Voluntatem ultimam Testato-ris continent; hanc autem proprijs & claris ver-bis exprimendam esse, quis dubitet? Nam si quis moriens ex Catholicis Amelio, Molinæo aut cui-cunque alteri ex Calvinistis legasset equos suos, num contentus iste foret aut esse posset, si hære-des pictos ipsi equos obtrudere vellent? An non Testator ideo testamentum condit, ut pacem in-ter hæredes firmet, caveatque, ne qua occasio sit inter eos dissentendi? quomodo autem hoc effi-ceret, si metaphoris & improprijs vel amphibo-logicis intricatisque verbis uteretur? Atqui Chri-stus Dominus hic testamentum condit, unde ait: *hic est calix novi Testamenti*. Atque hoc ipsum Sacra-mentum instituit ad unionem Christianorum con-ciliandam. Quomodo ergo sibi ipse contrarius erit? 2. Quia verba illa institutionis Eucharisti-cæ legem continent: *hoc facite in meam commemo-rationem*. Verba autem legis, nisi clara, expressa, & propria sint, Legislatoris insipientiam arguunt, & faciliè eos, qui contra legem agunt, excusat; quippe dicere possunt subditi, si Legislator ob-servari vult legem suam, apertè nobis loquatur. 3. Quia eadem verba continent donum juxta id Joan. 6. cit. *Panis, quem ego dabo vobis, caro mea est, pro mundi vita*. Jam si Princeps aliquis Catholicus Amelio, Molinæo, aut cuicunque Calvinistæ Cas-trum aliquod seu Arcem promitteret, postea ve-rò Arcem seu Castrum in tabella depictam mitte-ret; quæro, num hæc liberalitas homine inge-

nuo ne dum Principe digna esset? Et si conque-rente Calvinista, Princeps reponeret, ne indigna-retur Amelius, Molinæus aut quivis Calvinista donatarius; siquidem Arx seu Castrum pictum modo quodam per metonymiam vera Arx seu Castrum dici potest. An non magis rideri se exi-stimaret, & de Principis infidelitate conque-retur? Absit ergo, ut dicamus, Dominum nos-trum tam Munificum & prædivitem illuderenobis voluisse, & pro Corpore suo gloriosissimo, quod promissit, figuram ejus tantummodo dare voluisse.

XXI. Accedit. Si in Sacramento Eucharistiæ verum Christi corpus non continetur, indigne e-git Christus cum Ecclesia sua, quam per univer-sum orbem totis mille & quingentis annis in ta-li errore atque idololatria occasione suorum ver-borum reliquit; imò doctrinâ Doctorem, exem-plo Majorum, magnitudine ac multitudine mi-raculorum in eadem firmatos vi quâdam desi-nuit. Nam tolerabilior esset error illorum, qui pro DEO colunt statuam auream aut argenteam seu alterius materiæ imaginem, quo modo Gentiles Deos suos venerabantur: vel pannum rubrum in hasta elevatum (quod de Lappis narratur) vel viva animalia, ut quondam Aegyptij, quàm isto-rum, qui fructum panis tantopere colunt atque adorant, quod hætenus (ut clamitant Calvinis-tæ ac Sacramentarij) per universum orbem tot-annis fecere Christiani. Neque hic excusat sim-plicitas antecessorum; siquidem veram realem-que Christi præsentiam in Eucharistia tot genera-lia Concilia omni studio decreverunt: sapientis-simi Patres Dionys. Areopagita, Justinus Martyr, Irenæus, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, Gregorius Magnus Papa &c. tradiderunt: om-nes Fideles cujuscunque status in universa Eccle-sia omnibus retro annis tenuerunt. Quis autem hoc de Sapientissimo, Justissimo, & Pijsimo Deo ac Salvatore nostro persuadere sibi possit, ita sci-licet illum tot annis deservisse universam Eccle-siam suam, ut omnibus idololatriis esset impietate suâ deterior. Hinc Erasmus cætera non bonus ex-lumine tamen naturæ bene scripsit in epist. ad Ludovicum Berum: *Nunquam mihi persuaderi po-tuit, neque poterit, Christum, qui veritas est & Charitas, tamdiu passurum fuisse dilectam Sponsam suam hæ-re in errore tam abominabili, ut frustulum farinæcum pro ipso adoraret*. Dicit Amelius fol. 90. omni ex parte falsum esse, Testamentum, Legem, Donum &c. respuere figuratam locutionem: & in oppo-situm aliquot assert exempla ex Sac. Scriptura. Sed argumentum nostrum non procedit de qui-buslibet Tropis, sed de Metaphora & metony-mia, quibus rei veritas aufertur, ut accidit in præsentia. Adhæc etsi in uno loco nonnulla ali-cubi figuratè in Scriptura proponantur, alibi ta-men eadem proponuntur propriè, ut sunt plera-que exempla, quæ Amelius hic obtrudit; non-nulla specialiter recurrunt in his controversiis. Argumenta in contrarium ex Amelio, Pet. Mo-linæo, And. Callia, alijsque Calvinistis allata soluta difficilia non sunt, nec multitudine suâ nos obruunt.

XXII. Respond. primò ad testimonia ex Sac. Scri-ptura. Nullum unquam hæreticum fuisse, qui non prius ab Ecclesiæ Catholicæ doctrina se di-scerevit, & perversum suum dogmâ multis Sac. Scripturæ verbis malè intellectis stabilis studuit. Sicut

Sicut etiam Satan in deserto per intellectum Scripturæ pravum decipere Christum voluit. Sed contra fallaces hœc incurfus stant immoti Catholici, tenēque veluti inexpugnabile scutum universalis ac Sanctæ Ecclesiæ sensum ac Scripturarum interpretationem, quam ex promissa divini Spiritus assistentia errare non posse noverunt. Unde impræsentiarum omnia testimonia Sæctariorum ex Sacra Scriptura allata excipiunt velut sagittas parvulorum, quæ sunt factæ plagæ eorum. At 1. testimonium ex Luc. 22. cum Bernardino Verweis in Speculo Eccles. L. 15. cap. 3. art. 2. Sæpius nos moneri in Sac. Litteris ut DEI meminerimus, qui tamen præsens adest, sed invisibilis. Non raro rogamus etiam DEUM, ut nostri meminerit, qui tamen semper nos ante oculos præsentis habet. Principes quoque in memoriam suarum victoriarum annuos triumphos solent instituire, quibus præsentis interfuit, licet alio statu non jam pugnantes, sicuti tunc fuerunt. Et vulgares etiam homines quorundam celebrant suum natalem in memoriam suæ nativitatis, quamvis iidem ipsi coram adsint, qui tunc fuerunt, sed non amplius in statu infantili. Quare ad memoriam alicujus rei sufficit, si illa vel non sit visibilis, vel in alio statu, quam prius fuerit; id quod etiam in Christo accidit, qui in Sacramento longe aliter adest, quam in passione adfuerit; etenim ibi fuit visibilis & patibilis: in Sacramento autem est invisibilis & impatibilis. Ad 2. ex Gen. 9. & Levit. 17. tantum sensibilem & cruentam comestionem fuisse prohibitam, qualis non sit in Eucharistia, ubi nec caro nec sanguis Christi sensu percipitur. Videatur Tirinus in cit. loc. ubi inter alias hanc rationem istius præcepti adducit ex D. Chrysost. hom. 27. ne homines assuescendo sanguini bestiarum tandem humano non parcerent, quæ non procedit de sumptione Sac. Eucharistiæ. Ad 3. ex Matth. 26. & Marco 14. cum Becano in Manuali L. 3. c. 6. num. 36. Christum verba illa: *non amplius bibam de hoc genimine vitis &c.* non dixisse post sumptionem calicis consecrati, sed post propinationem alicujus haustûs profani more Judæorum instituti, ut constat ex Luc. 22. v. 17. & 18. ubi duplicis calicis propinationem describit; unam ante consecrationem, ubi ea verba fuerunt dicta, licet Matthæus immutato ordine alteri propinationi calicis consecrati illa postposuerit. Itaque in Adversarios retorqueri potest hoc argumentum. Si Christus ante calicem consecratum dixit, se non amplius bibiturum vinum, tunc in calice consecrato (unde & ipse tanquam propinator bibisse poterit) non erat vinum. Tirinus loco cit. ait, Christum genimen vitis vocare partim species vini adhuc reliquas (etenim hæc revera natæ sunt ex vite) partim vinum omne profanum, quod in mensa vel hydrijs supererat, quæ ratione cessat omnis difficultas; sicut etiam si quis diceret, Christum usum fuisse ampliacione, quod est vel fuit vinum, quo modo cæci dicuntur videre, id est, qui sunt vel fuerunt cæci.

XXIV. Ad 4. testimonium ex Act. 3. Quamvis Christus realiter sit in hoc Sacramento, tamen nihilominus eum semper manere in cælo; quia simul potest esse in pluribus locis. Cum autem negat, Christum venturum esse in terras ante ultimum Judicii diem, intelligendum est illud de modo visibili, ut omnibus sit conspicuus; etenim

in Eucharistia later absconditus, nec nisi raro se videndum dedit. Videri potest Verweis loc. cit. cap. 2. art. 3. ubi pluribus de hoc argumento agit. Ad 5. ex Joan. 6. Christum illis verbis: *Caro non prodest quidquam; Spiritus est, qui vivificat;* indicare solum, nolle se homines alere carne suâ corporaliter, sicut alimus carne vitulinâ, sed spiritualiter, & sub modo existendi spirituali monducari se oportere, quasi diceret, non debetis tam crasse & carnaliter verba mea apprehendere, quasi instar vituli in macello essent devorandus; quamvis enim meum corpus, quod vobis manducandum dabo, quoad substantiam sit vera caro, tamen quoad modum comedendi, & quoad effectum nutritionis multum differt à carnali cibo; quia integrè & sine dilaceratione comeditur, & spirituale nutrimentum gratiæ omnibus confert. In prædictum modum exposuit illa verba S. Augustinus tract. 27. in Joan. qui proinde, cum in Psal. 89. docet, illud Joannis 6. esse spiritualiter intelligendum, non intendit, ut illum explicat D. Thomas q. 75. art. 1. quod Corpus Christi sit in hoc Sacramento solum secundum mysticam significationem, sed spiritualiter, hoc est, invisibili modo. Ad 6. ex Luc. 24. Christi argumentum ab experimento sensuum desumptum procedere in rebus sensui expositis, uti tunc erat redivivus: secus de rebus insensibilibus, prout est in Eucharistia. Distinguitur igitur Major. Talis est res, qualis apparet sensibus, nisi error sensuum certâ ratione corrigatur, conceditur: secus negatur. Sicut ergo baculus in aqua videtur fractus, cum tamen sit integer, sic in Eucharistia apparet substantia panis & vini, cum reverâ non adsit; sed quemadmodum deceptio oculorum in baculo per rationem, ita sensus hallucinantes in Eucharistia per fidem corriguntur.

XXV. Ad 8. ex Psal. 113. nos non asserere, sensibiles species Sacramenti esse DEUM, sicut Gentiles de suis statuis sentiebant. Ergo irrideri merito non possumus, sicuti juremeritissimo ridentur Gentiles, & à Patribus Achanasio, Cypriano, Lactantio, Tertulliano, Iuliano & alijs passim reprehenduntur. Instant. Gentiles multi non putabant, ipsas naturales statuas esse Deos, sed Spiritus in eis latentes, sicut Christus later in Sacramento. Ergo adhuc est paritas inter Catholicos & Idololatrias. Respon. cum Tirino & alijs Interpretibus Scripturæ in cit. psalium. Davidem contra tales hæreticos non fuisse arguentatum, alioquin nihil probasset. Pro cuius intelligentia sciendum est, triplicem fuisse Gentilium opinionem de suis idolis. *Primo*, aliqui stupidissime putabant, ipsas naturales statuas ab hominibus factas esse Deos, id quod hodie quoque faciunt in Indijs non pauci; & contra hanc stultissimam opinionem procedunt argumenta Davidis & aliorum Prophetarum ex insensibilitate & immobilitate petita; etsi enim interdum loquerentur, tamen nec labia nec oculos movebant more viventium, ut vel hinc appareret, ipsos non loqui, sed aliquid in eis latens. *Secundo* alij intelligentiores existimabant, non ipsas statuas esse Deos, sed aliquem Spiritum in eis latentem, contra quos non procedunt argumenta Davidis, sed aliter refutandi sunt; scilicet quod DEI majestatem non deceat, tam angusto habitaculo includi. Nos autem dicimus, Christum non ita

M m m z

includi,

includi, ut alibi non sit, sed quoad divinitatem est ubique, & quoad humanitatem etiam in cælo. Tercio adhuc ingeniosiores opinabantur, nec statuas secundum se esse Deos, nec Spiritus in ipsis inclusos, sed in cælo habitantes & per Imaginem duntaxat repræsentatos, sicuti nos de Imaginibus Sanctorum ratiocinamur. Et contra hos etiã non militant Davidis argumenta, sed alijs telis impugnandi sunt, v.g. quod illi Spiritus per, i-magines repræsentati non habeant divinas perfectiones æternitatis, immensitatis, omnipotentia, sed fuerint mortales homines propter apparentes quasdam virtutes in cælum ipsorum opinione translati. Ad 9. denique & ultimum ex Sac. Scriptura testimonium jam supra nos dixisse, Adversarios hic bis peccare. Nam imprimis Apostolus non dicit, Judæos manducasse eandem nobiscum escam, sed ipsos inter se eandem escam manducasse; vult enim ostendere, tamen omnes tam boni, quam mali perceiverint eadem Dei beneficia, non tamen omnes placuisse DEO. Deinde Apostolus non loquitur de manducatione spirituali per fidem, quæ juxta Calvinistas propria est Electorum, sed loquitur de manducatione, quæ communis erat bonis & malis, ut ex ipso textu patet. Dato etiã, non concessio, Patres nostros sub Veteri Testamento eandem spiritua-lem escam, & eundem spiritualem potum nobiscum sumpsisse, non sequitur, nos in Novo Testamento non sumere aliter. Veteres enim fideles & Iusti eundem Christum sumpsere solâ fide & in figura: Nos autem eundem sumimus verè DEUM & hominem. Corpus & Animam, Carnem & Sanguinem, non typicè aut tropicè, sed realiter & substantialiter. Ecce quomodo ex Scriptura nihil contra nos evincatur.

XXVI. Respond. *Secundo ad auctoritatem Patrum*, dupliciter graviterque in hos peccare hæreticos. 1. quod apertè repugnent Patribus. 2. quod nihilominus plebi persuadeant, Patres pro ipsis stare. Nam imprimis multi ex vetustissimis Scriptoribus expressè docent, panem & vinum Eucharisticum substantialiter mutari in carnem & sanguinem Christi, ut Cyprianus, Gregorius Nilusus, Ambrosius, Cyrillus Hierosolymitanus supra citati &c. Ergo ex illorum sententia Christus secundum carnem & sanguinem verè est præsens in Eucharistia. Deinde alij disertè affirmant hanc Christi præsentiam, ut Origines hom. 5. in diversa loca Evangelij sic scribens: *Quando manducas & bibis Corpus & Sanguinem Domini, tum Dominus sub teetum tuum ingreditur.* Hilarius Lib. 8. de Trinit. de veritate, inquit, *Corporis & Sanguinis non est relictus ambigendi locus; nunc enim & ipsius Domini professione, & Fide nostra verè est caro, & verè est sanguis.* S. Augustinus in Psal. 33. conc. 1. circa hunc ejusdem psalmi titulum, & ferebatur in manibus suis, sic scribit: *Ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum ait, Hoc est corpus meum &c.* Demum nemo unus Patrum solam manducationem spiritualement docuit, excludendo Sacramentalem, quam utrâmq; & spiritualement & Sacramentalem manducationem idcirco nos Catholici simul affirmamus; nec Amesius negare prorsus audeat ajens fol. 87. spiritualement manducationem esse rem & animam illius, quæ est Sacramentalis; quantumvis aliàs homo vanus SS. Patres de Sacramentali manducatione Scripturam interpretantes fuscque deque habeat.

XXVII. Nobis Patres S. XVIII. adducti non adversantur. Nam cum 1. dicunt, pronomen Hic & Hoc designare Panem & Vinum, intelligunt cum ampliacione, quod est, vel fuit panis & vinum; quæ responsio abunde satisfacit argumento hæreticorum; cæterum quomodo Scholastici eadem exactius expendant, diximus supra S. IX. cum 2. dicunt, hoc Sacramentum esse signum & figuram Christi, loquuntur de speciebus Visibilibus, sub quibus latet Christus; etenim sicca species panis repræsentat oculis Christi corpus axangue ac mortuum: fluidus verò liquor vini repræsentat effusum sanguinem atque mortem Christi effuso sanguine causatam. Notat autem Becanus loc. cit. num. 20. has duas propositiones distinguendas esse: *Christus est in Eucharistia præsens per signum & figuram sui; & Christus est in Eucharistia præsens per signum & figuram sui tantum;* prior vera est, posterior falsa. Cum 3. dicunt, Christum à malis non sumi, nomine sumptionis intelligunt formalem & fructuosam perceptionem; quemadmodum quisquis lapillum deglutiret, non diceretur comedere, quia nullum inde nutrimentum perciperet, ita qui Christum sine fructu gratiæ tanquam spirituali nutrimento accipit, spiritualiter non comedit. Sic etiam Deus dicitur longè abesse à cordibus impiorum, quia non sunt in gratia DEI, licet DEUS secundum substantiam suam realissimè ipsis sit præsens: & contra qui Sacramentum ipsum revera non suscipiunt, attamen fide per charitatem operante Christi passioni inhaerent, dicuntur spiritualiter corpus Domini sumere, quia effectum Sacramenti consequuntur, gratiam scilicet, quæ spirituale est animæ nutrimentum. Videri potest Verweis loc. cit. cap. 2. art. 5. Cum denique 4. dicunt Patres, Christum non corporaliter, sed spiritualiter per fidem manducari, etiam intelligunt cum fructu spirituali, ad quem non sufficit corporalis preceptio, sed requiritur etiam fides & devotio animi; Sic Apostolus 1. ad Corinth. 1. ait, *quosdam ex communione non vitam, sed iudicium habere,* non quod corpus Christi non recipiant, sed quia non recipiunt Spiritu & fide. Ex his patet, Patres apertè stare pro reali præsentia corporis & sanguinis Christi in Eucharistia: & calumniam esse Amesij, quando fol. 87. cit. ait, *Patres plus nimis suis mysticis sensibus, allegorij & accommodacionibus multo magis coacti (quàm scilicet hæretici hic faciunt) indulsisse, nemo quisquam ignorat, qui illos à lumine salutavit.* Videatur Franciscus Costerus in opusculo ad Analyticam assertionem Andreæ Calliæ Calvinistæ; ubi statim ab initio duodecim Patres Latinos, totidemque Græcos pro Catholica doctrina & reali Christi in Eucharistia præsentia adducit ita claros & apertos, ut non nisi invitè in hæreticorum mysticos sensus & figuræ torqueri possint.

XXVIII. Respond. *tertio ad argumenta ex naturali ratione, & ad absurda, quæ ex reali Christi præsentia sequi putantur.* Juremeritissimo hic exclamandum cum D. August. Lib. 22. de civit. Dei. 1. *Heu qualibus argumentis Omnipotentia DEI humana contradicit infirmitas, quam possidet vanitas! Nonne desendum, inveniri homines, qui ut suis oculis retinaculo nova sua commenta confirmant, à mundo credente distant, & cum mundo credente non credunt, in mundo credenti novam fidem obtrudunt? Et si Sectarij huius mysterio realis præsentia corporis Christi in Sac.*

Euchari-

Eucharistia fidem negant, & capere nequeunt; corpus humanum viri proceri in angustissimum loci spacium contrahi: aut in distitis locis collocari simul posse, quomodo fidem dabunt alijs Christianæ Religionis mysterijs æquæ aut magis difficilibus v. g. Creationis, ubi ex nihilo cæli & terra, maria, & omnia reliqua in Universo mundo creduntur producta? SS. Trinitatis, ubi in tribus Personis verissime distinctis creditur una Natura simplicissima? Incarnationis, ubi unam Hypostasin in duabus Naturis perfectis & distinctissimis credimus? Itaque ea, quæ naturaliter videntur absurda & impossibilia, non repugnant. Nam imprimis potest vir procerus per penetrativam partium contractionem in punctum colligi; penetratio autem corporum sæpius à Christo fuit exercita; ut cum clauso utero Virginis in lucem prodijt: cum clausis januis ad discipulos ingressus est Joan. 2. v. 29. Et inter alias dotes corporum gloriosorum una erit subtilitas, quæ poterunt Sancti omnia alia quantumvis densa corpora instar Spirituum penetrare. Simile quid etiam in natura apparet in condensatione Corporum, quando corpus unum & latè extensum in arctum contrahitur, partibus invicem cœuntibus v. g. cum magnus aer in exiguum aquæ guttulum cogitur. Non debent igitur Adversarij impossibile putare, magnum Christi corpus in punctum contrahi, omnibus membris se invicem penetrantibus, sed suam erubescere ignorantiam in rebus & scientijs Philosophicis, in quibus nec modicè se sanctos hac in materia singulariter produunt.

XXIX. Deinde non repugnat, unum idemque corpus simul in pluribus esse locis, cum eadem anima simul sit in capite & pedibus. Et im-mensitas DEUS ubique sit præsens totisque in omnibus locis. Christus post suam Ascensionem semper in cælo mansit, & tamen subinde in terra apparuit, ut Pavlo Actor. 9. v. 5. juxta Patrum & Doctorum interpretationem; nisi enim naturale istuc corpus Christi præsens sibi vidisset Apostolus, quomodo potuisset 1. Corinth. 15. v. 8. *Inter oculos redire Christi testes seipsum recensere?* Simile miraculum quibusdam Sanctis adhuc in terra degentibus evenit, uti Severus Episcopus Ravennas simul domi fuit, & apud ægrum, ut Petrus Damiani scribit in ejus vita. Antonius de Padua simul in choro precatus est, & in cathedra concionatus, ut legitur in historia Seraphica Rudolph Tossinracensis fol. 80. Idem de S. Francisco Xaverio habetur in ejus vita, quod scilicet eodem tempore geminis in locis & longissime distitis periclitantibus adfuerit. Uno verbo, *non est impossibile apud DEUM omne verbum* Luc. 1. v. 37. ubi per verbum intelligitur, quidquid sine contradictione concipi potest, quia id solum est impossibile, quod involuit contradictionem, hoc est, quo posito, sequeretur idem simul esse, & non esse, sive quod pugnat cum essentia rei, ita ut ista dicatur esse, & non esse. At esse in loco, non est de essentia corporis, sed quid extrinsecum & accidentarium; etenim cælum extremum seu ultimum est verum corpus, & non est in loco. Ergo &c. Loquimur autem solum de contradictione objectiva: non de formali conceptuum seu enunciationum; quamvis enim Petrum currere & non currere sit contradictio, cursus tamen essentia

Petri non repugnat sed eidem adesse vel abesse potest; unde ruit nugatio Amesi fol. 114. contra Bellarminum communi doctrinæ adhaerentem.

XXX. Dicunt idem Amesi loc. cit. aliquæ Calvinistæ, gravissimos Scholasticos: (Thomam Bonaventuram, Capreolum, Durandum, Paludanum, Ferraram &c. nominant apud Radam citatos) negare, posse idem corpus modo naturali & circumscriptivè esse in duobus locis. Respond. gravissimos etiam plurimosque alios oppositum tenere ac docere, unum idemque corpus posse divinitus in pluribus locis circumscriptivè existere, ut Scotum, Alensem, Richardum, Aureolum, Gabrielem & Recentiores plerisque omnes, è quibus Suarezius Disp. 48. Sect. 4. ait, hanc nostram doctrinam tam necessariò tamque evidenter consequi veritatem Catholicam de reali præsentia corpus Christi, ut mirabile sibi semper visum fuerit, contrariam sententiam gravissimis Theologis persuaderi potuisse. Urgent. Si corpus poneretur circumscriptivè in duobus locis, sequeretur, hæc duo contradictoria esse vera; *hoc corpus est comprehensum ab illo loco, quia ab illo continetur & circumscriptur: hoc corpus non est comprehensum ab isto loco, quia totum est extra illum.* Respon. negando, sequi contradictoria. Nam cum locus ambiat omnes partes locati, ita ut nulla sit, quæ in eo non contineatur, ex eo capite verum est, hoc corpus esse comprehensum ab isto loco. Licer autem idem corpus ponatur in alio loco, id non sufficit, ut dicatur illud non comprehendi à priori loco. In eo igitur casu potius dicendum est, idem corpus comprehendi à duobus locis, quàm comprehendi, & non comprehendi à quolibet ex illis. Cæterum quantumvis hæc doctrina, quàm verosimillimam censemus, non omnibus Scholasticis probetur, nemo tamen unus illorum negat, idem Corpus posse divinitus simul esse in uno loco circumscriptivè: in alijs definitivè, ut proinde nullus ex Catholicis Scholasticis hæresi Adversariorum patrocinetur. Instant. fieri non posse, ut Christi corpus sit simul & semel in multis locis sive circumscriptivè sive definitivè; hoc quippe tantumdem valet, ac si diceremus, DEUM non posse sibi ipsi contradicere, aut non posse mentiri. Respon. negando; quæ enim Scriptura, quæ Patrum testimonia, quæ Traditio docuerunt, idem valere, ac: DEUS non potest idem corpus in duobus locis ponere: & DEUS non potest mentiri? Agnosco sanè DEUM non posse mentiri: & agnosco DEUM simul & semel posse in duobus locis idem corpus constituere, non violatà, non in minimo læsà hominis Christi, vel corporis sui substantià, ideoque agnosco Sacramentarios inepè idesteque argumentari.

XXXI. At, inquiunt Adversarij, Christus verum corpus humanum habet nostris corporibus per omnia simile, excepto peccato. Quid tum? Nam Potentia DEI non minùs corpora nostra vel etiam jumentorum diversis in locis simul & semel constituere potest, quàm Christi. Inferunt idem apud Amesium fol. 117. hanc Angeli consequentiam Matth. 28. v. 6. *Non est hic, surrexit enim &c.* non fore bonam, si idem corpus possit simul esse in pluribus locis; potest enim simul recedere, & remanere. Respon. argumentationem, siquæ hic admittitur, optimam esse 1. re-

M m m 3

spectivè

spectivè ad mulieres corpus Domini mortuum quærentes, ut illud angerent in sepulchro, quibus rectè ait Angelus; non est hic, id est, in sepulchro mortuus, ut vos putatis, idque probat subiungendo: surrexit enim. 2. absolūtè, sed moraliter loquendo non metaphysicè; quamvis enim fieri posset, ut aliquis vivens in sepulchro jaceat, si velit, moraliter tamen loquendo, qui resurgit à morte, non manet in sepulchro; sed egreditur &c. Omitto plures obiectiunculas, quibus necquicquam hic chartas implent Amefius cæterique Calvinistæ ex crassissima ignorantia Philosophiæ, & quæ ex hæcenus dictis facile rejiciuntur. Multiplicant autem hæc sua vaniloquia, & ineptas phantasias pluribus produnt, ne prorsus nihil dicere posse videantur; Nam ad clarissima S.S. Patrum testimonia, quæ Cardinalis Bellarminus pro veritate Corporis Christi in Eucharistia assertit L. 2. integro per 39. capita altèrū silent, & nullā factā mentione ea transiliunt ubi tamen pro rei momento quàm maximè loqui illos oporteret.

XXXII. Demum si absurdum non est, immensam Christi Divinitatem ubique etiam in sordidis locis reperiri, non debet absurdum videri, ejus Corpus sordidos stomachos ingredi &c. quia tam parum inde inquinatur, quàm radij solis per lutum aut fœnum traseunt. In oculis DEI omnibus sordibus fœdiora sunt peccata mortalia, quæ tamen sustinet, quando peccatores indigne communicant. Et hæc contumelia ab omnibus tolerata majorem illi gloriam conciliat; etenim inde apparet ejus bonitas & mansuetudo erga homines. Ex hisce facile constat, quid dicendum ad quæstiunculam illam Berengarij hodie à Calvinistis iteratam; si mures S. Hostiam rodunt, aut etiam devorant, quid cum illis fiat? Credo ego multo gravius Christum sentire maledicos dentes istorum Sacramentariorum, quàm murium; hi namque solas species arrodunt, aut etiam devorant: illi autem ipsum Christum attingunt, ejusque præsentiam tollunt. D. Thomas volebat, ut mures, si in facinoræ deprehenderentur, statim secarentur, & ablata ex stomacho species in honesto loco asseverentur, dum desinerent. D. Antoninus verò ut comburerentur, & cineres in sacrarium mitterentur. Sacramentarij, nisi respiciant, merentur quidem etiam ignem, sed quo in inferno urentur, nunquam autem comburentur, cum infinities major sit istorum blasphemia, quàm illorum edacitas, quæ idcirco horrenda blasphemia jure æterum punietur.

XXXIII. De reliquo Sacramentarij frustra laborant evertere fundamenta nostra, quibus doctrinam nostram de vera realique præsentia Christi in Eucharistia stabilivimus; quippe fortiora ac solidiora sunt, quàm ut phantasticis persuasionibus, crassis ignorantij, stolidis irrisionibus vel minimè concutiantur, ne dum evertantur. Quasi verò omnia in Scriptura sub obscura metaphora lateant involuta, quæ stupidis istis capitibus ipsius solis radijs non apparent clario-
ra? Cum Evangelistæ & Apostolus agant de Eucharistia, & Christus promittat, se in ea daturum carnem suam & sanguinem suum, hæc promissio debet propriè intelligi de vera carne Christi, & de vero sanguine illius; cum ex regula S. Augustini generali nunquam recedendum sit à proprio & litterali Scripturæ sensu, nisi manifestè probe-

tur, talem sensum sequendum non esse, sed ali-
um eruendum. Et quid impræsentiarum ad hoc cogit?

XXXIV. Dicunt Amefius fol. 91. & alij Calvinistæ passim, cogite, hoc in loco proprium sensum dimittere, & admittere tropum. 1. illis omnibus Scripturis, quibus tale flagitium vetatur, quale est, hominem eumque vivum devorare. 2. omnibus illis articulis fidei, qui veram Humanitatem Christi manere docent. 3. communi judicio totius Ecclesiæ Apostolicæ ad annos à Christo sexcentos & amplius. Mendacissima impietas hujus Sacramentariæ excusationis ex tota hac controversia liquet. Quia nec homo inhumano modo cruentè devoratur, sed Christus spiritaliter sub modo existendi spiritali manducatur: nec Humanitas Christi in cælo tollitur, sed eadem inibi circumscriptivè perseverans incipit esse definitivè in Eucharistia vi verborum Christi per conversionem panis & vini: nec de veritate Catholica verissimèque Christi præsentia in Eucharistia ullus unquam hominum totis octingentis annis post Christum dubitavit, sed ex unanimi consensu omnes Sacram Scripturam de vero corpore & sanguine Christi semper intellexerunt. Quis igitur audeat, prædictam Sacram Scripturam à proprio & genuino sensu, qui in universa Ecclesia semper receptus fuit, dimovere? Evangelistæ apertissimè testantur, Christum dixisse, *hic est corpus meum: hic est sanguis meus*. Idem testatur Paulus, & tam hic quàm illi agunt de corpore, quod pro nobis traditum fuit, & de sanguine pro salute nostra effuso: & hoc intellexit Ecclesia jam à mille sexcentis annis de vero corpore & sanguine Christi, quæ nobis realiter & substantialiter in Eucharistia dari proficitur? Num ergo liceat contra aperta Scripturæ verba, contra venerandam Patrum antiquitatem, contra Majorum traditionem & sæculorum omnium consensum ad tropos & figuram, ac nescio quam phantasticam locutionem confugere. Recipiunt Novatores solam Scripturam. Consulant hanc. Nunquid Evangelistæ & Paulus dicunt, Christum in nocte cænæ dixisse discipulis: accipite & comedite, hoc est signum corporis mei? minime certe; sed asserunt, illum dixisse, *hic est corpus meum*. Scriptura ergo, à qua sola patrociniū expectant, unicè nobis favet, hæreticis neutiquam, imò his apertè contradicit. Quod si Sacra Scriptura per Scripturam solam elucidanda sit, ut ipsi clamant, exhibeant nobis aliquem locum Scripturæ, ex quo pateat, verba prædicta figuratè, & non in proprio sensu accipienda esse. Si verò nullus ejusmodi locus suppetat, cur exprefsam Patrum expositionem rejiciunt? Num Calvinus sapientior fortè est & perspicacior tot viris sanctissimis & doctissimis, qui ante illum scripserunt. Num sententia illius præferenda est judicio & communi sensui Ecclesiæ, quàm scimus à Spiritu Sancto regi, & esse fundamentum ac columnam veritatis, & in rebus fidei ac tantū momenti errare non posse? Quæ Adversarij S. 19. speciatim ad fundamenta Catholicæ nostræ doctrinæ subruenda attulere, nullius, ut dixi, roboris sunt, & ex dictis facile refelluntur. Nihilominus

XXXV. Respond. quærit. Inprimis quæ allegatæ à nobis Sacre Scripturæ opponunt, minime satisfi-

satisfaciunt. Nam quod Christus Joan. 6. non locutus fuerit de reali ac Sacramentali communionem, sed solum de spirituali manducatione per fidem, male colligitur ex his sequentibus verbis: *quæ locutus sum vobis, Spiritus & vita sunt*; etenim hæc non significant Christum substantialiter non comedi: sed non sumi quasi instar animalium ore ac dentibus corporeis instrumentis: nec nutrire uti solent cibi corporales per nutrimentum in stomacho expressum: sed comedi modo spirituali invisibili, & supernaturali, ac nutrire per nutrimentum spirituale, id est, per gratiam in animam receptam, ut cum D. Augustino, Chrysostomo aliisque Patribus passim istum locum exponunt Doctores. Quæ ex Cajetano afferuntur, quoad rem ipsam saniora non sunt, quam heterodoxorum, sed solâ meliore intentione utcunque salvantur. Unde tam hunc quam pauculos alios Catholicos supra ex Molinae nominatim adductos acriter perstringit Joannes Maldonatus in cap. 6. Joan. vers. 53. quod contra Scripturæ sensum, contra Patrum omnium interpretationem; contra tacitum imò minimè tacitum sed satis superque explicarum consensum Ecclesiæ dixerint ac contenderint, hoc loco de Sacramento non agi. Quod, ut benignissimè dicam, est temerarium &c. quippe ingenij modesti, & Ecclesiasticis moribus pietatèque instituti non est, omnium Veterum Patrum consensum contemptim fastidiosèque repudiare: ac non solum non frangi, sed ne commoveri quidem eorum auctoritate. Nam vix ulli Authoribono malovè ante Calvinum venit in mentem, ut diceret, hoc loco de Eucharistia non agi. Molinaus fol. 1023. urget Canonem ut quid Dist. 2. de Consec. *Ut quid parantes & ventrem, crede & manducasti &c.* Respon. esto S. Augustinus (ex quo canon iste excerptus est) in isto c. 6. intellexerit spiritualem fidei manducationem: postea tamen in Lib. contra Pelagianos retractavit, sententiam suam mutans, & varios Christi sermones clarè de reali & Sacramentali manducatione explicans, ut videre est Tom. 2. Epist. 106. ad Bonifacium, vel (ut alij libri) ad Paulinum. Epist. 107. ad Vitalem. In sententia 8. contra Pelag. Tom. 4. L. 3. de consensu Evang. c. 1. Tom. 7. L. 1. de peccat. meritis & remiss. c. 20. Et eod. tom. 7. Lib. 1. contra Julian. c. 4. ad finem. Tom. 10. serm. 2. de verbis Apost. c. 1. &c. Itaque Augustino juniore opponimus seniore. Quamvis etiam S. Pater idem caput. 6. usque ad vers. 51. de manducatione spirituali fidei intellexerit juxta can. cit. non tamen sequitur, eundem sequentia Christi verba sic quoque accepisse, ut bene advertit Bellarm. L. 1. de Sac. Euchar. c. 7. §. ad alia duo. Quemadmodum enim Christus à pane, quo aliquot hominum milia miraculose pavit, paulatim processit ad panem, quo Moyses Judæos in deserto aluit, & ab isto ulterius ad spiritualement fidei manducationem Corporis & sanguinis sui ascendit, ita tandem ad realem & Sacramentalem manducationem pervenit, dum dixit v. 52. *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* Quod Augustinus non solum nunquam negavit, sed in adductis textibus etiam confirmavit. Videantur Suarez Tom. 3. in 3. p. D. 46. C. 2. Coninck & alij.

XXXVI. Quod Matth. 26. Christus non usus fuerit verbo *Est*, aperte falsum est, & contra omnes Auctores; quippe Hebræis minimè defunt

verba & modi, quibus tempus præsens & identitatem inter subjectum & prædicatum ita exprimant, ut nullus de hac significatione dubitandi sit locus; quomodo enim aliàs dici potuisset Exod. 3. v. 14. *Ego sum, qui sum. Aut, sic dices Filijs Israel: qui est, misit me ad vos &c.* Quod autem verbum *Est* non sumatur propriè, sed impropriè significat, non minùs falsum est. Unde hæc de re sic scribit nominatus Maldonatus in cit. cap. 26. Matthæi: *Nego verbum substantivum Est aut latine, aut græcè, aut hebraicè, aut ulla prorsus in lingua, quam ego noverim, aut in sacris literis aut apud ullum alium Authorem etiam apud ipsos hæreticos pro verbo Significat accipi solere, aut etiam posse, hominesque imperitissimos, qui id dicunt, esse affirmo.* Nam in omnibus illis figuratis locutionibus, quæ ab istis afferuntur, vel ab ullo afferri aut excogitari possunt, si quæ figura est, non hæret in verbo Substantivo *Est*, sed aut in prædicato aut in subjecto, aut in verbis non substantivis, ut rider præsum v. g. cum dico: *Agnus est Pascha*, figura est in nomine Paschæ, quod nomen non sumitur propriè pro transitu, sed pro agno, qui transitum significabat. Similiter, quando Christus 1. Corinth. 10. v. 4. dicitur *Petra*, figura est in nomine Petre, quia Christus non est verè petra seu rupes, sicuti non est verè vitis, leo &c. sed similitudine quâdam, quia Ecclesiæ fundamentum erat. Et ita de cæteris. Manet ergo, verbum *Est* semper substantiam seu extremorum nexum, unionem, & copulam denotare; quod etiam sensit Aristot. Lib. de Interpret. c. 3. Quod 1. Corinth. 11. ex minis Apostoli rectè realis Christi præsentia probetur, constat clarè ex ipsis verbis Apostoli, qui affirmat, eos peccare, quod Corpus Domini non dividicent, nullâ Symbolorum factâ mentione, ut observant Patres Cyprianus, Chrysostom. Anselmus & alij. Ad hæc nonne clariores olim figuræ & imagines Christi erant victimæ Legales, quàm essent panis & vinum, si in solam Christi memoriam benedicerentur, & comederentur? & tamen nullæ leguntur minæ contra eos, qui indignè illas sumpserint; licet Deus in Judæos ob idololatriam, ob murmura, ob seditiones, & ob alia gravissima scelera sæpe sævierit. Quod demum Paulus non ita minetur accipientibus alia Sacramenta indignè, quantumvis etiam mortaliter peccent, hoc ipso manifestè indicat præstantiam hujus Sacramenti, quod non gratiam sanctificantem, sed omnes Sanctitatis Fontem ipsum Christum in se contineat. Non taceam, Calvinum suo se gladio jugulare; Nam si rei sunt corporis & sanguinis Christi, qui panem & vinum benedicta, licet solum signa & figuras Christi, indignè sumunt, pari modo ipse ejusque sequaces Iconoclastæ rei sunt violari corporis Christi, quoties alias Christi Imagines violant, temerant, contemnunt. Et sic incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdin.

XXXVII. Deinde quod Sæctarij S. S. Patres ita contemnant, & suum judicium illis præponant, magnam temeritatem & arrogantiam arguit. Nam quamvis singuli homines sint fallibiles, tamen tot & tam doctos ac pios simul errasse, non est credibile. Falsum autem est, quod inter se dissentiant, si rectè intelligantur, ut supra exposuimus. Et palpabile est mendacium Calvinij, quod omnes verusti Scriptores intra quinque prima sæcula Sacramentarijs patrocinentur. Quod mendacium nec ipsi Calviniani tegere, imò ferre possunt;

possunt; unde Hieronymus Zanchius inter Proceres Sacramentarios haud postremus candidè omnium Confratrum Evangelicorum nomine professus est: *Patres iactamus, cum nihil minus quam illorum doctrinam sequi velimus.* Fratres etiam Remonstrantes doctrinam suam ab antiquis Scripturibus prorsus alienam advertentes in vindictis suis fol. 82. scribere non erubuerunt: *Antiquitatis Ecclesiasticae auctoritate pugnare non est Reformatorum, sed Pontificiorum: & ex Patrum erroribus Religionis Pontificiae centonem confutum esse.* Ecce quos Calvinus falsè pro se iactat antiquæ Ecclesiæ Patres: hos Calvinistæ stolidè errorum damnant. Nam si Sapiantiam Antiquorum exquirat Sapiens Ecclesiast. 39. v. 1. insipientes ac stulti sint oportet Sacramentarij, qui Antiquorum Patrum doctrinam negligunt, repellunt ac contemnunt.

XXXVIII. Demum quod Sacramentarij miracula, ex quibus præclarissimis & innumeris DEUS omnibus sæculis fidem de præsentia sui Corporis in Eucharistia comprobavit, à nobis conficta calumniantur, gravissima est injuria; possunt enim legitimis testimoniis probari, inter quos nonnunquam præsentis fuerunt ipsi hæretici, & quibus inprimis famosus est ille, quem D. Antonius de Padua ad saniorem mentem reduxit; cum enim mulus impij à negato aliquàm multis diebus, sed præbito demum laute pabulo ad Antonium vocatus accurrisset, sanctiusque Epulum pronus in pedes adorasset, sapere à jumento suos etiam Dominus didicit, & Christum in Sacra Eucharistia præsentem credidit, & adoravit. Quod autem prodigia, quæ negari non possunt, dæmoni adscribantur, horrenda blasphemia est in Spiritum Sanctum, Christo Iudice, cujus miracula cum Pharisei (quos hac in parte hæretici imitantur) diabulo attribuisent Matth. 12. v. 24. arguit illos peccati in Spiritum S. & quidem irremissibilis, sic enim ait vers. 32. *Quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei, qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei neque in hoc sæculo neque in futuro.* Atque hæc videtur ratio inconvertibilis pertinaciæ hæreticorum, quod Spiritum S. blasphemant, miracula dæmoni adscribendo. Nec apud homines satis est, aliquem vocare magum, sed oportet probare. Quibus autem argumentis probabunt, miracula Catholicorum esse magica? quodnam indicium commercij diabolici, quod nunquam potest ita abscondi, quin se prodatur vel expressè invocatione dæmonis, vel ineptis & ridiculis gestibus &c? Cæterum fateamur, ex eo, quod sint miracula, non sequi, Christi corpus naturaliter adesse: sequitur tamen adesse, fidemque nostram de præsentia corporis ejus indubitata esse, quam miracula contestantur. Quoad id, quod doctrina non sit ex miraculis æstimanda. Dicimus 1. fidem non inniti miraculis, sed primæ Veritati Revelantis. 2. miraculis nos induci ad persuadendum nobis, hoc ipsum à Deo fuisse revelatum. 3. falsam doctrinam nunquam hætenus veris miraculis esse confirmatam; unde nullus hæreticorum hoc ornamentum doctrinæ suæ adhibere potest, quantumvis vehementer conetur. Antichristus ejusque Propheta signa edent; sed falsa, & ut Paulus 2. Thessal. 2. v. 10. loquitur, mendacia, qualia à sagis, veneficis, & id genus diabolicis hominibus diabolica rirtute quotidie eduntur.

XXXIX. Error secundus est, Christum in Eucharistia esse quidem verè ac realiter præsentem, sed in Hostia solum ejus corpus, in calice vero solum ejusdem sanguinem. Ita Tilmannus Helhusius Lib. de sexcent. errorib. Pontif. tit. 17. etc. 4. & 18. Hermannus Hamelmannus Lib. de Commun. sub utraque specie. Illyricus in Lib. contra Sacramentarios, & nonnulli ex primis Lutheri asseclis. Probant. Tum quia plus non adest in hoc Sacramento, quam Christus suis verbis expresserit. Sed tantum expressit in pane Corpus suum: & in calice sanguinem. Ergo &c. Cur enim Christus cætera racuisset, si plura adessent? cur non dixisset: hic sum ego? nam si quis alteri donet equum, non dicit, se donare corpus & sanguinem equi, sed totum equum. Tum quia si in una specie totus esset Christus, tunc altera species esset supervacanea; quemadmodum si in uno libro omnia continerentur, frustra libri multiplicarentur. Tum quia si totus Christus esset in qualibet specie, tum sanguis ejus in Hostia comederetur, & corpus in calice biberetur, quod est absurdum. Tum quia concomitantia illa & connexio corporis & sanguinis nullum habet fundamentum; etenim unio hypostatica cum divinitate non importat hanc connexionem, ut ubique sit corpus, ibi etiam sit sanguis, & vicissim; siquidem divinitas est unita humanitati, & tamen non sequitur, ubique est divinitas, ibi esse etiam humanitatem. Ergo etiam non sequitur, ubique est Corpus, ibi etiam esse sanguinem, sicuti hominis caput est unitum animæ, & tamen anima rationalis est in pede, ubi non est caput.

XL. Error iste Christum quasi occidit, scilicet que hic iterum mori debet contra illud Pauli ad Roman. 6. v. 9. *Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur.* At si corpus exanimatum & exangue foret, mortuum esset. Utrum autem DEUS absolutè sua potentia facere possit, ut Corpus Christi sine anima sub specie panis existat, huc non spectat; cum non inquiramus, quid DEUS absolutè facere possit, si vellet, sed quid sit facturus, & quid reipsa faciat. Ille autem nec facit, nec unquam facturus est, ut Christi corpus alieubi reperiri mortuum; id quod nobis ex revelatione divina Paulo facta constat. Eundem errorem rejiciunt Concilia & Patres apud Gregor. de Valentia Tom. 4. D. 6. Q. 4. pun. 2. ubi etiam adducit Galatinum, qui Lib. 10. de Arcanis Catholicæ veritatis cap. 6. sententiam commemorat cujusdam Rabini Chana nomine, qui ante Christum natum scripsit super cap. 49. Genes. *Panem converti in substantiam ipsius Messie;* unde sequeretur, totum Messiam sub specie panis contineri. Argumenta Sectariorum nihil convincunt.

XLI. Respon. ad 1. negando Maj. nam est consuetus modus loquendi, ut una parte expressè cætera subintelligantur. v. g. dicimus, belli Ducem insigni victoriâ potitum, scilicet cum suo exercitu, sine quo nihil effecisset. Cur autem Christus tantum corpus, vel sanguinem expresserit cæteris partibus causa fuit, quia effusionem sanguinis sui verbali quâdam separatione insinuare voluit, ut audito solum corpore, postea sanguine, mortem illius cogitarem. Ad 2. quantumvis in unica specie sit totus Christus, tamen alteram spe-

ram speciem non esse superfluum; quia utraque simul sumpta excitat memoriam passionis, ut recens diximus. Multorum etiam sententia est, utramque speciem plus conferre gratiæ, de quo infra. Ad 3. negando sequelam; quia comestio & potatio potius denominantur à re sumpta, quam à modo sumendi; nam si cibus sumatur per modum potus sorbendo v. g. jentaculum, tamen proprie non bibitur, sed comeditur: è contra si potus sumatur per modum cibi v. g. vinum è scutella cochlearibus hauriendo, tamen proprie non comeditur, sed bibitur. Ita corpus Christi in calice comeditur, & non bibitur: Sanguis autem in Hostia bibitur, & non comeditur; quantumvis sit tantum quæstio de nomine, nec magnum absurdum foret concedere, corpus Christi bibi, & sanguinem manducari, quando sub speciebus potus & cibi sumuntur. Ad 4. concomitantiam & connexionem corporis & sanguinis Christi non fundari in unionem hypostaticam, sed in immortalitatem Christi, cui repugnat illarum partium separatio. Nam corpus sine sanguine & anima est mortuum: sanguis sine corpore & anima est similis mortuo quasi per phlebotomiam emissus.

XLII. Error tertius est, Christum in ipsa solum sumptione, seu actu communionis esse realiter præsentem in Eucharistia. Ita Buterus apud Cochlaeum Lib. 3. Miscellan. tr. 8. quem deinde secuti sunt Lutherus, Melancthon, Brenz, Illyricus & Lutherani omnes, ut videtur est apud Gerhardum Lib. 2. P. 2. fol. 1020. Ipse etiam Calvinus & Petrus Martyr, alique Sacramentarii omnes illud suum Sacramentum volunt tantum in usu consistere apud Amesium Tom. 3. fol. 140. Dissertunt tamen, quod Calviniani solum velint esse Sacramentum, dum editur & bibitur: Lutherani verò dicant, Sacramentum & corpus manere in tota actione cœnæ Domini, id est, dum panis benedicitur, frangitur, distribuitur, imò etiam dum ex ipsa cœna continud defertur ad ægrotos vel ad absentes: Addunt nonnulli toto triduo posse servari propter ægrotos apud Bellarminum Lib. 4. de Euch. cap. 1. Probant. Tum quia Evangelistæ scribunt, inter comestionem omnia peracta fuisse à Christo æque ac Discipulis; sic enim loquitur Matth. c. 26. v. 26. *Accipite panem & benedicite ac fregit, deditque discipulis suis & ait: accipite & comedite, hoc est corpus meum.* Ergo corpus Christi tantum fit, quando panis sumitur. Tum quia hoc Sacramentum institutum est ad usum communionis. Ergo extra usum communionis non subsistit, sicut etiam in mensam prophanam non inferuntur fercula nisi tempore comestionis. Tum quia Baptismus extra actionem non manet Sacramentum. Ergo nec Eucharistia extra usum. Tum quia ubi non est institutio Christi, ibi non est Eucharistia. Extra usum panis & calicis non est institutio Christi. Ergo nec Eucharistia.

XLIII. Error iste à Concilio Tridentino Sess. 13. c. 3. & 6. Et can. 4. & 7. damnatur, & juremirritissimo. Nam i. Verba Christi falsitatis arguit, cum ante communionem dixerit, hoc esse suum Corpus & Sanguinem. Quia statim ac pronuntiata fuerant, vera erant; hoc quippe requiritur ad veritatem orationis de præsentis; vera autem fuerunt illa verba, quia erant operativa ejus, quod Apostoli manducaturi erant: ac insuper continebant causam manducandi. Ergo prius prolata esse oportebat, quocunque demum ordine ab E-

vangelistis alioqui referantur. 2. verbis Apostoli repugnat 1. Corinth. 10. v. 15. ubi rursus significatur, jam tunc, cum panis frangitur, & benedicatur calix, adesse Christum. Ergo est præsens etiam ante & extra usum seu sumptionem. 3. adversatur pronuntio illi D. Augustini Tract. 80. in Joannem: *accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.* Nam per hoc indicatur, statim ac legitima verba, circa materiam Sacramenti pronuntiata sunt, subsistere Sacramentum. Sed in proposito ex ipso verborum sensu, qui ab usu abstrahit, verba ritè ad elementum seu materiam consecrabilem accedunt ante & extra usum. Ergo etiam ante & extra usum fit Sacramentum; quod inde confirmatur. Remittitur 2. part. exam. Sess. 13. can. 3. & 8. Gerhardus loc. cit. alique Lutherani fatentur, tempore intermedio inter distributionem & manducationem esse ac permanere Sacramentum. Ergo permanebit etiam, si quis aliquamdiu v. g. per dimidium quadrantem acceptæ hostiæ manducationem differat. At si per medium, cur non per integrum quadrantem? cur non per horam, diem, hebdomadam, mensem &c. Certe quicumque terminus constitueretur Sacramento, arbitrarius, scilicet non è ratione positus erit. Argumenta vilia sunt, nihilque probant.

XLIV. Respon. ad 1. non ex verborum ordine, ut jam insinuavi, sed etiam ex sensu colligendum esse, quid factum sit. Cum ergo in his verbis, *Hoc est Corpus meum, & Hic est Sanguis meus*, contineatur ratio, cur Apostoli bibere & comedere debuerint, ut inquit particula enim; omnino dicendum est, hæc verba præcessisse comestionem, & bibitionem, ut evidenter constat ex Marco c. 14. v. 23. ubi dicitur: *Accepto calice gratias agens, dedit eis, & biberunt ex eo omnes, & ait illis: hic est sanguis meus novi testamenti.* In quibus si verborum ordinem sequamur, necessarid dicendum erit, ista verba (hic est sanguis meus) post bibendi actionem fuisse dicta; atque ita Apostolos non sanguinem, sed vinum solummodo bibisse, nec aliquid per pronomen hic fuisse substitutum, quod ut absurdum nemo dicet. Ad 2. In primis falsum esse, hoc Sacramentum tantum institutum esse ad usum communionis. Nam voluit Christus extra communionem continuâ suâ præsentia jugem sui memoriam excitare, & refugium in tribulationibus offerre, sicuti in Veteri Testamento in templo supra mensam semper exponebantur 12. panes propositionis in perpetuam memoriam illius beneficii, quo populus Judaicus in deserto 40. annis pane coelesti fuit nutritus. Levit. 24. v. 8. Deinde licet concederemus, unicum finem hujus Sacramenti esse communionem, tamen nihilominus posset asservari in futuros usus, v. g. pro communione morientium, sicuti prophani panes diu asservantur ad futuram comestionem. Ad 3. negando consequentiam. Nam Baptismus in re transeunte: Eucharistia in permanente consistit; quia baptismi Sacramentum non consistit in aqua, quæ est res permanens, sed in ablutione per aquam cum verbis facta; est quippe, ut diximus, lavacrum aquæ in verbo vite: Eucharistiæ verò Sacramentum non consistit in acceptione sola vel manducatione aut benedictione vel sola fractione, sed in pane sanctificato, quæ est res permanens, nec desinit, etiam si nemo illâ utatur. Sic & cætera Sacramenta in actione consistere, ipsa

N n n

formæ

formæ eorum ratio ostendit. Ad 4. negando Minorem, cuius falsitas ex dictis constat. Addo, Gerhardum, cuius est hoc argumentum, explicare non posse, quando determinatè adfit corpus Christi; an in manu Prædicantis panem & vinum præbentis? an primum in ore communicantis? an in faucibus glutientis? an in stomacho? an denique in hisce omnibus simul? Singula horum non sunt comestio, ut pater; si in omnibus simul adfit, fieri id debet successivè, quomodo ferè embrio formatur in utero matris, quod est absurdum. Sequela tamen clara est; quippe adjunt, corpus Christi poni in Eucharistia, quando panis sumitur; at panis sumitur, quando in os ingeritur, deglutitur, & in stomachum demittitur. Cum ergo ista omnia non fiant nisi successivè, etiam Corpus Christi sic præsens ponetur. Videantur DD. Walenburch. Tom. 2. à fol. 352. ubi doctrinam Catholicam fusè contra Sectariorum nominatim contra Crocium Lutheranorum Patronum defendunt.

XLV. Ex dictis inferitur, usum seu ipsam sumptionem Eucharistiæ nec essentiali, nec etiam integrali partem esse hujus Sacramenti. Nam Concilia & Theologi semper loquuntur de Hostia consecrata, ut de perfecto Sacramento. Unde Tridentinum Sess. 13. c. 3. dixit, *hoc sacramentum perfici ante usum*, ubi per Tò perfici haud dubiè indicat, Sacramentum esse in se perfectum, non integraliter imperfectum. Inquiunt Adversarij. Manducatio Eucharistiæ est signum sensibile conferens gratiam. Ergo est Sacramentum. Negatur rectè Antecedens à P. Sparza Q. 71. art. 1. & alijs. Manducatio enim non confert gratiam per modum Sacramenti & causæ, sed est mera conditio applicativa Sacramenti: nec gratia promittitur manducationi, sed Sacramento, supposita tamen debita hujus applicatione. Imò etiam si admitteremus, usum Eucharistiæ esse causam gratiæ, non statim inferretur, eum etiam esse Sacramentum, aut partem hujus; quia Sacramentum non constituitur in ratione talis per hoc, quod causet gratiam, sed per hoc, quod sit pignus gratiæ illius; posse autem aliquid esse causam gratiæ, & tamen non pignus, cui quæ tali ad Sacramentum constituendum Christus merita & gratiam suam alligavit, patet in operibus nostris, & bene advertit Arriaga D. 24. de Eucharist. n. 18. quem in definitione Sacramenti in Communi supra secuti fuimus.

CONTRouERS. LXXI.

DE TRANSUBSTANTIATIONE.

Magni momenti hæc est Controversia, cum à transubstantiatione dependeat veritas præsentiae Christi in Eucharistia, & hæretici adeo ab eadem alieni sint, ut pro exemplorum apud Romano-Catholicos creditu difficillimarum adducant Transubstantiationem, Omnipotentiam DEI, quæ fidei mysteria nituntur, imbecillitati intellectus sui ineptè commenrantes.

PARS PRIOR

DOCTRINÆ CATHOLICORUM.

I. Transubstantiationem Philosophi generaliter definiunt *conversionem unius substantie in alteram*. Pro cuius definitionis intellectu notandum, tria ad conversionem requiri. 1. ut id, quod convertitur, desinat esse, quod ante erat; & quidem si sit compositum, ut desinat esse compositum ipsum, quamvis aliquid ejus maneat, sicuti quanto aer convertitur in aquam, materia eadem remanet: & si id, quod convertitur, non solum sit compositum, sed ipsæ etiam partes ejus, tunc etiam hæ simpliciter debent desinere esse, uti fit in Eucharistia. 2. ut aliquid succedat in locum ejus, quod desinit esse. 3. ut sit connexio quædam & dependentia inter definitionem unius & successionem alterius, ita ut ex his duobus entibus positivis unum desinat, & alterum succedat, atque vi definitionis fiat successio. hoc notato.

II. *Doctrina prima.* Quando substantia panis & vini per verba consecrationis legitime prolata convertitur in corpus & sanguinem Christi, esset non fiat mutatio formalis, quæ sit per formam subiecto advenientem, sit tamen conversio propriè dicta, licet miraculosa, & ab omnibus alijs distincta. Nam sic eam appellant non tantum omnes Theologi, sed etiam Patres & Concilia Florentinum & Tridentinum mox citanda, idque merito, cum adsint conditiones ad veram conversionem requisitæ, ut itidem patebit. Eam verò conversionem Eucharisticam esse miraculosam ac prorsus singularem, per se clarum est, cum nihil substantiæ panis & vini remaneat. Unde

III. *Doctrina secunda.* In eadem conversione Eucharistica post verba consecrationis à Sacerdote prolata verè ponuntur Corpus & Sanguis Christi sub speciebus panis & vini: & vi hujus positionis desinunt esse substantia panis & vini sub prædictis speciebus, quæ solæ remanent, atque hinc illa ipsa conversio est vera Transubstantiatio. Est deinde apud omnes Catholicos ex Concilijs Lateranensi, Florentino & Tridentino, quod ultimum Sess. 13. can. 2. hæc habet. *Siquis dixerit, in S.S. Eucharistia Sacramento remanere substantiam panis & vini unam cum corpore & sanguine Domini nostri JESU Christi, negaveritque mirabilem illam & singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus panis & vini, quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissime Transubstantiationem appellat, anathema sit.* Probat. 1. ex verbis Christi: *Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus*: Nam si adesset substantia panis & vini, tunc ista per pronomina *Hoc* & *Hic* demonstraretur, fieretque falsus iste sensus: hic panis est corpus meum: hoc vinum est sanguis meus: etenim quando plures substantiæ sub iisdem accidentibus latent (uti hic panis & corpus Christi) illa demonstrari solet, cui propriè insunt accidentia sensibilia. Sed accidentia sensibilia hujus Sacramenti inessent panī & vino, si hæc adessent. Ergo demonstrarent verum panem & vinum; quemadmodum de hoc energumeno malè diceretur: hic est diabolus; licet enim diabolus in eolaret, tamen

tamen accidentia humani corporis non sunt in demone, sed in homine. Probatur 2. auctoritate Patrum, quos magno numero afferunt Card. Bellarm. Lib. 3. de Eucharistia c. 2. & Bernardinus Verweis fol. 668. in Specul. Ecclesiæ. Sufficiat nobis Cyrillus Hierosolym. Catech. li. 3. Mystagogica: ubi ait: *Panis Eucharistia post Spiritus invocationem non amplius est panis, sed Corpus Christi.* Et Catech. 4. *hoc scias & pro certissimo habeas, panem hunc, qui videtur a nobis, non esse panem, etiamsi gustus panem esse sentiat, sed esse Corpus Christi: & vinum, quod a nobis conspiciatur, tametsi sensui gustus vinum esse credatur, non tamen vinum, sed esse sanguinem Christi.* En absentiam substantiæ panis, manente colore & sapore, ac proinde integram transubstantiationem! Ad modum Cyrilli scribit antiquus Author apud S. Cyprianum de cena Domini: *Panis iste, inquit, quem Dominus Discipulis porrigebat, non effigie, sed naturâ mutatus omnipotentia Verbi factus est caro.* S. Augustinus Serm. quem Beda citat. in c. 10. 1. Corinth. ait: *Non omnis panis, sed accipiens benedictionem Christi, fit corpus Christi.* Hunc in modum præter Bellarminum cit. producant Suarez, Valentia, Vasquez, Gualterius in erudita chronologia sua, Coccius alique per omnes ab Apostolis ætates ad Lutherum usque testimonium Patrum, in quibus Mutatio, Conversio, Transformatio exprimitur, & panis in Corpus Christi, & Vini in sanguinem conversio asseritur, quibus verbis Patres idem significant, quod Ecclesia Transubstantiationis nomine & claritatis causâ appellat. Videri etiam potest Papatus Catholicus P. Kelleri, ubi Tom. 2. à fol. 555. clarissima Patrum testimonia pro transubstantiatione adducuntur. Addo Dominos à Walenburgh Tom. 2. à fol. 694. ubi sententia D. Cyrilli Hierosolymitani: atque ex hujus approbatione Bellarmini defenditur.

IV. Prob. 3. ratione. Quia omnia requisita ad veram conversionem hic reperiuntur. Nam adest desitio unius & positio alterius: oritur desitio termini à quo ex positione termini ad quem remanet aliquod commune utrique termino, in ordine ad quod uterque terminus repugnat: uterque terminus est realis & positivus, cui ex prior conditione non deest munus commune; quippe præcedit substantia panis & vini: deinde supervenit Corpus & Sanguis Christi, quæ repugnant substantiæ panis & vini; quia accidentia istorum avellunt, & sibi appropriant; quibus substantia panis & vini destituta interit: denique remanent accidentia sensibilia panis & vini, quæ Christus certo modo inferius explicando sibi agglutinat. Probatur denique 4. ex consensu Ecclesiæ, quæ omnibus retro sæculis docuit, consecratione Naturam ipsam mutari: Sermonem Christi species mutare elementorum: non minus esse, dare naturas novas, quam mutare naturam. Audiamus D. Ambrosium Lib. de ijs, quæ iniriuntur mysterijs cap. 9. *Probemus, inquit, non hoc esse, quod natura formavit, sed quod benedictio consecravit, maioremque vim esse benedictionis, quam naturæ; quia benedictione etiam natura ipsa mutatur. Virgam tenebat Moyses, projecit eam, & facta est serpens &c.* Et paulo post. *Quid dicimus de ipsa consecratione divina, ubi verba Domini Salvatoris ipsa operantur? Nam Sacramentum istud, quod accipis, Christi sermone conficitur. Quod si tantum valuit sermo Helie, ut ignem de celo deponeret, non valebit Christi sermo, ut species mutet elementorum? De totius mundi operibus legisti: quia ipse*

dixit, & facta sunt, ipse mandavit, & creata sunt. Sermo ergo Christi, qui potuit ex nihilo facere, quod non erat, non potest ea, quæ sunt, in id mutare, quod non erant? non enim minus est, novas naturas rebus dare, quam mutare naturam. Hæc Ambrosius, cujus clarissimam de transubstantiatione Eucharistica doctrinam nullus unquam ex tota Antiquitate erroris arguit, aut refellit. Ergo jam ante 1200. annos pro vera Catholica doctrina fuit agnita. Diversæ etiam definitiones Conciliorum ab annis quingentis videri possunt apud Cardinalem Bellarminum loc. cit. cap. 21. Ab Ecclesia Latina quoad istud punctum nunquam dissentisse Ecclesiam Græcam, ostendunt apertè DD. à Walenburgh Tom. 2. cit. à fol. 29. contra Sectariorum, qui oppositam suam opinionem imperitis Ecclesiæ Græcæ conformem esse dolose persuadere laborant. Quomodo autem fieri potest, ut Ecclesia universa tam Latina quam Græca tot sæculis in gravissimo errore versata fuerit: & non potius decipiantur, qui in eam temere insurgunt hæretici?

V. Dicunt Sectarij, Rectè dicere possumus: hic homo est Deus: & Deus est hic homo, licet nec Deus in hominem, nec homo in DEUM convertatur. Ergo etiam panis & corpus Christi possunt de se invicem prædicari. Respon. Concesso antecedente, negando consequentiam. Nam licet verè DEUS de homine & vicissim prædicetur, id tamen non fit vi transubstantiationis alicujus, qualis nulla hic intervenit, sed propter unionem hypostaticam, quâ Persona Verbi cum humana natura unitur. Urgent. etiam hic intercedere aliquam unionem Sacramentalem inter panem & corpus, ratione cuius potest unum de altero prædicari, & hæc propositio (panis Sacramentaliter est corpus Christi) verificari potest. Resp. Tò Sacramentaliter vel significare, panem esse figuratè Corpus Christi, vel verè ac propriè; non 1. ne Lutherani (quorum est hoc argumentum) incidant in Calvinismum: non 2. quia licet corpus ibi præsens fieret per modum simplicis commutationis cum pane, inde tamen non efficeretur, ut corpus Christi realiter de pane prædicaretur, siquidem anima prædicari nequit de corpore; quantumvis huic uniatur. Instant, quando marsupium pecunijs plenum ostendo, verè dico: hoc est pecunia. Ergo etiam, quando demonstro panem, in quo est corpus Christi, dici verè potest: hoc est corpus Christi. Resp. negando paritatem. Tum quia corpus non est in pane, sicuti in marsupio pecunia. Tum quia locutio illa, quando ostendo marsupium dicendo: hoc est pecunia, est tantum tropica & moralis, qualis non est ista: hoc est corpus meum. Inferunt. Si necessaria sit Transubstantiatio, ut hæc propositio sit vera: Hoc est corpus meum, ne videlicet per particulam Hoc demonstretur substantia panis, fieri etiam debuit transaccidentatio, ne scil. per particulam Hoc demonstrarentur accidentia, ac sensus sit: hoc album est corpus meum. Sed hoc non fit. Ergo nec illud. Resp. negando illationem; quia demonstratà re aliquâ pronomen Hoc nunquam supponitur pro accidente, sed substantia, nisi accedens expresse determinetur.

VI. Doctrina tertia. In hac Transubstantiatione sunt multa singularia, quæ in naturalibus conversionibus non reperiuntur, quam idcirco supra diximus miraculosam. Explicatur. Primò in alijs conversionibus compositi destructi remanet ma-

teria prima, & in eam nova forma substantialis introducitur, sicque fit novum compositum v. g. quando Christus in Cana Galilee aquam in vinum convertit, forma quidem substantialis aquæ perijt, sed ejus materia remansit, & in eam est introducta forma vini. In Eucharistia verò tota substantia panis & vini perijt etiam quoad materiam solis accidentibus relictis, ut docet Tridentinum loc. cit. Causa illius destructiva est subtractio omnium accidentium, sine quibus foret prorsus inutilis; DEUS enim & creatura nihil agunt frustra, & quando in eum statum devenit, ut amplius non sit usui, DEUS quasi subtracta manu conservatrice sinit eam perire. Sicut ergo Formæ substantiales ad operandum destinatae (etenim juxta Philosophos esse est propter operari) quando sunt inutiles ad operandum amissis aut debilitatis viribus, seu instrumentis intereunt, ita materia prima ad patiendum facta, ut formas substantiales sustineat, quando fit inutilis ad hanc sustentationem, desinit; fit autem inutilis amissa quantitate; quippe redditur hocipso incapax omnium dispositionum quantitati inhærentium, & consequenter omnium formarum substantialium. At in Eucharistia amittit quantitatē, siquidē Christus hanc ab illa materia avellit, ideoque perit, & quidē ita, ut nec alibi in rerum natura permaneat, ut teste Arriaga Disp. 35. de Euch. n. 24. omnes fere Theologi supponunt; quæ enim ratio alia ipsi dandi accidentia? Quæstio autem nominis est, an hæc desitio possit & debeat annihilatio dici? Probabilior opinio negat, veram esse annihilationem; non quod hæc desitio propriè dicta corruptio sit (cum nihil substantiale utrique commune remaneat) sed quia substantia panis non ita abit in nihilum, ut in ipso nihilo sistatur; etenim ejus desitio non tendit ad purum nihil, sed ad corpus Christi, in quod convertitur. Atque hic modus loquendi videtur conformior SS. Patribus, qui in hoc mysterio utuntur nominibus conversionis, mutationis, transmutationis &c. agendo de pane, qui desinit.

VII. *Secundò.* In alijs conversionibus intervenit contrarietas dispositionum, & dum novæ dispositiones pro forma nova à causa potentiori in materiam introducuntur, cedere debent antiquæ dispositiones contrariæ debiliores, ipsique sublati forma interit, v. g. quando lignum comburitur, introducitur in materiam ligni calor pellens naturalem crassitiem ac duritiem, ideo forma ligni suis privata qualitatibus concidit. At in Eucharistia non apparet talis contrarietas; cum enim Christus suas naturales dispositiones cum propria materia sui corporis afferat, non est opus, alias dispositiones ex alia materia pellere, cum bene possint consistere qualitates contrariæ in subjectis ac materijs diversis. Unde repugnantia seu contrarietas inter Christum & Panem ac Vinum potius est moralis, quam physica, scil. inter infallibilem Christi veritatem, quæ manifestè violaretur, si panis ac vinum præsentia manerent; etenim supra illa caderent demonstrationes, & verba Christi dicentis: *Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus*, fierent falsa, quod est impossibile. Debent igitur cedere divinæ Veritati, & perire juxta dictum Christi Matth. 24. v. 35. *Cælum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt*, id est, potius cælum & terra deberent perire, quam ve-

ritas meorum verborum, quanto magis panis & Vinum?

VIII. *Tertiò.* In alijs conversionibus Accidentia ex priori supposito residua remanent in suo pristino subjecto, scil. materia prima, cui quantitas immediatè, & hæc mediante cætera inhærent. Hic verò in reliquis quidem accidentibus Eucharistiae nullum fit miraculum; quia retinent suum naturale subjectum, cui immediatè inhærent, scil. quantitatē; hæc autem sola miraculose sine omni subjecto conservatur, prout necessarium est ad veritatem verborum Christi. Nam si quantitas maneret in pristina materia panis & vini, ista demonstraretur, non Christus; sicut quando Corpus Christi penetrativè erat in lapide sepulchrali, siquis tunc lapidem digito monstrasset, verè dicere non poterat, hoc est Corpus Christi, sed tantum, hoc est lapis, quia, ut diximus, accidentia, quæ apparent, solum demonstrant substantiam, cui illa adhærent, non verò eam, quæ sub ipsa invisibiliter latet.

IX. *Quartò.* Ad conversionem satis non est, aliam rem destruere, & ejus locum occupare, sed oportet etiam succedere in officio vel relictam materiam informando, vel ejus accidentia assumendo v. g. cum ex aqua fit vinum, in vino remanet fluidas aquæ; & inde fit vinum fluidum. Cum igitur Christus in Eucharistia non assumat accidentia, nec ab illis informetur aut denominetur rotundus, candidus, fluidus, saporis &c. alio id modo præstat, unionem scil. quādam inter corpus & species; quæ unio ex probabiliori sententia Suarez Disp. 47. Sect. 8. Cardinal. Lugo D. 6. de Eucharist. n. 19. & aliorum Theologorum est effectiva, & consistit inprimis in actione creativa, quā Corpus Christi elevatum sustentet accidentia, supplendo concursus & sustentationem panis; non quidem in genere causæ materialis, sed efficientis; cum enim ad substantiam tantquam primam radicem sustentationis pertineat, sustentare accidentia, censetur Christus seu corpus Christi succedere substantiæ panis in eodem munere, si accidentia panis saltem efficienter sustententur. Quia verò sustentatio in genere causæ Efficientis (secus est in genere causæ materialis) non necessariò importat penetrationem seu intimam cum accidentibus præsentiam (quod tamen requiritur ad hoc, ut corpus Christi dicatur sub illis accidentibus contineri, & per illa demonstrari) ideo addunt insuper citati Theologi, ad hanc unionem requiri, ut corpus Christi intimè sit accidentibus præsens, perinde ac si ista naturaliter sustentaret, adeoque admittunt etiam quandam inter species & corpus Christi alligationem, vi cujus motis speciebus consequenter etiam moveri debeat corpus Christi tam bene, quàm si hæc duo physicè inter se unirentur. Difficile tamen explicatu est, in quo hæc alligatio consistat. Probabilissimum mihi videtur, accidentia absque alia superaddita qualitate ita conservari à corpore Christi, ut hæc Actio inseparabiliter intimam corporis Christi præsentiam sub speciebus exigat, respiciatque decretum DEI, quo statuit, Christum elevare ad conservanda accidentia, & simul ad continuam præsentiam ejusdem sub istis, ut proinde Christus motis speciebus per impulsus soli quantitati impressum cum istis absque alia sua immutatione etiam ipse moveatur.

tur. Hinc inferitur, omnes denominationes, quæ præcisè innuunt ordinem ad locum v. g. moveri, quiescere propriè dici de Christo: non autem stare, sedere; quia ad hoc partes extrâ partes habere deberet. Plura de hoc Scholastici.

X. *Doctrina quarta.* Quomodo Christus per consecrationem esse incipiat in hoc Sacramento; Ecclesia nihil definit, sed reliquit Theologis exdisputandum, qui inter se non conveniunt. Valentia, Bellarminus, Vasquez, Turrianus, Lugo, Disp. 7. de Euch. n. 21. Dicastillo D. 4. n. 118. Pallavicinus Lib. 6. n. 262. & alij volunt, adduci solum Christum, non eo sensu, quasi motu locali de cælo per medium aërem in altare devoluatur, sed quod repente præsens fiat, ubi antea non fuerat, ac si de cælo descendisset. At verb P. Suarez Disp. 50. de Eucharist. Sect. 4. Coninek ad Quæst. 74. art. 4. dub. 5. Tanner Quæst. 4. dub. 5. Arriaga D. 1. de Generat. n. 17. Et de Eucharist. D. 34. n. 4. Et rursus Disp. 35. a num. 17. & plures apud hos citati docent, Christum per verbâ consecrationis substantialiter produci, sicuti in utero à Spiritu Sancto productus fuit, ita ut si ante non fuisset, vel esset, in Eucharistia de novo inciperet esse; quia verò jam ante fuit, ac est, dicitur potius conservari, quam produci. Hæc posterior sententia mihi semper viâ est probabilior. Tum autoritate Patrum, qui ajunt ex panis corpus Christi in hoc Sacramento fieri, confici, creari &c. Verba eorum formalia & ad longum afferunt citati Theologi. Sufficiat modò S. Cyprianus serm. de cœna Domini ajens: *usque hodie verissimum & sanctissimum Corpus suum creat.* Quid clarius pro doctrina nostra dici potest? Sanctis Patribus consentit S. Thomas Q. 65. art. 8. comparans creationem Eucharisticam cum creatione absolute, & solum reperit hoc discrimen, quod in creatione nihil prorsus supponatur, in Eucharistia autem supponatur accidentia. Ergo sentit, ibi verè produci corpus Christi, & non præcisè ubicationem illius. Tum quia per hanc causalitatem substantialem optinè explicatur, quo pacto illa conversio sit substantialis, verâque Transubstantiatio, adjunctâ etiam Christi præsentia sub speciebus, & alligatione ad illas. Tum quia modus iste ponendi Christum per substantialem productionem est nobilior, quam per productionem solius præsentia seu ubicationis; siquidem & hanc præsentiam dicit, & aliquid amplius; debemus autem, si commodè possumus, dicere, miracula à DEO fieri modo quàm decentissimo. Tum quia etiam verba Christi expressè non dicant hanc reproductionem, Patres tamen videntur eam insinuasse, juxta quorum doctrinam Ecclesia illam productionem intellexit. Patrum autem testimonia adeo clara sunt, ut P. Joannes Præpositus in 3. Part. Q. 75. ars. 2. cum aliqua expendisset, in hæc verba concludat: *Certe siquis nullâ sit sententiâ præoccupatus, advertâtque, id divina Potentia non esse impossibile, ex his & similibus Patrum locutionibus colliget, Corpus Christi per consecrationem produci, & non solum adduci, ut prioris sententiæ Authores volunt.*

XI. *Doctrina quinta.* Speciebus Eucharisticis ita corruptis, ut substantiæ panis & vini conservandæ non sufficerent, Christus, qui ejus vices subivit, definit adesse. Ita communiter Catholici. Definit autem Christus non discedens motu loca-

li, sed cessans esse Sacramentaliter præsens, sicut anima rationalis resectû brachium cessat informare, nō tamen localiter discedit, nec interit, quippe immortalis, sed amittit locum, præsentiam, & unionem cum brachio, ita Christus deserit species corruptas, uti supponit Ecclesia, quæ tales species non amplius veneratur, sed comburit. Christi verò deferentis loco accidentia ingreditur alia substantia novis dispositionibus congrua v. g. sanguis, pituita &c. quæ cum materiâ indigeat, DEUS miraculose creat novam materiam, vel quod probabilius est, reproducit veterem. Ex his omnibus apparet, hoc Sacramentum esse miraculum, cui nihil in mundo simile reperitur, rectèque de illo dici, quod habetur Psal. 110. v. 4. *Memoriam fecit mirabilium suorum misericors & miserator Dominus, sciant dedit timentibus se.* Ad quod cum non advertant animi hæretici, adeo graviter aberrant, ut jam patebit.

PARS POSTERIOR.

ERRORES HÆRETICORUM.

XII. *Error primus.* In Eucharistia non fit Transubstantiatio, hoc est, nec panis transubstantiatur in Corpus Christi: nec vinum in sanguinem. Ita hæretici, tam Calviniani apud Amesium Tom. 3. à fol. 128. quàm Lutherani apud Gerhardum Lib. 2. P. 2. à fol. 975. qui omnes multis quidem Catholicam doctrinam cavillantur, pauca verò contra illam etiam levioris ponderis afferunt argumenta. 1. est ex illo D. Pauli. 1. Cor. 10. v. 16. & 17. *Panis, quem frangimus, nonne participatio Domini est.* Ex quo sic argumentantur. Si panis participatio Corporis est. Ergo panis debet manere; alias non posset esse participatio corporis, quod enim non est amplius, non potest esse participatio alicujus existentis. 2. ex eod. Apostolo 1. Cor. 11. ubi agens de pane primò quidem v. 24. panem verum naturalem intelligit. Ergo etiam deinde v. 27. quando dicit: quotiescunque manducabitis panem hunc, Ergo manet in Eucharistia panis. 3. Transubstantiatio nullum habet fundamentum solidum; sed est recens aliquod inventum ab Innocentio III. in Concilio Lateranensi ann. 1215. excogitatum, ut rotundè profiteretur Joannes Duns Scotus in 4. Sentent. Dist. 11. q. 3. num. 3. & sequentib. Unde Patres antiquiores præsertim Gelasius Papa, Chrysostomus, & Theodoretus ajunt, post consecrationem manere panem & vinum. 4. Quod à Christo fuit benedictum, non fuit destructum, sed potius multiplicatum, ut constat ex multiplicatione panum Luc. 9. v. 16. Joan. 16. v. 11. Sed panis & vinum ante consecrationem fuerunt benedicta à Christo Matth. 26. v. 26. Ergo non fuerunt destructa. 5. Quod in Eucharistia sub speciebus panis & vini mutationes recipit ex qualibet occasione, hoc est, alteratur, corrumpitur, à muribus devoratur, comburi potest, & in cineres verti &c. illud non interit, sed manet. Sed substantia panis & vini prædictas mutationes recipit, siquidem ista corpori Christi non conveniunt. Ergo substantia panis non interit, sed manet. Ergo non fit Transubstantiatio.

6. Si panis non adfit in Eucharistia, falluntur sensus nostri, & falsi aliquid in Sacramento veritatis inest. 7. Si propter hæc verba Christi: *Hoc est Corpus meum*, deberet corrumpi panis & converti in corpus Christi, tunc propter similia verba Christi ad Petrum Matth. 16. v. 18. *Tu es Petrus, & super hanc petram &c.* debuisset Petrus corrumpi, & in lapidem converti, quod est ridiculum.

XIII. Scii ex Adversariis aveo, num credant in primis illud Salvatoris primum miraculum in Nuptijs Canæ Galileæ patratum, quando substantia aquæ in substantiam vini divinâ virtute fuit conversa, de qua Joan. 2. deinde num credant conversionem illam itidem miraculosam, quâ fæminea caro uxoris Loth in statuum & substantiam salis versa est, teste Moysè Gen. 19? deum omisiss alijs num credant miraculosam illam ligni inanimati in animatum serpentem conversionem, quæ contigit divinâ virtute in virga lignea Aaronis ante Pharaonem Regem iussu DEI projecta, de qua Exodi 7? credunt utique, aut Fideles non sunt. Quomodo ergo negare possunt, fieri in Eucharistia conversionem panis in Corpus Christi: & vini in sanguinem ejusdem, ita ut nihil omnino remaneat de substantia panis & vini, sed ejus loco adfit caro & sanguis Christi? Nunquid æquè in illis conversionibus, ac in ista transit una substantia in aliam? Aut cur divinâ virtute fieri possunt illæ sive conversiones sive transubstantiationes, & non ista? Esto enim discrimen aliquod interveniat, hoc tamen non est tantum, ut omnipotentia DEI, apud quem non est impossibile omne verbum Luc. 1. v. 37. præjudicare valeat, uti testantur SS. Patres, qui miraculosas illas conversiones aquæ in vinum, ligni in Serpentem, carnis in Salem adducunt, & ex his transubstantiationem Eucharisticam persuadent, atque oppositam hæresin rejiciunt ac damnant. Fideliter igitur, inquit D. Augustinus apud Prosperum in sententijs, fateamur, ante consecrationem panem esse & vinum, quod natura formavit: post consecrationem verò carnem Christi ac sanguinem, quod Benedictio DEI consecravit. Quid autem hoc est aliud, ac dicere: credamus fideliter, in Sac. Eucharistia verissimam fieri Transubstantiationem substantiæ panis & vini in substantiam corporis ac sanguinis Christi?

XIV. Respon. ad 1. cum Scholasticis & Interpretibus Sac. Scripturæ communiter, Apostolum non agere hic de participatione panis & corporis, quasi panis triticeus sit participatio corporis, sed agit de participatione panis consecrati, quem frangimus, qui est Corporis Christi, quasi diceret: O Corinthij, quando participatis de Pane benedicto, nunquid participatis de corpore Domini? etenim Corinthios redarguebat, qui, cum sumpsissent Eucharistiam, etiam vorabant idolothyta. Atque hunc esse legitimum sensum, patet ex versu sequenti: *de uno pane participamus*, hoc est, de Christi corpore, quod ubique est idem ac unum, non de pane triticeo, qui cum ubique sit diversus, dici non possent participare de uno, qui de illo participant. Ad 2. cum Tirino & alijs in cit. loc. minime absurdum esse, idem à Paulo variè accipi in eodem loco; cum cap. 10. v. 16. ait, *panis, quem frangimus*, loquitur de Eucharistico, ut omnes fatentur; & tamen ibidem v. 17. ait, *unus panis multi sumus*, ubi absque dubio, ut etiam fatentur omnes, panis pro Ecclesia sumitur. Nihil

igitur inde probatur. Cæterum quando Paulus Eucharistiam hic etiam post consecrationem vocat panem, facit more Hebræo, quo quivis cibus vocatur panis; sicut in oratione Dominica petendo panem quotidianum intelligimus omnis generis alimenta. Insuper vocat Eucharistiam panem, quia in illa propter remanentes hujus speciei videtur adhuc esse panis, licet revera non sit amplius.

XV. Ad 3. quod transubstantiatio sit recens inventum, apertam esse calumniam, quam refellunt primitivæ Ecclesiæ testimonia, & imprimis liturgia D. Jacobi in Ecclesia Hierosolymitana, liturgia in Ecclesia Æthiopum, liturgia S. Petri, quæ primum usi sunt Romani Ignatius, Justinus, Tertullianus, Ambrosius, Augustinus, Gregorius & alij, qui videri possunt citati apud Bellarminum Lib. 3. de Eucharistia cap. 3. Imò hæsis Calvini nova est, quæ initium habuit post octavo jam elapsa sæcula à Bertramo homine obscuro anno Domini 830. eoque represse renovata fuit à Berengario An. 1050. qui, ut diximus, à varijs Concilijs damnatus, sæpiusque relapsus tandem serio respuit. Nunc iterum illam in inferno jam sepultam resuscitavit Calvinus. Ex Patribus citatis nihil evincitur. Nam libri Gelasij & Chrysostomi, quos hæretici allegant, non sunt legitimi, sed supposititij, ut ostendit Vasquez 3. P. Disp. 180. Theodoretus quoque tantæ Autoritatis non est, qui aliquando favit Theodoro Mopsuesteno & Nestorio contra Cyrillum sanctum, attamen ante mortem respuit, & forsitan nomine naturæ tantum accidentia intellexit; in quem modum intelligi potest Gelasius Papa aut potius alius ejusdem nominis, non autoritatis. Videatur Laurentius Forer in Papatu antiquo L. 7. pun. 11. controvers. cap. 7. à fol. 246. Subtili Doctore Scoti magnam Neoterici faciunt iniuriam affirmando, illum retundè fateri, Transubstantiationem esse inventam ab Innocentio III. in Concilio Lateranensi an. 1215. Disca Dist. II. q. 3. n. 13. hæc habet: *principaliter tenendum est de Sacramento, sicuti tenet sancta Romana Ecclesia, sicut habetur. Extra. de hæreticis ad abolendum; nunc autem ipsa tenet, panem transubstantiari in corpus, & vinum in sanguinem, sicut manifestè habetur. Extra. Sum. Trinit. & Fid. Cathol. Firmiter credimus S. una verò, ubi dicitur: ipse Christus Sacerdos est & Sacrificium, cujus Corpus & sanguis in Sacramento Altaris veraciter continentur, transubstantiatis pane in Corpus, & vino in sanguinem potestate divinâ. Ecce verba ipsius Scoti & Concilij Lateranensis; ex hoc enim ille exscripsit, ego ex ipso; unde manifestè apparet, Scotum cum omni reverentia fuscipere Concilium, & formalibus hujus insistere verbis. Ubi ergo Scotus Concilium sugillat? ubi huic Transubstantiationem tanquam novum inventum attribuit? ubi eandem transubstantiationem primis quinque sæculis fortunatioribus denegat, & post hæc excogitat affirmare? A nullo homine est inventa, ô Hæretici, sed à Christo divinitus per Omnipotentiam suam facta Transubstantiatio in Eucharistiæ institutione, cum dixit: *Hoc est Corpus meum*, ut unanimiter hæc verba intelligunt SS. Patres, è quibus Gregorius Nyssenus in orat. catech. c. 37. rectè, inquit, verbo DEI sanctificatum panem in DEI Verbi corpus credimus immutari; quod idem prorsus est ac transubstantiari. Urgent Sectarii, Scotum dicere, nullum locum scripturæ tam expresse extare, ut*

sine Ecclesiae definitione, evidentem cogat admittere Transubstantiationem. Negat hoc melius S. Thomas 3. p. q. 75. art. 2. & plerique omnes alij Theologi; quia praedicta Christi verba, *Hoc est Corpus meum*, in omni proprietate sermonis vera esse non possunt, si cum corpore Christi adfit substantia panis. Unde opinio Scoti & nonnullorum, quae haereticis faveret, defendi hodie nullo modo potest, ut bene post Suarez, Vasquez & alios Tanner. Tom. 4. D. 5. Q. 4. n. 33.

XVI. Ad 4. talem destructionem panis & vini, qualis sit in hoc Sacramento, non repugnare benedictioni, quia multo praestantius est, rem vilem in meliorem mutari, quam in se multiplicari. Dicit Amesius fol. 134. Panis cum sit materia ex qua, debet in Sacramento manere. Respon. Aquam in Cana Galilaeae fuisse materiam, ex qua fiebat vinum, nec illam mansisse; sicuti tamen hic aliquid mansit, ita & in Eucharistia manent Accidentia. Instat. Analogia debet esse in Sacramento inter rem terrenam & coelestem, quae in Eucharistia requirit, ut panis alat, & ex multis granis constet. Ergo oportet, ut sit substantialis. Respon. Sufficere, ut naturaliter repraesentet eam rem, quae vere nutrit. Species columbae & serpens aereus habuere suam analogiam, & tamen non vera columba, non verus serpens fuerunt. Ad 5. Si mutatio sit sola alteratio, condensatio &c. tum non requirit materiam seu substantiam; omnia enim accidentia pro subiecto habere quantitatem, supra §. 8. diximus. Si vero sit corruptio specierum, ut in nutritione humana, combustionis humanae &c. tum requiritur quidem materia, sed ea substituitur à DEO in illo ipso instanti, quo desinunt esse illae species, & in quo aliud generatur, atque hoc absque miraculo. Nam quando alteratio specierum eo pervenit, ut adsint dispositiones requiritae ad aliquam formam introducendam, exigente rerum ordine, DEUS materiam substituit & probabiliter illam ipsam, quae prius fuit annihilata, atque in illo ipso instanti ab agente naturali, mediantibus dispositionibus praemissis introducit formam substantialis. Ad 6. nihil esse falsi in hoc Sacramento; quia accidentia illa significant naturaliter sub illa specie latere substantiam panis: in Eucharistia autem non naturaliter, sed supra ordinem naturae fit, ut sub illis accidentibus desit substantia panis. Dicunt Sacramentarii Accidentia ista vel sunt in se, vel in alio? si in se. Ergo subsistunt: si in alio. Ergo inhaerent. Ergo non deest substantia panis. Respon. esse in se, & non subsistere; quia sunt in se negativè, non positivè; ideo quippe dicuntur in se esse, quia non sunt in aliquo supposito, & tamen revera non subsistunt per actum positivum, qualis manat ex naturis substantialibus: Sic etiam accidentia dicuntur esse in alio, & non inhaerere; quia sunt in alio Conser-vante effectivè, non in subiecto inhaesivè, ut diximus §. X.

XVII. Ad 7. denique nomen Petri seu Petrae non sumptum fuisse propriè, sed allegoricè pro Fundamento. Infert Amesius Tom. 3. fol. 96. Ergo etiam in his verbis: *Hoc est Corpus meum*, Tò Corpus accipitur pro Pane. Nego illatum, siquidem hoc est contra sensum Orientalis & Occidentalis Ecclesiae; nusquam enim in Sac. Scriptura corpus Christi sumitur pro ejus signo vel figura. Corpus, quod hic intelligitur, pro nobis

est datum; nunquid corpus tropicè acceptum pro nobis fuit datum? Instat Puritanus loc. cit. Cum Christus 1. Cor. 10. accipiat pro figura Christi v. 5. *Petra erat Christus*, quid prohibet, quin similis acceptio admittatur de corpore Christi? Respon. falsum esse, hic typicè solum, & non verè ac propriè Christum esse Petram. Non enim agit Apostolus de corporali petra seu saxea rupe deserti, quae typicè significabat Christum, sed de Spirituali petra, quae consequebatur Hebraeos, & spiritualiter ac typicè per rupem illam significabatur. Hæc verò Petra Spirituality per alteram significata non erat typus seu figura Christi, sed erat ipsemet verus Christus. Ita D. Chrysostomus Ambrosius, Oecumenius, Anselmus apud Tirinum in cit. textum. Urgent Sacramentarii. In Synodo Nicæna II. Act. 6. Gregorius Neocæsariensis Episcopus dicit, Eucharistiam esse Imaginem Christi. Respon. Sirmandum in notis advertere; Gregorium Neocæsariensem id recitasse ex sententia Iconoclastarum, ut sanè res est. Patres enim in illo Concilio non minus hanc hæresin, quam cæteras Iconomachorum damnarunt juxta hæc ipsorum verba: *Nullus aliquando turbarum Spiritus Sanctorum Apostolorum aut Illustrum Patrum nostrorum in crucientum Sacrificium nostrum, quod est in commemoratione Christi DEI nostri, dixit Imaginem corporis ejus*. Subditur deinde: *Non dixit, accipite & comedite Imaginem corporis mei, sed manducate carnem meam, corpus meum, quod per Sacerdotem offertur in Sacrificium*. Sententia Patrum aliquorum ipse Gregorius Episcopus ad stipulatus dixit: *Acceptum patiem benedixit, & gratias agens fregit, & dans dixit: Accipite & comedite in remissionem peccatorum: Hoc est corpus meum*. Similiter & calicem tradens dixit: *Hic est sanguis meus*. Deum concludens ait Gregorius: *Eucharistia panem non ut falsam imaginem naturalis carnis per Spiritum Sancti adventum significandum divinum corpus fieri voluit mediante Sacerdote*. Concedamus etiam nomen imaginis hic interferi, nihil inde infertur contra Catholicam nostram doctrinam. Nunquid Christus ipse DEI Filius etiam dicitur *Figura substantia ejus* Heb. 1. v. 3? an propterea Filius DEI naturalis ac verus esse desijt? Quare etiam si Patres interdum dicant in Eucharistia esse imaginem, figuram, & signum corporis Christi, non idcirco verum corpus Christi negant, quia nusquam affirmant solam meram & vacuam figuram, imaginem, signum adesse, quæ veritatem, seu ipsam corporis Christi præsentiam excludat, ut bene notat Becanus in Manuali Lib. 3. c. 6. n. 20. Ubi etiam à num. 31. ostendit, propriè dictum esse tum à Math. c. 26. v. 28. & Marco c. 14. v. 24. *Hic est sanguis meus novi Testamenti*, tum à S. Luc. c. 22. v. 20. & Paulo 1. Cor. 11. v. 25. *Hic calix novum Testamentum est in meo sanguine*; nam illi nomen Testamenti sumunt pro voluntate & promissione Testatoris: isti vero pro instrumento illius promissionis. Unde sensus Matthæi & Marci est: *hic est sanguis novi Testamenti*; id est, hic est sanguis, quo sancitur voluntas, pactum, & promissio DEI. Sensus autem Lucæ & Pauli est: *hic calix sanguinis mei est novum Testamentum*; id est: hoc Sacramentum Eucharistiae sub specie vini est authenticum instrumentum, quo applicatur nobis jus ad hæreditatem à DEO promissam. Ecce viam Tropistis Calvinianis ubi quæ obstructam ad rethnas suas & fraudulentas deceptiones. Videatur P. Simon Felix Præceptor meus

meus in Theologia venerandus in Lib. cont. Jacob Reihing Apollatam Disp. 6. de Transubstant.

XVIII. *Error secundus.* Christus in Eucharistia nec per actionem adductivam nec productivam præsens esse potest. Ita iidem Sacramentarii, e quibus Amelius tomo 3. fol. 131. distinctionem hanc vocat, *ineptissimum figmentum Scholasticorum.* Probant de actione productiva, quam supra §. X. asserimus. Tum quia esse Christi Sacramentale pendere à præsentia ejus naturali & quantitativa, quam in cælis habet; quomodo ergo actio ista ex se vim habere potest ad producendum Christi corpus, etiamsi alibi non existeret. Tum quia nulla actio pendere potest effectivè à suo termino; quod tamen fieret in proposito. Tum quia sic Christus, dum desinit in Sacramento, etiam in seipso substantiali quadam corruptione defineret, quod nec ipsi Pontificij volunt. Probant etiam de actione adductiva. Si per Transubstantiationem non producit verè Corpus Christi, tum terminus ad quem non est substantia vel Corpus, sed accidens vel præsentia Christi. Ergo respectu termini ad quem hoc ipso non est Transubstantiatio.

XIX. *Error iste ex ipsa veritate præsentiæ Corporis Christi clare rejicitur.* Si enim in Eucharistia Corpus Christi sub speciebus panis verè ac realiter præsens est, vel per productionem vel adductionem præsens esse debet; alias sub iisdem speciebus manebit panis, cum nihil adveniat, à quo ob impossibilitatem extrudatur; nec advenire aliquid possit nisi vel per productionem, vel per adductionem. Eidem adversantur SS. Patres; quomodo enim corpus Christi usque hodie in Eucharistia creatur, ex pane fit, efficitur &c. ut isti affirmant, si non vel producat, vel adducatur? certè ab orbe condito nulla unquam res corporalis demonstrari alieubi potuit, nisi vel per productionem ibidem fuerit. Amelius ignorantiam suam nimis ostendit, quando ait, *conversionis vel conservativæ vel adductivæ, qualem Pontificij Doctores asserunt, nullum unquam exemplum à condito orbe vel naturale vel supernaturale fuisse, neque esse posse.* Nam quidquid jam fecerit tempore antiquo DEUS, cur in novo Testamento, in quo memoriam fecit mirabilium suorum, & escam dedit inimentibus se. Psal. 110. v. 4. cur, inquam, talem conversionem per actionem sive productivam, sive adductivam facere nequeat? certe probationes adductæ nihil prius evincunt.

XX. *Respon. ad 1. distinguendo;* pendet ab illo intrinsecè & subiectivè, negatur: extrinsecè & efficienter, conceditur, quod proposito nostro nihil obstat; quia hæc eadem actio esse posset Deo etiamsi juxta hujus ordinationem corpus Christi nullo modo præsupponeretur; quod si esset, utique actio illa DEI non careret suo formali & intrinsecò termino. Ad 2. iterum distinguendo; nulla actio pendere potest à suo termino quoad primam productionem, conceditur: quoad reproductionem seu conservationem, negatur. Nam licet nulla res possit dare sibi primum esse, potest tamen, postquam semel producta est, & esse primum aliunde accepit, seipsam denuo novà actione per modum instrumenti supernaturalis quodammodo reproducere, ita ut terminus illius actionis formaliter sit eadem res novo quodam modo à seipsa dependens; quia eo ipso, quod jam supponatur esse, absurdum non est, à seipsa con-

servari, cum tamen antequam fiat, nullo modo supponatur esse, adeoque efficere seipsam nequeat. Non obstat D. Thomas 1. part. q. 104. art. 2. ad 2. ajens, non posse fieri, ut res aliqua seipsam conserveat; loquitur enim solum de causa principali conservante, quæ videlicet conservet per modum causæ propriæ ipsius rei, ut ex textu patet. Urgent Sectarij omne producens distinguatur à productò, ut videmus etiam in divinis ubi distinguitur Filius à Patre, Respon. concedendo de producente Principali: negando de instrumentali, quod licet idem sit cum productò materialiter, formaliter tamen per diversas actiones, à quibus dependet, sufficienter adhuc ab eodem distinguitur. In divina productione Filij nulla intervenit nec intervenire potest causa instrumentalis elevata à Principali, ideo nihil inde contra nos. Ad 3. quemadmodum corpus Christi, dum in Eucharistia incipit esse, non de novo producit, sed conservatur, ita etiam, dum in Sacramento esse definit, non simpliciter corrumpitur, cum alibi existens permaneat, sed solum substantiali conservatione non amplius hic conservatur, amissa substantiali dependentiâ, quam ratione consecrationis acquisivit. Quoad probationem, quod in conversione substantiali Actio esse nequeat adductiva, Bellarminus & alij, qui hanc sententiam tenent, haud difficultè eandem contra Amelium tuerentur, negando, ad Transubstantiationem necessariò requiri, ut per ipsam aliquid substantiali producat; etenim esse terminum, in quem fit conversio, non est per illam produci, sed esse rem, cujus adventu & præsentiâ res alia corrumpatur. Sufficit igitur, ut substantia convertatur in substantiam sive talis substantia producat de novo, sive non, ut fusè & eruditè novissime defendit Joannes de Dicastillo Disp. 4. cit. quem Amelius Gerhardus, Molinæus & cæteri Novopossunt videre & prius addiscere sententias scholasticas, quam eandem ineptè oppugnet.

CONTRouERS. LXXII.

DE SACRA COMMUNIONE Eucharistiæ.

Realem sacræ Eucharistiæ perceptionem vocamus hic Communionem, de qua celebris valde præsens est controversia, ac nescio, an quoad plebem ulla plausibilior, quæ à centum annis cum exorta Lutheri hæresi agitata & innumeris fere Scriptorum catholicorum libris discussa decisique fuit. Quia tamen Sectarij pro genio suo pertinaci non acquiescunt, sed alia ex alijs contra eam movent, nobis quoque hic omittenda non est visâ. Breviter igitur, ac validè illorum errores detegemus & rejiciemus.

PARS PRIOR.

DOCTRINÆ CATHOLICORUM.

I. **D**octrina prima. Christus Dominus realem Eucharistiæ perceptionem præcepit Fidelibus

delibus, atque adeo extat præceptum divinum communionis. Ita communiter Catholici Doctores contra nonnullos, qui apud Dianam P. 9. Tr. 6. Res. 46. negant, illum existere præceptum de Eucharistia sumenda. Pro doctrina nostra duo maximè loca afferuntur, è quibus innoscit nobis voluntas Dei, ex qua unice desumenda est probatio hujus præcepti. Primus locus est Joan. 6. v. 54. *Nisi manducaveritis carnem Filij hominis, & biberitis ejus sanguinem non habebitis vitam in vobis*; quæ verba Patres de Sacramentali communione communiter interpretantur, & adjuncta pœna perdendæ gratiæ satis arguit vim præcepti mortaliter obligantis. Alter est Luc. 22. v. 19. *Hoc facite in meam commemorationem*; ubi non solis Sacerdotibus præcipitur, ut consecrent & sumant, sed etiam Laicis, ut communicent, teste Apostolo 1. Cor. 11. v. 24. ubi agens de communione Laicorum hoc præceptum Christi adducit, quod proinde juxta diversa membra & actiones ad varios homines pro cuiusque conditione & statu refertur. Unde Tridentinum Sess. 13. c. 2. ad eadem verba Lucæ respiciens ait, *Christum in Eucharistia sumptione nos colere sui memoriam præcepisse, suamque annunciare mortem, donec ad judicandum venerit*. Neque dici potest à Cæterano hic 3. part. q. 80. art. 11. Christum non præcepisse Eucharistiæ sumptionem, sed tantum modum sumptionis, hoc est, si fumeremus, ut id in memoriam Christi faceremus. Nam contra est, quod Christus aliam suæ passionis commemorationem ibi non præceperit, quam ipsammet consecrationem & sumptionem; alioquin si plus præcepisset, teneremur ibi sub mortali inter communicandum actualem memoriam passionis habere, quod nemo docuit, teste Arriagâ Disp. 47. Sect. 1. Hinc tamen conijcitur, doctrinam nostram non esse de fide, quia verba etiam Joannis multi Patres & Doctores non de reali perceptione hujus Sacramenti, sed de Spirituali manducatione per fidem interpretantur, quos Ecclesiâ noluit damnare, sed liberam reliquit interpretandi potestatem; sic enim loquitur Tridentinum Sess. 21. cap. 1. *Neque ex sermone illo apud Joan. 6. rectè colligitur utriusque speciei communionem à Domino præceptam esse, utriusque juxta varias SS. Patrum & Doctorum interpretationes intelligatur*.

II. *Doctrina secunda*. Accidentales circumstantiæ communionis quoad Personas, Tempus, & modum communicandi Christum noluit determinare prævidens scilicet innumeras mutationes pro temporum ac locorum varietate faciendas, sed hanc determinationem Ecclesiæ reliquit, salva tamen essentia à se instituta. Sumitur ex 1. Corinth. 4. v. 1. ubi Apostolus ait: *sic nos existimet homo ut Ministros Christi & dispensatores mysteriorum DEI*, hoc est, divinæ doctrinæ simul & Sacramentorum. Quæ verba repetens, ipsque innitens Concilium Tridentinum Sess. 21. cap. 2. de Ecclesiæ potestate circa dispensationem Sacramenti Eucharistiæ sic loquitur: *Præterea, declarat, hanc potestatem in Ecclesiâ perpetuam fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione salvâ illorum substantiâ ea statueret vel mutaret, quæ suscipientium utilitati seu ipsorum Sacramentorum venerationi pro rerum, temporum, & locorum veritate magis expedire judicaret*. Id autem Apostolus non obscure innuisse videtur, cum ait: *sic nos existimet homo, ut Ministros Christi & Dispensatores mysteriorum DEI*. Atque ipsum quidem hanc potestatem usum esse, constat satis cum in multis alijs tum in hoc ipso Sacramento, cum or-

dinatio nonnullis circa ejus usum, cætera inquit, cum venero, disponam 1. Corinth. 11. v. 34. Quare agnoscens Sancta Mater Ecclesiâ hanc suam in administratione Sacramentorum auctoritatem &c. Et hinc tam in antiqua, quam in moderna Ecclesiâ fuit orta varietas communionis, ut in sequentibus declarabitur 1. quoad Personas. 2. quod Tempus. 3. quod Modum.

III. *Doctrina tertia*. Quantum ad Personas attinet, magna est diversitas antiquæ & præsentis consuetudinis. Nam olim etiam Infantibus dabatur Eucharistia, ut testantur PP. Dionysius Areopagita de cœlest. Hierarch. c. 7. Clemens Romanus Lib. 1. Constit. Apostolic. c. 2. Cyprianus Serm. 5. de lapsis, ubi affirmat, hostiam infantibus (id ipsum de morituris nonnullis tradunt alij) non tradi solitam, quam difficulter deglutivissent, sed tantum speciem vini, quam instar lactis fugebant. Faretur & Tridentinum Sess. 21. c. 4. illam antiquæ Ecclesiæ consuetudinem communicandi parvulos; quia verò experientia docuit, in hac parvulorum communionem plurimas irreverentias Christo illatas per vomitum vel sputa, & ideo Ecclesiâ majorem honoris Christi, quam parvulorum utilitatis rationem habendam existimans prædictam infantium communionem abrogavit; quod consuetudine potius compertum, quam lege; licet enim Concilium Lateranense relatum c. 12. de Pœn. & Remiss. jubet omnes semel in anno communicare, quamprimum ad annos discretionis devenierint, tamen non excludit Infantes à licentia, sed tantum à præcepto communicandi, & Tridentinum c. 4. cit. solum docet, parvulos usu rationis carentes nullâ necessitate obligatos ad Sacra Eucharistiæ communionem. Unde non sequitur, illis interdictam esse communionem, & communis sententia Theologorum agnoscit, eosdem capaces validæ & fructuosæ communionis, sed universalis consuetudo prohibet ob periculum, ut diximus, irreverentiæ, quod Sacramento huic paulatim magis incumbat. Olim quoque Ecclesiâ quibusdam adultis graviorum peccatorum reis scilicet: Apostatis & excommunicatis communionem in perpetuum inhibuit etiam post poenitentiam; & in articulo mortis, ut constat ex Concilio Eliberitano can. 1. 2. & 3. qui rigor hodie communi usu mitigatus est, ut quibuscunque peccatoribus poenitentibus saltem in articulo mortis præbeatur Eucharistia; Clericis etiam olim in pœnam gravis delicti dabatur Laica communio sub una specie subtrahendo Clericalem, quæ sub utraque specie dabatur; cujus communionis Laicæ frequens est mentio in decretis Pontificum & Concil. apud Bellarmin. Lib. 4. de Eucharistia c. 24. qui videri potest.

IV. *Doctrina quarta*. Circa tempus communionis varia quoque fuit dispositio Ecclesiæ. Explicatur. In primitiva Ecclesiâ omnes Fideles quotidie communicabant, ut indicatur Actor. 2. v. 42. *Erant perseverantes unanimiter in doctrina Apostolorum & communicatione fractionis panis*, hoc est, Eucharistiæ, ut Syrus vertit, & ex hæreticis etiâ Tremelius, Chemnitius, Osiander, estque communis expositio Patrum; quamvis id non factum fuisse ex præcepto Apostolorum, sed spontanea Fidelium devotione, credibilis sit. Afferitur quidem ex Canonibus Apostolorum capitulū 62. dist. 1. de consecrat. ubi jubentur puniri, qui non percipiunt communionem, sed id vitiosè versum est ex græco textu, qui habet: qui non permanent us-

O o o

que ad

que ad communionem Sacerdotis, id est, ad finem Missæ. Et cap. 59. ead. Dist. de consecrat ex Epistol. Anicleti Papæ sumptum: *per actum consecratione communicant*, intelligi debet de solis Clericis sacro ministrantibus, ut ex antecedenti patet. Paulatim verò tepesciente fervore, & Fidelium numero crescente Fabianus Papa relatus à Gratiano in cap. 16. etiam si non frequentius, de consecrat. Dist. 2. circa annum Christianum 250. statuit, *ter in anno suscipi debere Eucharistiam, nempe in Natali Domini, in Paschate, & in Pentecoste*. Cum autem refraxisset Charitas multorum, & hæc trina communio multis difficilis videretur, tandem Innocentius III. in cap. utriusque sexus de penit. & remiss. ob causas ibidem enarratas decrevit, *semel in anno scil. Paschatis tempore Eucharistiam sumendam esse*. Quod postea confirmavit Concilium Tridentinum Sess. 13. can. 9. Interim optans & cupiens Fideles suaviter induci ad frequentiore communionem. Nam Sess. 13. cit. cap. 8. ait, *paterno affectu monet sacra Synodus, hortatur, urget, & obsecrat per viscera misericordie DEI nostri, ut omnes & singuli, qui Christiano nomine censentur, panem illum Super substantialem frequenter suscipere possint*. Et Sess. 22. cap. 6. optaret sacra Synodus, *ut in singulis missis Fideles astantes non solum spirituali affectu, verum etiam Sacramentali Eucharistia perceptione communicarent, quod ad eos Sanctissimi huius Sacramenti fructus uberiores pervenirent*. In qua tamen Communionis frequentia prudens moderatio servanda est. Universali etiam consuetudine Ecclesiæ receptum est, ut Laicis non liceat uno die sæpius quàm semel communicare etiam die Nativitatis, ubi Sacerdotes ter celebrantes ter communicant.

V. *Doctrina quinta*. Quoad modum communicandi. Christus liberum etiam reliquit Ecclesiæ extra Sacrificium Missæ sub unius aut alterius etiam speciei communionem concedere. Hæc doctrina desumitur ex praxi Ecclesiæ, quæ pro temporum varietate varia fuit. Nam in primis ipse Christus Luc. 24. v. 30. duobus discipulis euntibus in Emmaus unam tantum speciem panis præbuit; Christum autem hic consecrasse tradunt Augustinus, Chrysostomus, Theophylactus, Beda & alij Patres & Doctores apud Tironum & Commentatores huius loci. Utcunque etiam explicatio illius textus se habeat, saltem Patres illi censuerunt, unam speciem non esse prohibitam jure divino, secus ac Sectarij docent. Deinde in primitiva Ecclesia frequens fuit unius speciei perceptio. Eam ex usu ipsorum Apostolorum asserit Lucas Actor. 2. cit. v. 42. *Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum & communicatione fractionis panis*. Item c. 20. v. 7. *una autem Sabbathi cum convenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis*. Utroque loco agi de pane eucharistico etiam Adversarij non pauci admittunt, quos inter ipse Lutherus, Kemnitius, Calvinus, Beza &c. neutro autem loco fit mentio calicis. De infantibus olim sub sola specie vini communicatis diximus supra doct. 2. Et pro egrotantibus unica species aservabatur; unde in Orientis & Occidentis Ecclesijs pastophoria & tabernacula eidem aservandæ fuerunt fabricata, qualia per Germaniam in omnibus fere templis reperiuntur tam antiqua, quàm ipsa Christiana Religio est. Tempore quoque persecutionis unica species domum deferenda singulis dabatur, ut in necessitate ultimum viaticum in promptu haberent, uti constat ex Concilio An-

tisiodorensi can. 36. & 39. Navigantes etiam sicum habebant unam speciem pro subitis periculis naufragantium. Et Eremitæ in solitudine habitantes, ac raro in urbem venientes unam speciem in suis cellulis pro sacra communionem habebant, sicuti ex D. Basilio probat Baronius in notis Martyrologij 15. Augusti. Hactenus ergo libera fuit utriusque speciei communio. Petrus Molinæus fol. 1117. contra ejusmodi instantias asserit Concilium Laodicense can. 14. prohibens, ne Eucharistia in locos distantes vel mittatur, vel portari concedatur. Ad infirmitatem vel nequitiam hujus Calvinistæ detegendam adverte ex Baronio A. C. 373. n. 49. apud primos Christianos fuisse solitos Episcopos benedicere panes à Sacerdotibus & populo oblatos & fermentatos, ac certis diebus mittere ad parochianos in signum unionis in fide & charitate inter ipsos & Episcopum. Unde fermentum Eulogiæ dicebantur panes illi. Contra has igitur eulogias agit canon, nolens deinceps illas dividi, eod quod propter eas, utut alias laudabiles, sacra Paschalis Eucharistia communio negligeretur. Videatur Forer in Pap. antiq. L. 7. fol. 441.

VI. Porro circa annum Domini 492. à Gelasio Papa Romanis aliquamdiu præcepta fuit utriusque speciei communicatio ad dignoscendos hæreticos Manichæos, qui inter Catholicos cum magna fidei pernicie latebant, & una cum illis communicabant, sed tantum sub una specie; quia vinum tanquam creaturam diabolicam, & fel draconis abominabantur, & sic deprehendi poterant, si nollent utramque speciem sumere. Sublatis autem Manichæis rursus introducta libertas unius vel utriusque speciei pro libitu, Imò Gelasius mandatum suum non ad omnes omnino casus extendit. Tandem in Concilio Constantiensi ante annos 238. sub Martino V. Laicis & Clericis non sacrificantibus interdicta est utriusque speciei communio, quod decretum approbavit & confirmavit Concilium Sess. 21. can. 2. his verbis: *Siquis dixerit, Sanctam Ecclesiam Catholicam non iusti causis & rationibus adductam fuisse, ut Laicos atque etiam Clericos non sacrificantes sub panis tantummodo specie communicaret, atque in eo errasse, anathema sit*. Causæ autem potissimum hæc tres fuerunt. 1. multiplex irreverentia, quæ Christo in dispensatione Calicis per effusionem & conculcationem inferebatur, nec commode caveri poterat, ut apparet apud hæreticos in calicis distributione. 2. Inopia vini in multis regionibus præsertim septemtrionalibus & Indicis, ubi pro tanta multitudine fidelium toties communicantium satis vini haberi non potest. 3. Errores hæreticorum paulatim irrepentes, dum non pauci existimarent, in una specie non esse totum Christum, vel utriusque speciei sumptionem à Christo fuisse præceptam; ad quos errores tollendos, veræque Fidei professionem publice edendam iussit Ecclesia unicam communicantes specie esse cōtentos. Dixi in doctrina extra sacrificium. Nam Sacerdotes, sacrificantes sub mortali tenentur utramque speciem consecrare & sumere, idque ex divino præcepto Christi; quia ad essentiam huius sacrificij pertinet utraque species, ut infra constabit. Laici verò (quibus in hac re æquiparantur Clerici & ipsi Sacerdotes extra missam communicantes, ut in coena Domini vel in articulo mortis) nullo DEI præcepto obligantur ad utramque speciem, nec etiam Ecclesiastico, sed ad unam solummodo speciem panis, ut diximus.

VII. *Doctrina sexta.* Non pugnat cum mandato Christi communio sub una specie. Hanc doctrinam inter articulos Fidei numerat Tridentinum Sess. 21. c. 1. his verbis: *Sancta Synodus à Spiritu Sancto, qui est Spiritus Sapientia & intellectus, Spiritus consilij & pietatis, edocita, atque ipsius Ecclesie iudicium & consuetudinem secuta declarat ac docet, nullo divino præcepto Laicos & Clericos non conscientibus obligari ad Eucharistia Sacramentum sub utraque specie, neque ullo pacto salvâ fide dubitari posse, quin illis alterius speciei communicatio ad salutem sufficiat.* Et can. 1. *Siquis dixerit, ex Dei præcepto vel necessitate salutis omnes & singulos Christi fideles utramque speciem Sanctissimi Eucharistia Sacramenti sumere debere, anathema sit.* Probant & confirmant hanc posteriorem doctrinam omnia, quæ pro prioribus attulimus, & utraque pluribus stabilit Bellarm. Lib. 2. de Eucharist. à cap. 2. Et certe Manichæorum communionem sub una specie Epiphanius, Augustinus, alique Patres nunquam improbarunt aut damnarunt, quod tamen, si contra præceptum divinum fuisset, facere eos oportebat, qui cæteros eorum errores tam acriter perstrinxerunt. Quamvis autem communio sub una specie sufficiat, & sub una specie panis de facto non sacrificantibus ab Ecclesia præcepta sit, nihilominus poterit Papa, si iudicaverit expedire vel toti Ecclesie vel certis Nationibus, vel particularibus Personis utriusque speciei usum denuo permittere, sicut Clemens VI. circa annum 1347. Regibus Franciæ de Sede Apostolica optime meritis concessit privilegium, quoriscunque vellent, sub utraque specie communicandi, quo tamen uti non solent, nisi bis in vita, scilicet in die coronationis, & in articulo mortis, ut refert Jacobus Gualtierius in sua chronologia fol. 699. Videantur DD. à Walenburg à fol. 316. ubi ostendunt, communionem sub una specie non esse justam causam separationis Protestantium ab Ecclesia Catholica.

VIII. *Doctrina septima.* Effectus dignæ communionis est magnus & multiplex. Primo confert augmentum gratiæ præexistentis; hoc enim indicant verba illa Joan. 6. v. 58. *qui manducat me, & ipse vivet propter me.* Et rursus vers 55. *qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.* Cum autem nemo vivat propter cibum, accipiendo per illum vivere, sed solum nutriri jam suppositâ vitâ, aperte hinc sequitur, prædictis verbis non inceptionem vitæ spiritualis, sed vitæ hujus jam ceptæ augmentum significari, ac proinde dari in Eucharistia augmentum gratiæ; & quia Eucharistia est omnium dignissimum Sacramentum, ideo verosimile apparet, unicâ communionem plus gratiæ acquiri, quàm longâ laboriosa & periculosa peregrinatione. Secundo præbet jus ad actuale gratiam opportuno tempore conferendam pro vitandis peccatis, superandis tentationibus, & gratia conservanda, atque idcirco sub speciebus panis & vini institutum fuit. Nam sicut eibus & potus non sumitur ad vitam primò & per se consequendam, sed conservandam ac roborandam, ita hoc Sacramentum non est institutum ad primò conferendam gratiam justificationis (sicut baptisumus & poenitentia) sed ad iustitiam præhabitam conservandam & augendam, ut diximus. Tertiò, subinde tamen Eucharistia per accedens primam gratiam confert; nimirum si quis ignarus peccati mortalis de omnibus suis peccatis saltem attri-

tus bonâ fide communicet; si autem in ipso actu communionis desit attritio, differtur effectus justificationis, donec superveniat attritio. Ita cum pluribus Theologis Arriaga de Sacramentis in communi Disp. 16. Sect. 1. Probatur ex Tridentino, quod Sess. 13. can. 5. contra hæreticos definit, *præceptum Eucharistia effectum non esse remissionem peccatorum.* Ergo tacite innuit, remissionem peccatorum (mortalium) esse quidem effectum illius Sacramenti, non ramen primarium. Confirmatur. Christus per Sacramenta voluit nobis faciliorem reddere salutem. Ergo cum perdifficile sit, pertingere ad contritionem, & sæpe hominem fallat persuasio, congruum videtur, ita instituta esse Sacramenta, ut quando quis prudenter reputat, se fecisse, quod est in se, licet non habeat perfectam contritionem, defectus iste per Sacramenta suppleatur, & prima gratia, quâ salutem obtineat, per illa producat. Unde præcipuum ruit Adversariorum fundamentum, quod nullus effectus tribuendus sit Sacramentis, quâ non colligatur ex institutione eorum, aut à Concilijs, & Patribus tradatur. Quarto. In corpore Communicantis Eucharistia semper minuit formam peccati, hoc est, naturalem inclinationem appetitus sensitivi ad objecta per se mala, non quidem intrinsecè imprimendo aliquam qualitatē coercitivam concupiscentiæ, sed extrinsecè partim removendo tentationes, & occasiones peccandi, partim subministrando auxilia gratiæ ad remittendum. Quintò. Ex reali contactu & ingressu Corporis Christi in corpus communicantis oritur quasi conjugalis amicitia inter Christum & animam, & jus ad resurrectionem, ut testantur SS. Patres, e quibus Laurentius Justinianus de triumphali Christi agone ait, *pro amoris pignore, proque federe maritali corporis & sanguinis sui Sacramenta concessit, ut non solum in spiritu, verum etiam duo essent in carne una &c.*

IX. Restat questio, utrum utraque species in hoc Sacramento majorem gratiam conferat, quàm una sola; quæ quidem questio ad forum Scholasticum spectat, quia tamè Sectarij magni nobis *prophetae* furrique crimen intentant ex subtrahendo calice Laicis, nec violari tantum præcepti divini, sed spolijs reos faciunt catholicos privando Communicantes majore illa gratiâ & utilitate ex utraque quàm una specie, idcirco illam hic non omittendam censeo, ut inde etiam inanis hæreticorum querela manifesta fiat. Affirmant igitur ex utraque parte plus gratiæ conferri Valquez in 3. parti. Disp. 215. cap. 2. Gaspar Hurtadus de Eucharistia Disp. 10. Difficult. 6. Cardin. Lugo. Disp. 12. n. 68. & nonnulli alij. Moventur. Tum auctoritate Clementis VI. Papæ, qui, ut supra indicavimus, Regi Galliæ permisit communionem sub utraque specie ob gratiæ augmentum. Tum ex communi sensu Patrum Tridentini Concilij in hanc sententiam propensorum, ut ex Franc. Blanc. refert Lugo loc. cit. n. 69. Tum quia Sacramenta operantur, ut significant, utpote habentia causalitatem ex significatione Atqui species panis & vini habent diversas significationes. Ergo &c. Tum quia calix aliàs raro aut nunquam conferet gratiam. Negant D. Thomas 3. parti. Q. 80. art. 12. ad 3. Et opusculo 58. c. 29. Richardus, Cajetanus, uterque Scotus, Rossensis, Salmeron, Sylvius, Abulenſis, Toletus, Catharinus, Palladius, Suarez Disp. 63. c. 6. Bellarminus

larminus Lib. 4. c. 23. & post alios multos Mart. Esparza Quæst. 69. quorum sententiam probabiliorē censemus. Itaque sit.

X. *Doctrina ostēda.* Utraque species in hoc Sacramento non confert maiorem gratiam, quam una sola. Hic planē communis semper fuit in Ecclesia sensus. Probatur 1. ex Tridentino, quod Sess. 21. cap. 3. sic loquitur: *Estendum est, etiam sub alterutra tantum specie totum atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi, ac propterea, quod ad fructum attingit, nullā gratiā necessariā ad salutem eos defraudari, qui unam solam speciem accipiunt.* In quibus verbis licet Concilium primariō inferat, & definiat, necessariam gratiam ad salutem non minus per unam, quam per utrāque speciem haberi, adeoque hanc gratiā non defraudari Laicos sub una tantum specie communicantes, attamen simul etiam haud obscurē advertitur inferre atq; innuere, totum gratiæ augmentum in hoc Sacramento conferibile haberi per unicam speciem æquē ac per utrāque. Nam ratio, quam Tridentinum affert pro priore illa illatione, stat quoque pro hac posteriore; est quippe ista non alia, ut ex verbis allatis constat, quam realis Christi præsēntia, quæ unica est mensura omnis gratiæ per hoc Sacramentum conferendæ, & non minus sub una, quam sub utrāque specie continetur, ut bene observat Arriaga Disp. 42. à num. 9. Probatur 2. ex Concilio Moguntino sub Sebastiano can. 32. asserente, morem communicandi sub una specie esse ad salutem æquē utilem & efficacem, atque sub utrāque. Et licet Concilium hoc nec generale sit nec à Papa approbatum, magnum tamen pondus addit nostræ doctrinæ, maxime cum Patres illi dicant, à nullo Fidelium ea de re dubitari posse. Probatur 3. Quia per unicam speciem æquē significatur nutritio spiritalis, ac per utrāque; quippe differt cibus & potus iste spiritalis multum à cibo & potu corporali, & nec activitatem, nec effectus habent specie distinctos, siquidem sitis & fames spiritalis non distinguuntur realiter inter se, ut bene advertit Esparza. Ergo non plus gratiæ operatur utrāque quam una species.

XI. Respon. ad 1. probationem Adversariorum. Papam clementem nihil definire, sed solum dare licentiam: motuum autem illud concessionis non ex decisione, sed ex privata opinione esse desumptum. Addo Pontificem ibi locutum fuisse solum de augmento maiore ex opere operantis ob maiorem, quam Rex habuit devotionem in utrāque specie sumenda. Ad 2. bene ostendi ab Arriaga num. 9. cit. hanc relationem & à veritate & à mente Card. Lugo esse alienam, & per errorem Amanuensis Lugonis in huius scripta irrepisse. Ad 3. cum Esparza distinguendo; operantur sicut significant quoad rem significatam conceditur: quoad modum significandi, negatur. Ex dictis autem constat, cibum & potum Sacramentalem significare eundem realiter effectum cum sola diversitate ex modo significandi. Ad 4. totam gratiam Sacramentalem conferri per se non solum ante sumptionem calicis, sed etiam antequam absoluat rota sumptio specierum panis; siquidem gratia confertur, cum primum sumitur & in stomachum traiecitur minimum specierum pars: nec tamen suo destituitur effectu & fructu calix, quia utrāque species & utriusque speciei partes constituunt unum simpli-

citer Sacramentum atque convivium spirituale moraliter unum, cum sumptio est moraliter continua, ut recte citati Authores, qui pluribus hanc nostram doctrinam tuerentur.

PARS POSTERIOR.

ERRORES HAERETICORUM.

XII. *Primus error.* est Hussitarum in Bohemia putantium, infantibus quoque debeturi Sacram communionem propter verba Christi Joan. 6. v. 54. *nisi manducaveritis carnem filij hominis & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, quod teste Bellarmino Lib. 4. de Euch. 24. universim ad omnes Fideles sine exceptione, consequenter etiam ad infantes extenderunt, rati, se invenisse locum contra usum & doctrinam Romanæ Ecclesiæ Verum hoc mandatum ad infantes non spectare, jam diximus controversia de Bapt. 68. §. 16. Et clarum est ex illis verbis: *non habebitis vitam in vobis*, ubi verbum habere non significat primam acquisitionem gratiæ per Baptismum acquirendæ, sed conservationem acquisitæ, ut sensus sit, nisi communicetis, non diu retinebitis gratiam, nec poteritis resistere tentationibus sine auxilio gratiæ per communionem conferendæ, sicut vita corporalis sine cibo & potu diu retineri non potest; ubi enim nullum est periculum gratiæ per peccatum amittendæ, ibi non est communio. Sed apud Infantes nullum est periculum gratiæ per peccatum amittendæ, cum ob defectum rationis peccare non possint. Ergo illis non est necessaria communio; Sicut corpus gloriosum & in corruptibile non eget cibo & potu, quia mori non potest Apoc. 7. v. 16. *non esuriunt, neque sitient amplius &c.*

XIII. *Error secundus.* Omnibus etiam Laicis ex divino præcepto Christi necessaria est utriusque speciei communio. Adscribitur iste error primus Petro Dresdensi & Jacobello Misnensi, quorum ille ex pædrotibus Germano repente Theologus hunc Pragæ concionatorem in suas traxit partes. Isti duo primum ex illo Joan. 6. v. 54. *nisi manducaveritis carnem filij hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, communionem sub utrāque specie ad salutem necessariam esse docuerunt, & persuadere coperunt. Hæc nova doctrina ab Hussitis in Bohemia avidè arrepta in tam pertinacem ac funestam statim hæresin excrevit, ut mox ab Ecclesia severissimum remedium opponi debuisset, & in concilio Constantiensi & Basiliensi damnata fuerit. Sic abjectam istam hæresin revocavit Martinus Lutherus Apostata & ex Bohemia in Saxoniam traduxit, quæ simili repente plausu insanæ plebis excepta inde pari volocitate cum reliquis ejusdem hæresibus in diversas Germaniæ partes se penetravit, ubi etiamnum insanè amatur & retinetur.

XIV. Congerunt plura argumenta Molinaeus à fol. 1173. Hanneken in Irenico à fol. 124. Amelius Tom. 3. à fol. 148. Gerhardus L. 2. Part. 2. à fol. 1046. Et præter alios Novatores Jacob. Reihing apud Simonem Felicem priore contr. §. XVII. citatum in lib. contra Apostatam istum Disp. 7. Porciæ ex Scri-

ex Scriptura, Patribus, & ratione sunt ista. 1. Joan. 6. cit: *nisi carnem filij hominis &c.* Ergo si hic agitur de Sacramento Eucharistiæ, ut volunt Papistæ, ad conservandam vitam Spiritualem animæ necessaria est illis utriusque speciei sumptio. 2. ex verbis Christi Matth. 26. v. 28. *Bibite ex hoc omnes.* 3. Lucæ 22. v. 20. *hic est calix novum testamentum;* Unde sic argumentantur Testamentum Christi est immutabile, & ita servari debet ad litteram, sicuti sancitum est, teste Paulo Apostolo ad Galat. 3. v. 15. *tamen hominis confirmatum testamentum nemo spernit.* Sed calix est testamentum juxta cit. verba Lucæ. Ergo est immutabilis, & ita sumendus, sicut ipse instituit. Instituit autem, ut una cum pane omnes fumerent calicem. Ergo ab omnibus sumendus est. 4. Lucæ 22. c. 19. *Hoc facite in meam Commemorationem;* unde sic argumentantur. Faciendum est in omni commemoratione cœnæ, quod in prima cœnâ factum. Sed tum in utraque specie omnes communicabant. Ergo &c. 5. 1. Corinth. 11. v. 23. *Ego autem accepi à Domino;* unde Prædicantes sic ratiocinantur: Paulus nihil tradidit Corinthiis; quod non accepit à Domino. Sed tradidit Corinthiis, utramque speciem ab omnibus Communicantibus esse sumendam. Ergo &c. 6. Christus instituit cœnam sub duplici specie. Ergo sub duplici sumenda est; alioqui tantum rit pars illius. 7. Gelasius Papa, relatus c. 12. Dist. 2. de consecratione ait: *comperimus, quod quidam sumpti tantum Corporis sacri portione à Calice sacri cruoris se abstineant, qui procul dubio quoniam nescio quâ superstitione docentur obstringi; aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur; quia divisio unius ejusdemque mysterij sine grandi sacri legio non potest provenire.* 8. Leo Papa serm. 4. Quadrag. de Manichæis ita scribit: *ore indigno Christi corpus accipiunt; sanguinem autem redemptionis nostræ haurire omnino declinant.* 6. Cyprianus in sermone de cœna Domini: *Lex, inquit, ejus sanguinis prohibet, Evangelium præcipit, ut bibatur.* 10. Chrysostomus hom. 18. in 2. Corinth. hæc habet: *Est autem, ubi nihil differt Sacerdos à subdito, ut quando fruentum est horrendis mysterijs, similiter enim omnes, ut illa percipiamus, digni habemur. Nam sicut in lege partem quidem Sacerdos comedeat, partem autem populus, & non licebat populo participem esse eorum, quorum particeps erat Sacerdos, sed non sic, verum omnium unum corpus proponitur, & unum poculum.* 11. Concilium Claremontanum an. 1095. præfente Urbano II. Papa in Gallia celebratum can. 28. ait. *Ne quis vivat de aliari, nisi corpus & sanguinem separatim sumat.* 12. Omnes Hebræi 1. Corinth. 10. v. 4. in deserto biberunt aquam de Petra. Ergo etiam omnes Christiani debent bibere de sanguine Christi; quia aqua illa fuit figura hujus sanguinis. 13. Res Sacramenti sunt à Deo determinatæ, ut non liceat quidquam in eis mutare, multò minus omittere. At verò ad res Sacramenti Eucharistici pertinet. eriam vinum. Ergo nulli licet, in Eucharistia vini distributionem omittere. 14. Illud Sacramentaliter sub specie panis accipimus, quod vi verborum Christi est Sacramentaliter præfens panis, & vice versâ. At corpus Christi non sanguis est Sacramentaliter panis præfens, quia vi verborum non est in specie panis, nisi corpus. Ergo corpus Christi, & non sanguinem sub specie panis Sacramentaliter accipimus. 15. Consecratio Sacerdoti sub utraque specie est præcepta. Ergo

etiam administratio Sacramenti sub utraque specie facienda est Laicis.

XV. Res est admiratione digna, hæreticos adeo ferventer urgere hoc unicum præceptum Christi sumendi calicem. Tum quod eorum Seductor & primipilus Lutherus passim agnoscat, non esse præceptam singulis utramque speciem, & attestetur, se Romanæ Ecclesiæ in alterutra solùm accipienda nolle obsequi. Nam de Captivit. Babyt. c. de Eucharist. ait: *non hoc ago, ut irripatur utraque species, quasi necessitate præcepti ad hoc cogamur.* Et Epist. ad Bohemos: *quoniam pulchrum quidem esset, utraque specie in Eucharistia uti: & Christus hac in re nihil tanquam necessarium præcepit, præstaret tamen pacem & unitatem, quam Christus utique præcepit, Sectarij potius, quam de speciebus contendere.* Nihilominus Tom. 7. Wittenb. fol. 367. pag. 2. de formula Missæ profertur, se hac in re nolle ab Ecclesiæ Concilio obstringi; & si hoc permetteret utramque speciem, tunc minime omnium, inquit, nos vellemus utraque specie potiri; imò in respectum tam Concilij quam statuti tum primum vellemus aut alterutrâ tantum, aut nequaquam utraque potiri. Tum quod alioquin Sectarij universim negent, præcepta DEI observari posse aut debere, rati solam fidem sufficere. An Germanos sitis adeo urget? ut quidam Poeta cecinit: *Da Calicem Calicem sitiens Germania clamat.* Sed insigniter à DEO puniti fuerunt sitibundi isti hæretici. Nam qui unicâ specie Sacramenti contenti esse noluerunt, jam in utraque specie nec micam Corporis, nec guttam sanguinis Christi percipiunt, quia non habent legitimos Sacerdotes potestate consecrandi præditos, & accidit illis, quod cani æfopico per pontem transeunti, qui frustum carnis ore tenens majori umbrâ carnis in aqua rivi conspectâ hujus captandæ gratiâ suum frustum dimisit, & simul umbram perdidit. Ita inquam Lutherani dum pertinaciter calicem inclamant, Christum à se propulsant; nec enim quisquam Christum se habere aut retinere arbitretur, qui ejus corporis particeps non est, id est, Ecclesiæ, cujus unitatem in Sacramento panis commendat Apostolus 1. Cor. 10. v. 17. *ajens, unus panis, unum corpus multi sumus.* Argumenta etiam nihil prorsus evincunt.

XVI. Respon. ad 1. ex Joan. 6. In hoc textu particulam Et sumi copulativè hoc sensu: *nisi simul manducaveritis & biberitis.* Ita communissima interpretatio, quâ plenissime satisfit huic præcepto per sumptionem unius speciei, cum in unica specie simul corpus manducetur, & sanguis bibatur; non enim dixit Christus, nisi manducaveritis meam carnem sub specie panis, & biberitis meum sanguinem sub specie vini, sed nisi utrumque sumperitis, quod fit in unica specie. Nam quandoque sumitur caro sive instar cibi deglutiendo, sive instar potûs bibendo (sicuti ægrotis deglutire non valentibus particula hostiæ in vino præberi solita) verè manducatur caro Christi, & si sumatur sanguis instar cibi v.g. cochleari, nihilominus verè bibitur; quia ad rationem manducationis sufficit qualiscunque modus sumendi cibum, & ad portionem qualiscunque sumptio potûs, cujus exemplum habemus in psal. 68. v. 22. ubi David de Christo prophetavit: *dederunt in escam meam fel, quod tamen per modum potûs sumpsit.* Matthæi 27. v. 84. *Unus militum spongiam implevit aceto, & imposuit arundini, & dedit ei bibere, cui*

tamen aceto fel mixtum erat, & sic unâ comedit fel; ita sanguis Christi hostiæ mixtus rectè dicitur in ea bibi. Aliæ hujus ipsius textûs interpretationes videri possunt apud Maldonatum, Cornelium à Lapide, Tannerum Tom. 4. Disp. 5. Q. 8. à num. 158. & alios, è quibus interpretationibus nullam Adversarij favere, iidem AA. ostendunt. Ad 2. ex Matth. 26. Nomine omnium tantum intellectos fuisse Apostolos, qui erant præsentes; cum enim Christus panem in varias partes divisisset, & singulis Apostolis singulas dedisset, calix autem eo modo dividi non posset, uni ex Apostolis integrum porrexit cum hac cautione, ut non putaret, totum sibi esse ebibendum, sed aliquid solummodo inde degustandum, ac deinde reliquis ordine porrigendum. Quare verba illa: bibite ex eo omnes, idem valent, quod ista apud S. Lucam 22. v. 7. accipite, & dividite inter vos, id est, unus non exhauriat, sed singuli aliquid bibant. Quod & factum est, ut testatur Marcus c. 14. v. 23. & biberunt ex eo omnes, illi scilicet quibus à Christo dictum erat, bibite ex eo omnes. Ad 3. ex Luca. Hujus testamenti rationem non consistere in sumptione illius calicis, sed in oculari propositione significante pactum DEI cum hominibus initum, nempe quod propter passionem & sanguinem Christi velit nobis peccata remittere, vitamque æternam concedere. Alluditur enim hoc verbo testamenti ad ritum veteris Testamenti victimarum sanguine confirmati Exod. 24. v. 8. ubi Moyses sanguine aspersit populum dicens: hic est sanguis fœderis, quod pepigit vobiscum Dominus. Quemadmodum igitur vis antiqui testamenti per sanguinem confirmandi non consistebat in sumptione, sed in aspersione sacri sanguinis, ita confirmatio novi Testamenti facta est non bibendo Christi sanguinem, sed spiritualiter aspergendo per fidem. Ad 4. Si Major universaliter de omni actione & circumstantia ac modo, quæ in cœnæ institutione reperiuntur, intelligatur, eam esse manifestè falsam; alioquin oporteret semper cœnam assidendo, post lotionem pedum, in fracto & azymo pane &c. sumere. Est igitur mandatum Christi circa formale, non circa quodvis materiale; illud autem est participatio Corporis & sanguinis Christi Sacramentalis; unde evanescunt omnia, quæ hic alij Novatores comminiscantur.

XVII. Ad 5. Minorem illam gratis sine ulla probatione subsumi depræcepto absoluto; nusquam enim Apostolus eam tradidit; imò vers. 27. alternativam sumptionem haud obscurè insinuavit. Solum ergo præceptum conditionatum concedi potest, hoc est; si quando biberitis, hoc facietis in memoriam Christi patientis. Ad 6. Si propriè & secundum Evangelium loqui velimus, cœna Domini non constat nisi ex una specie. Nam Matth. 26. v. 26. cenantibus illis accepit JESUS panem. Similiter inquit Lucas 22. v. 20. & calicem, postquam cenavit. Et 1. Cor. 11. v. 25. Similiter & calicem postquam cenavit. Itaque in cœna non dedit nisi Eucharistiam sub specie panis, quæ propriè respondet cœnæ Judaicæ, & agno paschali: post cœnam verò dedit calicem. Unde Cyprian. serm. 5. de lapsu dicit, calicem offerri solere presentibus post solemnia expleta. Deinde etiam si cœna Domini utraque specie constaret, tamen quia quælibet species continet rem utriusque speciei, tam integra cœna ex una, quam ex duabus esset; sola enim differentia esset in vasis, quibus inferuntur cibi,

Videri potest Bellarm. Lib. 4. cap. 27. Ad 7. Gelasium Papam tantum locutum fuisse de Sacerdotibus celebrantibus, ut constat ex titulo illi canonis præfixo, qui ita se habet: Corpus Christi sine ejus sanguine Sacerdos non debet accipere; quia talis separatio sine Sacrilegio fieri non potest. Sunt etiam, qui putent, illum loqui solum de Manichæis, qui ex superstitione se abstinere à sacro Calice. Videri potest Becanus in Manuali lib. 1. cap. 9. conclus. 5. qui bene advertit, sub Gelasio adhuc remansisse quosdam Manichæos vinum ex abominabili opinione averfantes, quos idcirco Leo ejus antecessor ante 30. annos persecutus fuit, sed omnino ejicere non potuit. Unde Ad 8. Leonem Papam non damnare communionem sub una specie in Catholicis, qui eam legitime tunc usurpabant, sed in Manichæis, qui ex sacrilega superstitione à Calice abstinerebant, tum quod putarent, vinum esse fel draconis, tum quod negarent, Christum esse verè mortuum, & verum sanguinem effudisse. Ad 9. D. Cyprianum, ut probaret præceptum bibendi calicem, citasse illud Joan. 6. nisi biberitis &c. Hoc autem præceptum, ut recens diximus, non requirit utramque speciem, sed manducationem, & bibitionem sanguinis, quæ fieri potest sub una specie panis. Et hoc insinuat S. Pater, dum addit, panis & calix ad eandem pertinent rationem; q. d. idem esse manducare ac bibere Christum, ac proinde satisfieri per unam speciem præcepto Evangelio, de quo ipse loquitur.

XVIII. Ad 10. nullam hic fieri mentionem præcepti sub utraque specie. Nec Chrysostomus disputat ibi de tali præcepto, sed solum assignat differentiam inter veteris ac novæ Legis Sacrificia. Nam in veteri Sacerdos unam Sacrificij partem, populus alteram comedeat: in Nova totum sacrificium, quod ad viaticum attinet & offertur, æquè à populo, atque à Sacerdote participatur, & utrique totus Christus secundum carnem & sanguinem manducandus & bibendus proponitur, uti omnes facemur, nec aliud vult S. Pater. Quod verò addat: omnibus vnum corpus proponitur, & poculum unum, non de speciebus, sed de Carne & sanguine intelligi debet; quippe sensus non est, omnibus tam laicis, quam Sacerdotibus proponi eandem speciem vini, quia hoc falsum est, cum singuli accipiant partes panis & vini inter se realiter distinctas, sed omnibus proponi eandem Christi carnem & eundem sanguinem, ita ut Sacerdos nihil carnis aut sanguinis percipiat, quod non etiam percipiant Laici. Erit hac re ponit discrimen inter utriusque legis populum & sacerdotem. Ad 11. Concilium Claromontanum non jussisse simpliciter utramque speciem sumi, sed conditionatè, si sumatur utraque species, non unitim, sed seorsim sumendam; quia tunc abusus quidam irrepererat, ut Sacerdotes meru effundendi sanguinis non præberent calicem seorsim, sed hostiam sanguine tinctam contra institutionem Christi. Ad 12. cum Bellarmino Lib. 4. c. 27. Habræos non bibisse aquam de petra simul cum cibo spirituali, sed diverso loco & tempore. Quare tam cibis ille, quam potus signum fuit Eucharistiæ sub una specie sumenda. Ad 13. hoc argumentum probare nimium; sic enim abstemij privandi essent Eucharistiæ. Minor itaque falsa est; neque enim vinum est res Sacramenti, imò nec Sacramentum quidem, sed ejus

ejus species unâ cum corpore Christi. Cæterum argumentum hoc est contra Molinæum fol. 1183; ratum, nec vinum nec panem spectare ad essentiam hujus Sacramenti, & loco horum quemlibet alium potum & cibum adhiberi posse. Quod ipsum sentiunt Calvinus, Beza & plerique Calvinistæ; quibus ad stipulatur Melanchthon permittens Ruthenis mulfum pro vino: Catholici autem omnes tenent: semperque tenuerunt, Christum in institutione Eucharistiæ materiam determinasse, scil. panem & vinum. Unde antiqui Christiani semper pro hæreticis habuere, qui aliud in Eucharistia, quam panem & vinum adhiberent: Videatur S. Thom. 3. p. 2. q. 74. art. 1. Ad 14. falsum esse majorem in eo sensu, quo illam cudit Joan. Gerhardus hujus argumenti faber. Nam putat illud solum esse præsens, quod vi verborum est præsens; quod negamus, tum etiam per concomitantiam aliquid fieri possit præsens. Quamvis igitur unâ eademque actione formaliter vi verborum non fiat præsens sanguis in consecratione Hostiæ, sit tamen præsens realiter ac concomitanter per eandem actionem, quæ non nisi totum Christum ponit. Hæc eadem distinctione multæ aliæ hæreticorum cavillationes repelluntur, quæ idcirco referre omittimus. Ad 15. & ultimum. Eucharistiæ & Sacramentum & Sacrificium esse; istud necessariò utramque speciem requirere: non illud. Cum igitur Sacerdotes Sacrificium peragant: Laici verò solum Sacramentum sumant; non est ab illis ad hos argumentatio, ut magis infra patebit.

XIX. Hæc de communione sub una specie, quæ omnibus retrò sæculis viguit in Ecclesia Christi. Et licet subinde utraque etiam species daretur, tamen communio sub una specie semper simul permansit apud infirmos, abstemios &c. item licet subinde alibi sub una, alibi sub utraque specie daretur communio, ex hoc tamen nulla inter Ecclesias orta fuit lis, nulla inter Episcopos dissensio, nulla partis alterius condemnatio; nullum schisma; nulla hæresis; quia scil. Ecclesiæ Pastores & Doctores optime intellexerunt, nihil hic agi contra institutionem Christi, nihil contra præceptum divinum, sed id cuique Ecclesiæ liberum relinqui. Unde mirum sanè, siquid hic erroris & fraudis in subtrahendo Calice contra divinum præceptum intervenisset, id à nullo Concilio, à nullo Episcopo, à nullo unquam Doctore animadversum fuisse, aut Ecclesiam tam diu à Spiritu Sancto desertam perstitisse! Hæc profectò talis est consideratio, ut cuilibet viro prudenti & suæ salutis cupido sitim calicis extingere, & unâ contentum specie à Sæctarijs ad Catholicos, ac veram istorum Ecclesiam (in qua sola verissima habentur Sacramenta) reducere juremeritissimo possit.

CONTROVERS. LXXIII.

DE SACRIFICIO MISSÆ.

Sacrificia inter Fideles in Lege Naturæ æquæ Sac Moysaica; imò inter Infideles semper fuerunt usitata, præsertim mactationes pecorum; quia iste honor ac cultus videbatur hominibus summus, quem in hac vita divinæ Majestati ex-

hibere possent. Sed quid honoris aut commodi percipere DEUS potuit ex mactatione pecorum? nunquid odit illa & exterminari voluit? non. Diligit DEUS omnia quæ sunt, & nihil odit eorum, quæ fecit Sap. 11. v. 25. an delectabatur odore holocaustorum? non. Quæ enim delectatio ex combustione cadaverum hauriri queat? an carne eorum vesci cupivit? non. Nunquid manducabo carnes taurorum aut sanguinem hircorum potabo? Psal. 4. v. 13. Pro dubitationis hujus & Sacrificij explanatione.

PARS PRIOR.

DOCTRINÆ CATHOLICORUM.

I. **D**octrinæ primæ. Sacrificium in Sac. Scriptura dupliciter sumitur. Primò. latè & improprie pro omni opere bono, quod instar Sacrificij. DEUM placat & conciliat; quomodo sumitur Psal. 4. v. 6. *Sacrificate Sacrificium justitiæ.* Secundò. strictè & proprie pro certo quodam cultu externo, & quidem in genere oblationis & signi facri, quem cultum DEO tanquam rerum omnium principio ac supremo Domino exhibemus, & sequentia concurrere ad illum debent. 1. materia quædam externa DEO offerenda, ut taurus vitulus &c. 2. intentio & voluntas DEUM hoc cultu venerandi. 3. obligatio ejus verbalis aut ceremonialis, quæ significatur in honorem Dei agi. 4. immutatio rei oblatae, ut occisio, combustio, effusio. 5. significatio tali immutationi legitime imposita; nimirum Omnipotentia, Excellentia Dei, cui jus & fas sit, omnia destruere, cum dederit omnibus esse, & omnia conservet, alioquin mox in nihilum suum ruitura: & in cujus honorem nos vitamque nostram offerre vellemus, si ita oporteret. Ex his *Intentio cultus divini* est omnino necessaria, utpote sine qua ritus externus mactandi bovem lanienæ potius, quam sacrificij habet imaginem. *Materia externa* est etiam necessaria, circa quam actus sacrificatorius versetur, nequaquidlibet esse potest, sed res aliqua DEO digna, utpote cultui externo inserviens, & corruptibilis, & cujus destructione significatur, quod per sacrificiū intendimus. *Verbalis oblatio* materiæ ad rationem sacrificij absolute necessaria non est, ut rectè Suarez D. 72. sect. 31. quia nec levitici Sacerdotes, nec Christus ipse in cruce vel coena suum sacrificium peculiaribus verbis obtulisse leguntur. Licet igitur oblatio sit essentialis sacrificio, non tamen fieri debet per verba, & in actu signato, cum ipsamet actio sacrificativa sit in actu exercito quædam oblatio facile intelligibilis ex circumstantijs loci temporis modi &c. *Immutatio & destructio* est quoque necessaria, quia sine aliqua destructione non apparet, quænam peculiaris proportio sit potius in Sacrificio ad significanda ea, quæ per ipsum significari debent, quam in qualibet alia oblatione in recognitionem supremi dominij & excellentiæ divinæ facta; per destructionem autem aptissime significantur, quæ per sacrificium significari oportet. Utrum autem destructio hæc physica esse debeat, aut moralis immutatio sufficiat, infra dicitur. *Significatio denique mystica* accedere debet, sine

bet, sine qua illa immutatio & destructio profusus esset profana. Essentialis autem est significatio divinæ Omnipotentiae, Excellentiae &c. quasi Sacrificans expressis verbis diceret: *Quemadmodum ego hunc vitulum occido, ita DEUS tanquam supremus Dominus jure posset, si vellet, nos omniaque nostra disperdere, dignissimus, in cuius honorem vita nostra consumeretur; id quod humiliter hoc ritu protestor.* Ex his

II. *Doctrina secunda.* Sacrificium est oblatio rei alicujus DEO facta in commune signum supremi dominij DEI in vitam & necem. Ita Arriaga Disp. 49. n. 28. cum qua definitione fere conveniunt cæteræ ab alijs afferri solitæ. Explicatur & dicitur 1. oblatio, per quam indicatur, quod Sacrificium sit actus distinctus ab alijs Religionis actibus 2. DEO facta; quia nulli alteri potest fieri, nisi vero DEO; est tamen Sacrificium vero Deo oblatum toti SS. Trinitati commune, licet unica Persona exprimitur; siquidem ratio offereendi scilicet Omnipotentia, Excellentia &c. est communis omnibus Personis. 3. in commune signum; Sacrificium enim debere esse commune & publicum, omnes fere docent, ut testatur Arriaga num. 12. Nec obstat, privatas olim personas privatam etiam autoritate sacrificia obtulisse, uti Abel, Jacob, Abraham &c. etenim istæ fuerunt personæ publicæ, & suarum saltem familiarum Capita, ac proinde habuerunt auctoritatem instituendi ea sacrificia. Ob quam rationem Christus Dominus, etsi unica persona fuerit, & unicam mortem obierit, potuit auctoritate, quæ pollebat summâ efficere, ut ipsius mors esset signum commune ac proinde verum etiam ex hoc capite Sacrificium. 4. Supremi Dominij &c. per quam distinguitur actus Religionis, qui est Sacrificij, à tribus alijs actibus Religionis, scilicet Laudis DEI, quæ consistit in verbis, & circa omnia attributa DEI versatur: Adorationis, quæ cognoscit Excellentiam seu Claritatem & Dignitatem divinam: Oblationis simplicis, quæ attendit supremum DEI dominium omnium rerum; cum tamen juxta prædictas voces Sacrificium spectet idem supremum Dominium, & DEUM ut autorem vitæ & mortis. Studio autem nulla fit mentio in definitione, an immutatio physica esse debeat, an sufficiat moralis rei significatio, de quo infra.

III. *Doctrina tertia.* Sacrificium Missæ est verum ac propriè dictum Sacrificium. Ita Card. Bellarminus Tom. 2. L. 1. de Missa à cap. 6. & omnes Catholici Doctores, definiturque in Trident. Sess. 22. can. 1. his verbis: *Si quis dixerit, in Missa non offerri Deo verum ac proprium Sacrificium, anathema sit.* Prob. 1. ex illo Psalmi 109. v. 4. *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech;* unde sic argumentatur. Christus si fuit Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, tunc sacrificavit in pane & vino, sicuti olim Melchisedech Gen. 14. v. 18. *Protulit panem & vinum; erat enim Sacerdos Altissimi.* Sed Christus fuit Sacerdos secundum ordinem Melchisedech juxta cit. prophetiam Davidis, quod Christus de se exposuit Matth. 22. v. 44. & Paulus ad Heb. 5. vers. 6. Ergo sacrificavit in pane & vino, sicuti fecit in ultimâ cœna consecrando panem & vinum, atque Apostolos imitari iussit: *Hoc facite in meam commemorationem;* ubi ipsum verbum *facite* favet sacrificio, quia *facere* apud Latinos & Hebræos significat sacrificare. Major hujus Syllogismi probatur. Si Christus in ritu

sacrificandi non imitatus fuisset Melchisedech, nulla prorsus ratio foret, cur potius Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, quam Aaronius & cujuslibet alterius Sacerdotis diceretur, cum nec ex Stirpe Melchisedech prognatus fuerit, nec illi in officio successerit, nec aliâ speciali ratione illi potius, quam alijs Sacerdotibus similis fuerit. Accedit textus hebraicus; etenim ubi nos in Latino legimus secundum ordinem, in hebraico est secundum ritum & morem Melchisedech, græce *κατὰ τὸν ῥηθμόν* secundum dispositionem & præscriptum ordinem. Probatur 2. ex prædictionibus aliorum Prophetarum, qui vaticinati sunt, Gentiles ad DEUM conversos ubique & jugiter Sacrificaturos. Malachiæ 1. v. 11. *ab ortu solis usque ad occasum magnum est Nomen meum in Gentibus, & in omni loco Sacrificatur & offertur Nomini meo oblatio munda, quia magnum est Nomen meum in Gentibus, dicit Dominus DEUS exercituum.* Jsaïæ 66. v. 20. *adducent omnes Fratres vestri de cunctis Gentibus;* v. 21. *& assumam ex eis in Sacerdotes &c.* Quæ prophetiæ non essent veræ, nisi consecratio corporis & sanguinis Christi esset verum propriè dictum sacrificium. Quia Christiani ex Gentibus conversi non habuerunt aliud sacrificium, quod ubique liceret immolare; siquidem Sacrificium crucis, in quo Christus se ipsum cruento modo Patri Sacrificavit, solum uno loco scilicet in monte Calvarie & tantum semel oblatum fuit, in quo ipse sacerdos fuit, & nemo alius. Quapropter debet aliud sacrificium assignari, quod in toto mundo à varijs Sacerdotibus immoletur; aliud autem assignari non potest, nisi consecratio Corporis & Sanguinis Christi, quæ fit in Missa, ut affirmat Tiranus in allatum Malachiæ textum ex unanimi SS. Patrum & orthodoxorum Doctorum consensu.

IV. Probatur 3. ex Apostolo Paulo ad Hebræos 13. v. 10. *Habemus altare, de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo serviunt.* Unde sic argumentamur. Si Christiani habent altare, tum habent sacrificium; quia altare est locus sacrificij, & hæc correlativa sunt, altare, sacrificium, victima, Sacerdos. Sed habemus altare juxta citatum Apostoli locum. Ergo & habemus Sacrificium: & non aliud quam Eucharisticum, unde nobis edere licet; quia vetera sacrificia ovium, bovm &c. prius abrogata & à Christo prohibita sunt. Qui etiam tabernaculo inveteri Testamento servierunt, non habuerunt potestatem comedendi de hoc altari, quia corpora vituli & hirci, quarum sanguis expiatorius peccatorum totius populi ferebatur semel quot annis per Pontificem in sancta sanctorem: & erant typus Christi, ac representabant victimam corporis & sanguinis ejus in Eucharistia æquæ ac in cruce, non poterant more vulgari comedi in castris à Sacerdotibus vel Levitis, sed debebant extra castra cremari, videri possunt Cronelius à Lapide, Tiranus, & alij Interpretes in hunc locum Probatur 4. ex SS. Patribus, qui multipliciter ostendunt, in Missa verum offerri sacrificium. Tum quia non raro disertis id verbis affirmant. Tum quia aiunt, hoc sacrificium fuisse præfiguratum per sacrificia legis Moysaice, & ijs multo esse præstantius. Tum quia asserunt, eam oblationem fieri soli DEO, non autem Sanctis. Tum quia docent, Eucharistiam offerri pro vivis & defunctis. Tum denique quia agnoscunt veros Sacerdotes, usumque Altarium, quæ non alio fine institui solent, nisi ut in ijs offerantur sacrificia.

Sacrificia propriè dicta. Refert hos ordine temporum Jacobus Gualterius in Tabula chronographica. Sufficiat hic unus D. Cyprianus, qui lib. 2. Epist. 3. ad Cæciliū ita scribit: *si JESUS Christus Dominus & DEUS noster ipse est summus Sacerdos DEI Patris, & Sacrificium ipse DEO patri primus obtulit, & hoc fieri in sui memoriam præcepit, utique ille Sacerdos vice Christi verè fungitur, qui id, quod Christus fecit, imitatur & Sacrificium verum ac plenum nunc offert in Ecclesia DEO Patri, si sic incipiat offerre, secundum quod ipsum Christum viderat obtulisse.* Ecce Cyprianus clarissimis verbis docet, Christum in cœna se ipsum obtulisse, & præcepisse, ut istud postea in sui memoriam fieret; quod dum facit Sacerdos, obit munus Christi, offertque DEO Patri verum ac plenum Sacrificium in Ecclesia. Probat 5. duplici ratione. Prima est, quod si Eucharistia non esset verum Sacrificium, sequeretur in Christiana Religione nullum esse Sacrificium propriè dictum. Hoc autem absurdissimum est, cum nulla unquam Religio extiterit, quæ suis sacrificijs caruerit. Altera est, quod in celebratione Missæ omnia necessaria ad veram rationem Sacrificij reperiantur, nempe Sacerdos, Altare, Res oblata, oblatio facta DEO, Rei oblatae quædam immutatio, & Hostiæ consumptio, ut ex dictis jam patet, & magis ex dicendis constabit.

V. Porro controversum etiam inter Scholasticos, in quam Actione Missæ propria ratio Sacrificij reperiatur? Prima sententia est aliquorum apud Dicastillo Tr. 5. de Sacrif. D. 1. n. 135. Verba oblationem, quæ fit tum in offertorio, tum maximè post consecrationem, pertinere ad rationem Sacrificij. Sed contra est, quod supra jam dixerimus, Verba oblationem non esse de ratione Sacrificij. Secunda est Cui L. 12. Locorum c. 15. ad 14. & nonnullorum, Fractionem saltem partialiter esse de essentia hujus Sacrificij. Sed contra est, quod peragi possit Sacrificium absque omni fractione v. g. si hostia consecrata ante sumptionem cadat in calicem, tum enim non frangitur, ut habetur in Missali Romano. Atqui non posset omitti fractio, si esset Sacrificio essentialis. Tertia & valde communis est opinio in sola consecratione totam essentiam Sacrificij consistere. Sed contra est, quod isti Authores ostendere non possint, quomodo res oblata destruat. Ergo non est Sacrificatio. Quarta est Alberti in 4. Dist. 13. & aliorum in sola sumptione consistere rationem Sacrificij. Sed contra est, quod sumptio Hostiæ non sit oblatio DEO facta, sed, ut ita dicam, nobis facta. Ergo &c. Quinta denique est Card. de Lugo D. 19. Sect. 5. & aliorum R.R. utramque actionem, nempe consecrationem & sumptionem pertinere ad essentiam hujus Sacrificij. Addunt tamen isti, posita consecratione jam haberi substantialem sacrificationem, nec hoc obstat, quin adveniente sumptione ponatur altera pars ejus substantialis sacrificationis, sicut quando Sacerdos sumit mediam hostiam, censetur substantialiter sumere hoc Sacramentum, & tamen sumptio alterius mediæ partis est aliquid substantialiter pertinens ad sumptionem Sacramenti. Sed contra est, quod utrique parti hujus opinionis jam objecimus; & si sumptio saltem integralis pertineat ad sacrificium, deberet Sacerdos omnes, quas consecravit Hostias, sumere, ne rationem Sacrificij quoad integrale complementum relinqueret imperfectam, quod est contra communem praxin.

VI. *Doctrina quarta.* Ex relatis sententijs probabilissima videtur tertia, quæ asserit, solam consecrationem esse propriè & formaliter Sacrificium. Ita D. Thomas Q. 82. art. 4. ad 1. ubi ait, consecrationem Eucharistiæ non esse, sicut consecrationem Chrismatis; prior enim Sacrificium est; non posterior. Similia habet passim D. Bonaventura in 4. Dist. 13. art. 1. q. 4. & innumeri alij Veteres juxta ac Recentiores, quos copiosè enumerat & sequitur P. Dicastillo D. 1. cit. n. 176. imò, ut ait Arriaga D. 50. n. 6. omnes fere R.R. Probat 1. autoritate Patrum, qui satis frequenter videntur constituere rationem Sacrificij in ipsa consecratione, verba eorum legi possunt apud cit. Auth. Sufficiat modò S. Gregorius Nyssenus Lib. de Bapt. ajens: *In principio panis est, ut ubi illum mysterium sacrificaverit* (nempe sacrificio per consecrationem peracto) *Corpus Christi & dicitur & est.* Probat 2. Ex forma, quâ ordinantur Sacerdotes per verba illa: *accipite potestatem offerendi sacrificium.* Nam constat, characterem Sacerdotum, qui per verba illa datur, directè & primario esse ad faciendum Corpus Christi. Ergo ex iisdem verbis habetur, characterem dari tanquam potestatem directam & per se ordinatam ad offerendum Sacrificium; quia actus consecrandi corpus Christi idem formaliter est, quod actus sacrificandi. Probat 3. ex ratione. Tum quia certum est, Christum in cœna obtulisse verum sacrificium: non est autem æquè certum, sumpsisse Eucharistiam. Ergo ipsa consecratione obtulit; si enim in communio pertineret ad rationem sacrificij, Evangelistæ eam non omisissent, utpote actum potissimum & essentialē, quem Christus Apostolis suis præceperat. Tum quia Christus nunc est principalis offerens unā cum Sacerdote. Atqui non sumit corpus suum per Sacerdotem, sicut consecrat illud verbis Sacerdotis. Ergo Sacerdos non offert Sacrificium, quando sumit corpus Christi, sed quando consecrat. Ergo in sola consecratione consistit ratio hujus sacrificij. Confirmatur doctrina ista solutione variarum objectionum.

VII. *Obijciunt 1.* In hac doctrina ostendi non potest, quomodo res sacrificata destruat. Pro responsione ad istud argumentum supponimus, de essentia Sacrificij non esse physicam immutationem, sed solum moralem rei sacrificatæ. Ita Arriaga D. 49. à num. 20. & hoc teste graves alij Authores, atque imprimis hoc tradit S. Thomas 22. q. 85. art. 3. ad 3. ubi explicans ex professo differentiam simplicis oblationis à sacrificio docet, circa res oblatas nihil fieri sacrum: & hoc sacrum non requirere determinatè, ut sit mactatio aut consumptio victimæ: sed disjunctivè esse vel mactationem vel benedictionem victimæ, quâ benedictione illa res fit sacra juxta etymologiam nominis Sacrificij, id est, sacrum facio. Fundamentum hujus sumitur ex Scriptura, in qua videtur aliqua esse sacrificia sine illa immutatione physica v. g. Numeror. 5. *Sacrificium Zelotypiæ.* Levit. 21. *Sacrificium panum propositionis.* Genes. 14. *Sacrificium Melchisedech.* Levit. 16. *Sacrificium duorum hircorum pro peccato &c.* quæ omnia eruditè ostendit Arriaga loc. cit. & vera extitisse sacrificia, & nullam in eis intervenisse immutationem. Confirmatur. Quia unius oblari destructio, & alterius productio magis idonea est ad significandam DEI Omnipotentiam, cujus duo sunt opera, scilicet res destruere, & producere; prius significatur per de-

per destructionem panis & vini: posterius per productionem vel adductionem Christi, ut hinc appareat, DEI dominium non tantum consistere in rebus destruendis, sed etiam producendis. Negari etiam non potest, commodius sic ostendi, quo pacto Christus in Altari sacrificetur: & destructionem panis esse sufficienter sensibilem; quamvis enim non sentiatur per visum; tamen sentitur per auditum; cum enim id in consecratione, quod modò panis erat, vocetur Corpus Christi, & id, quod erat vinum, dicatur sanguis Christi, facile colligi potest, perijisse panem & vinum; alioquin non potuisset verè dici Corpus & Sanguis Christi. Respon. igitur ad objectionem, non esse omnino necessariam ullam victimæ destructionem in sacrificio, sed sacrificari in consecratione Christum; quia offertur DEO Patri in signum publicum divini ac supremi dominij in vitam & mortem nostram. Et quia supra simplicem oblationem additur physica productio Christi sub speciebus panis & vini; per hoc includitur quædam moralis sanctificatio ipsiusmet Christi, & totius illius complexi ex Christo & speciebus; cum totum illud pertineat ad rationem sacrificij seu victimæ; siquidem victima & sacrificium debet esse res visibilis sive immediatè, sive mediatè.

VIII. Obijciunt 2. Aliqui Patres communionem Sacerdotis vocant Sacrificium. Et Concilium Toletanum reprehendit illos, qui in Sacrificio non sumebant Corpus & sanguinem Christi: quale, inquit, erit Sacrificium, cui nec ipse Sacrificans particeps esse dignoscitur; quibus verbis indicat, in participatione, sive sumptione consistere rationem hujus Sacrificij. Respon. illos nomine communionis intellexisse totum actum Sacrificij, qui etiam communionem Sacerdotis complectitur; unde Toletanum cit. miratur, quale sit Sacrificium, cujus Sacerdos ipse non fuit particeps; quamvis ex verbis, quæ statim subjungit, satis colligatur, sumptionem non esse partem essentialem Sacrificij, sic enim loquitur: *ergo modis omnibus tenendum, ut quotiescunque Sacrificans Corpus & Sanguinem Christi in altari immolet, toties perceptionis Corporis & sanguinis Christi se participem prabeat. Ubi clare apparet, immolationem & sumptionem distinguere.*

IX. Obijciunt 3. Si sumptio non est de essentia Sacrificij, non est, cur adeo urgeatur & præcipiatur tam severè. Respon. Christum præcepisse sumptionem, atque ideo eam tantopere ungeri; quia enim hoc Sacrificium instituebat simul per modum Sacramenti, jure merito, ut in ipso causaret Sacrificante gratiam, jussit illum de eo Sacrificio participare. Atque de hoc Sacramento (non Sacrificio) ait D. Thomas q. 83. art. 2. ad 2. *Sumere Sacerdotem Feriâ sextâ in Parasceve, ne Ecclesia careat fructu Passionis.* Quamvis autem Sacrificium non consistat essentialiter in sola communionem, nec exigat hanc vel ut partem vel ut complementum substantiale, exigit tamen eandem ut ornatum & perfectionem accidentalem, ut expressè docet cit. S. Doctor art. 4. & cæteri Scholastici.

X. Doctrina quinta quadem ex dictis completens collatoria. Primum. Sacrificium & Sacramentum Eucharistiæ essentialiter differre. Nam Sacramentum est permanens in ipsis speciebus Christum continentibus; Sacrificium verò est transiens. Adhæc Sacramentum significat gratiam homini confe-

rendam: Sacrificium autem Potentiam, Extolentiam, Dominium DEI supremum &c. unde fit, Sacrificium ratione signi esse Sacramento præstantius. Secundum. Christum solam hujus Sacrificij substantiam & perfectionem instituisse, omnibus ritibus & ceremonijs Ecclesiæ dispositioni relictis, ut notat Tridentinum Sess. 22. c. 1. cum tamen in veteri testamento omnes ritus & ceremonias DEUS præscripserit. Tertium. Sacrificium crucis & sacrificium Eucharistiæ juxta nos non distingui specie, cum utrumque quoad hostiam sit idem; quamvis in modo immolandi cruentè & incruentè differant. Quartum. Ad essentiam nostri sacrificij necessarium esse utriusque speciei consecrationem, ut communissima habet Doctorum Catholicorum sententia. Ratio esse potest; quia si altera tantum consecraretur, non repræsentaretur satis expressè etiam modo incruentum ipsum sacrificium Crucis, quatenus in eo sanguis ab illius corpore fuit realiter separatus; Quapropter nunquam licet rem divinam facere cum sola unius speciei consecratione; si tamen illud casu quodam fieret, valida foret consecratio, quia consecratio unius tantum speciei, licet non sit verum ac perfectum, est tamen inchoatum sacrificium, & habet effectum suum statim ante consecrationem alterius speciei, hoc est, præsentiam Christi Corporis sub speciebus panis; alioquin si per errorem sola aqua consecrata fuisset, non foret valida consecratio hostiæ, quod nemo dixerit.

XI. Doctrina sexta. Sacrificij naturæ & essentia varia nomina perquam aptè fuerunt imposita. Nam h. græco nomine vocatur *Liturgia*, id est, publicum officium; quia Sacrificium publico nomine totius Ecclesiæ peragitur. 2. vocatur *Collecta*, seu Collectio; quia Fidelibus in unum collectis Sacrificium communi omnium nomine offerebatur. 3. dicitur *Dominicum*, ut ex Baronio testatur Spondanus An. Christi 303. n. 3. quia in sacrificio Christus Dominus Sacrificatur, ac Sacerdos ejus personam agit. 4. hodie communiter *Missa* vocatur, quod nomen non est novum, sed apud antiquissimos Pontifices & Patres reperitur, ut videre est apud Jacobum Keller in Cotholico Papatu Tom. 1. fol. 571. Unde verò hoc nomen deductum sit, variant Doctores. Aliqui putant esse hebraicum à radice *Mās*, quod significat liquefacere, ex quo formatur verbale *Missa*, id est, oblatio, & quasi liquefactio, dum res aliqua in DEI honorem dissolvitur, & quasi liquefit, quæ opinio idonea est ad refutandos hæreticos, qui volunt sibi nomen in Sac. Scriptura ostendi; potest enim facile ostendi in Biblijs hebraicis Deut. 16. v. 10. ut fatetur Sebastianus Münsterus in suo dictionario hebraico. Alij putant, esse nomen latinum prisca Romanis usitatum pro missione seu dimissione; atque hæc sententia est communior apud Catholicos DD. qui dicunt, hoc sacrificium Missam appellatum ab accidentali caeremonia, cum Diaconus in fine Sacrificij canendo *ite Misa est*, dat licentiam abeundi.

XII. Doctrina septima. Sacrificium quadruplex assignari solet ex quadruplici fine scil. Recognitione supremi dominij: Gratiarum actione pro acceptis beneficijs: Petitione beneficiorum novorum: & Expiatione peccati. Hinc primum Sacrificium est *Latentium*, quo testamur, nos esse fervos Dei, cui omnia debemus. Secundum *Ex-*
charisti-

charismaticum, quod ostendimus nos gratos pro acceptis beneficiis. Tertium *Impetratorium*, quo petimus nova beneficia. Quartum denique *Propitiatorium*, quo studemus DEUM placare, ut nobis peccata nostra condonet. Porro Sacrificium in ordine ad DEUM est *Lautreuticum*: in ordine vero ad hominem *Eucharisticum*, variisque huic affert fructus. *Primus* est isque maxime proprius & immediatus Satisfactio pro poenis post remissa peccata restantibus, pro quibus offeruntur DEO merita & satisfactiones Christi in cruce praestitae. Hic effectus est infallibilis, si non adsit obex in eo, pro quo Missa offertur, ut teste Arriaga D. 51. num. 12. communiter omnes fere docent Theologi, idque non tantum respectu vivorum, sed etiam mortuorum; siquidem ad utroque aequè se extendit potestas Christi, qui hoc Sacrificium instituit; quamvis Scotus, Canus & alij apud Dicastillo D. 2. num. 50. de mortuis negent. Sed dici potest, licet non semper tota poena temporalis remittatur, semper tamen remitti aliquid, nisi adsit obex (etenim peccatoribus in peccato mortali haerentibus nulla poena etiam venialium peccatorum remittitur) & quidem ex opere operato ut habet communis jam sententia Theologorum apud Tannerum Tom. 4. Disp. 5. Quaest. 9. n. 95. Intelligenda autem est haec remissio de poenis alterius vitae, non praesentis; quia DEUS crebro immitit temporales poenas v.g. bellum, pestem, famem &c. quae nullis Sacrificijs tolli possunt, ut docent experientiae; quippe DEUS ad suam gloriam & aliorum salutem censet necessarium statuere exemplum iustitiae. Praeter hanc extinctionem poenae temporalis per modum satisfactionis extinguitur etiam aliquid ejusdem poenae per modum impetrationis, eo quod à DEO petatur ea remissio, ut cum alijs tenet Lugo Disp. 19. n. 148. quamvis universim impetratio non habeat infallibilitatem, sicut sacrificium, siquidem non ita expeditur. Et hanc impetrationem versari puto circa poenam temporalem sive circa hujus sive alterius vitae, cum non minus illam, quam hanc petere possim. *Secundus* est remissio culpae tam mortalis, quam venialis, sed utriusque tantum mediata, quatenus scilicet impetrat gratiam actualem ad eum actum supernaturalem, quo remitti illae solent. Ita plures Theologi, quos citat & sequitur Dicastillo D. 3. n. 13. & 31. Nam non habemus ullum fundamentum vel ex voluntate Christi, vel ex Concilijs & Patribus aliud sentiendi, ut bene Arriaga loc. cit. n. 6. Ob quam etiam causam communis sententia hujusmodi effectum infallibilem esse negat.

XIII. *Tertius* est augmentum gratiae Sanctificationis, qui tamen fructus non immediate ex hoc Sacrificio sequitur (immediata enim productio gratiae Sanctificantis propria est Sacramentorum) sed mediatis auxilijs actualibus ad exercenda opera meritoria obtinetur: nec sequitur infallibiliter; quia per vim Sacrificij non semper confertur gratia efficax, sed subinde merè sufficiens, abundantior tamen, quam necesse foret, ut docet experientia, quia non semper boni & meliores fiunt, pro quibus sacrificatur. Videatur Tanner loc. cit. n. 93. *Quartus* denique est bonorum Spiritualium & temporalium impetratio, ut SS. Patres & Scholastici frequenter docent, & declaratur usus & consuetudo universae Ecclesiae, quae hoc

Sacrificium offert pro quibuscunque hominum necessitatibus. Nam si DEUS Judaica sacrificia adeo honoravit, ut Hierosolymis in probatica piscina (ubi boves lavabantur, & quod sordes victimarum ex altari per occultos meatus derivabantur) quot annis certo tempore per aquae fluxuationem indicato primum quemque quovis morbo laborantem miraculose sanaret. Joan. 5. quanto plus tribuet Sacrificio Missae, in quo DEI Filius immolatur? id certe plurima & quotidiana miracula testantur. Ut nihil dicam de morbis curatis; ingentes victorias missae beneficio reportatas à Justino contra Persas, & à Rege Angliae contra Danos, refert Baronius Tom. 7. & 10. Notant tamen Suarez D. 79. sect. 2. Dicastillo loc. cit. n. 56. & alij hunc effectum & fructum non esse infallibilem ex opere operato, sed per modum impetrationis, quae teste experientia saepe differtur in tempus opportunum, cum tamen remissio poenae temporalis, quam diximus infallibilem, statim completà essentia Missae Sacrificij confertur; quia non est ratio differendi. His accedunt alij effectus ex opere operantis, nempe ex fide & devotione Sacrificantium & assistantium Sacrificio, qui sicut alijs bonis operibus pro peccatis satisfaciunt, gratias merentur, & varia beneficia obtinent, ita pia celebratione vel auditione Missae tanquam insigni bono opere similia praemia impetrant. Cetera vero, quae de Sacrificio tractari solent, extra forum Controversiarum sunt.

PARS POSTERIOR.

ERRORES HAERETICORUM.

XIV. *Error primus* est, Missam non esse Sacrificium, sed recens Pontificiorum commentum, idololatriam, blasphemiae opus; notam Ecclesiae Anti-Christianae, Sacrificij ac Passionis JESU Christi abnegationem. Ita Calvinistae apud Petrum Molinaeum in novo Papatu à fol. 981. & rursus fol. 1186. Et apud Amelium cont. Bellarm. à fol. 158. Item Lutherani universim apud Gerhardum in Confess. August. Part. 2. à fol. 115. Nominatim vero ex istis praeservide Sacrificium Missae oppugnat duabus vicibus primò latine; dein vernaculo sermone Jacobus Reihing suam inde apostasiam obrecturus; sed expalliatum est turpis Apostata à P. Simone Felice in lib. contra ipsum scripto Disp. VIII. Praejuerunt olim circa annum Christi 1050. Bogomiti, qui illam demonum in Ecclesijs habitantium sacrificium vocarunt: Alias ante Wicleff, Lutherum & Calvinum non est ullum reperire; qui missae sacrificium factis & scriptis oppugnaret. Fateretur etiam ipse Lutherus in Lib. de privato usu Missae anno 1534. edito, se à diabolo edoctum fuisse, quod Missa esset abominatio, idque non per somnium, sed cum vigilet. Probant 1. Quia à nullo Evangelista ponitur expresse vocabulum illud *Sacrificium*. Ergo Christus non instituit ullum Sacrificium. 2. Christus semel tantum oblatus est, & unica oblatione omnia peccata expiavit, ut apertis verbis affirmat Apostolus Heb. 9. vers. 28. Ergo non debet amplius

plius offerri; etenim vel frustraneum est missæ sacrificium, vel certè Sacrificium Crucis non sufficit. 3. Christus est Sacerdos in æternum Psal. 109. v. 4. Ergo in Sacerdotio nullum habet Successorem. Ergo nulli nunc sunt Sacerdotes in in terris, ac proinde nulla Sacrificia. Confirmant ex Apostolo ad Hebr. 7. v. 21. ubi ait, ideo in veteri Testamento plures fuisse Sacerdotes, quia singuli eant mortales: Christus autem est immortalis, ideoque non indiget Successoribus. 4. *Sine sanguine non fit remissio*, ut ait S. Paulus ad Hebræ. 9. v. 22. Ergo non potest esse sacrificium incrementum: aut si fit, non poterit remittere peccata. Porro contra fundamenta nostra insurgunt, & omnibus modis subvertere ea moluntur. Sed has illorum machinas commodius proponemus & disiciemus, si prius præsentibus probationes dissoluerimus. Itaque.

XV. Error iste pestilentissimus, si etiam nulla contra eum clara Sac Scripturæ testimonia extarent, vel ex solo consensu Ecclesiæ & Patrum longissime rejiciendus esset; siquidem consensus iste omnibus retro sæculis talis ac tantus est, ut nemo nisi omnino in veteribus monumentis peregrinus dubitare de illo possit, nec inficiari eundem Lutherus & Calvinus audeant; unde prior in Lib. de abroganda Missa sic scribit: *profiteor imprimis adversus eos, qui clamaturi sunt, quod contra statuta Patrum docuerim, nihil horum me auditurum*. Et in Lib. de Missa: *hic non moramur, si clamitant Papista, Ecclesia Ecclesia! Patres Patres! quia, ut dixi, hominum dicta aut facta nihil in tam magnis causis curamus, scimus ipsos etiam Prophetas lapsos fuisse atque adeo Apostolos: posterior verò ex illis Lib. 4. Instit. cap. 18. §. 1. hæc habet: pestilentissimo errore Satan totum pene orbem excæcavit, ut crederet Missa Sacrificium*. Et infra §. 12. *non est, cur ullâ hominum autoritate vel annorum præscriptione patiamur nos moveri*. Mira & planè indigna res! Lutherus & Calvinus non volunt ullâ hominum autoritate moveri ne quidem Prophetarum & Apostolorum, & tamen ipsi suâ autoritate volunt alios moveri, quasi non homines essent, sed Dij. Verùm missa horum tenebrionum temeritate atque arrogantia, non credimus, tot Sanctissimos Patres tradere voluisse, quod ignorarant, & Ecclesiam cum illis per tot sæcula a DEO derelictam in re tam gravi aberrasse: non credimus, tot viros vitæ integritate, doctrinâ, ac miraculis illustrissimos sacrilegos extitisse, & idololatriam commississe: non credimus, hoc dogma nulli ex tot & tantis DEI servis & Amicis, sed soli Luthero & Calvino hominibus omnium trupissimis fuisse revelatum. At satan orbem excæcavit. Quæ lingua nisi fatanica (qualis in ore Calvinii foedet) effutire istud audeat? DEUS ac Dominus noster JESUS Christus in Ecclesia sua SS. Missæ sacrificium ordinavit: Diabolus in secta Lutheranorum & Calvinistarum id ipsum abrogavit, postquam infernalis ille spiritus fallaci ingenij sui arte Lutherum in disputatione de Missa superavit, & per hunc ac Calvinum alterum sibi charum discipulum velut apertissima diabolicæ suæ machinationis instrumenta mundo persuasionem istam de abroganda Missa importavit, scil. ut ita maximum cœlestium bonorum thesaurum miseris mortalibus suffuraretur. Sed quis adeo habetis est intellectus, ut nequissimæ hujus fraudis & abominandi dogmatis impietatem non clarissime perspiciat? Nam si Sa-

crum Missæ sacrificium esset DEO exosum, Christo inivrosium, ac hominibus noxium & detestabile, an non abiuratis istorum hostis diabolus potius omnibus modis ac illius impietatem impelleret? omnibus machinis illius abominationem absconderet? ac devotionis coloribus illud oblineret verborumque fucis extolleret? ut pro suo inexplicabili odio ac rancore sic magis magisque DEUM inhonoraret, Christum, ejusque sanctissimam Passionem iniuriaret, atque hominum peccata accumularet? Unde jam olim vir quidam doctrinâ ac pietate insignis è Religiosorum S. Bernardi Familia ad Lutherum scripsit in hunc modum: *Si Missa abominatio esset, ut tu blasphemias, an putas, diabolum contra eam disputaturum, & ad eam abolendam argumenta subministraturum? et non potius omnibus modis stabiliturum magisque confirmaturum fuisse? Videantur Florim. Remundus L. 1. de Orig. hæres. cap. 15. & DD. à Walenburch Tom. 2. à fol. 31. ubi affirmant 1. Reformatos in Anglia constituere in multis eundem ordinem Missæ, qui à Catholicis observatur. 2. Joannem Huss tenuisse sacrificium Missæ, & quidem propitiatorium pro vivis ac defunctis. 3. Ecclesiam Orientalem, uti semper olim, ita nunc quoque eandem de missa doctrinam servare, atque liturgiam vocare 4. denique Missam ob antiquitatem & auctoritatem Conciliorum ac Patrum negari à Protestatibus non posse. Argumenta, quibus Adversarij errorem suum probare nituntur, nullius prorsus sunt momenti, nec difficilius quam fumus in aura dispelluntur.*

XVI. Resp. ad primum. Negando consequentiam. Nam Evangelistæ in tota etiam institutione Eucharistiæ nunquā posuerunt hoc vocabulum *Sacramentum*, sequiturne inde, Eucharistiam non esse Sacramentum? minime sanè. Quemadmodum ergo sufficit ad Sacramentum, quod ibidem omnia ad Sacramentum requisita inveniantur, sic etiam sufficit, quod hic omnia ad sacrificium necessaria reperiantur, Respon. ad secundum. Negando iterum consequentiam. Nam tametsi sacrificium crucis & sacrificium missæ juxta dicta sit unum idemque sacrificium quoad substantiam rei oblatæ, scil. Christi, quoad effectum tamen ingens inter illa est discrimen, quod Christus in actu primo sufficienter nobis per sacrificium crucis promeruerit remissionem omnium peccatorum: in sacrificio verò missæ nihil amplius mereatur, sed tantum applicet antiqua merita in actu secundo ad eum fere modum, quo hic Romæ & alibi in montibus pietatis sufficiens pecunia deponitur soluendis omnium pauperum debitis, quæ tantum reipsa non solvuntur, nisi pauperes legitimo modo sua debita indicent, & pecuniam mutuam impetrent; Ita, inquam, Christi merita in passione exercita sufficiunt quidem in actu primo ad omnia peccata delenda, sed reipsa non delent nisi per Sacramenta & sacrificia applicentur. *Instant heretici, virtutem illam posse applicari per alia media*. Est verissimum. Sed cur non etiam per sacrificium? certè valde congruum fuit inter alia media institui aliquod sacrificium, quod sit memoriale sacrificij cruenti in cruce peracti, cujusmodi est sacrificium altaris, quod duo præter alia habet. 1. quod sit sacrificium. 2. quod sit representativum sacrificij crucis præteriti, sicut Agnus Paschalis erat verum sacrificium, & simul representatio sacrificij in cruce peragendi. Unde

Unde apparet, nec sacrificium Missæ esse frustraneum, nec sacrificium crucis insufficiens. Nam Christus obtulit unicuique sacrificium meritorium & satisfactorium infinitæ virtutis omnia peccata expiandi, & homines sanctificandi: plura autem ordinavit applicatoria; licet enim in ultima cæna consecrando etiam meruerit, quia adhuc erat viator, attamen nunc gloriosior nihil amplius meretur, tantum applicat antiquas satisfactiones & merita; ratione prioris sacrificii Missæ non est frustraneum, nisi etiam fidem, baptismum, Eucharistiam & similia, per quæ Christi merita nobis in particulari applicantur, frustra nea dixeris: ratione posterioris idem sacrificium Missæ nihil derogat sacrificio Crucis, sed huic relinquit omne meritum & satisfactionem atque infinitam vim ac virtutem ad omnia peccata exhaustiendi, ut ait Sac. Scriptura supra cit. & homines sanctificandos.

XVII. Respon. ad tertium. Aliud esse, Successorem constitui alterius: aliud fieri ministrum seu Vicarium; Prior est ejusdem dignitatis cum eo, cui succedit, non autem posterior. Sacerdotes non succedunt Christo in sacerdotio; sed tantum ejus agunt vices, ut ex ipsis verbis consecrationis patet; loquuntur enim in persona Christi: Hoc est Corpus meum. Itaque solus Christus est primarius Sacerdos, cæteri vero omnes ejus Ministri & Vicarii sunt; quod sufficit ad discrimen veteris testamenti, ubi prioribus defunctis alij Sacerdotes nomine suo sacrificantes succedebant. Respon. ad quartum. Huic argumento satisfactum jam esse supra §. 7. ubi diximus, ad sacrificium non requiri physicam immutationem. D. Paulus Hebr. 9. v. 22. egit de Lege Veteri, non Christiana; in illa enim peccata non remittebantur nisi per effusionem sanguinis hircorum, & aliorum animalium. Si tamen Adversarij contendunt, etiam de nova lege agere Apostolum; tunc sequetur contra illos per Fidem justificantem, quæ adeo jactant, nullâ fieri peccatorum remissionem, cum per eam nulla fiat sanguinis effusio. Demum si de veteri sive de nova lege dictum illud Pauli sit, de utraque tamen sic intelligi potest, & verò debet, quod in neutra fiat remissio peccatorum absque effusione sanguinis Christi, qui si effusus non fuisset, peccator in neutra lege Deo reconciliari posset. Nam sicuti sanguis Christi effusus per animalium sacrificia veteribus applicabatur, ita etiam in lege nova idem Christi sanguis effusus per sacrificia incruenta Missæ & Sacramenta nobiliori modo nobis applicatur. Ex quo clarè patet, quod jam supra diximus, nullam nos injuriam Christo facere, sæpius offerendo missæ sacrificium, quantumvis ipse abunde pro nobis satisfecerit; siquidem nullam injuriam illi in lege antiqua faciebant, licet Christus ipse pro illis plenissimè satisfacturus esset.

XVIII. Nunc videamus, quibus machinis fundamenta Doctrinæ nostræ subvertere nitantur Adversarij. Primum erat ex Psal. 109: Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, quod in formam redactum sic habet. Quemadmodum sacrificavit Rex Melchisedech, ita etiam sacrificavit Christus juxta citatum psal. Sed Melchisedech sacrificavit in pane & vino. Gen. cit. Ergo etiam Christus sacrificavit in pane & vino; quod tamen nusquam alibi fecisse legitur, nisi in consecratione Eucharistiæ. Hæretici negant hujus Syl-

logismi Majorem & Minorem. Majorem quidem quasi similitudo inter Christum & Melchisedech non consisteret in ritu & modo sacrificandi panem & vinum, sed in quibusdam alijs circumstantijs. Probant 1. ex S. Paulo ad Hebr. 7. ubi ex instituto tractans de hac similitudine nullâ prius mentionem facit illius sacrificij, sed aliarum prærogativarum Melchisedechi, nempe Nominis, Generationis, Benedictionis, Decimationis &c. sic enim loquitur cap. 6. in fine: *JESUS secundum ordinem Melchisedech Pontifex factus in æternum.* Et deinde c. 7. vers. 1. *Hic enim Melchisedech Rex Salem Sacerdos DEI altissimi, qui obviavit Abraham regresso à cæde Regum, & benedixit ei, cui & decimas omnium divisit Abraham.* In quibus verbis habentur hæ comparationes 1. interpretatio nominis Melchisedech, 2. Rex salem, id est, Rex pacis. 3. Generatio sine expressione Patris aut Matris, nec indicato fine vitæ, quasi æternus fuisset non habens initium dierum, neque finem vitæ; & in hoc assimilatus est Filio DEI; qui manet sacerdos in æternum. 4. quod Abraham illi decimas spoliarum dederit, eumque benedixerit, hoc ipso se majorem indicans. In quo discursu Pauli nulla prorsus mentio fit sacrificij panis & vini, quod sanè non fuisset omitendum, si in ea præcipua ratio similitudinis consisteret. Probant 2. Quia consecratio Eucharistiæ & oblatio panis & vini à Melchisedech facta prorsus sunt distincta. Nam Christus juxta Catholicorum sententiam panem & vinum substantialiter convertit in suum Corpus & sanguinem: non item Melchisedech nisi post longam digestionem? itaque in modo sacrificandi non potest constitui similitudo sacerdotij Melchisedech & Christi. Probant 3. Si similitudo Melchisedech & Christi consisteret in oblatione panis & vini, non esset ratio, cur Christus potius secundum Melchisedech, quam secundum ordinem Aaronis nominaretur; cum etiam Aaronici sacerdotes panem & vinum obtulerint, ut constat ex Levit. 21 v. 8. & c. 23. v. 13. de panibus propositionis & libamenti vini. Minorem verò ejusdem sullogismi nostri negant triplici ex causa. Prima. Quia non constat, Melchisedechum fuisse propriè dictum sacerdotem; quamvis enim Genes. 14. vocetur sacerdos, tamen Nomen sacerdotis in SS. litteris crebrò impropriè sumitur pro eximio Principe & Magnate, ut patet ex lib. 2. Reg. c. 8. ubi Filij Davidis vocantur *Sacerdotes*; & tamen non fuerunt propriè sacerdotes, quia non erant ex tribu Levi, de qua sola tunc sacerdotes assumebantur. Itaque Interpretes etiam Catholici nomen sacerdotis impropriè accipiunt pro primarijs Principibus in aula Davidis. Secunda. Quamvis concederetur, Melchisedechum fuisse propriè dictum sacerdotem, tamen non sequitur, istum sacrificasse in pane & vino, neque id evincitur ex verbo Genes. 14. v. 18. *protulit panem & vinum, erat enim sacerdos altissimi DEI*; quia in hebraico non habetur vocula causalis enim (in qua tota vis argumenti ponitur) sed tantum copulativa: & erat sacerdos Altissimi. Sed admissa etiam causalis vocula enim, ea non est referenda ad præcedentia, quasi ideo protulerit panem & vinum, quia erat sacerdos; sed ad sequentia, scilicet Benedixit ei (Abrehe) quia erat sacerdos. Tertia. Quia Melchisedech non potuit sacrificare panem & vinum, siquidem requiritur ad sacrificium substantialiter mutatio rei oblatæ panis & vini.

vini; vel enim fuisset coctio panis & vini, vel eorum comestio & bibitio; sed non prius, alioquin pistores & coci in furno & culina sacrificassent: nec posterius, alioquin milites Abrahæ, quibus post prælium refocillandis panis & vinum oblata sunt, comedendo & bibendo sacrificassent, non ipse Melchisedech.

XIX. Ille est discursus Calvini, Kemnitij, & aliorum apud Card. Bellarminum Lib. 1. de Missa. c. 6. cui discursui insunt Amesius, Gerhardus, Molinæus, Hanneken, Reihing & Recentiores Sæctarij. Unde clarè perspicitur, nullum Scripturæ tam clarum locum esse, quem hæretici corrumpere, detorquere, & pervertere non audeant. Et quamvis allata argumenta videri possint speciosa, sed etiam Judæi. Testimonia antiquorum Rabinorum refert Bernardinus Verweis in Speculo veræ Eccles. fol. 710: Patrum verò Latinorum & Græcorum ordine temporis Bellarm. loc. cit. Sufficiat unicuique Clemens Alexandrinus circa annum 200. lib. 4. Stromat. non procul à fine Melchisedech, ait, Rex Salem Sacerdos DEI altissimi, qui vinum & panem sanctificatum dedit nutrimentum in typum Ecclesiæ &c. ubi Sanctus ille Pater paucis orationia complexus est 1. quod Melchisedech Sacerdos panem & vinum Sanctificaverit, quod sit per oblationem Sacrificij. 2. quod illa jam oblata Deo & sic sanctificata dederit Abrahæ & Socijs in nutrimentum non tantum corporis, cum Abraham aliunde haberet, sed in participationem sacrificij. 3. quod hæc facta sint in typum & præfigurationem Eucharistiæ, sicut Eucharistia DEO offertur, & postea Fidelibus in nutrimentum spirituale datur. Unde rectissimè Concilium Tridentinum hunc pestilentissimum errorem Sess. 22. can. 4. his verbis damnat: *Siquis dixerit, blasphemiam irrogari Sanctissimo Christi sacrificio in cruce peracto, aut illi in hoc derogari, Anathema sit.* Jam ad negationem Majoris, & ad 1. hujus negationis probationem. Dicimus non esse mirum, quod Apostolus ad Hebr. nullam fecerit mentionem sacrificij, quia non conducebat ad ejus finem & scopum. Nam Judæi quidam cum à fide defecissent, alij verò vacillassent pluris facientes Abraham & Aaron, quam Christum, voluit Apostolus illis ostendere excellentiam Christi supra dictos proceres; ad quod non faciebat similitudo Sacrificij, cum veteres multò nobiliores hostias obtulerint, quam Melchisedech panem & vinum. Ita post alios Interpretes Tirinus ad finem cit. cap. Itaque relicto sacrificio dignitatem Personæ sacrificantis ex varijs circumstantijs elicuit; reliquit autem sapienter sacrificium, quia, Hebræi nondum satis capaces videbantur Paulo tam sublimis mysterij, ut supra indicavit c. 5. v. 11. Ad 2. sufficere ad similitudinem inter Christum & Melchisedech, quod externa oblatio panis & vini, in quantum visibilis, convenerit, quamvis occultæ mutationes longè dispares fuerint. Ad 3. Sacerdotes Aaronicos nunquam panem & vinum simul tanquam unum principale & adæquatum sacrificium obtulisse, uti Melchisedech, sed seorsim panem, seorsim vinum, & quidem ut accidentale condimentum Sacrificij, ut bene observat Bellarminus c. 6. cit.

XX. Quoad Minorè Syllogismi nostri ad Adversarijs rejectam. Dicimus 1. negari non posse, Melchisedech fuisse propriè dictum Sacerdotem ad offerendum DEO destinatum; etenim hebraicum verbum *cohen* magis propriè & sæpius Sacerdotem, quam Principem, nec nisi uno alterove loco istum designat, scil. 2. Reg. 8. cit. & Isaïæ 61. v. 6. quamvis etiam illis locis latinus Interpres Sacerdotes verterit, neque incongruè, ut ibidem ostendit Tirinus, sed centenis alijs illud *cohen* usurpatur pro Sacerdote. Et ita hunc locum explicant S. Paulus ad Hebr. c. 7. cit. & LXX Interpret. ac Patres, atque Judæi. Et quid novi diceret Moyses, si quem antea vocarat Regem, jam Principem faceret? aut quæ ratio offerendi DEO, aut proferendi panis & vini, quia Princeps erat? neque enim Principis est, sacrificare, sed Sacerdotis spirituali jurisdictione præditi. Dicimus 2. Tò Et copulativum apud Hebræos sæpius pro causali enim usurpari, ut hæretici inane inde quærant effugium. Unde etiam vers. 19. subditur: *benedixit ei, Melchisedech Abrahamo, major minori, & dicimus ab Abrahamo accepit, scil. intuitu sacrificij sui & sacri ministerij, quo publicè fungebatur.* Cum igitur constet, Melchisedech fuisse propriè dictum Sacerdotem, & ideo protulisse panem & vinum, negari non potest, eum sacrificasse panem & vinum; alioquin Sacerdotium non fuisset causa proferendi ad refocillandos milites præliofessos, quod quilibet profanus hospes præstare poterat. Vanum iterum est refugium, quasi prædicta verba, *protulit panem & vinum*, referrentur ad sequentia, *benedixit ei*; etenim sequitur sensus terminans, & æquivalens nostro puncto. Ergo referri non possunt ad sequentia, sed referri debent ad antecedentia, erat enim Sacerdos altissimi DEI. Dicimus 3. Melchisedechum potuisse sacrificare panem & vinum, etsi scriptura non exprimat, quomodo sacrificaverit, ideòque variæ de eo sunt opiniones. Vasquez in 3. Part. D. 220. n. 28. putat, ipsum Regem Melchisedechum coxisse panem, & sic coquendo sacrificasse. Cornelius à Lapide in c. 14. Genes. censet, aliquam panis partem ab eo fuisse combustam, & sic substantialiter immutatam: reliquum militum refectioi permissum. Probabilius est, quod Becanus Tom. 2. Opusc. 1. L. 2. c. 1. docet, panem dissecando, vinumque effundendo sacrificatum fuisse, atque ad rigidam sacrificij rationem non levis substantiæ corruptionem, ut jam supra diximus.

XXI. Alterum nostrum fundamentum erat ex prædictionibus Malachiæ aliorumque Prophetarum desumptum, qui vaticinati sunt, ubique terrarum etiam inter Gentiles DEO vero sacrificatum iri, quod intelligi non potest de sacrificijs Judaicis, quæ extra templum Jerosolymitanum offerre non lieuit, ut constat ex Num. 14. & 15. Et Deuteron. 12. v. 5. Ergo debet intelligi de Sacrificijs Christianorum, quæ non sunt alia, quam Eucharistica. Opponunt huic hæretici, Malachiæ cæterosque Prophetas non de formali & propriè dicto sacrificio locutos fuisse, sed tantum de spirituali & impropriè dicto, scil. pro quolibet honore & cultu divino. Probat 1. auctoritate Apostoli ad Rom. 15. v. 16. ubi suas conciones, quibus gentes ad fidem converterat, vocat oblationes & sacrificia his verbis: *ut sim Minister JESU Christi in Gentibus sanctificans Evangelium DEI, ut fiat oblatio Gentium accepta & sanctificata in Spiritu*

Sanctus

Santo; cui concordant Patrum interpretationes. Tertullianus L. 4. contra Marcionem c. 1. adductum locum Malachiae sic exprimit: *In omni loco sacrificium Nomini meo offertur, scil. oratio simplex de conscientia pura.* Et Lib. 3. c. 22. *Sacrificium mundum, scil. Gloria relatio, Benedictio, Laus, Hymni.* Hieronymus in Comment. Malachiae per incensum intelligit orationem; dum ait, *offerri deo hostiam mundam in ceremonijs Christianorum.* Probant 2. Nomen Sacrificij apud Malachiam non posse proprie sumi. Tum quia vox hebraica *Mincha* non significat panem & vinum, sed simillam oleo conspersam. Tum quia si in hujusmodi prophetijs omnia essent proprie accipienda; tunc deberent Christiani quot annis ire Jerosolytham ad celebrandum festum Tabernaculorum; sicut praedixit Zacharias c. 14. v. 16. *omnes, qui reliqui fuerint ab universis Gentibus ascendant ab anno in annum, ut adorent & celebrent festivitatem tabernaculorum;* quod tamen non fit à Christianis. Probant 3. ex ipsis verbis Malachiae patere, eum non loqui de sacrificio Missae; quippe loquitur in praesenti tempore: in omni loco offertur Nomini meo oblatio munda. Sed tunc temporis, cum haec scriberet Propheta; nondum erat sacrificium, neque adhuc offerebatur in omni loco, sed tantum in templis & sacratis Altaribus.

XXII. Huic Adversariorum oppositioni adversatur; eamque elidit, quod vaticinium Malachiae Ecclesia Catholica semper ac perpetuo de SS. Missae sacrificio interpretata fuerit, ut certo constet ex unanimi Patrum consensu, quos ordine temporis refert Bellarminus Lib. 1. de Missa. cap. 10. Sufficiat hic unus & alter. Justinus Martyr in dialog. cum Triphon. ait: *de nostris Gentium, quae omni loco offeruntur, sacrificijs, hoc est, pane Eucharistiae & poculo similiter eucharistico jam tunc locutus Malachias praedixit, nos quidem glorificare nomen hujus: vos autem prophanare.* D. Augustinus in oratione ad Judaeos c. 9. post verba Malachiae recitata: *aperite, inquit, oculos tandem aliquando, & videte ab oriente sole usque ad occidentem non in uno, sicuti vobis fuerat constitutum, sed in omni loco offerri sacrificium Christianorum.* Haec verba clariora sunt; quam quae in alium sensum detorqueri possint; utut aliàs solenne sit Novatoribus ad declinandam argumentorum vim confugere ad improprietatem verborum: vel ad textum hebraicum, at frustra. Dicimus itaque ad 1. D. Paulum ad Romam. non explicare Malachiam; unde non sequitur, si Paulus nomen sacrificij improprie sumpserit, etiam Malachiam sic accepisse. Tertullianus & Hieronymus non literaliter sed mystice interpretati fuerunt Malachiam, interim non negantes sensum litteralem; Nam si, ut S. Basilus hom. 10. in hexameron ait, *blasphemia est putare, aliquod in Scriptura esse verbum otiosum*; existimare non debemus, ratione vacare, quod Propheta non tantum dixerit, in omni loco sacrificatur, aut offertur, sed duplici verbo usus est *sacrificatur, & offertur Nomini meo oblatio munda*, ut intelligeremus, de utroque sacrificio locum esse accipiendum; sicuti apertius LXX. verterunt: *in omni loco incensum offertur Nomini meo; & sacrificium mundum;* ubi licet incensum Tertullianus, Irenaeus, & Hieronymus interpretantur orationem, per sacrificium tamen intelligunt Eucharistiam, quod ipsum Eucharisticum sacrificium dicunt Patres clare tradunt alibi. Tertullianus Lib. de

orat. c. 14. ubi communionem vocat *participationem sacrificij*. Irenaeus Lib. 4. c. 34. *in novo Testamento novam oblationem esse asserens.* Et Hieronymus in cap. 11. Proverb. *affirmans, defunctos juvari missarum celebrationibus.* Videri potest Bellarm. L. 1. de Missa. c. 10. cit. Dicimus ad 2. vocem hebraicam *Mincha* non tantum significare certam speciem Sacrificij ex simila & oleo confecti, ut volunt nonnulli, sed generatim quodlibet sacrificium, ut constat ex dictionarijs hebraicis; imò generatim quodlibet donum etiam profanum vocatur *Mincha*. Et licet ista vox etiam sumeretur speciatim pro sacrificio ex pane vel farina, tamen accedente libamine vini typus erat sacrificij novae legis Eucharistici. Videatur Tirinus in cit. locum Malachiae. Festum Tabernaculorum à Zacharia loc. cit. non sumi proprie, sed figuratè & mystice pro conventu Christianorum in suas Ecclesias, cujus figura fuit concursus Judaeorum in Hierusalem; inde tamen non sequitur, etiam Malachiam nomen oblationis & Sacrificij improprie sumpsisse, quia hic nulla necessitas cogit ad improprietatem deflectere, sicut apud Zachariam; quandoquidem lex Judaica ejusque festa & caeremoniae à Christo sunt abrogatae. Dicimus ad 3. apud Prophetam Malachiam non esse verbum praesentis temporis, quod tamen Interpretes recte per praesens explicarunt; quia Prophetis familiare est, de futuris tanquam de praesentibus loqui ob certitudinem eventus, sicut David Psal. 109. de Christo ait: *Tu es Sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech;* cum tamen Christus nondum fuisset; sed futurus esset. *Omnia autem loca à Malachia non sumuntur pro singulis generum, sed pro generibus singulorum id est, pro omnibus regionibus, sicuti dicimus, aliquem omnia regna peragrare, licet non omnes urbes lustraverit, ita Christiani in omni loco sacrificant;* hoc est, in omnibus mundi plagis, non in omni loco particulari. Urget Hebraeus contra Missam n. 75. ajens, à Catholicis; ut futuritionem asserant, depravari textum; quippe non habetur in eo oblatio nova, sed munda. Negamus ullum Doctorem Catholicum immutare textum, sed Patres novam substituere pro munda, idque bene, quia tevera novum est sacrificium, quod veteri vi prophetiae succedere debebat. Verba formalia Patrum videri possunt apud Valentiam Tom. 4. D. 6. Q. 11. pun. 1. §. 13.

XXIII. Tertium. Fundamentum nostrae doctrinae erat desumptum ex epist. D. Pauli ad Hebraeos cap. 13. vers. 10. ubi dicitur: *habemus altare, de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo deserviunt.* Unde sic conclusimus: Christiani habent Altare verum & distinctum ab altari Judaeorum & Gentilium, de quo edendi isti non habent potestatem. Ergo etiam habent verum sacrificium. Antecedens patet ex Sacra Scriptura; & eam sic intelligunt D. Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, Anselmus, Sedulius & passim Doctores. Consequentia petet inde, quod Altare & Sacrificium, Victima & Sacerdos sint correlativa. Dicunt Sectarj, per Altare & sacrificium intelligi altare & sacrificium Crucis. Sed de hoc jam ante annos mille & sexcentos paraeto quomodo edemus? Taceo Ecclesiam Catholicam, omnesque Patres praedictum Sacra Scripturae textum semper intellexisse de Altari distincto ab altari Crucis; unde Augustin. Lib. 22. de Civit. c. 10. scribit: *Non erigimus Altaria, in quibus Sa-*

bus Sacrificamus, Martyribus, sed uni DEO & Martyrum & nostrum Sacrificium immolamus: ipsum verò Sacrificium Corpus Christi est, quod non offertur ipsis.

XXIV. Quartum denique & ultimum fundamentum nostrum erat gemina ratio; quarum neutram attingunt Sectarii, tacite concedentes, præter morem omnium Gentium se absque Sacrificio esse, quod aperte etiam fatentur eorum Prædicantes seu Ministri, dum in publicis suis libris affirmant, se Sacerdotes non esse. Ubi autem Sacerdos non est, Sacrificium etiam non sit, oportet. Dicit quidem Confessio Augustana art. 3: *Retinetur Missa apud nos, & summâ reverentiâ celebratur.* Eadem habet Apologia. Sed lepide. Si Missa retinetur apud vos, ubi ergo manet Sacrificium apud vos? ubi Sacerdotum? ubi cætera, quæ de hoc Sacrificio adduximus? in cæna enim tantummodo Sacramentum, non etiam Sacrificium fuisse institutum à Christo, longè falsissimum est. Erat ibi, inquit D. Augustinus Lib. 7. de Civit. DEI. c. 20. de cæna loquens, *Sacrificium secundum ordinem Aaron: Et postea de Corpore & Sanguine illo instituit Sacrificium secundum ordinem Melchisedech &c.* sed de hoc satis in superioribus.

XXV. Error secundus est eorumdem Hæreticorum contra cæremonias Missæ, quas irridunt, & subannant partim ut Judaicas, partim ut mimicas gesticulationes; Nam candelabra, lampades, thuribula, incensa &c. à Judæis sumpta esse, fatetur Durandus Lib. 3. Rational. cap. 1. cum tamen Christus veterem Legem pridem abrogaverit, usum prohibuerit, teste Apostolo ad Coloss. 2. & ad Hebr. c. 7. 8. 9. & 10. Manuum verò jactationes & discursus ab uno latere ad aliud histrionem potius decent, quàm sacerdotem; ceret Christus in institutione Eucharistiæ nullam talem ritum adhibuit. Ergo nec nos ejus testamentum (sic enim vocat hoc Sacramentum) quidquam superaddere debemus, cum dicat Apostolus ad Gal. 3. v. 15. *hominis testamentum morte confirmatum nemo spernit aut superordinat.* Errori huic opponit se Concilium Tridentinum de cæremoniis, quas Ecclesia essentia sacrij tanquam adjuncta devotionis adjunxit, sic loquens Sess. 22. c. 5. *Cum natura hominum ea sit, ut non facile sine admixtione exterioribus ad divinarum meditationem suscoli queat; propterea pia Mater Ecclesia ritus quosdam, ut scilicet quadam submissâ voce, alia verò elatiore in Missa pronuntiarentur, instituit: cæremonias item addidit, ut mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, vestes, aliæque id genus multa ex Apostolorum disciplina & traditione, quò & Majestas tanti sacrij commendaretur, & Mentes Fidelium per hæc visibilia Religionis & Pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc sacrificio latent, contemplatione excitarentur.* Unde frivola sunt, quæ oclamitant hæretici; alioquin pari ratione irrideri posset Baptismus à Christo institutus, cujus materia nimirum lotio etiam Judæis fuit usitata, siquidem ideo Salomon amplissimum vas aquarum (quod vocabatur mare æneum) in templum posuit, ne unquam deessent aquæ lotioni Sacerdotum 2. Paralip. 4. v. 2. & 6. Ethnicis quoque Baptismus ridiculus videbatur, quem histriones in comædijs per ludibrium repræsentabant, ut nominatim legitur de Genesio postea converso & Martyre. Nam doctissimus iste mimus, cum mores ritusque Christianos ad amissim perdidicisset, fabulamque oculis Diocletiani dare instituisse, repente cælesti visu conversus Christum

inclamat, Christianum se jactat, & Martyrij palmam deportat, cujus memoria celebratur 25. Augusti. Itaque

XXVI. Respon. Ad 1. argumentum! cæremonias Judaicas eatenus à Christo abrogatas, ut non liceret eas formaliter usurpare tanquam veteri lege præscriptas & cum significatipne Christi venturi, prout à Judæis usurpabantur: interim non esse vetitas materialiter sub alia significatione Christi jam præsentis tanquam ab Ecclesia Catholica præscriptas; alioquin nulla festa nec jejunia forent licita; quippe olim Judæis usitata. Ad hæc gestus & motus Sacerdotum tam graviter ac decenter in Missa fiunt, ut nemo nisi momus irridere valeat; imò eorum aspectu non solum Catholici ad pietatem, sed etiam nonnulli hæretici ad Fidem permoventur, ut testatur experientia. Ad 2. Tametsi Christus in prima institutione hujus Sacramenti tales ritus non adhibuerit, tamen generationem insinuat monendo, ut administratio hujus Sacramenti fieret in memoriam Passionis ejus; determinationem verò reliquit arbitrio Ecclesiæ celebrandæ ejus memoriæ pro varietate temporum & locorum. Ecclesia autem tales ritus determinavit, qui maxime idonei forent recolendæ memoriæ Passionis Christi, ut pluribus explicant Reginaldus Lib. 19. n. 33. Bernardinus Verweis in Speculo veræ Ecclesiæ à fol. 78. & alij. Nec semper impune riserunt hæretici cæremonias Missæ. Jacobus Marchantius in Candelab. Myst. fol. 554. commemorat, in Hollandia Ann. 1574. quosdam sanniones per ludibrium cæremonias Missæ repræsentantes subitò peste sublatos.

XXVII. Error tertius est, Missam privatam abrogari oportere. Ita Lutherus lib. integro de abroganda Missa privata, quem deinde cæteri Novatores passim secuti sunt. Vocant autem Missam privatam tum eam, quæ celebratur in privato aliquo loco, oratorio, sacello, aut in ædibus etiam super altare consecratum: tum eam, quæ extra Dominicam, Festoque dies fit, aut sine populi conventu: tum eam, in qua solus Sacerdos communicat. Fundamentum universale est, quod Missa substantialiter sit Cæna seu convivatio, non sacrificium. In specie hæc pro opinione sua afferunt. 1. D. Basilii in Psal. 115. ait. *Non ita latebris delitescens sacrificabo, sed publicum tibi exhibebo sacrificium.* Et ibid. scribit: *quod unum sit Altare Ecclesiæ.* Idem dicunt alij Patres. 2. In Concilio Meguntino can. 43. dicitur: *Nallus Presbyter, ut nobis videtur, missam solus rectè cantare valet, quomodo enim dicet: Dominus vobiscum: vel sursum corda admonet habere, & alia multa similia his, cum alius nemo cum illo sit?* 3. Christus non instituit cenam suam, ut esset actio privata Sacerdotis & Sacrij, sed communis totius Ecclesiæ. Ergo non est peragenda missa, in qua solus Sacerdos Consecrat & communicat. 4. In Jure Can. cap. Peracta Dist. 2. de Consecrat. habetur: *Peractâ consecratione omnes communicant, qui noluerint, Ecclesiasticis carere liminibus.* 5. Cum privatis missis mercaturam exercent, & lucra quærunt, ut affirmat Molinaus à fol. 1186. ludicre exaggerat.

XXVIII. Errori huic universim adversatur ratio Sacrij, ad quam solum pertinet, ut Sacerdos offerat pro populo, vel alijs necessitatibus, quod fieri potest, etiam in privato loco & festi tempore extra dies Dominicos & Festos etiam sine populi præsentia, etiam quando ille, pro quo offertur

offeritur, de communiter oblatis non manducatur. Speciatim contra eundem errorem sunt. Inprimis exempla Christi. qui primum Missam celebravit ac cenam instituit in domo privata: exempla Apostolorum, qui Act. 20. v. 7. circa domos frangebant panem; consecratio autem Panis & Eucharistiae ritu Catholicorum non fit extra sacrificium: exempla Pontificum Romanorum, qui tempore persecutionum celebrabant in cryptis & cavernis seu terrae latebris: exempla Patrum, & quibus D. Ambrosius in domo clarissimae feminae rogatus ab ista sacrificium obtulit, teste Paulino in ejus vita. S. Calixtus Episcopus Narbonensis in Episcopio sui oratorio missam celebravit, quando ad Ecclesiam morbo impeditus accedere non potuit, ut refert Gregorius M. hom. 37. Et quid infatigabilius, quam Episcopos (uti etiam Imperatores, Reges, ac Principes Christianos) habuisse oratoria domestica ad Missas celebrandas? Deinde testimonia SS. Patrum. D. Chrysostomus hom. 3. in Epist. ad Ephes. scribit, *quotidianam suo tempore fieri solitam oblationem*: S. Augustinus epist. 23. dicit, *Christum semel in cruce immolatum, omni die Sacramento populi immolari*: D. Hieronymus in c. 1. ad Tit. ait, *Sacerdotes quotidie pro peccatis populi ac suis sacrificare*. familia habent alij. Labet addere testimonium unius ex ipsis sectariis, Brentius in confess. Wittenbergensi cap. de Euchar. asserit, satis esse, si duo tantum adsint, nimirum unus, qui administrat Sacramentum, alter, cui porrigatur; quod sine dubio multo magis locum habet in sacrificio Missae, dummodo adsit minister, qui respondeat. Denique decreta Conciliorum. Agathensis plus quam ante mille annos celebrati, in quo sancitum, ut singuli saltem ter in anno videlicet in Natali Domini, in Paschate, & Pentecoste communicarent (quod jam praeceperat Fabianus Papa) & tamen can. 47. ab eodem jubentur Christiani singulis diebus Dominicis interesse Sacrificij Missae usque ad sacerdotis benedictionem: Turonensis III. Itaruentis can. 50. si non frequentius, vel ter Laici homines in anno communicent: Tridentini Sess. 13. can. 9. decernentis & approbantis legem ab Ecclesia latam, ut Christiani semel in anno, idque in Festo Paschatae Eucharistiae Sacramentum sumant, c. omnis de poenit. & remissione. Haec autem decreta utique nunquam facta fuissent, si in quovis sacrificio communio seu distributio Sacramenti fieri debuisset.

XXIX. Respon. 1. ad fundamentum universale, negando istud, scilicet Missam esse substantialiter cenam seu conviventionem: non sacrificium; haec enim mera esse Novatorum somnia, abunde in superioribus ostendimus. Ac merum delirium est, nos Papistas Sacramentum convertisse in sacrificium circa tempora Gregorij M. Utrumque semper admiximus, & admittimus confitentes, Eucharistiam esse Sacramentum, quatenus est signum externum & visibile gratiae & refectio: victimam vero & sacrificium, quatenus DEO offertur &c. Respon. 2. in specie. Ad D. Basilium. Non agere ibi S. Patrem de Missa, quae more catholico in quocunque loco celebratur, sed contra haereticos sui temporis, qui sacrificium celebrabant segregati ab universitate Ecclesiae, ideo subiungit ibidem aliis: audite, qui Ecclesiam relinquitis, & in publicis domibus versati miseris facitis Corporis perfidos scissuras. Et postea: tu aram erigis ex adverso altaris tibi à Patribus constituiti. Et sic unicum in

Ecclesia catholica intelligitur Altare, etsi materialiter plura sint per orbem christianum; at verò quod contra doctrinam Ecclesiae erigitur, ex adverso erigi dicitur. Atque in hunc sensum loquuntur & intelligendi sunt Patres. Ad Concilium Moguntinum. Nihil haec esse contra catholicos, qui asserimus, sacerdoti sacrificanti semper debere adesse Ministrum, sive ille cantet, sive legat Missam; iste enim Minister representat populum, cui dicitur, Dominus vobiscum. ac cetera, quae ad circumstantes diriguntur in missa; quamvis rarae sint ejusmodi Missae, in quibus praeter ministrum non plures adsint; major est Catholicorum pietas, quam sibi imaginantur Sectarii; aut si adsint, id per accidens est, nec ex ratione sacrificij requiritur praesentia aliorum magis, quam dum ipsi haeretici aegros ac moribundos communicant solo sumente & ministro praesente. Ad Christi institutionem. Missam nunquam esse privatam actionem sacerdotis, sed communem totius Ecclesiae; quia à communi Ministro pro Ecclesiae bono offertur. Ideo omnis Minister Sacerdos & Pontifex ab hominibus assumptus est, & pro hominibus constituitur, ut offerat dona & sacrificia. Hebr. 5. v. 1. Unde semper ex omni Missa est communio & fructus Ecclesiae, etsi nulli adsint; aut si intersint, spiritualiter communicare possunt, ex eaque communione spirituali publicus est fructus. Quodsi verò de Eucharistiae manducatione agatur, fatemur Christum instituisse cenam & sacrificium simul: at non praecepisse, ut illa duo nunquam separarentur, quasi sacrificium non posset offerri, quando nulli adsint, aut communicare praesentes nolint. Videatur Concilium Tridentinum Sess. 22. cap. 6. ubi rem optime exponit & decernit. Ad jus canonicum. Nihil in hoc aliud praecipitur, quam ut in solennioribus diebus Ministri, qui Episcopo sacrificanti assistunt, communicent; id quod can. 9. Apostolorum jam praescriptum erat: Videatur Anacleti epistola. 1. quae habetur Tom. 1. Concil. General. ex qua verba illa Juris Canon. fuerunt desumpta. Ad mercantiam. Calumnia est familiaris Molinæ & ceteris haereticis, apud Catholicos excreri mercantiam cum Missis, & pro rebus spiritualibus, quae tales sunt, accipi pecunias, illaque pro his vendi. Quoad rem ipsam, an liceat sacerdoti pro dicenda missa accipere pecuniam ad sustentationem, videatur Card. Lugo Disp. 21. de Euchristia sect. 1. & alij Theologi scholastici & Morales. Nobis hic satis est, quod scribit S. Paulus 1. Corinth. 9. v. 7. in haec verba: *Quis militat suis stipendiis unquam? quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? Nunquid secundum hominem haec dico? an & lex haec non dicit? scriptum est enim in lege Moysis: non alligabis os bovi trituranti. Nunquid de bobus cura est DEO? an propter nos haec utique dicit? nam propter nos scripta sunt; quoniam debet in spe, qui arat, arare: & qui triturat in spe fructus percipiendi. Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus? si alij potestatis vestra participes sunt, quare non potius nos? Sed non usi sumus hac potestate, sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Christi. Nescitis, quoniam qui in sacrario operantur, quae de sacrario sunt, edunt: & qui altari deserviunt, cum altari participant. Ita & Dominus ordinavit ijs, qui Evangelium annunciant, de Evangelio vivere. Quod prius etiam Christus ipse Matth. 10. v. 7 indicavit*

aiens: dignus est operarius mercede sua. Videmus igitur divino & naturali jure conforme esse, ijs, qui nobis ministrant spiritualia, corporalia seu necessaria ad vitæ sustentationem suppeditari.

XXX. Error quartus est, Missam vulgari linguâ & pro Germanis germanicam celebrandam. Ita Lutherani molliores, hoc est, Confessioni Augustanæ adhærentes, & ex his Kemnitius in part. 2. Exam. pag. 883. & seq. contendens, missam dici oportere, ut populum intelligat. Fundamentum potissimum sumunt ex Apostolo 1. Cor. 14. ubi reprehendit Corinthios in Ecclesia peregrinis linguis loquentes, quos alij non intelligebant vers. 24. ita dicens, si conveniat universa Ecclesia in unum, ut omnes linguis loquantur: intrant autem Idiota, & Infideles, nonne dicent, insanitis? Addunt exemplum primitivæ Ecclesiæ: Item teste Azorio p. 1. L. 7. Instit. moral. c. 26. Ecclesiampermisisse, ut Alexandrini populi, & Egyptij Arabicè, Armeni Syriacè, & Moravi olim Sclavonicè, & Russi seu Rutheni vulgari suâ lingua peragerent officia divina.

XXXI. Contra errorem hunc sic re diligenter maturequè expensâ statuit Tridentinum Concilium Sess. 22. c. 8. *Esti Missa magnam contineat populi fidelis eruditionem, non tamen expedire visum est Patribus, ut vulgari passim linguâ celebraretur.* Factum fuit hoc statutum propter duo maximè incommoda sanè gravia, quæ sequerentur. 1. quod oporteret frequenter mutare verba sacrificij, cum vocabula, quæ uno tempore sunt vulgaria, non diu post desinunt esse vulgaria. 2. quod tolleretur communicatio Ecclesiarum; nec enim posset Germanus celebrare in Italia & Gallia: nec Italus in Germania & Hungaria, quod idem est de Hispano, Anglo, Polono, aliisque Nationibus. Accessit antiquissima Ecclesiæ Consuetudo. Nam in toto Oriente non inveniuntur antiquæ liturgiæ nisi Græcæ aut Chaldaicæ: in toto autem Occidente antiquæ Liturgiæ nullæ sunt nisi Latinæ; quæ tamen linguæ à multis jam sæculis desierunt esse vulgares; imò Germanis, Francis, Anglis, Polonis lingua latina nunquam fuit vulgaris. Unde Sapientissimum fuit illud Concilij decretum, quod tamen non eò spectat, an sacrificium Missæ non possit in alia præter tres sacras linguas peragi, maximè in Syriacæ & Chaldaicæ, quæ non aliter, quàm dialectis fere differunt, cæterisque etiam: sed an expediat, & cujus Autoritate permitti id debeat?

XXXII. Respond. ad fundamentum Adversariorum. Apostolum id suum dictum limitasse vers. 5. *Major est, qui prophetat, quàm qui loquitur linguis, nisi forte interpretetur, ut Ecclesia edificationem accipiat.* Atqui Ecclesia Catholica suas ceremonias in Missis usitatas; sicuti etiam Scripturam solet explicare per Concionatores & Catechistas, sine qua explicatione non expediret populo Sacram Scripturam germanicè prælegere; quia propter obscuritatem non intelligeret, sed potius errores inde hauriret, ut ostendit Forer in Antiquit. Patris Lib. 7. cap. 18. & 19. num. 13. Quapropter Ecclesia, ut diximus, vetuit, Missam dici, nisi in tribus præcipuis linguis in titulo Crucis sacratis, nimirum Hebraica, Græca, & Latina. Et sanè ad pietatem Fidelium generalis & confusa notitia, (quod in missa nihil legatur nisi Sanctum, nempe doctrina DEI & preces ac laudes) abunde sufficit, sicuti etiam in privata oratione rarè ad significationem verborum attenditur, sed tantum in

confuso aliquid pij concipitur. Christus Dominus etiam Luc. 4. v. 16. in Synagoga populo prælegit Scripturam in lingua hebraica tunc vulgo ignota; quippe in captivitate Babylonica per chaldaeos corrupta, ut ibid ostendit P. Conzen. Ad hæc sacrificium non offertur ad populum instruendum si de primario & proprio fine agatur, sed ad DEUM colendum, & ad impetranda populo beneficia. Non igitur requiritur, ut populus intelligat id, quod dicitur, sed satis est, si DEUS intelligat. Ad exemplum Primitivæ Ecclesiæ dicimus, id non esse trahendum ad hæc tempora; quia aucto Fidelium numero in tanta multitudine varij ex causis sapientissimè alia expedire, quàm prius videri possunt. Ad Alexandrinos, Ægyptios, & Armenos ait ipse Azor, illos permissionem Ecclesiæ extorsisse. Sed extorquebimus & nos, inquit Gêrhardus L. 2. P. 2. fol. 1243. quod jus divinum non tantum permittit, sed etiam præcipit. Quid opus extorsione? ostendatur jus divinum aliud quod hoc præcipere. Verum quid ab homine vano requiro scripturam sacram, cum nesciat suam Augustanam Confessionem; nunquid ista art. 3. de missæ abusus sic habet: *Retinetur Missa apud nos, & summa reverentia celebratur: servantur & usitate ceremonie fere omnes, præterquam quod Latinæ cantionibus admiscuntur alicubi Germanicæ ad docendum populum;* quibus verbis haud obscure insinuat, nullum extare præceptum divinum Missæ germanicè celebrandæ, aliàs omnia & in omni loco linguæ Germanicæ fierent. Moravi & Sclavi id Romani Pontificis auctoritate obtinuerunt, nec ultra evincit testimonium Innocentij III. ab eodem Gerardo fol. 1238. adductum. Ista autem facultas non omnibus fuit concessa; cum enim Bohemi quoque eam à Gregorio VII. sibi peterent, rescriptis Pontifex Duci in hæc verba L. 7. Regist: *Quia, inquit, Nobilitas tua postulavit, ut secundum Sclavonicam linguam apud vos divinum officium celebrari annuncietur, scias, nos huic petitioni tuæ nequaquam posse satisfacere, & hoc nempe sæpe volentibus liquet, non immerito sacram Scripturam omnipotenti DEO placuisse, quibusdam in locis esse occultam, ne si ad liquidum cunctis pateret, forte visceretur, & pateret despectus, aut pravè intellecta à mediocribus in errorem deduceretur.* Videantur Laurent. Forer loc. cit. & Lib. 1. cap. 21. num. 70. Bellarm. Lib. 2. de Missa c. 11. Lib. 2. de Sacram. in gen. cap. ult. L. 2. Verbi DEI c. 16. & Gretserus in defens. Bellarm. eod. cap. Cornel. à Lapide in 1. Cor. c. 14. v. 14. &c.

CONTROVERS. LXXIV.

DE CULTU ET VENERATIONE Sacramenti Eucharistia.

D Augustinus Lib. 20. contra Faustum refert, Gentiles olim de Christianis suspicatos fuisse, colere illos Cererem & Bacchum, eò quod Christum DEUM & Hominem sub speciebus panis & vini adorarent. Sæcularij nostri temporis ab hac quidem suspitione immunes fuissent, sed nec Christiani inter Gentiles apparuissent. Unde conijecit, quàm immeritò ijdem Navatores hodie litem moveant de adoratione Christi in Sacramento Eucharistiæ jam in primæ-
va Ec-

va Ecclesia apud Christianos à Gentilibus animadversa. Suppositis ijs, quæ supra de Adoratione controuv. XLI. fusè diximus.

PARS PRIOR.

DOCTRINÆ CATHOLICORUM.

I. **D**octrina prima. Christus in Eucharistia divino & supremo cultu Latriæ adorandus est. Ita ex fide tenent omnes Catholici juxta Tridentinum Sess. 13. c. 5. sic loquens: Nullus dubitandi locus relinquitur, quin omnes Christi Fideles pro more in Ecclesia Catholica semper recepto latriæ cultum, qui vero DEO debetur, huic Sacramento in veneratione exhibeant. Nam illum ipsum DEUM præsentem in eo adesse credimus, quem Pater æternus introducens in orbem terrarum dicit Psal. 96. adorent eum omnes Angeli. Et can. 6. Si quis dixerit in Sacramento Eucharistie Christum Unigenitum DEI Filium non esse cultu latriæ etiam externo adorandum, atque adeo festivâ peculiari celebritate venerandum, neque in processibus secundum laudabilem & Ecclesiæ Sanctæ universalem ritum & consuetudinem sollemniter circumgestandum, vel non publice, ut adoretur, populo proponendum, & ejus adoratores esse idololatrias, anathema sit. Huic Tridentino non adversatur Concilium Carthaginense III. præcipiens can. 23. ut, eum Altari assistitur, semper ad Patrem dirigatur oratio; loquitur enim solum de Sacrificio, & vult, ut Sacerdos orationes in Missa tam ante quam post consecrationem ad DEUM Patrem dirigat, cui dilectus Filius suus offertur, & in quo Sacrificio Missæ memoria cruenti sacrificij in, cruce peragitur ejusdem Domini nostri JESU Christi. Probatum 1. ex Sacra Scriptura. In decalogo (qui est compendium legis naturalis) jubemur, Dominum DEUM adorare. Atqui in hoc Sacramento est præsens Dominus DEUS noster. Ergo debemus adorare. Deinde Pater cælestis speciali præcepto mandavit Filium suum Christum incarnatum ab Angelis adorari Psal. 96. cit. v. 8. adorent eum omnes Angeli ejus. Sicuti etiam in præsepio jacentem. Heb. 1. v. 6. Et cum iterum introducit Primogenitum in orbem terræ dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei. Simile præceptum Patris cælestis habetur ad Philipenses 2. v. 8. Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis; propter quod & DEUS exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine JESU omne genu flectatur cælestium, terrestrium & infernorum. Ipse etiam Christus hoc præceptum de se adorando objecit dæmoni Matth. 4. v. 11. Dominum DEUM tuum adorabis. Non obstat frivola excusatio Novatorum, quod Christus non jussit se adorari in Eucharistia. Nam sufficit generale mandatum in cit. locis promulgatum. Neque Christus jussit, se adorari à Magis in præsepio, neque ab Apostolis in Ascensione, à quibus tamen rectè fuit adoratus. Probatum 2. ex antiquissima praxi Ecclesiæ. Nam ideo in Missa elevatur hoc Sacramentum, ut à Fidelibus adoretur, sicuti in primitiva Ecclesia usitatum fuisse, testatur D. Dionysius Areopagita S. Pauli discipulus in Hierach Ecclesiast. cap. 3. Verba illis in Tom. 1. Patrum edit. Colon. 16. 18. sunt ista: Sed, o tu divinum sanctissimumque Sacramentum, disco-

operi, anigmatum vestibus, quæ symbolicè (seu recondito sensu) circum jacent, ut perspicue nobis manifestum evadat, mentisque nostra oculos singulari, & quæ obtegi non potest, luce comple. Librum autem hunc de Hierach. Ecclesiast. esse Dionysij Areopagitæ contra Hæreticos pluribus ostendit Laurent. Fo. er in Antiq. Patris L. 7. c. 21. num. 4. & seq. Constat etiam ex Liturgijs tam Græcæ, quam Latine linguæ, tum ab initio Ecclesiæ, tum in quatuor primis sæculis Sacerdotem ante Communionem versus Venerabile Sacramentum dixisse. Ecce Agnus DEI, qui &c. Item Domine non sum dignus &c. In aliquibus etiam ponitur, DEUS propitius esto mihi peccatori; quæ certè omnia diriguntur ad Christum DEUM adorandum.

II. Probatum 3. ex testimonijs SS. Patrum, quæ magno numero affert Cardinalis Bellar. Lib. 4. de Eucharist. cap. 4. 29. & 30. Exempli causâ sufficiat unum & alterum D. Augustini, qui in Psal. 95. sic scribit: nemo illam Carnem manducat, nisi prius adoraverit. Chrysostomus hom. 3. in epist. ad Ephef. simili fere modo ait: adora & manduca &c. D. Ambrosius Lib. 3. de Spir. Sanct. c. 12. Videamus, inquit, ne terram illam dicat adorandam Prophetam, quam Dominus JESUS in carnis assumptione suscepit. Itaque per scabellum terra intelligitur: per terram autem caro Christi, quam hodie quoque in Mysterijs adoramus. Patres in Concilio Niceno can. 63. sic statuerunt ex Arabica versione: Ut sit in unaquaque Ecclesia æconomus, & cum eo alij habeant curam proventuum. Alij vasorum auri & argenti & vestimentorum. Alij habeant curam loci, in qua S. Eucharistia servatur. S. Gregorius Nazianzenus in Oratione de obitu Gorgoniæ Sororis suæ refert, quod ante Altare in fide procubuerit, & caput super altare reclinaverit, ac Christum invocaverit, sicut olim Magdalena. Videri etiam potest Jacobus Keller in Papatu Catholico Tom. 2. à fol. 712. ubi ex clarissimis Patrum verbis ostendit, Sacramentum Eucharistiæ post Consecrationem manere Sacramentum, credi, adorari &c. Equidem Molinæus à fol. 1146. hæc Patrum testimonia, nequiter eludere molitur, sed revera clariora sunt quam quæ in sinistram & hæreticum sensum trahi aut obscurari se patiantur. Ut bene ostendunt citati Pontificij Authores. Probatum 4. exemplo Davidis Regis 2. Reg. 6. qui arcam fœderis (cui tanquam scabello DEUM insidere imaginabatur) tantâ pompâ & veneratione coluit. Quamto magis venerandum est hoc Sacramentum, quod non solâ imaginatione, sed reipsâ Christum continet. Exemplum hoc præclare imitatus fuit Carolus V. Imperator in comitijs Augustæ Vindelicorum habitis, ubi in ipso die Corporis Christi Sac. Eucharistiam sollemnissimè circum portatam subsecutus est nudo semper capite, tametsi sol esset ardentissimus in manu quadri fidam gestans facem: unde etiam instar Davidis mirè à DEO in omnibus fuit prosperatus, ut ejus felicitas potentissimo Turcarum Tyranno esset formidabilis. Quapropter hic maxime habet locum illud DEI effectum 1. Reg. 2. v. 30. Quicumque glorificaverit me, honorabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. Videatur Laurent. Surius in historia V. sæculi Anno 80.

III. Probatum 5. ex miraculis, quibus DEUS obstinatos hæreticos hujus Sacramenti adorationem detestantes mulcavit, & ad eorum confusionem stupidissima animalia porcos & asinos ad ejus adorationem impulit, dæmones ejus præsen-

tiâ & virtute ejecit &c. Beatus Optatus Episcopus Milevitanus L. 2. contra Parmenianum refert, Episcopos Donatistarum, cum Sac. Hostiam suis canibus objecerent, ab ipsdẽ fuisse moribus dilaceratos. Thomas Waldensis Carmelita Tom. 2. de Sacramentis scribit, Londini in Angliâ Sectarorem Wiglessitam jussu adorare S. Hostiam dixisse, araneam digniorem esse adoratione, quàm Hostiam, & mox ingenti araneâ à tholo templi in ejus os delapsâ fuisse punitum. D. Bernardus in virtute Eucharistiæ dæmones ejecit, ut in ejus vita scribit Wilhelmus Abbas hisce verbis: *adeſt, inique Spiritus, Judex tuus, adeſt ſumma Potestas, jam reſiſte, ſi poteſ.* Plura similia paſſim alij referunt. Probatur denique 6. largâ benedictione, quâ DEUS hujus Sacramenti cultores remuneratus est, cujus testis est Serenissima Domus Austria, quæ propter honorem Venerabili Sacramento semel exhibitum à statu Comitum de Habsburg ad summum Imperij Romani fastigium eveſta fuit. Nam cum anno Christi 1264. Comiti Rudolph Habsburgi (quæ est arx prope Bruggum Helvetij oppidum ſita) equitanti occurrisset Parochus Venerabile Sacramentum ad ægrotum quemdam procul habitantem deferens, & per rivum quemdam ponte carentem tranſuadare parasset, Comes mox equo deſiliens Parochum conſcendere juſſit, & pedes ipſe Sac. Eucharistiã per aquas comitatus fuit. Peracto dein itinere equum etiam Parocho dono reliquit, indignum se ratus, eum se denuo equum conſcendere, cui Christus inſediſſet. Quod factum quàm DEO placuerit, mox per Prophetiſſam quandam in Helvetia eidem Rudolpho Comiti ſignificavit, magnam ipſi benedictionem poſt novem annos ſecururam pollicitus. His igitur novem annis elapſis Romanorum Imperator fuit creatus, ac novis Ditionibus & Regnis Austria, Hungariæ, Bohemiæ &c. auctus. Atque hanc Imperatoriam Dignitatem adhuc retinet Archiducalis Domus Austria. Ita Joan. Albert. Widmanſt in præf. ad Epist. D. Pauli & alij plures. Unde tanta illa, quam etiamnum hodie conſpicit orbis Chriſtianus, omnium Sereniſſ. Archiducum devotio erga S. S. Eucharistiã. Videatur P. Thomas Le Blanc in Pſal. Tom. 2. Pſal. 21. v. 28.

IV. *Doctrina ſecunda.* Quamvis Chriſtus Dominus in hoc Sacramento latens continuâ & perpetuâ adoratione dignus eſſet, ſicuti ab Angelis & Beatis in cælo perpetim adoratur, tamen propter infirmitatem humanam varijs negotijs diſtraſtam non exigit à nobis continuam adorationem (ſicut nec Apoſtoli in terris com eo converſantes illum ſemper adorârunt) ſed relinquit humanæ diſcretioni, quando & quoties illum adorare velint. Ex communi & recepta conſuetudine tunc maximè id faciendum eſt, quando vel in Miſſa elevatur, vel in Proceſſione circumferitur, vel ad ægrum deportatur. Nam ſiquis tunc non adoraret, ſcandalum præberet & ſuſpicionem infidelitatis. Interim perpetuus aliquis cultus huic Sacramento exhibetur in ſplendore Tabernaculorum & Ciboriorum &c. quæ ſunt loco adorationis.

V. *Doctrina tertia.* Species Panis & vini, ſub quibus later Chriſtus, dupliciter ſpectari poſſunt. 1. conjunctim cum Chriſto. 2. ſeparatim ab illo, tamen cum aliquo reſpectu ad illum; priori modo venerandæ ſunt cultu Latriæ; poſteriore mo-

do per inferiorem quendam cultum. Hæc doctrina declaratur & probatur à paritate Adorationis, quam Humanitati Chriſti Suarez in 3. Part. Tanner, Card. Lugo, Arriaga alijque Theologi tribuunt, quos ſecuti ſumus ſupra Contr. XLI. cit. Quemadmodum ergo iſti docent, Humanitatem ſpecificè ſumptam in Chriſto adorari eodem Latriæ cultu cum Verbo, quia ſcil. totus Chriſtus adoratur, ſolo hoc interveniente diſcrimine, quod Verbum propter ſuam propriam excellentiam adoratur, Humanitas verò propter ſolam conjunctionem cum illa excellentia cõadoratur: eandem autem reduplicativè acceptam ſecundum excellentiam creatam ſupernaturalem, unionem ſcil. hypſtaticam, quam habet in ſe, inferiore quodam adorationis genere coli. Ita cum ipſdem hic docemus, Species Sacramentales, ſi ſpectentur conjunctæ Chriſto, cõadorari eodem Latriæ cultu cum Chriſto, quia iſte non præciſe, ſed ut his ſpeciebus affectus & præſentatus adoratur: ſi verò ſumantur ſeparatæ, non tamen abſque reſpectu ad Chriſtum tanquam ejus velamenta, coli eaſdem inferiori quodam venerationis genere. Qualis autem iſte ſit cultus inferior, non convenit inter Theologos. Suarez loc. cit. D. 52. ſect. 2. §. quæret aliquis. Card. Bellarminus Lib. 2. de Imaginibus c. 22. Tanner, Arriaga & nonnulli volunt eſſe cultum latriæ, ſed tantum inadæquatæ & imperfectæ. Alij malunt, eſſe ſimpliciter hyperduliam, cum reverâ inferioriſic Latriâ. Res minoris eſt momenti, quàm cui diutius immoremur, & ſatis de hoc ſupra loc. cit. dictum.

PARS POSTERIOR.

ERRORES HÆRETICORUM.

VI. *Error primus eſt,* Sacramentum hoc non eſſe adorandum. Ita Lutherani apud Joan. Gerhardum Lib. 2. Part. 2. à fol. 138. Et Calviniſtæ apud Guilielmum Ameſium Tom. 3. à fol. 156. quorum iſti nullam in Eucharistiã Chriſti præſentiam: illi in ſola ſumptione agnoſcunt; quod ſibi perſuadent hiſce argumentis. 1. Si Sacramentum Eucharistiæ foret adorandum, cauſa eſſet, quod Chriſtus in ea contineretur. Atqui hæc cauſa nulla eſt; aliàs probaret, omnes creaturas eſſe adorandas etiam porcos & alios; quia in omnibus ineſt DEUS per infinitam ſuam Immenſitatem. Conſequens eſt abſurdum. Ergo &c. 2. Chriſtus non inſtituit Sacramentum eo fine, ut adoraretur, ſed ut comederetur & biberetur. 3. Quia Apoſtoli in ultima cœna ſedentes communicârunt, non adorabundi in genua procidentes. Ergo nec nobis id faciendum; illi enim nobis exemplum præbuerunt, quomodo communicandum ſit; alioquin Chriſtus illos monuiſſet, & juſſiſſet ſurgere & in terram procidere. 4. Quia in tota ſcriptura nullum extat præceptum, quo jubemur hoc Sacramentum adorare; neque D. Paulus 1. Corinth. 11. accuratiſſimè deſcribens modum rectè communicandi alius adorationis facit mentionem. 5. argumentum addunt ſpeciatim contra tertiam doctrinam à Concilijs prohiberi duas adorationes reſpectu Chriſti. 6. Gregorius Nazianzenus & alij Patres vocant

vocant Eucharistiam antitypam, hoc est, merum signum. Ergo Christus in solo signo præsens est & honoratur.

VII. Error iste repugnare videtur lūmini Naturæ distant, DEUM Deique Filium adorandum, ubicūque est; quippe in omni loco suam sibi identificatam habet excellentiam, ob quam adorationem meretur. Quod ipse etiam agnovit Lutherus; interrogatus enim circa hanc adorationem à Georgio Principe de Anhalt & Præposito Magdeburgensi Anno. 1. 5. 41. respondit, *si spiritum sanctum in forma columbe videret, sicut in Baptismo supra Christum visus est, prolapsurum se in genua, & erectis manibus diciturum, Spiritus Sanctus esto mihi propitius; cur igitur, inquit, hoc ipsum non præstem venerabili Sacramento Eucharistiæ, in quo Christus est præsens?* Ita refert idem Princeps Conc. 4. de Eucharistia; qui hanc deinde doctrinam multis adducit affirmans, Christum non solum in ipsa sumptione, sed etiam extra hanc esse præsentem, & adorari oportere exemplo cæci; quem Christus corpore & animo illuminavit Joan. 9. quamprimum enim intellexit, se coram Christo stare, *proci dens adoravit eum.* vers. 38. quod factum approbavit Christus subiungendo: *in iudicium veni in hunc mundum, ut qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant.* Argumenta in oppositum allata nullius sunt momenti.

VIII. Respond. ad 1. adæquatam rationem, cur hoc Sacramentum adorandum sit, non esse, quod Christus in eo lateat (alioquin communicantes post acceptam Eucharistiam adorandi essent) sed quod solus ibi lateat nullā aliā substantiā præsentem, quæ simul adorari videretur contra decentiam Religionis, ut si porcum vel asinum adoraremus ob DEUM in eis latentem. Ad 2. negando consequentiam. Nam ut aliquis sit adorandus, non requiritur, ut captandi honoris gratiā progrediatur, sed ut excellentiam honore dignam exhibeat; alioquin Christus in terra versans nunquam fuisset adorandus, cum non propter honorem suum in terram descendit. Joan. 8. v. 50. *ego non quæro gloriam meam.* Aiunt Adversarii, ideo Christum verbis illis facris: *hoc est Corpus meum.* Et: *hic est calix omnes.* præmisisse, *accipite & comedite: bibite ex eo omnes,* ut significaret, tunc fore Corpus & sanguinem suum præsentem, quando accepturi essent comesturi & bibicuri. Ergo est corpus & sanguis in solo usu. Verum hæc explicatio verborum Christi non est consentanea modo loquendi, sed coacta & quæsitā sine causa. Siquis puero aliquid porrigat comedendum, & dicat, accipe, hoc est optimum pomum, quis finget, sensum istorum verborum esse, si comederis, optimum pomum erit? Injuriam ergo verbis Christi faciunt, qui ea ita explicant, ut cum discrete dixerit, *comedite, hoc est corpus meum,* ipsi velint, sensum esse, si comederitis, erit corpus, aliās non.

IX. Ad 3. Inprimis Apostoli probabiliter non sedentes, sed in lecto iacentes comederunt; Judæi enim veteri more non sedebant ad mensam, sed in lectis recumbabant, ut constat ex varijs Sac. Scripturæ locis. Deinde adoratio non solum consistit in genuflexione, aut prostratione, sed in varijs ceremonijs. licet ergo Apostoli communicantes non surrexerint, nec in genua prociderint, potuerunt tamen alijs modis Eucharistiā adorare, ut capitis inclinatione, manuum complicatione,

quod eos fecisse credibile est. Demum si Apostoli in omnibus gestibus imitandi sunt, non stantes, sed sedentes vel iacentes debemus communicare, quod nec Lutherani faciunt. Nam Apostoli Christo familiares & perpetuū cum eo versantes non semper adorabant; sicut nec Aulici suos Principes semper honorant; nos verò rarissimè ad Christum accedentes magis venerari decet, sicut peregrinos, qui petiti audentiā ad Principem ingrediuntur, cum magna honoris exhibitione. Ad 4. negando inprimis consequentiam; quia ad licitum actum non requiritur præceptum 1. Tim. 1. v. 9. *Iusto non est lex posita.* Ergo sine lege iuste benèque agit. Deinde negando antecedens. Quia lex Naturæ jubet adorare DEUM, & Cœlestis Pater Filium suum adorari præcepit, ut patet ex doct. 1. part. prioris. Denique quamvis Apostolus ad Corinthios non fecerit mentionem specialem adorationis Eucharistiæ, tamen Roman. 13. v. 7. generatim monet, *reddite omnibus debita, cui tributum, tributum, cui honorem, honorem &c.* Ad 5. hoc fieri contra Nestorium aliōsque hæreticos, introducentes Christi adorationem complectam terminari ad duas in eo personas, quarum unam per alteram diverso cultu adorandam dicebant; ut proinde prædicta Concilia nihil habeant contra nos, qui non loquimur de adoratione totius suppositi, nec volumus Humanitatem veluti diversum suppositum more Nestoriano adorari posse diverso cultu ab eo, qui toti supposito tribuitur; hoc enim longè abest à nobis.

X. Error secundus. Sacramentum Eucharistiæ non est theatricè circumgestandum. Ita iidem Hæretici, nominatim Joannes Gerhardus loc. cit. fol. 1140. ubi singulariter in Processiones cum venerabili Sacramento Eucharistiæ (uti fit apud Catholicos in festo Corporis Christi) insurgit, ridiculè theatricam circumgestionem vocat, & abijciendam judicat. Tum quia circumgestatio hæc repugnat Christi institutioni, qui Panem consecratum solum Discipulis manducandum dedit aiens: *accipite & comedite.* Matth. 26. v. 26. Tum quia Apostoli & primitivæ Ecclesiæ Fideles nusquam leguntur Panem consecratum circumgestasse & ostentasse. Tum quia theatra ista circumgestatio occasionem præbet idololatriæ & varijs superstitionibus. Error iste non est minor prioris, nec ab eo diversus, ac revera sanæ rationi repugnat. Si enim Rex David & omnis Domus Israel laudabiliter fecerunt, Arcam DEI seu Fœderis cum ingenti jubilo & clangore Buccinæ de domo Obededom in Ierusalem ac civitatem David introducendo 2. Reg. 6. cur Ecclesiæ peccet, malèque faciat, Sacro-Sanctam Eucharistiam, quam repræsentabat Arca Testamenti, cum maximo honore, devotione, ac spirituali gaudio circumferendo atque adorando? Tum ut sic publicè Fidem suam protestetur. Tum ut Christum per fidem cognitum palam honoret. Tum ut Christo tanto suo Benefactori, quantam potest gratitudinem exhibeat. Tum ut injurias ac contumelias à Judæis, Gentibus, & Hæreticis Christo illatas omnibus modis ac viribus compenset. Tum ut hoc cœlesti præsidio urbes domosque suas muniat ac supernam benedictionem accersat. Tum denique ut solenni hoc atque universali cultu refarciat, quidquid à singulis Fidelibus debitæ venerationis per annum fuit neglectum, ut asserit

Urbanus IV. Papa in decret. Instit. Festi Corporis Christi. Singulas hæc rationes pluribus declarant P. Georgius Scherer, Matthias Faber, & alij in suis Concionibus & Tractatibus.

XI. Respond. ad 1. in oppositum. Legem Naturæ præcipere adorationem DEI, & cælestem Patrem jubere Filium suum adorari, ut paulo ante diximus. Ipse etiam Christus institutionem hujus solennis & publici honoris Venerabili Sacramento Eucharistiæ exhibendi voluit, & Ecclesiam mirabili revelatione ad eandem impulit, ut videre est apud Dieftemium in Libello anno 1603 edito, Sanctum Antoninum 3. Part. Tit. 19. c. 1. Onuphrium & alios. Ad 2. hoc mirum non esse, quia Apostoli & primi Christiani dominantibus adhuc Gentibus ausi non fuerunt, fidem hujus Sacramenti tali publicâ solennitate protestari, idque palam honorare, nec pretiosam Margaritam producere in lucem, ne pecorum (Gentilium) pedibus conculcarentur. Ad 3. nullum esse periculum idololatriæ & superstitionis; atque adeo non solum non peccamus adorando: sed peccaremus non adorando, ut S. Augustinus in Psal. 38. de adoratione Eucharistiæ gravibus verbis dixit, omnesque Sectarios Sterili & subsannanti Michol similes ostendit.

CONTROVERS. LXXV.

DE SACRAMENTO POENITENTIAE.

Sacramentum Poenitentiae in Nova lege ita connexum est cum virtute Poenitentiae, ut nec Sacramentum istud sine virtutis Poenitentiae actu consistere possit: nec actus virtutis Poenitentiae sine Sacramento Poenitentiae in revel in voto ad justificationem prodesse valeat. Unde Scholastici priusquam ad ipsum Poenitentiae Sacramentum accedant, de virtute Poenitentiae tractare solent. Verum quia omnia, quæ ab hæreticis moventur, Sacramentum Poenitentiae concernunt, ideo virtute Poenitentiae vix obiter tactâ statim ad Sacramentum Poenitentiae properabimus explanandum, & nec hoc universum (cum plura in eo ad Theologos morales spectent) sed restrictum, quatenus Controversum est; in quem etiam modum postea Indulgentias Poenitentiae annectemus, utpote huic affines.

PARS PRIOR

DOCTRINÆ CATHOLICORUM.

I. *Doctrina prima.* Poenitentiae nomine in communi intelligitur dolor quidam & retractatio prioris facti. Theologicè accipitur pro dolore de peccatis commissis. Quâ ratione dubium esse non potest, quin sit Virtus; quia per se patet, detestari peccatum, ut satisfaciamus DEO offenso, & cum eo celeriter in amicitiam redeamus, esse actum de se bonum & honestum, adeoque actum virtutis, non tantum secundum quid, sed

etiam simpliciter, ut teste Card. de Lugo Disp. 1. Tom. 1. de Penit. num. 1. communiter tenent Doctores. Sed minimè convenit inter eosdem, qualis sit virtus. Durandus Dist. 14. q. 2. putat, non esse certam virtutem in specie determinatam, sed virtutum omnium globum seu Justitiam generalem, quæ resarciat ac reparet errata omnia contra virtutes omnes. S. Thomas verò 3. Part. Q. 85. art. 2. & 3. atque alij plerique Scholastici multò probabilius contrarium tenent. Unde

II. *Doctrina secunda.* Poenitentia est virtus specialis ab omnibus alijs distincta. Probatur. 1. pars. Quia ibi datur specialis virtus, ubi adest speciale motivum. Atqui tale adest pro Poenitentia, ut constabit. Ergo &c. Non obstat, quamlibet virtutem detestari posse peccata sibi opposita ex proprio & peculiari suo motivo, & sic aliquo sensu poenitentiae nomen mereri. Nam adhuc datur aliud motivum extendens se ad omnia peccata, quod sola poenitentia attingit, ideoque specialis virtus dici debet juxta D. Thomam Loc. cit. ad 2. Prob. 2. pars. Quia si motivum specialis Poenitentiae differt à motivo aliarum virtutum, tunc & ipsa ab alijs distinguitur. Sed verum est Anteced. Ergo &c. Nam 1. differt à charitate; quia non est virtus theologica; siquidem non attingit immediatè & ratione sui, atque ut obiectum primum DEUM; esto circa hunc versetur, ut obiectum Cui. Equidem SS. Patres, cum agunt & loquuntur de Poenitentia, maxime dolorem seu contritionem perfectam & ex charitate ortam intelligunt. Sed per hoc non negant aliud motivum & habitum, qui non sit virtus theologica; sed specialis Poenitentia. 2. differt à Religione; quia actus hujus seu cultus DEI est planè independens ab omni peccato; etenim nihil aliud in suo conceptu involvit, quam reddere DEO reverentiam debitam ob summam ejus Maiestatem: at verò Poenitentia detestatur peccatum ex longè alio motivo, ut constabit. 3. à Justitia vindicativa; quia punire peccata ex justitia vindicativa pertinet ad Superiorem seu Judicem. Nullus autem potest esse sui Judex aut superior. 4. à Justitia Distributiva; quia hæc versatur circa distributionem bonorum communium servando proportionem geometricam; id quod alienum est à speciali virtute Poenitentiae peccata commissâ detestantis. 5. denique differt à Justitia Commutativa humana, quia ex communi sententia Theologorum est habitus per se infusus & supernaturalis.

III. *Doctrina tertia.* Probabilius videtur, habitum specialis Poenitentiae esse veram quandam speciem Justitiæ Commutativæ hominis ad DEUM, quâ homo non solum Jus divinum læsum reparat, sed etiam illæsum illud conservat, aut ab alijs quoque læsum restituit. Ita, expressè Suarez de Penit. D. 2. S. 2. Tanner ibid. Q. 2. num. 30. Arriaga tum alibi, tum de Penit. Disp. 2. n. 50. & apud hoc alij plures tam veteres quam Recentiores Theologi, ac nominatim S. Thomas: quem pro hac sententia stare fuisse ostendunt cit. Authores. Probatur. Tum, quia inter Deum & hominem potest esse vera Justitia, ut docuit in Disput. de Incarnatione verbis anno. 1661. Friburgi Brisg. impressa à thesi XCVII. cum Thomistis, Suarez, Tanner, Mendoza, Arriaga & alijs: ac vera injuria DEO per peccatum inferatur, ut sæpe innuit Sacra Scriptura, idcirco peccata

cata appellans iniquitates, iniustitias, adulteria &c. quæ planè iustitiæ opponuntur. Ergo ex eadem iustitia tenemur ad restitutionem seu compensationem; quo posito nulli commodius possumus id attribuire, quàm Pœnitentiæ, cum satisfacere & pœnitere sit revera idem. Tum quia in rebus etiam humanis ad eandem virtutem iustitiæ spectat, & jus illæsum alteri servare, & læsum Compensare v. g. nolle furari, vel satisfacere pro furto. Ergo etiam in ordine ad DEUM. Tum quia nulla alia virtus fingi potest, ad quam perineat jus DEI illæsum servare, & læsum reparare, quàm Pœnitentia. Ergo si id pertineat ad ullam virtutem, spectabit ad Pœnitentiam. Unde inferitur, habitum Pœnitentiæ esse quidam veram quandam speciem iustitiæ, distinctam tamen à iustitia etiam infusa, quâ homines inter se iusti sunt, propter Jus longe excellentius & superius, quod Pœnitentia respicit, ut apertè docent Suarez Disp. 7. Sect. 1. & alij, fatenturque Card. Lugo de Incarnat. D. 3. num. 67. Sed non ultra; quia jam sententiam hanc solum volo primis digitis attingere, non manuteneere, uti faciebam in Theologia Scholastica.

IV. *Doctrina quarta.* Pœnitentia est verum & propriè dictum Sacramentum à Baptismo distinctum. Ita omnes Catholici. Prior pars desumitur ex Sacra Scriptura Joan. 20. vers. 23. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.* Quo in loco habetur 1. ceremonia quædam externa; nempe judicialis Actio, quæ in propria & voluntaria accusatione & absolutione Sacerdotis à peccatis consistit. 2. Pignus seu Promissio gratiæ; quia remissio peccati juxta præsens decretum DEI non fit absque infusione gratiæ. 3. Mandatum divinum, quatenus prædictis verbis hæc alia fuerunt præmissa: *sicut me misit Pater, & Ego mitto vos.* Cum ergo ista ad verum & propriè dictum Sacramentum sufficiant, perspicuum est, Pœnitentiam verum & propriè dictum esse Sacramentum; sic enim ex his, & ijs, quæ de Sacramenti in communi definitione supra diximus, argumentari possumus. Quidquid est ceremonia sacra, sensibilis, stabilis, in pignus gratiæ instituta, est Sacramentum verum. Pœnitentia est talis Ceremonia. Ergo &c. Quod etiam post Constantiensē, Florentinū, & alia Concilia definit Tridentinū Sess. 14. can. 1. his verbis: *Siquis dixerit, in Ecclesia Catholica Pœnitentiam non esse verè & propriè dictum Sacramentum pro Fidelibus à Christo Domino institutum, anathema sit.* Idem tradunt Patres apud Belarminum Lib. 1. de Pœnit. c. 10. & 13. è quibus D. Gregorius Nyssenus in lib. de vita Moysis sic scribit: *Moses inundare aquis eremum fecit. Quæ res quantum qualèque sit Pœnitentiæ Sacramentum, docet. Nam qui ad Egyptias voluptates, postquam biberunt de liquido, lapsi sunt, possunt tamen virtute Pœnitentiæ lapidem, quem dereliquerunt, invenire.* Posterior pars itidem definitur à Tridentino Sess. cit. can. 2. *Siquis Sacramenta confundens ipsum Baptismum Pœnitentiæ Sacramentum esse dixerit, quasi hæc duo Sacramenta distincta non sint, atque ideo Pœnitentiam non rectè secundam post naufragium tabulam appellari, anathema sit.* Hic articulus fidei in Scriptura quidem discretè non exprimitur, tamen per bonam consequentiam inde colligitur, maxime ex citatis verbis Christi Joan. 20. *Accipite Spiritum Sanctum &c.* Unde sic ratiocinari possumus. Quæcumque Sacramenta

habent distinctum finem & effectus, quos per se & primariò respiciunt, illa inter se distinguuntur. Sed Baptismus & Pœnitentia habent talem finem & effectus. Ergo &c. Probatur Min. Baptismus per se institutus est tantum ad delendum peccatum originale, & secundariò duntaxat ad auferenda peccata actualia, siquæ sint cum Originali conjuncta: Pœnitentia verò instituta fuit ad delenda peccata post susceptum Baptismum commissa. Ergo &c. Vocat autem Concilium Pœnitentiæ Sacramentum secundam tabulam, quasi post naufragium peccati mortalis remanentem; non respectu tabulæ alicujus prioris itidem ex navi naufraga relictæ, sed ipsius navis seu statûs integritatis & innocentie per Baptismum comparati. Quamquam dici etiam posset, post naufragium totius humani generis in peccato primi parentis factum, primam salutis tabulam esse Baptismum: alteram Pœnitentiam; utroque enim modo rectè explicari hanc metaphoram communiter notant Theologi, eamque usurpant Patres Hieronymus in caput 3. Isaia, & in Epistola ad Demetriadem. Tertullianus Lib. de Pœnit. Ambrosius ad Virginem Lapsam c. 18. &c.

V. Porro institutum fuit Sacramentum Joan. 20. cit. quando Christus insufflans in Apostolos dixit: *accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata &c.* ut tradit idem Tridentinum Sess. cit. cap. 1. ajens: *Dominus autem Sacramentum hoc Pœnitentiæ tunc præcipue instituit, cum à mortuis resuscitatus insufflavisset in discipulos suos dicens: accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* quæ verba ex Joan. 20. cit. fuerunt desumpta. Non obstat, quod Concilium dicat præcipue; per istam enim particulam non voluit indicare, hoc sacramentum etiam alibi fuisse institutum, sed duntaxat, Sacramentum istud alibi fuisse promissum & quodammodo inchoatum, ut patet Matth. 16. v. 19. quando Christus Petro dixit, *tibi dabo claves regni celorum, & quodcumque solveris &c.* Rursus Apostolis omnibus Matth. 18. v. 18. *Amen dico vobis, quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligatæ in celo, & quæcumque solveritis super terram, erunt solutæ & in celo.* Hæc tamen promissio divinæ ratificationis, quod scilicet DEUS perinde in celo Apostolorum absolutionem & ligationem sit ratam habiturus, ac si ipse fecisset, intelligenda est cum tacita conditione, si legitime utantur potestate illâ; etenim homines impœnitentes & indispositos absolviendo nihil efficient, nec DEUS id ratum habebat.

VI. Demum etiam observandum; hanc potestatem clavium S. Petro tanquam designatæ summo Pontifici seorsim promissam, & traditam latius patere, quàm potestatem alijs discipulis concessam; designabat enim non solum potestatem remittendi peccata, & iniungendi pœnitentiam, sed etiam plenam facultatem omnia salutis impedimenta removendi, & liberum ingressum in cælum aperiendi, uno verbo, faciendi omnia ad rectam gubernationem totius Ecclesiæ necessaria, uti sunt legum latio, censurarum inflictio, indulgentiarum concessio, dispensatio in votis & juramentis, decisio dubiorum, convocatio Conciliorum &c. sicuti bene advertit Marius Alterius Tom. 1. de Censuris. fol. 25.

VII. *Doctrina quinta.* Sacramentum Pœnitentiæ constat materiâ & formâ tanquam partibus essentialibus intrinsecè ad ejus compositionem pertinent-

pertinentibus. Ita Concilium Florentinum in decreto Unionis universim affirmans, novæ legis Sacramenta constare ex rebus tanquam materia: & ex verbis tanquam forma; aliunde autem ex Philosophia constat, materiam & formam in compositis tam naturalibus quam artificialibus esse partes intrinsecè constituentes. Materia autem proxima sive partes materiales hujus Sacramenti sunt tres actus Pœnitentiæ, nempe Contritio, Confessio, Satisfactio, ut expressè tradit Tridentinum Sess. 14. c. 3. sic ajens: *Sunt autem quasi materia hujus Sacramenti Pœnitentiæ actus, nempe Contritio, Confessio, & Satisfactio*; ubi particula quasi non habet sensum abalienantis, sed tantum distinguens materiam hujus Sacramenti à materia quorundam aliorum. Ex his actibus Contritio & Confessio sunt partes essentielles: Satisfactio autem solum integralis; quia apud omnes indubitatum est, per Sacramentum Pœnitentiæ causari gratiam etiam diu ante, quam reipsa ponatur satisfactio; cum tamen gratia non detur, priusquam Sacramentum subsistat. Quare de hac satisfactione ob peculiare difficultates sequenti controversia agemus: nunc cœtera de Pœnitentia expeditimus.

VIII. *Doctrina sexta.* Contritio, quæ est pars Sacramenti Pœnitentiæ, necessario debet esse formalis, ita ut virtualis in nullo casu sufficiat. Ita cum S. Thoma 3. Part. q. 84. art. 1. ad 1. communis sententia Theologorum. Prob. 1. ex Concilio Tridentino Sess. 14. c. 3. recens citato, ubi dicitur, materiam quasi hujus Sacramenti esse actus pœnitentis, nempe contritionem &c. Ex quo sic argumentari licet. Materia quædam consistens in actibus pœnitentis est de essentia hujus Sacramenti. Ergo aut omnes actus pœnitentis sunt de essentia, aut saltem ij, quos nec manifesta ratio, nec auctoritas excipere cogit, qualis in primis est contritio. Ergo impossibile est, essentiam aut effectum Sacramenti Pœnitentiæ consistere sine formali Pœnitentia. Probatur 2. ratione. Tum quia nec confessio vera & accusativa sui esse sine formali pœnitentia; nec absque tali confessione forma hujus Sacramenti & veritas ejus consistere potest; siquidem ista veritas confessionem & accusationem sui supponit. Tum quia ex ipsa rei natura pœnitentia formalis est accommodatissimum medium ad offensam DEI tollendam. Videatur Tanner Tom. 4. Disp. 6. Q. 4. n. 74. Diximus nullo casu. Nam contritio seu Pœnitentia Formalis atque explicita est, quando cum dolore detestamur peccatum, id quod est formaliter denominare pœnitentem, sive deinde motivum sit specialis pœnitentiæ, sive alterius virtutis ad omnia peccata commissæ se extendentis: Virtualis verò & implicita, quando amamus bonum peccato oppositum, etenim cui bonum placet, hoc ipso malum oppositum eidem displicet oportet. Si ergo pœnitens conciperet contritionem seu dilectionem DEI absque formali dolore de peccatis commissis, assequeretur quidem effectum Sacramenti, cum Dilectioni DEI sæpius in Sacra Scriptura promittatur remissio peccatorum. Sed hoc fieret extra Sacramentum & ex mera hypothese; quippe absolute fieri nequit, ut quis actualiter & formaliter cogitet de peccatis & simul afficiatur ad motivum illis oppositum, quin ea actualiter & formaliter odio habeat, ut bene Esparza de Pœnit. Quæst. 88. art. 4. & 5.

IX. Porro Contritio alia est perfecta, alia imperfecta; prior est; quæ ob perfectionem motivi sui scilicet charitatis disponit ultimum ad justificationem etiam extra Sacramentum, & absolute contritio appellatur: posterior est, quæ ex motivo turpitudinis peccati: vel ex metu poenarum elicit, & Attritio vocari solet. Hanc Attritionem ut cognitam non sufficere ad Sacramentum Pœnitentiæ tenent Magister Sentent. D. Bonaventura, Hugo de S. Victore, Abulensis & alij apud Vasquez. Quæst. 92. art. 1. & 2. Tum propter auctoritatem P. P. Augustini, Gregorii, Chrysostomi & aliorum asserentium, peccatorem prius vivificari à Deo, quam à Sacerdote absolvari. Ergo ad absolutionem præsupponi debet contritio perfecta. Tum quia homo mortaliter peccans censetur amare bonum creatum, cujus gratia peccat appetitivè supra DEUM. Ergo ut reconcilietur Deo, tenebitur ipsum amare super omnes creaturas; alioquin præcedens actus tam diu manet, donec per aliquem contrarium revocetur, consequenter non poterit homo sine perfecta contritione formali vel virtuali justificari.

X. *Doctrina septima.* Attritio etiam ut talis cognita sufficit ad valorem & fructum hujus Sacramenti. Ita communiter Catholici Doctores, & videtur hoc definivisse Concilium Tridentinum Sess. 14. c. 4. sic loquens: *Quamvis (attritio) sine Pœnitentiæ Sacramento per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen cum ad gratiam DEI Sacramento impetrandam disponit.* Utrique non tantum remotè & insufficienter (hoc enim etiam extra Sacramentum facit) Ergo proximè & sufficienter; Concilium enim ibi distinguit contritionem, quæ solum sufficit cum Sacramento ad justificationem, ab ea contritione, quæ sufficit sine Sacramento. Confirmatur doctrina nostra. Ex consensu Theologorum, imò ex definitione Ecclesiæ & vi suæ institutionis Pœnitentia est mortuorum Sacramentum. Ergo non supponit gratiam. Ergo nec requirit perfectam contritionem, ut in simili de Baptismo argumentamur. Respond. ad 1. in oppositum cum Dicastillo Disp. 6. de Pœnit. num. 34. Patres non loqui de vivificatione animæ, quæ fit per gratiæ & sanctitatis infusionem, sed de aliquo motu vitæ, quo peccator incipit se disponere ad pœnitentiam & justificationem. Ad 2. concessio antecedente, negando consequentiam. Nam inordinatus boni creati amor sufficienter retractatur per attritionem efficacem, quæ posita verum est dicere, talem hominem diligere DEUM super omnia; non quidem positive, sed negative, hoc est, ita ut nullam rem creatam ei præferat (quod tamen nondum sufficit, ut peccatum censetur ablatum) Si ergo tali homini conferatur gratia & charitas virtute Sacramenti, censetur hoc ipso, uti prius, DEUM habitualiter super omnia diligere.

XI. *Doctrina octava.* Dolori, de quo diximus, in Sacramento Pœnitentiæ adjunctum esse oportet Propositum non peccandi de cætero. Ita communiter Theologi Catholici, & habetur in Concilio Florentino & Tridentino; quorum illud in decreto Eugenij docet, primam partem Pœnitentiæ esse contritionem cum proposito non peccandi de cætero: illud verò Sess. 14. c. 4. ait, contritionem esse detestationem peccati commissi cum proposito non peccandi de cætero. Ratio est, quia ipsa etiam ratio naturalis dicitur,

dictat, in exhibenda satisfactione praesertim voluntaria dispositionem maxime accommodatam ad reconciliationem laesi esse propositum emendationis, adeoque abstinendo impofterum ab offensa. Ceterum non convenit inter Doctores, utrum propositum istud non peccandi de reliquo debeat esse formale & expressum? Affirmant Card. Bellarminus L. 2. de Poenit. c. 6. & 7. Toletus, Canus, & nonnulli, qui putant, attritionem etiam ex motivo universali non posse esse propositum implicitum non peccandi impofterum. Tum quia ad vitandas poenas aeternas & salutem non amittendam non est necessarium, non peccare: sed solum requiritur non mori in peccato mortali. Ergo in ea detestatione praeteritorum ob huiusmodi motiva non includitur voluntas non faciendi illa: sed agendi poenitentiam de iisdem ante mortem. Tum quia si quis ex consideratione inferni diceret: mallem peccare, quam aeternum sustinere has inferni poenas, peccaret, & non posset hoc peccatum refugere ex odio poenarum. Ergo &c. Negant melius Villalobus Tom. 2. Tr. 9. difficult. 19. num. 8. Card. Lugo de Sacram. Poenit. D. 14. Sect. 5. Arriaga, Dicastillo, & plerique alij. Nam impossibile est, ut aliquis ex supernaturali & universali motivo (quale in praesenti supponimus) efficaciter doleat v. g. de furto propter poenam inferni, carentiam Beatitudinis, turpitudinem peccati &c. ac simul velit offendere DEUM in diverso genere; alias veller contradicoria. Ergo dolor iste extendit se implicite ad vitanda omnia peccata, quae sunt offensae graves Dei. Aliud est de dolore ex motivo non universali, sed speciali, per quod poenitens dolet de peccatis illis, quae confitetur; praeter hunc enim dolorem specialem requiri propositum formale & universale, recte concedit Lugo loc. cit. Respon. ad 1. in oppositum, negando consequentiam. Nam cum homo eo ipso quod peccet, iam sit dignus inferno, & omnino sit incertus de tempore & auxilio efficaci ad poenitentiam, id sufficit, ut nolit ullo modo se ei periculo exponere. Ad 2. cum Lugo loc. cit. n. 59. & Dicastillo D. 6. de Poenit. num. 222. & alijs, negando antecedens; etenim tale peccatum potest odio haberi ex metu inferni, quia de facto illud etiam peccatum reddit hominem dignum ea poena, & ad detestandum idem non est necesse dicere: malo pati poenas, quam peccare, sed de objecto nihil dicendo potest de ipso actu reflexe dolere, siquidem iste de facto induxit dignitatem poenae aeternae; diceret ergo homo ille: doleo, quod postposuerim poenas peccato, per quam praerelationem incurri dignitatem earum poenarum, ubi non ait e contrario: postpono peccatum poenis, sed ab his omnino abscondit. Bene etiam advertit Arriaga Disp. 38. num. 6. Adversarios argumentis suis non tam probare, in attritione non includi propositum non peccandi de reliquo, quam vi illius non posse hominem detestari omnia peccata praeterita. Verum quod attritio in actu quasi exercito magis fugiat infernum, quam peccatum, facit quidem, ut illa non sit actus perfectissimus, minime vero, quod sit malus.

XII. Doctrina nona. Confessio Sacramentalis omnium peccatorum mortalium post Baptismum commissorum tum publicorum tum occultorum est instituta a Christo, adeoque jure divino necessaria. Ita omnes Catholici de fide tenent. Proba-

tur 1. ex Sac. Scriptura. Joan. 20. Christus conferens Apostolis eorumque Successoribus iudiciariam potestatem ait v. 23. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Cum igitur nemo iudicare possit de re, cuius nullam habet notitiam, si Sacerdos iudicare debeat, num peccata remittenda an retinenda sint, scire profecto illum oportet, quatenam sint peccata. Atqui hoc scire non potest citra revelationem divinam, nisi poenitens ea aperiat, siquidem saepe occultissima sint; non solum autem publica, sed etiam occulta peccata iudicari a Sacerdote debere, colligitur ex generalibus illis verbis, *quorum remiseritis peccata, quaecunque alligaveritis &c.* Ergo si Sacerdos ex institutione iudicare debeat de omnibus peccatis etiam occultis, necessario ex eadem divina institutione requiratur confessio, qua peccator se voluntarie accusat. Confirmatur ex alijs Sacrae Scripturae locis attestantibus in primitiva Ecclesia tempore Apostolorum usitatam fuisse peccatorum confessionem, utique ad veniam impetrandam; sic enim scribit D. Lucas Act. 19. v. 18. *Multi credentium veniebant confitentes & annunciantes actus suos; multi autem ex eis, qui fuerant curiosa sectati (id est, Magi & Venefici) contulerunt libros, & combusserunt.* D. Jacobus c. 5. v. 16. ait: *confitemini alterutrum peccata vestra; ubi tamen vox alterutrum non nimis grammaticè sumenda; quasi invicem oporteret confiteri; cum non omnes sint Sacerdotes, quibus solis competit hoc iudicium, sed paulò largius accipienda, unus alteri confiteatur, sicut S. Petrus epist. 1. c. 4. v. 9. ait: Hospitales invicem sine murmuratione unusquisque sicut accepit gratiam in alterutrum illam administrantes.* Ubi loquitur de Eleemosyna, quam divites ex opibus a DEO collatis in pauperes expendere debent, non autem vicissim pauperes, qui non habent.

XIII. Probat 2. ex Figuris Veteris Testamenti, ubi Sacerdotibus commissum fuit iudicium leprae, ut quem ipsi leprosum pronuntiarent, hominum consortio excluderetur, quem verò mundum declararent, communi Societati restitueretur Levit. 6. v. 2. Num. 5. v. 6. quod etiam Christus probavit Lucae 17. v. 14. Hoc iudicium Sacerdotale fuisse figuram Novi Testamenti, constatur ex generali doctrina Apostoli 1. Cor. 10. v. 6. *haec omnia in figura contingebant illis.* Et ad Hebr. 10. v. 1. *Umbram habens lex futurorum bonorum &c.* tum ex speciali ratione leprae, cuius iudicium potius ad Medicos quam ad Sacerdotes pertinuerit; nisi aliquod sacrum mysterium Novae legis significasset; quodnam verò aliud, nisi Sacramentum Poenitentiae, ubi Sacerdotes de Spirituali lepra peccatorum iudicant. Ne autem haeretici hinc argumententur, quemadmodum Sacerdotes Iudaici lepram corporalem curare non potuerunt, sed tantum curatam pronuntiarent, ita Sacerdotes Christianos peccata non remittere, sed per fidem remissa declarare, sciant, omnem similitudinem claudicare, nec figuram figurato exactè respondere, ut clarè patet in aeneo serpente super lignum suspenso, cuius aspectu lethale venenum serpentum curabatur. Num. 21. v. 9. quam Christus ipse suae crucifixionis figuram gessisse affirmat Joan. 3. v. 14. Unde tamen non licet inferre; sicut aeneus ille serpens non suo merito, sed nuda significatione venenum pepulit, ita Christum Crucifixum peccati virus non per meritum suae passionis

fionis curasse. Quare similitudo inter Sacerdotes Vet. ac Novi Testamenti quoad curationem lepræ Spiritualis & corporalis non est in modo operandi, sed in effectu, scil. restitutione prioris sanitatis. Ita S. Chrysostomus explicat Lib. 3. de Sacerdotio scribens: Corporis purgare lepram, seu, ut verius dicam, haud purgare quidem, sed purgatos probare Judæorum Sacerdotibus solis licebat: At verò nostri Sacerdotes non tantum lepram corporis, verum animæ sordes non tantum purgatos probare, sed purgare prorsus concessum est.

XIV. Probatur 3. ex Concilijs & Patribus, quorum plura testimonia adducit Card. Bellarmin. Lib. 3. de Pœnit. à cap. 5. Sufficiat nobis unum & alterum. Concilium Cabilonenſe II. ante annos octingentos can. 32. scribit: Sed & hoc emendatione indigere perspeximus, quod quidam, dum confitentur peccata sua Sacerdotibus, non plene id faciunt &c. Solerti igitur indagatione debent inquiri ipsa peccata, ut ex utrisque plena sit confessio, scil. ut & ea confiteantur, quæ per corpus gesta sunt, & ea, quibus in sola cogitatione delinquitur. Similia sunt in Concilio Turonico III. can. 22. Moguntino sub Rabano c. 26. & Wormatiensi c. 25. quibus accedit Tridentinum Sess. 14. c. 6. contra Sectarios sic definiens: Siquis negaverit, confessionem Sacramentalem vel institutam, vel necessariam esse jure divino, aut dixerit, modum secreti confitendi soli Sacerdoti, quem Ecclesia Catholica semper ab initio observavit & observat, alienum esse ab institutione & mandato Christi, & mandatum esse humanum, anathema sit. D. Cyprianus Serm. de Lapsis sic hortatur: Confiteantur singuli, queso vos Fratres, delictum suum, dum adhuc, qui delinquit, in seculo est, dum admitti confessio potest, dum satisfactio & remissio facta per Sacerdotem, apud Dominum grata est. D. Chrysostomus hom. 20. in Genesin hæc habet; qui voluerit, ut decet, uti conscientia adjumento, & ad confessionem facinororum festinare, & Medio ostendere ulcus, atque ab illo remedia accipere, & soli ei loqui nullo alio conscio, & omnia dicere cum diligentia, facile peccata sua emendabit; confessio enim peccatorum abolitio est delictorum. S. Augustinus hom. 12. ex 50. ita ait: In omnibus Scripturis divinis utiliter & salubriter admonemur, ut peccata nostra debeamus jugiter & humiliter non solum DEO, sed etiam Sanctis & DEUM timentibus confiteri. Videri etiam possunt Jacobus Keller in Papatu Catholico à fol. 740. Bernardinus Verweis in Speculo veræ Ecclesiæ à fol. 808. Gregorius de Valentia Tom. 4. Disp. 7. Quæst. 9. pun. 2. & alij, qui apertissima veterum Patrum verba allegant. Unde sic argumentari possumus. Antiquus Ecclesiæ usus & praxis in re fidei & à Christo præcepta non rejici, sed retineri debet; quis enim fani judicij homo Ecclesiam DEI in re tanti momenti & per tot sæcula usurpata arguere erroris, ac corrigere audeat? Sed confessionis privatæ omnium peccatorum mortalium, quorum homo recordatur, usus & praxis fuit omnibus retro sæculis in Ecclesia DEI, ut expressissimè testantur Sac. Concilia & Patres. Ergo non abijciendus, sed retinendus est. Probatur 4. ratione. Tum quia in omni reconciliatione & satisfactione requiritur cognitio & confessio offensæ. Cum ergo Christus Sacramentum Pœnitentiæ directe ordina-verit ad reconciliationem pœnitentis, voluit, confessionem etiam externam coram Sacerdote in illo intervenire. Tum quia cum homo per peccatum mortale superbe à Deo se avertat, atque hunc rebus creatis turpiter postponat, convenien-

tissimum est, ut in reconciliatione sese rursus coram Ministro Christi humiliet, ad pedes hujus se abijciendo &c. Tum quia lex Nova sic apertius respondet legi veteri, eamque superat. Quemadmodum enim Sacerdotes Mosæ de lepra solum corporis facta prius exploratione judicium tulerunt, ita Sacerdotes Novæ Legis simili exploratione præviâ de animæ lepra sententiam ferunt non aliâ utique ratione cognoscendâ, quam propriâ pœnitentis confessione.

XV. Ex dictis tria inferimus. 1. Confessionem esse necessariam necessitate mediij in re vel voto, quia sine ea non potest obtineri remissio peccati mortalis post baptismum commissi, vel saltem non sine ordine aut directâ obligatione ad illam: atque aliunde est medium per se ordinatum ad talem effectum. 2. Confessionem privatam non esse ita de necessitate Sacramenti, ut publica non sufficiat, ut communiter docent Theologi, apud Suarez D. 24. Sect. 2. quidquid nonnulli fecerint; etenim Tridentinum Sess. 14. c. 5. ait, Christus non vetuisse publicam confessionem, siquis in iudiciam scelerum suorum ob sui humilitatem & aliorum exemplum ita expedire judicaverit. Verum propter varia incommoda, quæ emergere interdum possunt, jam in usu esse desijt. 3. Venialia peccata includi sub potestate absolvendi, non retinendi; nam qui dat potestatem absolvendi & condonandi graves incurias, à fortiori dare censetur potestatem condonandi leves: at non è contrario, qui negat potestatem absolvendi à gravibus, ideo censetur negare potestatem absolvendi à parvis. Etiam si igitur extra Sacramentum hoc in re vel voto non fiat potestas absolvendi à mortalibus, non ideo sequitur, non esse modum alium absolvendi à venialibus.

XVI. Doctrina decima. Forma hujus Sacramenti Pœnitentiæ sunt ista verba: Ego absolvo te à peccatis tuis in Nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti. ut habet communis & certa sententia catholicorum Theologorum cum D. Thoma 3. Part. Quæst. 84. art. 3. Nec dubitari potest, quin hæc format sit optima. ut patet ex usu Ecclesiæ; certe luculenter significat effectum hujus Sacramenti, scil. remissionem peccatorum judicialiter factam.

XVII. Doctrina undecima. Minister Sacramenti Pœnitentiæ solus Sacerdos esse potest. Ita tenent omnes Catholici, & clarè definit Tridentinum Sess. 14. can. 10. siquis dixerit, non solos Sacerdotes esse Ministros absolutionis &c. anathema sit. Sacerdos autem efficitur aliquis per potestatem sacrificandi. Unde cum in Ecclesia non sit aliud sacrificium, quàm confessio & oblatio Corporis Christi, sequitur, non posse de facto concedi facultatem absolvendi ei, qui vel non prius, vel saltem simul accipiat potestatem sacrificandi. Quare si aliquis in ordinatione ex quocunque defectu non acciperet verè potestatem consecrandi & offerendi sacrificium, non reciperet etiam deinde potestatem absolvendi; quippe non potest hanc accipere potestatem, non acceptâ priore, etiam si posset accipere potestatem consecrandi absque potestate absolvendi, ut bene advertit Arriaga Disp. 39. num. 2. Porro hanc potestatem esse judicialem, & sic Apostolos eorumque Successores à DEO fuisse Judices constitutos, rectè Tridentinum Sess. 14. c. 5. tradit & ex constat; nam absolvere

solvere reos vel punire, Judicis est officium. Judicariae autem potestatis duo sunt actus; nimirum solutio & ligatio. Quid sit Solutio, clarum est, scilicet remissio peccatorum, quæ non tantum sit moraliter & extrinsece, sicut in humanis judicijs, ubi sententia absolutoria non tollit reorum delicta, sed tantum declarat, non esse commissæ. At in hoc Spirituali & Sacramentali judicio peccata, quæ constat esse commissæ, tolluntur per physicam & realem infusionem gratiæ Sanctificantis; cum enim peccatum mortale (sive adæquatè sive inadæquatè aut saltem per modum consequentis proprietatis pro sententiarum varietate) sit privatio gratiæ Sanctificantis, tolli non potest, nisi per ejus gratiæ infusionem, sicut tenebræ non possunt tolli, nisi lucis productione.

XVIII. Quid verò sit Ligatio, utrum positivum quoddam vinculum peccatorum à Sacerdote injectum: an solum negativa omisso absolutio- nis prius vinculum relinquens, satis est obscurum. Tridentinum judicat, esse obligationem ad opera penitentiae à Confessario imposita, adeoque positivam injectionem novi vinculi, sicut enim loquitur Sess. 14. c. 8: *debent Sacerdotes Domini, quantum spiritus & prudentia suggererit pro qualibet criminum & penitentium facilitate salubres & convenientes satisfactiones imponere; nam claves Sacerdotum non ad solvendum duntaxat, sed etiam ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres credunt & docent. Et can. 15: Siquis dixerit, claves Ecclesiæ esse datas tantum ad solvendum, non etiam ad ligandum, & propterea Sacerdotes, dum imponunt penas confitentibus, agere contra finem clavium & contra institutionem Christi &c. anathema sit.* E contra hanc ligationem tantum negativè pro non-solutione præhabiti vinculi peccatorum accipit D. Hilarius ante annos 1200. in caput 8. Matthæi his verbis: *quos in terris ligaverint, hoc est, peccatorum nodis innoxos reliquerint, &c. quæ exposito suadetur.* Tum quia in verbis Christi ligare & retinere pro eodem sumuntur, cum unus Evangelista hoc, alter altero verbo fuerit usus. Atqui retinere non significat impositionem novi ligaminis, sed prioris derelictionem, sicut ægrotus in morbo detinetur subtractis medicamentis. Tum quia solvere & ligare sunt opposita. Sed impositio penitentiae non opponitur solutioni peccatorum, sed simul consistit. Ad Tridentinum dici posset; illud vel non adhibuisse hanc Scripturæ interpretationem per modum definitionis, sed tantum per modum probationis, vel locutum fuisse solum de obligatione conditionata ad penitentiam, si quis frui velit virtutem Sacramentali, per quam opera à Confessario injecta ex opere operato multò plus poenæ delent, quam opera spontanea tantum ex opere operantis proficiat. Verum ut quàm securissimè procedamus, & tam Autoritatem Concilij respiciamus, quàm Authorum rationes attendamus, utrumque conjungimus, & asserimus, ligationem significare partim negativam non-solutionem peccatorum, partim positivam penitentiae impositionem; quia revera ad utrumque se extendit, ut aperte tradit Tiranus in Matth. c. 16. v. 19. his verbis: generalis ligandi potestas exercetur 1. culpam non absolvendo, sed ut erat relinquendo. 2. remissa culpa penitentiam injungendo. 3. excommunicando, suspendendo à sacris, & interdicens. 4. præcepta & leges Ecclesiasticas præscribendo. 5. definitionem controversiarum scrip-

turæ, vel fidei judicium nostrum adstringendo. Ex quibus patet è contrario, quâ ratione solvendi potestas exerceatur. Atque hæc etiam mens videtur esse aliorum Doctorum & Interpretum.

PARS POSTERIOR.

ERRORES HAERETICORUM.

XIX. **E**rror primus est communis omnium hujus temporis hæreticorum Lutheranorum apud Gerhardum in Confess. Lib. 2. P. 3. à fol. 1. & Calvinistarum apud Amesium Tom. 3. contr. Bellarmin. à fol. 179. Penitentiam non esse Sacramentum à Baptismo distinctum. Probat 1. Quia in scriptura nihil legitur de hoc Sacramento Penitentiae. 2. Quia ministri Christi ad conciliandam hominibus peccatorum remissionem eo modo missi sunt à Christo, quo modo ipse à Patre juxta illud Joan. 20. v. 21. *sicut me misit Pater, & ego mitto vos &c.* At Christus non per ministerium alicujus Sacramenti Penitentiae, sed annunciando hominibus Evangelium, & animum placabilem conciliavit peccatoribus veniam. Ergo &c. 3. In omni Sacramento pro materia debet esse aliquod elementum, ut docet S. Augustinus Tr. 80. in Joannem: *accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.* At in Penitentia nullum est elementum, sed mera verba confitentis & absolventis. Ergo &c. 4. Penitentia non fuit verè & propriè Sacramentum ante Evangelium promulgatum: Et post Evangelium promulgatum non alterius Penitentiae usus debet esse, nisi illius ipsius, quod fuit ante. Ergo nunquam censendum est Sacramentum. 5. Suppetunt alia media obtinendæ remissionis peccatorum, scil. fides justificans, quâ credimus Christum pro nobis satis fecisse. Ergo frustraneum est Sacramentum Penitentiae, quod nemo prudens uti voluit cum tanta confusione, cum alio faciliiori modo reconciliari DEO possit, nempe fide, ut diximus, aut memoriâ Baptismi &c.

XX. In hoc errore (quem supra jam diximus à diversis Concilijs fuisse damnatum tanquam S. Scripturæ Patribus & rationi contrarium) tria continentur gravia absurda. 1. inconstantia & mutabilitatis in fide. Nam initio suæ defectionis, seu ut ipsi sectarij aiunt, reformationis tria Sacramenta agnoverunt, Baptismum, Penitentiam, & Eucharistiam, ut constat ex Apologia Confessionis Augustinæ: postea Penitentiam de numero Sacramentorum expunxerunt, duobus tantum relictis Baptismo & Eucharistiâ, eo ipso fatentes, se prius in fide errasse. Quis ergo credat, eos deinceps ab errore immunes fuisse? aut quis eorum doctrinæ securè fidat? 2. est cæcitas, quod Baptismum & Penitentiam confundant, quæ toto cælo differunt; quippe Baptismum quilibet homo administrare potest: non item Penitentiam, sed soli sacerdotes. Baptismus semel collatus repeti non potest: at Penitentia sæpius iteratur. 3. temeritatis, quod antiquissimam doctrinam à S. Patribus traditam absque ulla firma ratione imprudenter rejiciant,

Rrr 2

cum

cum argumenta illorum prorsus frivola sint, imò nonnulla indigna, quæ referantur.

XXI. Respon. ad 1. falsitatem hujus prioris parte. doctr. 4. jam fuisse ostensam, ubi ex verbis Christi Joan. 20. v. 22. evidenter hoc Sacramentum deduximus; neque enim necesse est, omnia disertè in scriptura exprimi, sed sufficit, fundamentum poni; unde per bonam consequentiam deducantur. Sicuti Christus Matth. 22. v. 44. suam divinitatem probavit per discursum ex Psal. 109. *Dixit Dominus Domino meo.* Et sicuti ipsimet Lutherani & Calvinistæ baptismum legitimum infantium nequeunt ostendere, nisi per discursum ex illo Matth. 28. v. 19. *euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos &c.* Adhæc si omnia fidei dogmata apertis verbis in scriptura monstrari oportet, ubi hæretici ostendent, libros, quos pro Canonis habent & credunt, verè esse verbum DEI. Ad 2. Imprimis retorquendo; sic enim neque per Baptismum peccatores à Ministris reconciliari DEO debent, cum Christus neminem baptizavit. Joan. 4. v. 2. Deinde dicendo, similitudinem significari à Christo tantum in genere, quod scilicet Ministri Christi mittantur cum potestate & autoritate suo modo, non in specie & tam excellenti modo, quo Christus à Patre fuit missus ad peccatores veniam hominibus impertiendam. Ad 3. cum S. Thoma 3. p. q. 84. art. 1. nomen elementi dupliciter sumi. 1. latè pro quolibet signo sensibili; quo sensu etiam verba dici possunt elementa, sicut grammaticas vocamus elementa lingue græcæ, aut latinæ. 2. stricte pro 4. simplicibus corporibus, è quibus mixta componuntur; scilicet aqua terra &c. quo sensu accepit loc. cit. S. Augustinus non loquens de omnibus Sacramentis, sed tantum de Baptismo; alioquin nec Eucharistia esset Sacramentum; quia panis & vinum non sunt propriè elementa, sed mixta. Urget Gerhardus fol. 2. signum sensibile, quod pro elemento obtruditur, debere saltem esse substantiam Sed hoc absque ulla ratione asseritur; solum quippe requiritur res externa sensibilis, qualis etiam verba sunt; imò substantia non est talis per se, sed solum per accidentia sua percipitur. Ad 4. fuisse quidem ante & post Evangelium eandem Pœnitentiæ virtutem, atque etiamnum esse, non tamen eandem simpliciter pœnitentiam semper extitisse; sicut enim post Evangelium novus est adhibendus Baptismus, ita & Pœnitentia. Urget Kemnitius in exam. Trident. Sess. 14. c. 1. & can. 1. D. Paulum Actor. 26. v. 22. testari coram Agrippa Rege, non alià se pœnitentiā prædicare, quam illam à Prophetis annunciatam. Aio, quemadmodum Apostolus de Baptismi & alijs omnibus Christi mandatis concionabatur, etiam si pleraque hujusmodi non explicite, sed solum implicite fuissent à Prophetis annuntiata, sic putandum, illum de Sacramento Pœnitentiæ prædicasse; etenim observabat procul dubio præceptum illud Domini Matth. 28. v. 20. docentes eos servare omnia, quæcunque mandavi vobis. Et quomodo aliàs loc. cit. hortari Paulus potuisset Agrippam, ut digna Pœnitentiæ opera faceret; an non in lege Evangelica ad dignum opus Pœnitentiæ etiam confessio requiritur?

XXII. Ad 5. negando solam fidem delere peccatum, ut satis pater exijs, quæ de Justificatione supra diximus. Amelius à fol. 184. contendit, Baptismi vim extendere sed omnia peccata to-

tius vitæ. Sed si Baptismus delet peccata posita per totam vitam commissa, cur non multò magis cavet & obstat, ne ea fiant? Adhæc si Baptismus valet ad peccata futura delenda; vel delet ista cum suscipitur: vel postea ad memoriam revocatus, si prius remittuntur peccata, antequam admittantur, quod est absurdissimū, cum sic nulla peccata baptizato nocere possent, adeoque omnes baptizati Salvarentur. Air Amelius fol. 186. Baptismum delere peccata futura non completè, sed virtualiter; compleri autem per fidem & pœnitentiam. Sed si totum facit fides & pœnitentia, ad quid igitur fingitur memoria Baptismi? Si pollerius, sequitur, incertam fore justificationem utpote ab hominum testimonio pendente. Ait iterum Amelius, justificationem non ita alligari signo externo Baptismi, ut, si quis sine sua culpa intraretur illo, idcirco non possit particeps fieri virtutis ejus. Sed, ut ut illi sic consulatur, qui ad amorè & contritionem perfectam pertingit; quid fiet imperfectis in amore Dei? Non tacerim, sic etiam sublati iri S. Eucharistiæ frequentationem, cum pariter sufficere possit memoria spiritualis cibi, aliquando gustati, sicuti sufficit memoria lavacri aliquando suscepti. si enim ista sufficit, cur non etiam illa in ordine ad suum quoque effectum. Ecce quò tandem miseri deveniant!

XXIII. Error secundus (juxta plerisque Saltem Theologos) est, ad Sacramentum Pœnitentiæ absolutè & in re ipsa necessariam esse Contritionem perfectam proprio studio excitatā. Ita Cornelius Jansenius præfatis. Tom. 3. Lib. 5. c. 33. colum. 589. & alibi docens, *attritionem ex timore peccatorum infernalium non esse sufficientem dispositionem ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ recipiendam; balluonari Auctores opposita sententia, & fundamentis D. Augustini directè refragari &c.* Movetur. Tum quia dolor iste ad justiciam acquirendam non est proportionatus. Tum quia non continet voluntatem relinquendi peccata, sed mater semper repugnantia voluntatis, quā nollit facere, si pena tolleretur. Tum quia attritus ob gehennam nihil facit ex animo & volenter, nihil coram DEO, sed tantum in speciem coram hominibus operatur. Errorem istum rejicit Concilium Tridentinum Sess. 14. c. 6. & can. 9. ubi damnatur Sectarij hujus temporis, asserentes absolutionem esse nudum ministerium pronuntiandi & declarandi, remissa esse peccata. Hinc Suarez, Tanner, & alij affirmant, sine errore negari non posse, Sacramentum hoc aliquo tandem modo seu quoad effectum ex attrito facere contritionem; omnes enim Doctores sic loquuntur in 4. Distin. 17. Arriaga Tom. de Pœnitent. D. 17. n. 25. Et Disp. 24. n. 19. absolutè censet errorem in fide, attritionem etiam ut cognitam non sufficere ad valorem & fructum hujus Sacramenti; cum Tridentinum aperte distinguat contritionem, quæ solum sufficiat cum Sacramento ad justificationem ab ea contritione, quæ sufficit sine Sacramento. Certè si attritio eum Sacramento non sufficiat, Christus per institutionem Sacramenti Pœnitentiæ non tam sublevavit, quam aggravavit onus Pœnitentiæ atque ipsum salutis iter.

XXIV. Respon. ad 1. probationem. Cum Attritio efficax talis sit, ut per eam absque peccandi affectu à peccatis abstinemus, teste Tridentino Sess. 6. can. 8. & donum Spiritus Sancti exi-

stat,

stat, quidni proportionata sit dispositio ad gratiam Sacramenti? Quare si quis illam ex mativo charitatis necessitate concipiendam esse sentiat, naturam huius Sacramenti evertit, & contra Scripturam & Patres negat, communicatam nobis potestatem remittendi peccata. Ad 2. Qui DEUM timer vindicem, ne eum experiatur talem, renuit offendere illum, ac proinde se convertit; statuitque vitam emendando DEO adherere. Timor igitur aliquis ex gehenna intentata conceptus complectitur omnia, quae vera Penitentia, etsi non ex charitate profecta, comprehendit. Quae doctrina est communis Patrum, nominatim S. Augustini diversis in locis, ac disertè traditur à Tridentino Sess. 14. cap. 4. cum in contritione non tantum cessationem à peccato, vitae novae propositum ac inchoationem, sed veteris etiam vitae rædium contineri doceat, eaque communia esse statuat contritioni perfectæ & imperfectæ seu Attritioni, ut loquitur, ex gehennæ metu conceptæ. Quare falsum est, dolorem istum attritionis non continere voluntatem relinquendi peccata; de hoc enim intelligendum illud Proverb. 14. v. 17. *Timor Domini fons vitæ, ut declinent à ruinis.*

XXV. Ad 3. esse quidem timorem nonnullum, qui rei deferendæ amore inefficacem ad mittat persistentem: dari nihilominus alium, qui omnem rei prius amatæ amorem ac voluntatis repugnantiam excludat; qualem asserimus esse timorem efficacem gehennæ, qui utilis esse non potest ad finem intentum, nisi affectum omnem excludat erga peccata prius amata; illum autem non extortum & coactum, sed liberum & voluntarium tradit Tridentinum Sess. 14. cap. 4. cit. Unde sic timens ex animo & ex corde legem implere, & abstinere potest à peccato, uti definitur à Tridentino Sess. 6. can. 8. itid. cit. Quemadmodum igitur juxta sacri huius Concilij doctrinam tenendum, ad gratiam Sacramenti Penitentiae requiri contritionem imperfectam, quæ sit veteris vitæ odiū ac piæ vitæ de fiderū ita ex præscriptoejusdem & doctrina Patrum dicendū, duas istas conditiones attritioni ex gehennæ metu conceptæ convenire; quod per illam, dum efficax est, subiiciat se quis quoad omnia legi divinæ: quodque ejus Authorem ex timore offendere recuset. Ait Janfenius Lib. 5. cit. Tom. c. 34. col. 591. hoc ipso non esse attritionem, sed veram contritionem unicè à Tridentino requisitam. Negatur illatum Nam ex prædicto affectu attritionis non proxime deletur culpa, uti contritione perfectæ: sed obex tollitur, ut se exerere valeat virtus Sacramenti, nihil alias effectura.

XXVI. Non obstat refutationi huius erroris, etiam Catholicos Doctores, ut supra vidimus, negare attritionem solam sufficere ad Sacramentum. Nam isti plerique scripserunt ante Concilium Tridentinum, & explicari possunt de attritione, quæ non transit aut transire potest in contritionem, scil. quoad effectum; nec iidem ita absolute, ut Janfenius, negant, attritionem prorsus esse insufficientem, ut ex attrito nunquam fieri possit contritus; certè nullā pertinaciā se opponunt, sed solum Ecclesiamentē nondū se perspicere ostendunt. Omitto deliramentum Gerhardi Lib. 2. P. 3. à fol. 24. contritionem cordis; quæ est pars Penitentiae, esse passionem. Nam sic contritio non prærequi-

reret ullam noticiam: nec esset hominis, ut sic, actus vitalis, sed omnino similis contritioni lapidis, aromatum &c. quo quid ineptius cogitari potest?

XXVII. *Error tertius est*, Specialem confessionem peccatorum coram Sacerdote non esse necessariam ad remissionem peccatorum, sed sufficere, si quis DEO soli in suo corde confiteatur. Ita communiter hodie hæretici, nominatim Lutherani apud Gerhardum in Confess. Lib. 2. Part. 3. à fol. 37. & Calvinistæ apud Amesium Tom. 3. cont. Bellarm. à fol. 197. His adstipularis fuit Jacobus Reihing inter causas, quas prætexuit transfuga, etiam auricularem confessionem numerans. Sed causam hanc esse non-causam & miserum impietatis fucum bene ostendit Simon Felix in libro, quem contra Apostatam istum scripsit. Disp. IV. Probat septemplacitū argumentū. 1. Contritis promissa est à DEO plena omnium peccatorum venia. Ergo non est necessaria confessio hominibus facienda. Consequentia est clara. Antecedens probatur ex Sac. Scriptura Ezechielis 18. vers. 2. *Si impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iustitiam, vita vivet, & non morietur, omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor.* Et vers. 27. *Cum averterit se impius ab impietate sua, quam operatus est, & fecerit iudicium & iustitiam, ipse animam suam vivificabit.* Ubi ad remissionem peccatorum nulla Confessio exigitur, sed solaaversio à peccatis & emendatio vitæ. 2. Si ad remissionem peccatorum requireretur specialis confessio coram homine, tunc lex Evangelica foret multò durior, quàm Iudaica. Consequens repugnat Scripturæ. Ergo & Antecedens. Sequela majoris probatur. Quia non tenebantur ad confessionem tam difficilem & duram propter examen & pudorem, sed solâ justificabantur contritione. Minor probatur. Quia S. Petrus Actor. 15. v. 10. veterem legem vocat jugum importabile, quod nec ipsi, nec Patres eorum portare potuerunt. Et Christus Matth. 11. vers. 30. suam legem vocat jugum suave, & onus leve. 3. ab exemplo Christi, qui peccatores sine vlla confessione absolvit, ut paralyticum Matth. 9. v. 2. & adulteram Joan. 8. v. 11. quod exemplum utique nobis imitandum, neque plus à peccatoribus exigendum, quàm Christus exegerit. Confirmatur exemplo Apostolorum, qui Christum imitati similiter non exegerunt confessionem peccatorum in specie, quando ista omnibus remisit. 4. ab exemplo veteris Ecclesiæ, cui non fuit usitata particularis & auricularis confessio, sed in occidentali Ecclesia Romana primū introducta fuit in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. ante annos. 475. ut constat ex jure Canonico c. 12. de Penit. & Remiss. In orientali Ecclesia Græcorum usitata quidem fuit publica confessio, sed propter abusus de novo sublata à Nestario Patriarcha Constantinopolitano ante annos 1260. ut testantur antiquissimi Historici Socrates Lib. 5. c. 18. & Sozomenus Lib. 9. c. 15. Ergo non fuit Confessio à Christo instituta; alias Ecclesia illam non posset abolere, vel de novo introducere.

XXVIII. Gratianus in decret. de Penit. Distin. 1. can. quamvis plenitudo, in cuiusque arbitrio relinquit, an Confessio sit facienda Sacerdoti; quia scil. utraque sententia negativa scil. & affirmativa ha-

tiva habet sapientes & religiosos viros. Ergo non est certum, Confessionem omnium peccatorum fuisse à Christo institutam. Addit Gerhardus loc. cit. fol. 40. Glossatorem (quem aliqui vocant Bartolomæum Brixinensem, alij Joannem Senecam Teutonicum) qui in Dist. 5. de Pœnit. can. 1. expresse docet, confessionem fuisse ab Ecclesia institutam, adeoque non esse Sacramentum; sicut enim loquitur: *Videndum est, quando fuerit instituta hæc confessio? utrum sit necessaria, vel tantum voluntaria? qualiter sit facienda? & cui, & quo modo?* Dicunt quidam institutam fuisse in Paradiso statim post peccatum, dicente Domino ad Adam. Adam ubi es? ideo enim quesivit, ut ipso confitente peccatum daretur forma alijs imposterum confitendi. Sed quia in illa interrogatione Dominus minus expresse videbatur ad confitendum monuisse, ideo post exquisivit à Cain fratricida expressius, ubi est Abel Frater tuus? Alij dicunt, quod sub lege primo sit instituta, quando Josue præcepit Achaz, & iste crimen suum confiteri efflagitatus est Josue 7. v. 19. Alij dicunt, in novo Testamento à Jacobo dicente c. 5. v. 6: *confitemini alterutrum peccata vestra &c.* Sed melius dicitur, illam institutam fuisse à quadam Ecclesia universalis traditione potius, quam ex veteris vel Novitestiamenti Autoritate. 6. ab auctoritate Joannis Chrysostomi, qui in pluribus locis confessionem coram homine videtur improbare, vel certe ut non necessariam præterire. Ita enim scribit hom. 2. in Psal. 5. *non dico, inquam, ut confitearis servo tuo, qui exprobrat.* Et hom. 4. de Lazaro: *cave homini dixeris, ne tibi exprobrat; neque enim servo tuo est confitendum, qui in publicum proferat, sed Domino, qui tui curam gerat.* Et rursus hom. 2. in Psal. 50. *si confunderis alicui dicere, dicito quotidie in anima tua.* Et similia alia sæpe reperit. 7. denique à ratione. Tum quia omne Sacramentum debet esse signum gratiæ, quia tantum significat peccata commissa. Ergo non est Sacramentum. Tum quia in Baptismo peccata remittuntur absque confessione peccatorum omnium prævia. Ergo & in Sacramento Pœnitentiæ. Tum quia confessio singulorum peccatorum in specie est miserrima conscientiarum carnificina, & obligatio ad rem impossibilem ex varijs Scripturæ locis, quos allegat Gerhardus fol. 39. ubi plura similia deliramenta hæreticorum contra confessionem adducit. Idem faciunt Hannekenius in suo Irenico à fol. 72. & Molinæus in Novitate Papat. à fol. 718. ubi à fol. 746. Confessionem auricularem vocitat medium perquam aptum subditis contra Reges & Principes concitandis, & inde Regicidia emanasse clamat.

XXIX. Errorem hunc jam olim à Montanistis, Messalianis, & Jacobitis invecutum, & à varijs antiquis Concilijs damnatum nostro ævo resuscitarunt Novatores, & auricularem confessionem omnibus retro sæculis in Ecclesiæ DEI apud Christianos usurpata abrogarunt ingenti malo, non solum Fidei catholicæ, à qua facile homines inde desciverunt, sed etiam vitæ & morum Christianorum occultis nefandisque criminibus corruptorum, à quibus prius frænum Confessionis privatæ animos inhibuerat. Testatur hoc Senatus Norinbergensis (quæ civitas Imperialis Norinberga inter primas adhæsit Lutheranae Sectæ) ad Augustissimum Imperatorem Carolum V. Legatos mittens, qui supplicando instarent, ut sua Majestas confessionem auricularem per Cæsareum mandatum restitueret, eod quod post illam

abrogatam civitas illorum occultis & nefandis criminibus contra Justitiam omnemque virtutem & honestatem fuerit repleta. Sed nihil ab universa aula Imperatoria nisi ingentem risum tulerunt; si enim, ut ipsimet clamitant, homines iure divino obstringi nequeunt ad confessionem occultorum suorum peccatorum utpote miserrimam conscientiarum carnificinam & obligationem impossibilem, quomodo humano præcepto Imperatoris ad eandem obligari poterunt? scribit istud factum Dominicus Sordus Lib. 4. sentent. Distin. 18. q. 1. art. 1. qui tunc præfens fuit, & ipsi Carolo V. Imperatori à sacris confessionibus.

XXX. Respond. ad 1. argumentum. Negando consequentiam. Nam quatinus contritio promissa à DEO sit venia plenissima peccatorum, non tamen absolute, sed conditionate, nempe si habens contritionem *insiderit mandata mea*, ut ait Ezechiel, per custodiam intelligens voluntatem custodiendi omnia præcepta, inter quæ in Novo Testamento est præceptum confessionis omnium peccatorum; etenim omnes Theologorum Tridentino Sess. 14. c. 4. docent, contritionem implicitè involvere confessionis votum, seu quod idem est, voluntatem confitendi omnia peccata. Videatur Jacob. Tirinus in cit. locum scripturæ. Ad 2. Negando sequelam Majoris. Ad probationem hujus offendit Bellatminus Lib. 3. de Pœnit. c. 3. etiam in Veteri Testamento Judæis confessionem peccatorum in specie fuisse impositam. Nam c. 5. v. 6. & 7. Libri Numerorum sic habetur, *sive vir sive mulier cum fecerint ex omnibus peccatis, quæ solent hominibus accidere, & per negligentiam transgressi fuerint mandatum Domini, atque deliquerint, confitebuntur peccatum suum*; quæ verba in hebræo cum majore explicatione sic leguntur, *confitebuntur peccatum suum, quod fecerunt.* Unde S. Antoninus 3. part. Tit. 14. c. 6. §. 1. suæ Theologiæ affirmat, Judæos doctiores ante mortem confiteri solere omnia peccata Levitæ alicui, si quem forte nati fuerint. Adhæc onus confessionis tantum non est. Tum quia homo ea solum peccata confiteri teneretur, quæ post diligens ex amen occurrunt. Tum quia confessio sit homini vices DEI gerenti, & ad summum silentium obstricto. Tum quia auxilium DEI, exempla omnium Catholicorum, tranquillitas conscientiarum, alijque spirituales fructus ex ea obtineri soliti mirè eam suavem faciliemque reddunt, experientiâ teste, ut lex Christi rectè onus leve dicatur, comparata importabili iugo legis veteris Judæorum. Ad 3. Christum nec Sacramento Pœnitentiæ (quod tunc nondum erat institutum) alligatum fuisse, sed pro potestate excellentiæ sine illo remittere peccata potuisse: nec indiguisse hominum confessione, quippe ipse sciebat perfectissimè, quid in homine esset; Ministros autem Christi, cum similiter, quoad fieri potest, cognita causâ remittere hominibus peccata debeant, nec tamen ista absque pœnitentiæ confessione noviverint, omnino eadem confessione præviâ opus habere, ut sic munere erga sibi commissos rite fungantur. Ad confirmationem negamus constanter, Apostolos unquam ministerium illud reconciliationis fidelium exerceisse absque specialiter eorum confessione. Neque probare hoc sectarij ullo modo possunt, nisi quia id expressissimis verbis in scriptura non legitur; quam sanè probatio-

bationem ineptè adhibent; etenim nec ipsi locum ullum Sac. Scripturæ adducere possunt, ubi aliquo Apostolorum privatam alicui absolutionem more Lutherano impertitam fuisse narrentur.

XXXI. Ad. 4. Negando antecedens. Nam falsum est, quod Innocentius III. confessionem primò instituerit, cum duntaxat tempus illius determinaverit, scilicet semel in anno circa Pascha. Quoad Nectarium Patriarcham Constantinopolitanum variè sentiunt Authores. Aliqui concedunt, illum propter exortum scandalum sustulisse confessionem secretam, ex ferventi scil. zelo magis; quam prudenti. Sed malè; quia constat, confessionem secretam in suo semper vigore perstitisse. Alij volunt, illam historiam à Socrate Novati fautore confictam esse. Sed etiam malè, quia plures eam historiam referunt. Est autem historia ista. Mulier quædam prænobilis post confessionem privatam Pœnitentiario factam in publica deinde confessione propalavit, se concubuisse cum Diacono illius Ecclesiæ; unde magnum populo univèrso scandalum, Clero autè ingentem infamiam peperit; & Nectarium eò impulit, ut publicum istum confitendi modum tolleretur. Fatemur igitur, historiam illam videri veram: minimè verò Nectarium inde confessionem secretam sustulisse, sed tria alia, quæ per accidens ad illam se habent. Primò abrogavit munus Presbyteri Pœnitentiarij; quia occasione hæresis Novatianorum (qui negabant, in Ecclesia esse potestatem absol vendi à peccatis) præter eos, qui alioquin privatis & secretis confessionibus audiendis operam dabant, in singulis Ecclesijs unus quidam designabatur ad fidelium confessiones eo sine privatim audiendas, ut prudenter deinceps decerneret, quænam peccata ex auditis publicâ confessione in aliquam partem Pœnitentiæ essent propalanda, cuius tamen directionem mulier illa ex quacunque causa insuper habuit. Secundo, abrogavit ipsam publicam confessionem ex occasione prædicti scandali; id tamen factum Nectarij nonnulli improbarunt, quasi eâ ratione laxata fuerit disciplina Ecclesiastica, ut videre est in historia tripartita apud Sozomenum L. 9. c. 35. Tertiò abrogavit etiam pœnitentiam publicam, ad quam confessio publica ordinabatur. Nam hæc duo sola sufficiebant, ad sedandam populi concitationem & huiusmodi scandalum deinceps evitandum. Quando igitur Historiographi ajunt, relictum fuisse quæmque suæ conscientiæ, ut ad sacram communionem accederet, non indicare volunt, relictam esse facultatem accedendi sine ulla confessione etiam secreta, quasi & hæc abrogata esset, sed quia, cum ante publici peccatores arcerentur à communione, donec pœnitentiam publicam coram illo presbytero seu ex ejusdem mandato agerent, ut Ecclesiæ innotesceret, jam tunc relinquabantur suæ conscientiæ, nec opus erat, coram Ecclesia pœnitentiam agere etiam de publicis. Videatur Bellarmin. Lib. 3. de Pœnit. c. 14.

XXXII. Ad 5. privatam esse errorem Gratiæ, quod plures esse viros Religiosos putaverit, qui Sacerdoti confessionem necessariò faciendam non esse arbitrantur: ac multò magis hallucinatum fuisse, existimando, se cit. Distinct. talium virorum sententias aliquas contra confessionis necessitatem adduxisse; etenim ex 90. canonibus in

illa Dist. comprehensis nec unicus est, qui ullius Patris dictum contineret, quo confessionis secretæ necessitas infringeret, uti per singulos ostendit Valentia Tom. 4. D. 7. Q. 9. pun. 2. Glossator Juris Canonici crasse etiam erravit; cuius ruditas ex ipso discursu apparet, quod figuras Ver. Testamenti cum Confessione figurata confundat, atque falsò attribuat Doctõribus innominatis; nullus enim Theologus tam imperitus fuit, ut diceret, Sacramentum Confessionis in veteri Testamento fuisse institutum, sed tantum Præfiguratum atque adumbratum. Ad 6. Sanctum Chrysostomum ejusmodi loquendi modis duo solum docere. Inprimis tanquam Studiosus defensor sui Antecessoris Nectarij carpit & improbat confessionem publicam, quæ sit coram testibus ob rationem superius dictam; atque in hunc modum intelliguntur prioris generis sententiæ, ut colligi potest tum ex adjuncta voce exprobrandi, tum ex eo, quod in eadem homil. 4. de Lazaro dica: *Non ego te in medium prodire theatrum, ac multos adhibere testes; mihi soli dic peccatum tuum, ut sanem ulcus. teque dolore liberem.* Deinde verò in posteriori loco aliisque similibus absolute velut maximè salutarem commendat quotidianam confessionem soli DEO factam. Quò nimirum spectat etiam illud homil. 2. in Psal. 50. *Ecce habes codicem, ubi scribas quotidianum pensum, habeto codicem conscientiam tuam, & scribe quotidiana peccata, quando accubueris super stratum tuum, & neminem infestum pateris, antequam veniat tibi somnus, profer in medium codicem conscientiam tuam.* Ubi S. Pater quotidianum examen conscientiae commendat. In eundem modum intelligi debet Calsianus collat. 30. c. 8. ubi ait: *quis est, qui non possit suppliciter dicere, peccatum meum cognitum tibi feci. & injustitiam meam non Operui? ut per hanc confessionem etiam illud confidenter subungere mereatur: & tu remisisti impietatem cordis mei.* Quod si verecundiâ retrahente revelare (scil. in præsentia) coram hominibus erubescis, illi, quem latere non possunt, confiteri eâ jugi supplicatione non desinas. Quibus etsi tam à Chrysostomo quàm Calsiano quotidianæ conscientiae examen & peccatorum confessio coram Deo commendatur; non tamen idcirco necessitas confessionis secretæ coram Sacerdote suo tempore faciendæ negatur; ut manifestè patet ex ipsis verbis Chrysostomi priore parte §. XI. adductis, Calsianum aliqui non tanti faciunt, cum Censores Romani nonnulla in ejus libris improbarint, ut refert Bellarminus de Script. Eccles. V. Joannes Calsianus. Sed explicari prædicto modo potest. Videatur Forer de Antiquitate Papatûs Lib. 7. pun. controverso 6. cap. 2. ubi de Nectario Patriarch. Constant. pluribus agit, & alios Patres contra secretam Confessionem necquicquam afferri ostendit.

XXXII. Ad 7. denique & 1. rationem. Distinquendo Majorem. Sacramentum debet esse signum gratiæ, si sumatur adæquatè cum materia & forma, conceditur: si seorsim solummodo, negatur. Patet hoc in alijs Sacramentis; etenim sola aqua vel oleum, vel panis seorsim sumpta sine respectu ad formam non significant gratiam. Sic ergo enumeratio peccatorum per se sola non significat etiam gratiam remissionis, sed quatenus fit in ordine ad formam absolutionis, significat gratiam, quam sperat. Ad 2. rationem, esse disparitatem inter Baptismum & Pœnitentiam; in illo enim homo peccatis mortuus primò regeneratur ad spirituales vitam, & Ecclesiæ subijcitur:

in hac

in hac verò jam subjectus reconciliatur post amicitiam cum DEO sponte violatam; quid ni igitur dispar in utroque conscientiarum & peccatorum cognitio requiratur. Videri potest Valentia loc. cit. fol. 1760. Ad 3. rationem. Nullam in huiusmodi confessione impossibilitatem, adeoque nullam carnificinam apparere, ut ex dictis jam patet. Cætera, quæ Gerhardus, Manneken, Molinaeus accumulunt & exaggerant, sicuti ex vano hausta sunt, ita eodem recidunt. Interim Novatores non constant sibi, nec reversionem advertunt. Nam Calvinus & Lutherus in diversis locis (quos nominatim citat Vetweis in speculo Ecclesiæ veræ fol. 804.) confessionem homini faciendam penitus negant: ipsi Calvinistæ & Lutherani hanc confessionem homini faciendam prorsus affirmant esse necessariam. Et nunquid apud Pastores & Ministros Verbi eadem fieri possunt, quæ apud catholicos timeri posse arbitrantur, aut facta esse criminantur?

XXXIV. *Error quartus.* Sacerdotes non habent potestatem remittendi peccata, sed tantum denunciant eorum remissionem à DEO factam credentibus & pœnitentibus. Ita idem moderni Sectarij. Lutherani apud Kemnitium in exam Trident. Sess. 14. c. 1. can. 1. qui idcirco verba illa Joan. 20. *quorum remiseritis peccata &c.* interpretatur in eum modum, ac si Christus dixisset: quibus annuntiatione Evangelij proponitis gratiæ promissionem, remittentur eis: & *quorum retinueritis*, id est, quos proposita etiam ira DEI & severitate legis ob illorum impenitentiam terrebis, ostenditisque eos manere irretitos peccatis & obnoxios ira DEI, his peccata non remittentur. Unde inferunt, operam Confessariorum non tam necessariam esse, quàm utilem 1. ad excitandum horrorem peccatorum, in quo ipsi pœnitentiam ponunt. 2. ad excitandam fidem in Christum, qui pro nobis abunde satisfecit. 3. ad consolandos Credentes, eisque denunciando remissionem peccatorum. Calvinistæ eundem errorem tenent apud Amesium Tom. 3. à fol. 194. ubi imprimis fatetur Matth. 16. v. 19. Et cap. 18. v. 18. Item Joan. 20. v. 23. fieri mentionem judiciariæ potestatis; addit tamen, ejus auctoritatem & potestatem esse penes Christum solum, & ministerium tantummodo penes Christi Ministros. Deinde ad genium hæreticum mox rediens, & concessæ sacerdotibus judiciariæ potestatis quasi pœnitens ait, retentionem peccatorum non pendere ex voluntate sacerdotum; vel enim remittuntur peccata credenti & resipiscenti (quidquid Sacerdos velit aut nolit) vel Evangelium non est verum. Demum proponit casum satis lepidum: Sint, inquit, duo sacerdotes unam & eandem confessionem audientes; si isti inter se dissentiant, ita ut unus remittat, alter retineat peccata confitenti, quid tandem fiet? Consentit Molinaeus negans præfractè à fol. 764. judiciariam potestatem sacerdotibus concessam, ideoque absolvere nihil ait esse aliud, quàm pœnas & Censuras excommunicationis ac Suspensionis dimittere, quibus sacerdos peccatorem irretire posset.

XXXV. Errorem istum efficaciter rejiciunt verba Christi Matth. & Joan. citata. Nam istis, quorum remiseritis &c. non vult Dominus omnibus indefinitè peccata remitti: at verò Evangelium omnibus indefinitè prædicandum est Marci 16. v. 15. *euntes in universum mundum, prædicate Evan-*

gelium omni creatura &c. potest etiam omnibus dari absolutio illa conditionalis (remittuntur tibi peccata, si credis) Ergo non loquitur Christus de prædicatione Evangelij, sed de vera, licet ministeriali potestate remittendi peccata. Confirmatur. Si absolutio non est actio judicialis, sed simplex annuntiatio divinæ promissionis, tum Laicus, fœmina, puer, infidelis, diabolus, piteus non minùs absolvere poterit, quàm Sacerdos. Sequelam non possunt negare Adversarij, quia omnes isti hominem ob peccatorum sententiam terribilem verbo Evangelij erigere, & remissionem peccatorum annuntiare valent, ac nominatim de Laico & fœmina atque etiam puero concedit Gerhardus Part. 3. Libri. 2. fol. 63. ubi ait, *omnes pios in Novo Testamento esse spirituales coram DEO sacerdotes* 1. Pet. 2. v. 5. Apoc. cap. 1. v. 6. Attamen est contra veterum omnium confessionem, ac contra consuetudinem omnium Ecclesiarum & omnium ætatum. Unde territus Amesius negat sequelam, ajens, pastorem fidelem singulariter designari à Christo ad istam legationem. Ita quidem est, sed idcirco etiam DEUS singularem illi auctoritatem delegavit præstandi ea, quæ à Laico, fœmina &c. præstari nequeunt. Taceo hunc errorem in alio fundari, videlicet, solam fidem justificare, qui omnibus Sacramentis vni conferendæ gratiæ admittit, & consequenter omnia Sacramenti funditus evertit, quasi tantum signa sint fidem excitantia, sicuti contriones & libelli spirituales, ut alibi jam insinuavi.

XXXVI. Respon. 1. ad Kemnitium, negando hunc esse sensum verborum illorum Joan. 20. *quorum remiseritis peccata &c.* Nam Christus in hoc loco significat, eam potestatem remittendi peccata tradere se Ministris, quam ante eisdem promiserat ajens Matth. 18. cit. *quæcunque ligaveritis super terram, erunt ligata & in calis &c.* Ad hæc potestas non est qualiscunque, sed planè cum auctoritate judiciaria conjuncta, ut scilicet cognita causâ & statu hominis ipsi remittantur, vel retineantur peccata. Ergo & illa apud Joannem; etenim sola denuntiatio veniæ peccatorum non eget clavibus, neque solvit aut ligat. Sicque iussu Medici significat agro, morbum cessasse, & plenam sanitatem rediisse, non dicitur agrum curasse, aut morbum depulisse, aut vinculum morbi, quo lecto alligatus fuerat, solvisse. Confirmatur. Quando Matthæi 9. v. 2. dixit JESUS paralytico: *remittuntur tibi peccata tua*, ex præsentibus nemo intellexit hæc verba de sola annuntiatione, sed de vera peccatorum remissione; idcirco dixerunt Marci 2. v. 7. *quis potest peccata dimittere, nisi solus DEUS*. Neque ideo à Christo reprehenduntur; imò ipse hanc interpretationem potius confirmat, cum ostendit, se habere potestatem dimittendi peccata &c. non verò dicit, vos malè interpretamini hæc verba: non dimitto, sed annuntio solum, dimissa esse peccata. Frivola igitur est interpretatio Sectariorum, merumque effugium non ad consolandos credentes seu Fideles, sed ad seducendos inventum, ut vinculis peccatorum maneant irretiti, æternumque pereant.

XXXVII. Respond. 2. ad Amesium. Imprimis neque nos asserimus, quod constituerit Christus sacerdotes tanquam Judices absolutos & independentes, sed ministros Christi subordinatos, at tamen judices. Nam Præfati Civitatum v. g. sunt veri judices, etsi non tantà, quantà Principes,

cipes, & illimitatâ polleant authoritate. Deinde fateamur, Lutheri vel Caluini Evangelium esse falsum. At verissimum Christi Evangelium clarè affirmat, à sacerdotum absolutione pendere peccatorum remissionem, quotiescunque scilicet contritiopœnitentis non est ex charitate perfecta, ideoque per sacerdotalem absolutionem suppletur. Demum casus seu quæstio proposita nihil prorsus habet difficultatis. Nam si pœnitens à parte rei ad absolutionem Sacramentalem ritè est dispositus, remittuntur ei peccata, quantumvis alter sacerdotum refragetur; quippe perinde est, ac si uni legitimo Sacerdoti fuisset confessus, atque ab eodem absolutus, cujus sententiam alius illegitimus & errans utique reddere irritam non potuisset.

XXXVIII. Respon. 3. ad Molinæum. Verba Sacre Scripturæ esse clariora radijs solis. Cur ergo, ut ex ore DEI processerunt projudiciaria potestate Sacerdotibus concessa non intelligantur? Dicit Molinæus ideo non posse allata verba sic intelligi. 1. Quia aliàs sacerdos foret supra DEUM. 2. Quia scriptura absolutionem & mundationem à peccatis ubique Christo, ejusque passioni ac meritis tribuit. 3. Quia peccatori verè contrito prius jam condonantur peccata, quàm sacerdos illum ab eis absoluat. 4. Quia est aperta inconvenientia & impietas, asserere, sacerdotem culpam ac penam inferni condonare, atque insuper dare vitam ac beatitudinem æternam. Sed hæc prorsus frivola sunt, & nullum ex illis quidquam evincit. Non 1. quia Deus nulli obligatur, & semper supra omnes est; quantumvis factâ promissione ex fidelitate non possit non stare promissis. Cum igitur promiserit, remissa fore peccata ijs in cælo, quibus Apostoli & sacerdotes illa remiserint in terra, vi hujus promissionis fieri id oportet; siquidem *unum iota, aut unus apex non præteribit de verbis & promissis DEI* Matth. 5. v. 18. Non 2. Quia verissimum est, Christum, sanguinem ac Passionem hujus liberare ac mundare nos à peccatis meritorie; sed præter has causas meritorias dantur Sacramenta tanquam causæ instrumentales, quæ Sacramenta veluti instrumenta gratiam DEI per merita. ac Passionem Christi illis applicata in nobis operantur. Unde Confessione & Absolutioni, hoc est, Sacramento nequaquam tanta virtus tribuitur, quanta ipsi Passioni ac meritis Christi. Verissimè igitur & Christus & Sacramenta Baptismi, Pœnitentiæ &c. nos mundant à peccatis, nempe ille principaliter: ista instrumentaliter. Non 3. Quia DEUS utique de eadem re bis sententiam ferre potest; primò apud semetipsum in altissimo & secreto suo consilio, quod nulli nisi ipsi pater: deinde apud Ecclesiam & hujus Ministros, qui vices DEI gerunt, & cum peccatoribus agunt. Cum enim DEUS non absque medijs nobiscum tractet, utitur curatoribus animarum veluti instrumentis. Et quid occlamarè possunt hæretici, si DEUS peccata utroque modo, sicuti potest, peccatoribus remittat? Non denique 4. Quia nullum prorsus est in conveniens, DEUM median- tibus Ministris Ecclesiæ & animarum curatoribus donare vitam ac beatitudinem æternam, atque insuper culpam & penam æternam condonare; imò palpabilis ac horrenda est impietas, istud contra expressa verba scripturæ negare. An

non ait Christus Joannis 20. v. 23. *quorum remiseritis peccata, remittentur eis*. Quid ergo hæreamus? Non magis expressis DEI verbis credamus, quàm Molinæo aut Amésio? Nunquid ipse Calvinus ait L. 4. Just. c. 1. n. 4. non alium nos habere aditum ad vitam, quàm per Ecclesiæ matrem nostram, si ista in ventre suo nos concipiat, pariat & uberibus suis lactet? Si igitur DEO placuit, nos solummodo per ministerium Ecclesiæ, & non per aliam viam ac rationem ad cælum ducere, ejusdem est, huic divinæ ordinationi perquam consentaneum esse, si dicamus, DEUM remittere nobis per Ecclesiæ Ministros & animarum Curatores culpam & penam æternam; atque insuper dono concedere Beatitudinem, semper intelligendo, sacerdotes solum tanquam instrumenta & virtute concessæ ipsis potestatis, ac vice DEI: ipsum verò DEUM tanquam supremum Dominum habere id ratum juxta promissionem suam. Unde cum veritate dici nequit, hac in re quidquam DEI honori atque auctoritati detrahi.

CONTROVERS. LXXVI.

DE SATISFACTIONE.

Diximus supra §. V. Satisfactionem esse partem Pœnitentiæ, & ad materiam hujus Sacramenti spectare, quæ proinde in præcedente controversia unà cum alijs partibus expediti potuisset; quia verò est tantum pars integralis, & plura continet, quæ hæretici in litem trahunt, idcirco illam peculiari controversiâ tractandam sumpsimus; & cum eadem satisfactio potissimum fieri amat per orationem, elemosynam, jejunium ac corporis castigationem, de his quoque singillatim nonnihil dicemus.

PARS PRIOR.

DOCTRINÆ CATHOLICORUM.

I. Doctrina prima. Remisso peccato Mortali quoad culpam & reatum poenæ æternæ de facto non semper etiam remitti poenam temporalem. Ita omnes Catholici, & habetur in Tridentino Sess. 6. c. 14. cit. supra Contr. 61. §. 14. ubi hanc ipsam doctrinam obiter attigimus cum alijs Doctoribus, qui eandem pluribus ibidem tradere solent. Probatür 1. aliquot exemplis Sac. Scripturæ. primò ipsius Adami & Posterorum ejus, qui in vindictam peccati originalis, quantumvis jam remissi per baptismum in Testamento Novo: & per circumcisionem aut aliud remedium in veteri, morte puniuntur, alijsque calamitatibus subijciuntur, juxta verba illa DEI Genes. 3: *quia comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi ne comederes, maledicta terra in opere tuo*. Et ibid. *in sudore vultus tui vesceris pane tuo*. Et iterum: *in dolore paries filios*: Et Apostoli Roman. 3. v. 12. *per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit*, & per

Et per peccatum mors. Secundò Moyſis & Aaronis Num. 10. v. 12. Dixit Dominus ad Moyſen & Aaron, quia non credidiſtis mihi, non introduciſtis hos populos in terram, quam dabo. Et Deuter. 32. v. 48. locutus eſt Dominus ad Moyſen dicens: Aſcende in montem iſtum, & morere, ſicut mortuus eſt Aaron frater tuus, quia prævaricati eſtis contra me in medio Filiorum Iſrael. Quid clariuſ? ideo puniuntur, quia prævaricati ſunt: Davidis Regis, qui poſt remiſſam culpam adulterij & homicidij punitus eſt morte Filij, alijsque poenis 2. Reg. 12. v. 11. & 24. Et rurſus ob peccatum numerati populi licet remiſſum quoad culpam eligere cogitur aut bellum aut famem aut peſtem 2. Reg. 24. v. 13. Similia habentur Exodi 33. Num. 14. & 26. 3. Reg. 12. 1. Corinth. 11. &c. Duo contra objici poſſunt. Primum. Pœnæ iſtæ ſunt per modum medicinæ & cautelæ. Alterum eadẽm pœnæ ſunt extraordinarium DEI opus. Verum interpretatio hæc planè adverſatur Sacræ Scripturæ. Quoad primum igitur fuiſſe pœnas iſtas non tantum per modum medicinæ & cautelæ, Sed etiam vindictæ infligtas, patet clarè tum ex ipſo quandoque pœnarum genere, quia mors non poteſt ipſi peccanti propriè dici medicinalis, ſiquidem ipſa penitus tollit, non curat; ſimiliter dolor, quem ſentit mulier in partu, nihil habet medelæ & cautelæ, qui ſpectando ſolam naturam reiſpâ eveniſſet, etiamſi peccatum non exiſtiſſet; tum ex ipſius ſcripturæ textu loc. cit. quippe non medentis ſed punientis & vindicantis eſt vox illa 2. Reg. 12. v. 10. quamobrem non recedet gladius de domo tua & ſque in ſempiternum, ed quod deſpexerit me, & tuleris uxorem Uriæ Hebræi, ut eſſet uxor tua. Itaque hæc dicit Dominus: ecce ego ſuſcitabo ſuper te malum de domo tua, & tollam uxores in oculis tuis. &c. In quem ſenſum etiam Exodi 32. DEUS, poſtquam peccatum idololatriæ tum propter populi pœnitentiam, tum propter Moyſis interceſſionem remiſerat, nihilominus ſubjungit v. 24. ego autem in die ultionis viſitabo hoc peccatum eorum. Quoad alterum, non fuiſſe eadẽm pœnas extraordinarium DEI opus, pater itidem tum ex frequentia exemplorum, tum ex ſimilitudine rationis; ſi enim uno in caſu poſt remiſſam peccati culpam remanet aliqua pœna temporalis ſecundum divinæ Juſtitie ſententiã luenda, quidni etiam idem accidat in alijs caſibus, & quidem ijs omnibus, in quibus non plena ſatisfactio pro peccato fuit exhibitã.

II. Probatũ 2. ex Patribus. S. Auguſtinus Tract. 124. in Joann. ita ſcribit: hanc itaque vitam, de qua ſcriptum eſt: nunquid non tentatio eſt vita ſuper terram; cogitur homo tolerare etiam remiſſis peccatis; quanvis ut in eam veniret miſeriam, primum fuerit cauſa peccatum. Productior eſt enim pœna, quam culpa, ne parva putaretur culpa, ſi cum illa ſimiretur & pœna. Ac per hoc, vel ad demonſtrationem debite miſerie, vel ad emendationem labilis vite, vel ad exercitium neceſſaria Pœnitentia, temporaliter hominem detinet pœna, etiam quam jam ad damnationem eternam reum non detinet culpa. Et in enarrat. Pſal. 50. circa illum vers: ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, ſic ait: veritatem dixiſti, id eſt impunita peccata eorum etiam, quibus ignoſcis, non reliquiſti. Et ibidem. conſentienti ignoſcis, ſed ſeipſum punienti. Ita ſervatur miſericordia & veritas. Miſericordia, quia homo liberatur: Veritas, quia peccatum punitur. Conſentiant alij Patres & Doctores, qui ob hanc ipſam etiam cauſam tum ſatisfactionum uſum, tum Miſſæ ſacrificium com-

mendant. Videri poſſunt Cardinal Bellarminus Lib. 4. de Pœnit. c. 2. & Gregor. de valentia. Tom. 4. Diſp. 6. Q. 17. pun. 5. Probatũ 3. Tum ex ordine Juſtitie, qui exigit, ut qui DEUM offendit, ipſi ſatisfaciat. At quamvis homo non poſſit ſatisfacere pro pœna æterna, poteſt tamen pro temporali. Sicuti ergo ad Miſericordiam ſpectat, ut æterna pœna gratis illi remittatur, ita ad Juſtitiam ſpectat, ut pro temporali pœna homo ſatisfaciat. Tum ex eo, quod in omni Republica bene ordinata ſimile quid Videatur. Nam etſi reo dolenti remittatur culpa in ratione culpæ, pœna tamen ſeu ſatisfactio adhuc aliqua ei imponitur. Sed unde hæc pœna temporalis oritur? Valde probabile videtur, quod docet Arriaga Diſput. 19. de Pœnit. ſect. 2. totã, non eriri ex natura rei, & quaſi neceſſario, ſed ex libera DEI voluntate, non tamen abſque juſtissimis cauſis ita diſponentis. Quando igitur DEUS ſtatuit, hominem in mortali decedentem eternã pœnã damnare, nihil quidem noſtro concipiendi modo cogitavit de ſtatutuenda pœna aliqua temporali, caſu quo peccatum condonaretur, ſed circa hanc præciſivè ſe habuit; attamen optimo jure poſtea, dum acceptare decrevit noſtram contritionem pro remiſſione culpæ, dicere potuit: Etiamſi velim poſitã contritione te in amicitiam meam recipere, & pœnæ æternitatem condonare, nolo tamen totam pœnam dimittere, ſed adhuc pro furti peccato v. g. duobus diebus: pro tali autem luxuria tribus &c. te in purgatorio punire volo. Quanvis autem pœna hæc temporalis ex veriore ſententia Bellarmini, valentia, & aliorum Theologorum per ſe, & ſecundum primariam divinæ Providentiæ legem, in altera vita ſit luenda, hoc tamen non obſtat, quod minus ex divina quadam indulgentia in hac vita exſolvi poſſit. Dixi valde probabilem eſſe ſententiam P. Arriagæ, ut ſuam relinquerem probabilitatem opinioni quorundam Recentiorum, qui in peccato tres conſiderant formalitates; primam ex tranſgreſſione legis: ſecundam ex voluntaria averſione ab ultimo fine: tertiam ex offenſa divinæ Majeſtatis, ac primæ harum velut effectum moralem reſpondere ajunt pœnam temporalem ſubendam. Videantur DD. à Walenburgh Tom. 2. à fol. 271. ubi doctrinam noſtram contra Crotium in Anti-Becano pluribus tradunt ac tuentur.

III. Doctrina ſecunda. Ad integritatem Sacramenti Pœnitentiæ ſive ad plenam remiſſionem peccatorum quoad culpam & pœnam neceſſario quoque eſt ſatisfactio aliqua ſive exſolutio pœnæ poſt remiſſam culpam reſtantis: & pro hac pœna homines in iſta vita ſatisfacere poſſunt. Ita omnes Catholici. Prima pars conſtat ex priore contr. S. 7. Alteram tradit Concilium Tridentinum Seſſ. 14. can. 13. his verbis: Siquis dixerit, pro peccatis quoad pœnam temporalem minime DEO per Chriſti merita ſatisfieri panis ab eo inſtituti, & patienter toleratis, vel à ſacerdote injunctis, ſed neque ſponte ſuſcepit, ut jejunijs orationibus, elemoſynis, vel etiam alijs pietatis operibus, atque ideo optimam pœnitentiam eſſe tantum novam vitam, anathema ſit.

IV. Hinc inferitur 1. Confellatium ordinari teneſi ſub mortali injungere pœnitenti ſatisfactionem ſive pœnitentiam, tum quia hoc præcipit Tridentinum Seſſ. 14. c. 8. ſicuti etiam cap. omnis utriuſque ſexus. tum quia hoc Sacramentum inſtitu-

institutum est per modum iudicii & medicinae; in iudicio autem delictum non omnino condonatur, sed vindicatur, imponendo poenitentiam delinquenti: medicina vero tendit ad correctionem. Unde etiam poenitens tenetur eam satisfactionem legitime impositam acceptare & implere, ut docent scholastici. Nam juxta Tridentinum facultas imponendi poenitentiam oritur ex potestate ligandi, quam Christus dedit sacerdotibus. Ergo poenitens tenetur impositam satisfactionem à Confessario non tantum acceptare, sed etiam implere; siquidem potestas ligandi in superiore trahit secum necessariò suum Correlativum, obligationem scilicet in subdito; alias non esset ligatus, si maneret ut ante. Inferitur 2. fieri posse, ut tota poena per hoc Sacramentum remittatur; nimirum si contritio sit satis fervens & perfecta, sicut innuit Tridentinum Sess. 14. can. 12. solum negans, illam semper reihitti, & hoc ipso tacite insinuans, interdum remitti, sicut D. Petro & Magdalenae nulla poena à Christo iniuncta legitur. Inferitur 2. triplicem esse satisfactionem, ut aperte docet idem Tridentinum Sess. 14. cit. c. 9. primam spontaneam, opera poenalia in vindictam peccatorum suscipiendo: alteram à Confessario impositam, exequendo opera, quae ipse in satisfactionem iniunxit: ultimam à DEO immixtam patienter sustinendo, quicquid vel ipse nobis adversi immisit, vel aliunde accideret permisit. Inter omnia autem opera satisfactionis, quae à nobis suscipi possunt, singulariter commendantur oratio, Eleemosyna, Ieiunium &c. Inferitur 4. Poenas à DEO inflictas interdum nullis spontaneis poenitentis redimi aut commutari posse, ut constat experientia. Nam mors ceteraque huius vitae miseriae in poenam peccati originalis inflictæ nullis bonis operibus redimi valent; sicut nec Moyses nec David ullis precibus aut jejunijs poenas à DEO determinatas effugere potuerunt; idipsum etiam hodie fieri videmus in privatis morbis, vel peste, fame & bello; quamvis autem DEUS non exaudiat preces in eo concedendo, quod petitur, tamen aliquid melius concedit, videlicet patientiam, & bonam mortem.

V. Doctrina tertia. Iusti per opera poenalia in hac vita extra Sacramentum Deo satisfacere possunt pro poenis temporalibus, quae post peccata quoad culpam deleta remanent. Ita omnes Catholici de fide tenent. Probat. Tum ex illo Luc. 3. v. 8. *Facite fructus dignos poenitentiae*. Tum quia istud aperte post Florentinum Concilium definit Tridentinum Sess. 6. cap. 14. Et Sess. 14. cap. 8. & 9. accan. 13. cit. Tum quia SS. Patres passim hortantur nos ad opera Poenitentiae pro integra peccatorum remissione acquiritenda; quod in primis sedulo facit D. Augustinus instruens, quomodo nos ipsos puniamus, & DEUM praeveniamus, cum peccatum puniri debeat; si ipsimet non puniamus & DEO satisfactionem praebeamus, ipse hanc à nobis exiget & sumet. Ita in Psal. 44. scribit: *Poeniendum est peccatum; si puniendum non esset, nec peccatum esset*. Praeveni illum (DEUM) non vis, ut ipse puniat, tu puni, ideo enim adhuc parcat, differt, tenet manum, arcum intendit, hoc est, minas; clamaret tantum ferituum se; si vellet ferire. Differt ergo manum à peccatis tuis, tu noli differre. Convertite te ad punienda peccata tua, quia impunita esse peccata non possunt. Punendum ergo erit aut à te, aut ab ipso. Tu agnosce, ut ille ignoscat. Similia

habet in Psal. 50. super illa verba. *Et à delicto meo munda me*. Et alibi. Tum quia idem perpetua praxis Ecclesiae tenuit, ut videre est apud Card. Bellarminum de Poenit. Lib. 4. c. 9. ubi per undecim saecula clarissima Patrum testimonia adducit; in quibus cum peculiaris fiat mentio orationis, Eleemosynae, Ieiunij, Castigationis corporis, placet distinctim de ipsdem tradere eam Ecclesiae doctrinam, à qua Secularij aberrant, & in altera huius Controversiae parte refutari debent Itaque.

VI. Doctrina quarta. Oratio ac nominatim illa, quae certis horis ex praescripto Canonum fit, atque idcirco horae canonicae dicuntur, est optima, utilissima, Deoque gratissima. Ita omnes Catholici de fide tenent. Probat. 1. autoritate Apostoli ad Ephes. 5. v. 19. sic exhortantis: *implemini spiritu, loquentes vobismetipsis in Psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino, gratias agentes semper pro omnibus in Nomine Domini nostri JESU Christi DEO & Patri*. Quam Apostolicam adhortationem Ecclesia plane per officium istud exequitur. Nam, ait Haymo in cit. hoc. *vobismetipsis loquimur, quando alternatim canimus psalmos; psalmus dicitur à psallendo: Hymnus sonat Laus DEI &c.* Hymnos autem apud Latinos composuerunt Ambrosius & Hilarius praclarissimi viri. Probat. 2. ab exemplo ipsius Christi Domini, qui cum Discipulis suis hymnum solitus fuit dicere Matth. 26. v. 30. & hymno dicto exierunt: Davidis Psal. 118. v. 164. *septies in die laudem dixi tibi*. Et rursus v. 62. *media nocte surgebam ad confitendum tibi*. Et v. 148. *Prævenere oculi mei ad te diluculo, ut meditarer eloquia tua*. Denique Psal. 54. v. 18. *Vespere & mane & meridie narrabo, & annuntiabo, & exaudiet vocem meam*: Danielis, qui tribus temporibus in die flectebat genua sua, & adorabat, confitebaturque coram DEO suo, sicut facere consueverat. Danielis 6. v. 6: Atque etiam aliorum Sanctorum, quos constat, similiter statis temporibus & certo modo precari fuisse solitos, juxta id, quod universim de Iusto dicitur Ecclesiast. 39. v. 6. *cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum, & in conspectu Altissimi deprecabitur &c.* Probat. 3. ex antiquissimo Ecclesiae usu; quippe constat, jam ab Apostolorum temporibus fuisse usitatam à viris praefectim Ecclesiasticis certam aliquam orandi normam, quae non multo post in primis ex parte, dein omnino in hanc ipsam horarum canonicarum formam redacta sit. Unde Venerabilis Beda in cap. 18. Lucae circa illud v. 1. *oportet semper orare*. huiusmodi orationem tanquam antiquae Ecclesiae traditione comprobata memorat, atque etiam usitato nomine Horas canonicas appellat: *Dicendum, inquit, eum semper orare, & non deficere, qui Canonicis horis quotidie juxta ritum Ecclesiasticae traditionis psalmodijs, precibusque consuetis Dominum laudare & rogare non desistit: & hoc est, quod Psalmista dicebat Psal. 33. Benedicam Dominum in omnitempore; semper laus ejus in ore meo*. Psalmus autem aeternis choris recitari solitus fuisse, constat ex antiquissimo Tertulliano, qui lib. ad uxorem scribit, *psalmum inter duos sonare*; Atque hunc psallendi modum Angelorum exemplo didicisse, & Ecclesiae Antiochenae tradidisse Ignatium Martyrem, scribit Socrates Lib. 6. Histor. cap. 8. Probat. denique 4. ratione. Quia nihil est in toto hoc Horarum Canonicarum instituto;

tuto, quod jure reprehendi possit. Nam in eis vel laudatur & rogatur DEUS: vel leguntur Sacrae historiae aut Prophetiae aut doctrinae & admonitiones Sacrae, uti sit in Antiphonis, psalmis, hymnis, lectionibus, responsorijs, versiculis, capitulis, collectis: vel etiam quandoque imploratur intercessio Sanctorum apud DEUM, quod omnino pie salubriterque fieri, supra ostendimus. Quod autem Personae Ecclesiasticae ad certam hanc orationis formam obligentur, nihilo magis displicere potest, siquidem Ecclesia habet potestatem obligandi ad actus pios & salutare, quales sunt hae preces Canonicae. Et quos magis ex omnibus hominibus, quam Ecclesiasticos convenit in terra imitari Seraphinos, qui in caelo DEUM laudando clamant assidue alter ad alterum Sanctus Sanctus Sanctus &c. Isaia 6. v. 3.

VII. Doctrina quinta. Eleemosyna vim habet delendi peccata, & pro his satisfaciendi. Ita omnes Catholici, & habetur clare in Sacra Scriptura. Tobia 4. v. 11. Quoniam Eleemosyna ab omni peccato & a morte liberat, & non patietur, animam ire in tenebras. Ibidem c. 12. v. 9. quoniam Eleemosyna a morte liberat, & ipsa est, quae purgat peccata, & facit invenire misericordiam & vitam aeternam. Ecclesiast. 3. v. 33. Ignem ardentem exstinguit aqua, & Eleemosyna resistit peccatis. Danielis 4. v. 24. Et peccata tua Eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum. Lucae. 11. v. 41. Verumtamen quod super est, date Eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Sacrae Scripturae consonant testimonia SS. Patrum. D. Chrysostomus Conc. 4. de Lazaro sic scribit: Supplicium de seipso exigit (homo) pro peccatis &c. per Confessionem, per jejunium, per eleemosynam, per continentiam ac charitatem, ut possimus omnes omni modo hic deponere peccata multa cum fiducia illuc proficisci. D. Hieronymus in Psal. 133. ita commentatur: Grande nobis beneficium prestant pauperes. Peccata, quae jam aliter lavare non possumus, exstinguit eleemosyna. Quid scriptum est & sicut aqua exstinguit ignem, sic Eleemosyna exstinguit peccata. Quomodo Baptisma nobis peccata dimittit, ita & eleemosyna nobis peccata dimittit; peccatis enim gehenna ignes preparati sunt, hos autem exstinguit Eleemosyna. D. Augustinus in Psal. 37. hoc est, inquit, gerere curam pro delicto, semper niti, semper intendere, semper studiose & sedulo agere, ut sanes peccatum. Ecce de die in diem plangis peccatum tuum, sed forte lacrymae currunt, & manus cessant. Fiant Eleemosyna, redimantur peccata, gaudeat indigens de dato tuo, ut & tu gaudeas de dato DEI. Eget ille, eget & tu. Eget ille ad te, & tu ad DEUM. Tu contemnis egentem tui, DEUS non contemnit egentem sui. Ergo impleto tu egentis inopiam, ut impleat DEUS interiora tua. Hoc est curam geram pro peccato meo, faciam omnia, quaecunque facienda sunt, ad abluendum & sanandum peccatum meum. Similia habent alij SS. Patres in Papatu Catholico Jacobi Keller. Tom. 2. a fol. 766.

VIII. Sed qua ratione Eleemosyna gratiam & remissionem peccatorum conciliat? Pro resolutione hujus dubij duo ex communi sententia Scholasticorum statuo. Primum. Eleemosyna per se vim infallibilem ad gratiam conciliandam aut conservandam non habet ex opere operato, ut Sacramenta: nec ex opere operantis, ut actus v. g. contritionis perfectae seu amoris DEI super omnia. Probatur. Tum ex Sac. Scriptura 1. Corinth. 13. v. 3. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas &c. charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Luc. 11. v. 42. Vae vobis, qui decimatis

mentham &c. hac oportuit facere &c. Tum quia Eleemosyna quolibet per se stare potest cum affectu vigente ad peccatum mortale. Unde nonnulli Theologi, haereticum esse dicunt, quod eleemosyna remittat peccatum sine poenitentia. *contra.* Eleemosyna duobus alijs modis liberat a peccato juxta allegatas scripturas; uno modo infallibiliter, sed per accidens, ratione scilicet, adjuvantis charitatis, quando propter DEUM super omnia dilectum datur: altero modo per se quidem, at remote tantum, & non infallibiliter, quatenus videlicet per eam pie ac legitime frequentatam impetrantur auxilia gratiae actualis, quibus plerumque homines liberaliter misericordes efficaciter commoventur ad quaerendam amissam gratiam sanctificantem, atque obtentam conservandam; de quorum proin salute spes magna jure concipi potest juxta illud Matth. 5. v. 7. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur; quod nominatim tradunt Beati & Bonavent. in illud Luc. 11. v. 41. Ecce omnia munda sunt vobis.

IX. Doctrina sexta. Jejunium, ut est actus abstinentiae a cibis alioqui licitis ad edomandam carnem aut alios fines laudabiles directus, est bonum, pium, atque utile. Ita omnes Catholici. Probatur 1. Tobia 12. v. 8. Bona est oratio cum jejunio. Joëlis 2. v. 12. Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, & in fletu, & in planctu. Matth. 6. v. 17. Tu autem cum jejunas, unge caput tuum &c. & Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. 2. Corinth. 6. v. 5. Exhibeamus nosmetipsos sicut DEI ministros in multa patientia, in vigilijs, in jejnijs, in castitate. Probatur 2. ex Patribus. In concilio 1. Tolitano in assertione Fidei approbavimus Patres abstinentiam a carnibus avium seu pecudum pro castigatione corporis. Tertullianus Lib. de Resurrect. carnis: Sacrificia DEO grata constitutiones dico anima jejunia & seras & aridas escas. D. Athanasius Lib. de Virginitate. Amplectamur, inquit, valde jejunium; magnum enim munimentum est. Et infra: Demones fugat malaeque cogitationes expellit, & mentem nitidiorum reddit, & cor purgat, & corpus salubrius, & ad thronum DEI sufficit hominem. Leo serm. 2. de jejunio decimimense sic praeclare scribit: Semper virtuti cibum jejunium fuit; de abstinentia prodeunt castae cogitationes, rationabiles voluntates, salubria concilia, & per voluntarias afflictiones caro concupiscentijs moritur, virtutibus spiritus innovatur. Similia passim alij. Probatur 3. ratione. Nam sicuti malum quoddam hominis est, carnem & sensualitatem repugnare rationi: ita ex opposito bonum ejusdem est, secundum rectam rationem vivere, uti tradit S. Dionysius de div. Nom. cap. 4. part. 4. Ergo illud etiam per se bonum, pium & utile est homini, quod valet ad subjungendam carnem rationi & spiritui; ejusmodi vel maxime est jejunium. Par est ratio de alijs finibus pijs, quos in allatis verbis insinuarunt Patres, & ad illos obtinendos servire jejunium affirmarunt.

X. Praeter hanc universalem doctrinam speciatim nonnulla dogmata de jejunio tenenda. Primum. Fideles in conscientia ad certos jejunij dies obligari possunt. Probatur. Rom. 13. vers. 2. dicitur: Qui resistit potestati, DEI ordinationi resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Ubi D. Paulus non solum de saeculari, sed etiam de Ecclesiastica potestate loquitur; hanc autem in conscientia obligare, patet tum ex verbis illis, qui potestati resistit, DEI ordinationi resistit, tum ex illis, qui re-

qui resistunt ipsi sibi damnationem acquirunt, tum ex v. 5. necessitate subditi esse, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam, id est, non solum propter metum poenae, sed etiam propter metum culpae. Ergo potestas Ecclesiastica in conscientia obligat. Lucæ 10. v. 16. *Qui vos audit, me audit &c.* Hæc verba, sive de Apostolis & eorum Successoribus sigillatim, sive de omnibus simul congregatis intelligantur, ostendunt vel toti Ecclesiae vel ejus Præsidibus esse obediendum, tanquam Christo, & consequenter omnes Fideles in conscientia ad observationem Christi præceptorum obligantur. Nec dici potest, obligationem obediendi Ecclesiae præceptis oriri solum ratione scandalii, & culpam omnem supra scandalum, non autem supra præceptum cadere. Nam quis dicere audeat, Fidelem seposito scandalo non peccare in conscientia, si DEO non obediat? Cum autem non sit potestas nisi à DEO, & qui resistit potestati, DEI ordinationi resistat: item cum Christum non audiat, qui Ecclesiam non audit, ut ex recens dietis patet, aperte sequitur, eum, qui Ecclesiae non obedit præceptis, Deo etiam non obedire, adeoque seposito scandalo in conscientia peccare. Unde S. Leo Papa serm. 13. de jejunio decimi mensis: *in his, inquit, diebus, qui huic operi (jejunio) sunt specialius præstituti, major animositas, & cura excitanda est ferventior, ne quod pium est agere non indictum, impium sit negligere prædicatum.*

XI. Secundum. Certe illi dies, quales sunt quadraginta Festum paschale præcurrentes, quatuor tempora, vigiliae, feria sexta & Sabbathi non fuerunt privatæ cujuspiam auctoritate jejunij deputati, sed à Christo & Apostolis profecti. Probatum ex opinione antiquissimorum Patrum. S. Ignatij Martyris in epist. ad Philipp. S. Hieronymi Epist. ad Marcell. Et in c. 3. Jonæ. Epiphanius hæres. 73. Augustini in Psal. 110. ubi ait: *Præcipitur nobis Quadragesimale jejunium & ex Lege. & ex ipso Evangelio.* S. Leo serm. 9. de Quadrage. ubi ait: *à Sanctis Apostolis per doctrinam Spiritus Sancti majora sunt instituta jejunia, ut per commune consortiū crucis Christi etiam nos aliquid in eo, quod propter nos gessit, ageremus.* Similia habent alij. Confirmatur ex communi receptaque D. Augustini Regula, Lib. 4. de Bapt. cap. 24. quam in formam Syllogisticam sic redigimus. Illa omnia credenda sunt descendere ab Apostolica institutione & auctoritate, quæ universa primitiva Ecclesia per continuam temporum successionem semper observata, & in nullo Ecclesiae Concilio fuerunt instituta. Sed jejunium quadragesimale, aliæque supradicta esse talia, patet inde, quod in nullo Concilio Ecclesiae eorum institutio inveniatur, & eorumdem mentionem faciant Patres, qui Concilia Ecclesiae præcesserunt. Ergo certi dies isti jejuniorum ab Apostolica institutione & auctoritate censendi sunt descendere. Plura de hac re Cardinal. Bellarminus Lib. 2. de bonis operib. in partic. à cap. 14.

XII. Tertium dogma. Jejunium Ecclesiae est pium & laudabile, dum fit per abstinentiam à carnibus, ovis, lacticijs, adeoque cum delectu ciborum. Probatum 1. Daniel cap. 10. vers. 2. ait: *Trium hebdomadarum diebus panem desiderabilem non comedi, & caro & vinum non introjerunt in os meum.* De Joanne Baptista Matth. 3. v. 4. legimus: *esca autem ejus erant locustæ, & mel Sylvestre.* Hiermiæ 35. v. 6. *Recchabiturum & Nazaræorum lex dicitur, ut à vino, & omni, quod inebriare potest, abstineant.* Et hoc

jejunij & abstinentiæ genus laudatur in Sac. Scriptura; imò ex humano etiam præcepto susceptum premio afficitur, ut patet ex cit. cap. Jeremiæ. Prob. 2. ex Concilijs & Patribus relatis apud Valentiam Tom. 3. D. 9. Q. 2. fol. 1633. Sufficiat nobis S. Epiphanius in compendiaria doctrina de Fide Cathol. & Apost. Ecclesiae ubi scribit: *Sunt præterea alia præminentes vite conversationes, quæ in eadem Sancta Catholica Ecclesia servantur, eorum, inquam, qui ab omnibus carnibus abstinent.* Accedit huic probationi, apud Eremitas Antonios, Hilariones & similes usum abstinentiæ à carnibus nominatim, & non solum à lautitijs in communi fuisse frequentissimum, & maxime probatum & laudatum. Probatum 3. ratione. Finis jejunij est, corporis concupiscentias edomare, & in servitutem redigere, ut docet S. Augustinus Lib. 30. cont. Faustum c. 5. neque Adversarij id negant. Atqui non poterat certa & communis regula constitui circa quantitatem cibi sumendi, vel circa lautitias & condimenta ciborum; siquidem hæc innumeris modis variantur, & quod multum est uni, modicum est alteri, quod uni lautum, alteri non est tale. Ergo regulam constitui oportet penes abstinentiam ab aliquo genere cibi, qui universim loquendo magis nutrit & delectat, qualem esse carnem pecorum & avium omnes facile concedunt.

XIII. Doctrina septima. Flagellatio, cæteraque corporis castigatio pie sancteque suscipitur ad satisfaciendum DEO offenso. Ita omnes Catholici Prob. 1. ex Sacra Scriptura. Colossens. 3. v. 5. *Mortificate membra, quæ sunt super terram.* Galat. 3. v. 24: *Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt.* Hos locos Patres communiter de corporis castigatione, quæ per flagella, cilicia &c. contingit, interpretantur. D. Gregorius Nazianzenus orat. 2. in Pascha scribit, *DEUM creasse hominem: eundem spiritum & carnem; spiritum propter gratiam, carnem ob elationem: illud ut maneat, eumque, cujus beneficijs ornatus est, concelebrat: hoc ut vicietur, ac vexationibus admoneatur, & de magnitudine sibi placens erudiat & coercatur.* Et mox: *Tibi per zonam & temperantiam restringatur pars illa, quæ libidine astat, ac velut hinnitum edit; hoc namque verbo scriptura hunc affectum exagitant utitur.* Ita fiet, ut mortificatis membris, quæ sunt super terram, Pascha pure comedas. Apostolus ad Corinth. epist. 1. c. 9. v. 27. *Ego igitur sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aërem verberans, sed castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne forte cum alijs prædicaverim, ipse reprobus efficiar.* Castigo, inquit, scilicet per jejunia, vigiliæ, cilicia, flagella &c. græcum enim verbum *ἀσκήω* etiam Beza, Melancthon, Castilio, alij vertunt *contundo*; contusio autem non fit sine percussione, verbere, vel simili violenta carnis afflictione; quam aptissimum instrumentum esse ad virtutem & perfectionem, plenamque de vitijs & hostibus victoriam, dummodo cum discretione assumatur, docent S. Hieronymus Basilius, Chrysostomus, Ambrosius, Gregorius & D. Thomas relati apud Tirinum in hunc text. quibus addo Gregor. Nazianzenum orat. 16. ubi ait: *Rulebra res corporis castigatio! id tibi Paulus per suadeat, seipsum adhuc domans & coercens.* Probatum 2. Ex Sanctis Patribus, quos fuse allegat Jacob. Keller in Cathol. Papatu Tom. 2. à fol. 235. sufficiat nobis D. Epiphanius commemorans, quas castigationes corporis in Majore seu Sancta Hebdomade

domade antiqui Christiani exercuerint: & quomodo hæretici (uti nunc etiam fieri amat) iisdem impiè insultarint, sic hæresi 75. scribit: *in diebus autem Paschali, quando apud nos sunt humidormitiones, castigationes, afflictiones siccorum eius, preces, vigilia ac jejunia & omnes animarum salutes per sanctas afflictiones: ipsi à summo mane obsonantur, carneque ac vino venas suas explentes caccimantur ridentes ac subsannantes eos, qui sanctum hunc cultum hebdomadae Paschalis perficiunt.* Probatur 3. Ratione. Quidquid in vera Christi Ecclesia apud sanctos homines semper in usu & praxi fuit, id non nisi temere & insipienter rejicitur. Atqui flagellatio & dura corporis castitio apud sanctos DEI servuos semper fuit in usu & praxi. Ergo non nisi temere & insipienter rejicitur. Major patet per se. Minorem ostendunt tot exempla Sanctorum, quorum alij semper alios priores in Sancto exercitio imitati sunt, ut in illorum vitis videre est. De Sancto Dominico Prædicatorum Fundatore scribit S. Antoninus Part. 3. Hystor. Tit. 23. c. 1. §. 2. in hæc verba: *Trinam disciplinam quasi quotidie de manu propria non chordulâ, sed catenâ ferreâ usque ad sanguinis effusionem capiebat. Pro suis culpis unam, que minime erant. Pro in purgatorio existentibus aliam. Tertiam pro ijs, qui in mundo versantur.* Videantur Jacobi Gretseri libri tres de Spontanea Disciplinarum seu Flagellorum cruce, quos ex Sacris litteris, Sanctorumque probatis Hystorijs potissimum collegit, & nullus unquam hæreticus refutare illos potuit.

XIV. Doctrina octava. Iusti per prædicta opera pœnalia in hac vita non quomodocunque solum satisfacere pro pœnis temporalibus possunt, sed etiam de condigno & ad æqualitatem iustitiæ. Ita communiter sentiunt Catholici Doctores, teste Cardinali de Lugo Tom. de Pœnit. Disp. 24. num. 8. Ratio est, quia iustus per opera bona potest de condigno & ad æqualitatem iustitiæ promereri vitam æternam, ut diximus supra Contr. 57. §. 3. Ergo multo magis poterit sic promereri remissionem pœnæ temporalis, adeoque etiam pro ea de condigno & ad æqualitatem satisfacere. Porro ad prædictam Satisfactionem variæ requiruntur conditiones. 1. ut sit hominis iusti, quia universim in peccatore nullum propriè est meritum. 2. ut sit viatoris, quia in altera vita satisfactio, non item etiam satisfactio locum habet. 3. ut opus satisfactorium sit saltem denominativè liberum aut dignificatum per actum bonum formaliter liberum. Quia, inquit Arriaga Disp. 20. num. 16. ejusmodi satisfactio est effectus aliquis moralis fundatus in actione libera non minus, quam ipsum meritum, ut proinde sine hac bonitate actionis liberæ non possit explicari proportio inter opus ejusmodi pœnale hujus vitæ, cum dolore surgente ex visionis beatificæ dilatione. 4. ut idem opus sit supernaturale; sic enim probabilius post Suarez & alios censet cit. Author n. 21. quia dolores illi physici purgatorii sunt in ordine longè altiore respectu nostrarum passionum, ut planè non videantur ullam cum illis habere condignitatem. Cæterum opera ex eo, quod sint sub præcepto, non impediuntur ullo modo, quin sint satisfactoria, ut post Suarez, Vaquez, Tanner & plures tenent Cardinal Lugo Disp. 24. num. 34. Palao Tr. 23. Disp. unica. pun. 21. §. 2. n. 10. &c. Unde de Horis Canonicis, ad quas Clerici obligantur, paulò supra egimus, si quidem etiam istæ pro pœnitentia imponi, & as-

fumî recitarique in satisfactionem possunt, 5. ut interveniat DEI acceptatio juxta communem Doctrinam opinionem conformiter Tridentino Sess. 14. c. 8. cit. etenim labores nostros Deus ex varijs alijs titulis exigere potest. 6. denique conditio est, ut opus satisfactorium sit pœnale. Ita D. Thomas in 4. Dist. 15. q. 1. art. 5. quæstion. 1. D. Bonavent. Richardus & alij, quos refert & sequitur Suarez D. 37. Sect. 6. n. 2. Ratio est, quia satisfactio est opus, quo quis vindicat & punit in se divinam injuriam. Ergo debet esse aliquo modo pœnalis.

PARS POSTERIOR.

ERRORES HÆRETICORUM.

XV. Error primus. Factâ peccatorum veniâ nullam pœnam restare, neque ullâ satisfactione opus esse ultra illam. Ita moderni hæretici, Lutherani apud Gerhardum Lib. 2. P. 3. à fol. 37. Et apud Guilielmum Amesium Tom. 3. contra Bellarmin. à fol. 329. Calvinistæ communiter asserentes, Christum non solum pro omnibus peccatis, sed etiam per omnibus peccatorum pœnis tam corporalibus, quam cæteris satisfecisse, ac proinde credentibus in Christum & culpam & pœnam non solum æternam, sed etiam temporalem remitti. Nec mirum, Lutheranos & Calvinistas ita unanimiter negare satisfactionem, quia præjurerunt illorum Parentes hæresiarchæ Calvinus L. 3. Instit. c. 4. sect. 25. Et Lutherus in assertionem 5. suorum articulorum agens, vehementer se odisse vocabulum ipsum satisfactionis. Molinæus à fol. 826. adtipulatur quidem Calvinistis, interim fateatur, præter satisfactionem Christi aliam à nobis requiri fol. 836. ubi ait oportere, ut propter peccata nostra humiliter nocoram DEO, eadem peccata ipsi confitendo, ex corde credendo, hanc esse optimam, imò unicam penitentiam, quod de peccatis doleamus, & bonis operibus studeamus. Quid opus istis, si Christus in omnibus pro nobis satisfecit, imò superabundè satisfecit, & omnia omnino peccata & pœnas sustulit? tamen possunt in curru volante absque impedimento in cælum evehi. Probant 1. Si post veniam datam DEUS adhuc pœnam exigeret, tunc non penitus oblitus fuisset peccatorum. Consequens repugnat Sacræ Scripturæ Ezech. 18. cit. *peccatorum ejus non recordabor.* Ergo & anteced. 2. Si adhuc satisfacere debeamus, tum Christus non plene pro nobis satisfecit. Consequens, inquit, Amelius fol. 347. repugnat honori Christi. Ergo &c. 3. Christus peccatoribus ignoscens nullam penitentiam imposuit. Ergo nec nos imponere debemus. 4. Si amicitia restituta pœna peccati remanet luen-da, tunc amicus DEI posset condemnari, quod disertis verbis Apostolus detestatur Rom. 8. §. Sublatâ culpâ tollitur effectus. Sed peccatum est causa pœnæ. Ergo sublato peccato tollitur pœna. 6. Contra iustitiam punitur peccatum bis; etenim propter peccata nostra percussit filium suum dilectissimum Isaïæ 53. v. 4. 7. S. Ambrosius Lib. 10. cap. 22. in Lucam de conversione Petri post Christum negatum sic scribit: *Lacrymas ejus lego; satisfactionem non lego.* Ergo opus non est ulla satisfactio.

satisfactione. Argumenta plura quibus Molinaeus, Amesius, Gerhardus, Hanneken & ceteri Novatores errorem probare velint, non reperi: plures autem inperfas calumnias, falsitates, cavillationes &c. familiaria ipsorum ad pugnandum arma.

XVI. Errorem hunc repugare Sacrae Scripturae, definitioni Conciliorum, doctrinae Patrum, perpetuae Ecclesiae praxi diximus parte prior. Et bene tenendum, quod is, qui alterum laedit, etiam amicitiam & iustitiam laedit, reconciliarique possit amicitia, remanente reatu iustitiae resarciendae, v. g. cum quis ad petitionem in gratiam recipitur, onus autem resarciendae iustitiae tantum est, ut non nisi longo tempore exsolvi queat. Exemplo sit antiquae nobilitatis Aulicus, qui necessitate pressus Principi suo magnam pecuniae summam abstulit. Princeps remittit illi culpam, restituit iustitiam loco & honori suo in aula, At pecuniam paulatim diminutione salarii vult restituere: vel si contumeliam Principi intulerit, cupit certum honorem sibi ab Aulico illo singulis annis exhiberi in compensationem violati honoris, etiam si suo loco & honori Principis gratiae jam restitutus sit. Sic & contrario fieri potest, ut satisfacta iustitia ab invito, manentibus assiduis odiis. Ita dicimus, fieri in iudicio divino. Laesimus DEUM peccatis nostris, violavimus amicitiam & iustitiam, proinde poenis aeternae addicti sumus; poenas requiebat iustitia, aeternas postulabat inimicitia suscepta cum aeterno & infinito Rege, veniam petivimus, placatus est DEUS propter innocentissimam mortem, quam pro nobis Filius DEI sustinuit. In gratiam ergo & amicitiam recepti sumus, aeternitate poenarum (cujus reatus cum amicitia consistere non potest) misericorditer remissa, poenas tamen aliquas temporales iusto iudicio remanere voluit, quas vel hic, vel in altera vita subiremus, scilicet ad correctionem nostram & aliquam laesae iustitiae satisfactionem. Constat hoc ex variis exemplis Sacrae Scripturae, quae supra adduximus. Plura passim occurrunt in historiis etiam prophanis.

XVII. Respon. ad 1. negando Minorem. Locutus Ezechielis intelligitur vel de perfecta contritione, quae delendae culpae & poenae sufficit, vel de oblivione solum culpae, quatenus inimicum Deo & damnationis aeternae reum facit. Non taceam hic scelestam calumniam Molinaei fol. 844. afferentis, DEUM impium, barbarum, tyrannicum Patrem fore, si dimissa culpa & reatu poenae aeternae adhuc exigeret poenam temporalem, ut ajunt Papistae. Ergo Magistratus saecularis impius barbarus & tyrannicus est, si remissa culpa, adhuc poenam a reo exigit, ut virgis cedatur, patriam aliquamdiu exulet &c. Ergo DEUS erga Davidem fuit impius, barbarus, tyrannus, dum dimissa culpa & poena aeterna, adhuc poenam temporalem ab illo exigeret, ut persecutionem a filio suo pateretur &c. & impium & diabolicum os? Ad 2. negando sequelam Majoris. Nam supra jam diximus, Christum, licet non plenè satisfecerit in actu secundo: attamen satisfecisse abunde in actu primo; quippe merita illius tanta fuerunt, ut si plenè nobis applicarentur, omnem culpam ac poenam deleterent, sicuti faciunt in baptismo; in poenitentia vero non plenè applicantur, sed solum quoad

culpam, & poenam aeternam. In satisfactione nihil derogat honori Christi, qui bona vim suam habent ex meritis Christi, & rum intuitu dantur nobis auxilia actualia ad bene operandum necessaria, & gratia habitualis dignitatem operibus conferens. Sicut fides verbis Legatorum praebita propter auctoritatem Principum, à quibus Legati sunt, & quorum personam sustinent, nihil derogat Principum auctoritati, sed eorum honorem amplificat. Ad 3. Christum peccatoribus non imposuisse poenitentiam, quod vel contriti fuerint, vel ipse Author Excellentiae totam poenam condonarit, quod Sacerdotibus non est concessum. Ad 4. Amicum DEI posse condemnari ad aliquam poenam temporalem, non autem ad aeternam. Nam repugnat divinae iustitiae separatio amici Christi perpetuae & status damnationis, de quo ad Rom. 8. v. 1. *Nihil ergo nunc damnationis tibi, qui sunt in Christo JESU.*

XVIII. Ad 5. distinguendo Majorem; si effectus non solum in fieri, sed etiam in conservari à causa dependet, concedimus: si solum in fieri, negamus, sicuti filius à parente tantum pendet in fieri, non in conservari; etenim patre mortuo perseverat. Ita poena pendet à culpa tantum in fieri, non in conservari; quomodo debitor creditori debito tempore non solvens debitum sub certa poena promissum offendit creditorem, qui minatur, se illi amplius non daturum metuum; & licet humili deprecatione debitor illum reconciliet, debet nihilominus statutam poenam solvere. Ad 6. patere ex dictis, scilicet Christum, licet in actu primo abunde satisfecerit pro culpa & omni poena, non tamen applicasse plenè sua merita, sed tantum pro culpa, & poena aeternae pro temporali vero voluisse, ut ipse homo eadem merita per propriam satisfactionem sibi applicaret, sicque poenam illam temporalem expungeret; unde clarum est, nec idem peccatum bis puniri, nec DEUM iniustitiae argui posse, quasi pro una eademque poena satisfactionem à duobus, hoc est, à Christo atque ab homine exigeret. Nam hoc nullo modo DEUS facit, sed solum vult, ut perfectam illam Christi satisfactionem homo sibi applicet, quam Christi satisfactionem ab homine per divinam gratiam debite sibi applicatam tanquam satisfactionem hominis pro poena DEUS benignissime acceptat. Ad 7. D. Ambrosium nomine satisfactionis non intellexisse solutionem poenae, sed defensionem peccati, ut patet ex sequentibus verbis: *sed quod defendi non potest, ablu potest*; in quem modum satisfactionem sumpsit S. Petrus Epist. 1. c. 3. v. 17. *Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quae interrogabit est, spe.*

XIX. Error secundus. In Sacramento Poenitentiae nihil operis laboriosi à Sacerdote imponi debet. Ita iidem haeretici Lutherani apud Gerhardum Lib. 2. Part. 3. fol. 84. Calvinistae apud Amesium Tom. 3. fol. 203. Probant 1. Christus nusquam iussit, ut Apostoli poenitentibus poenas satisfactorias imponerent, sed in nomine suo poenitentiam & remissionem peccatorum praedicare iussit. Prob. 2. Nusquam vel Christus vel Apostoli poenitentibus certas multas indixisse leguntur, sed gratuitam peccatorum remissionem illis annuntiaverunt, & à peccatis imposterum cavere iusserunt. Incestuosum Corinthum serio ad Deum conversum sine ullius satisfactionis interventu Paulus

Paulus recepit &c. Prob. 3. Pœnitentes ex aliquorum Theologorum Pontificiorum sententia reculare satisfactiones absque peccato possunt: Item Sacerdos potest nullam imponere penam satisfactoriam. Prob. 4. Eadem & eorundem peccata eodem tempore hac ratione solverentur & ligarentur; solverentur in absolutione: ligarentur in pœnæ & satisfactionis injunctioe. Prob. 5. Vetus illud Ecclesiæ institutum in satisfactionibus publicis spectabat solum ad externam quandam Ecclesiæ disciplinam illis temporibus utilem ad cavenda scandala; siquidem tunc temporis plerique Magistratus erant gentiles, & multa vitia relinquebant impunita. Addit Molinæus fol. 328. eò rem apud Papistas venisse, ut pro pœnitentia & satisfactione imponantur homicidia, traditiones, & inhonesta quævis opera.

XX. Errorem hunc rejicit Tridentinum Sess. 4. c. 3. ubi Satisfactio pro materia hujus Sacramenti assignatur. Et c. 8. ubi dicitur, Sacerdotes debere salutare & convenientes satisfactiones injungere, idque non solum ad novæ vitæ custodiam & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad prætorum peccatorum vindictam & castigationem, eò quod claves Sacerdotum non ad solvendum duntaxat, sed ad ligandum etiam sint concessæ. Et can. 15. habetur: si quis dixerit, claves Ecclesiæ esse datas tantum ad solvendum, non etiam ad ligandum, & propterea Sacerdotes, dum imponunt pœnas consentibus, agere contra finem clavium & contra institutionem Christi &c. anathema sit. Quare huc etiam pertinet ex Scriptura illud Matth. 18. v. 18. Quæcunque alligaveritis super terram, erunt ligata & in calo. Et Joan. 20. v. 23. Quorum remiseritis, peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis (scil. etiam quantum ad pœnæ reatum) retenta sunt. Sac. Concilio Tridentino S. Scripturæ innixi consentiunt alia Concilia Nicænum can. 12. Carthaginense IV. can. 76. Arausiac. c. 1. can. 3. &c. Item Patres Cyprian. Lib. de Lapsis. Ambrosius Lib. 1. de Pœnit. c. 16. Hieronym. in Epitaphio Fabiol. ad Oceanum. Gregorius in 1. Regum c. 7. & plures alij, quos refert Jacob. Keller in Papat. Cathol. Tom. 2. à fol. 759. Audiamus solum Leonem Epist. 91. ad Theodorum, ubi sic loquitur: Mediator DEI & hominum homo Christus JESUS hanc Præpositi Ecclesiæ tradidit potestatem, ut & consentibus satisfactionem pœnitentia darent, & eadem salubri satisfactione purgatos ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent. Kemnitius alijque Sectarij non habent, quod Patribus opponant, nisi eos excessisse, & hyperbolicè magis, quàm verè scripsisse. Scilicet isti sciolij melius intelligunt verba & sensum S. Scripturæ, quàm Sac. Concilia & sanctissimi & Doctissimi Ecclesiæ Patres. Sed sic sapiendo, quàm maxime insipiunt. Accedit ratio, quæ multipliciter congruum fuisse ostendit, ut in Pœnitentiæ Sacramento DEUS vellet per Ministros suos, etiam multam peccatoribus imponi. 1. qui peccant ante Baptismum majori misericordiâ digni sunt, quàm qui post baptismum. 2. maxime consentaneum est, ut si DEUS ex misericordia condonet peccata, etiam Justitiæ, quoad ejus fieri potest, satisfieri velit. 3. Pœnitentia, quia est medicamentum animæ vulneratæ, id planè, exigat, ut qui curatur, medicinales unctiones, pharmaca amara, aliæque id genus multa sustineat.

XXI. Respon. ad 1. probationem Adversariorum negando, Christum nusquam instituisse Apostolos, ut pœnitentibus pœnas satisfactorias

imponerent. Nam sicut Christus Apostolos universim instituit de Sacramento Pœnitentiæ, ita singillatim partes ejusdem explicavit, quantum vis istud speciatim non sit scriptum. Quomodo enim aliàs Concilia & Patres ita serio & unanimiter pœnas à Sacerdotibus imponendasurgerent, nisi hæc doctrina ad illos venisset ab Apostolis, & isti à Christo eandem accepissent. Verum est, Christum jussisse Apostolos prædicare pœnitentiam & remissionem peccatorum, sed simul etiam explicare, quæ in illo Pœnitentiæ Sacramento partes continerentur, & quid ratione istarum fieri oporteret. Ad 2. Christum utpote Supremum ac independentem Judicem posse & peccata & pœnas condonare, prout ipsi placet, sicuti latroni in cruce totum simul dimisit, ac paradysum promisit Luc. 23. v. 43. At verò subordinati & subjei Christo Judices tenentur judicare & absolvere secundum præscriptum ordinem & legem, quæ requirit, ut licet peccata jam fuerint dimissa, nihilominus peccatori ex jure pœna temporalis remaneret luenda; siquidem justitia exigat, ut nulla culpa sit impunita; nempe ordinariè, fieri enim potest, ut peccator vel in præsentia Christi, aut Apostolorum, vel per specialem Spiritus Sancti gratiam adeo conteratur, & in talem cordis dolorem moveatur, qui omnem culpam & pœnam deleat, sicut de nonnullis historiæ produnt, nominatim in vita S. Vincentij Ferrerij apud Surium 5. April. Adhæc Apostoli maxime in convertendis & baptizandis Infidelibus laborarunt; Baptismum autem simul peccatum & pœnam delere, paulò supra diximus. Ad 3. Pœnitentem teneri pœnitentiâ aliquâ justâ à Confessario impositâ acceptare ac implere, ut communis habet Doctorum sententia, adeo ut Valquez, quæst. 94. art. 2. dub. 1. n. 4. affirmet, id nunc esse de fide definitum; unde viderint, qui contrarium cum Scoto & Gabriele tenent, quorum opinionem Suarez D. 38. sect. 7. n. 2. saltem temerariam censet. Ratio sumitur tum ex illis, quæ recens contra errorem istum diximus, tum quia alioquin Sacerdos frustra obligaret pœnitentem; imò obligare omnino non posset, si hic ad obtemperandum non teneretur, tum quia non minus pœnitens quàm Confessarius teneretur ad procurandam eam Sacramenti integritatem in exhibenda satisfactione positam: atque in omni foro teneretur reus obtemperare Judici in acceptanda justâ pœna, & hic quidem per seipsum exequenda, cum hoc judicium sit voluntarium ac spontaneum, non verò coactum & violentum. Quando vel Jesuitæ (quos solos nominat Amesius) vel alij Pontificij ajunt, Confessarium non teneri semper ad pœnitentiam imponendam, id non nisi de rarissimo casu intelligendum v.g. cum pœnitens vel est in articulo mortis, aut ob amissum rationis usum impotens ad præstandam satisfactionem: item quando ex circumstantijs constat, ratione contritionis aut aliorum operum pœnitentem jam ante integrè satisfecisse pro suis peccatis, nec ullâ medicinâ ulterius opus habere. Notat etiam Tanner Tom. 4. D. 6. Quæst. 8. n. 14. obligationem imponendæ & acceptandæ pœnitentiæ etiam ad tempus jubilæi extendi, idque non malè; quidquid secus putet Bellarminus Lib. 1. de Indulg. c. 14. ex antiquis quibusdam Indulgentiarum formulis, quæ tamen ad publicas potius, quàm privatas pœnitentias respiciunt.

runt; quippe per indulgentiam non tolli debet propriæ satisfactionis necessitas, saltem in quantum medicinalis est.

XXII. Ad 4. proderet Adversariis hæc probatione insignem suam ignorantiam, dum Sancti Patres & Catholicos Doctores contradictionis arguere volunt. Quid enim, quæso, in hoc contradictionis? nunquid etiam inter homines potest offensa ac injuria remitti sub modo aliquo aut conditione? exemplum clarum supra §. XIV. attulimus de aulico, qui post damnum illatum Principi suo iterum luic reconciliatur cum onere resarciendi damnum. Ad 5. constare hanc probationem ex merissimis figmentis. Nam oppositum semper in Ecclesia Catholica viguisse, & in privatis confessionibus fuisse penas satisfactorias poenitentibus impositas, patet manifestè ex Concilijs & Patribus adductis, è quibus D. Gregorius in 1. Lib. Reg. c. 7. sic scribit: *Afflictio poenitentia ad delenda peccata tunc demum est idonea, cum Sacerdotis fuerit judicio imperata: cum ab eo consentium altibus discusis pro modo criminis omnis ejus decernitur afflictionum*. Igitur eo tendit ex mente SS. Patrum poena juxta rationem delicti à Sacerdote imposita, ut peccatum per illam penitus deleatur, & ita DEO plenè satisfiat: non verò solum, ut scandala vitentur, & disciplinæ Ecclesiasticæ serventur, sicuti hæretici ex vano fingunt, & plebi illudunt. Id, quod ex Molinaeo addidimus, calumnia est coronata & palpabilis. Omnes Catholici Doctores, dum agunt de Poenitentia operibus à Confessario imponendis docent unanimiter, ea oportere esse bona opera; inhonestum autem opus non est bonum. Videatur Forerius in antiquitate Papatûs L. 7. pun. 8. controvers. c. 1.

XXIII. Error tertius. Justî per opera pœnalia, qualia dicunt orationem, jejunium, elemosynam &c. pro reatu pœnæ temporalis satisfacere non possunt. Ita communiter Sectarij Lutherani & Calvinistæ Petrus Molinaeus, Jacobus Hailbrunner, Meno Hanneken, Joan. Gerhardus L. 2. Part. 3. à fol. 79. & à fol. 940. Amesius Tom. 3. contra Bellarminum à fol. 207. & alij. Probat. 1. Ezechielis 33. v. 12. *Impietas impij non nocet ei, quo die conversus fuerit ab impietate sua*. Prob. 2. Loca à Pontificijs & scriptura adduci solita sonant præceptum divinum. Atqui eorumdem opinione satisfactio constat operibus indebitis, non præceptis. Ergo hæc satisfactio ex Scriptura non ostenditur. Prob. 3. Sacra Scriptura in multis locis adversatur eidem satisfactio per orationem elemosynam & jejunium. Nam Usus Horarum Canonicarum & obligatio ad istas repugnat libertati Christianæ toties in nova Lege assertæ. Elemosyna, quam Daniel suavit Nabuchodonosori nihil facit ad satisfactionem apud hominem infidelem, gentilem, & extra Ecclesiam existentem; unde miratur Molinaeus in suo Neopapatu fol. 880. Cardinalem Bellarminum hoc non observasse. Jejunium non stat cum mandato Christi Luc. 16. v. 7. *Manducate, quod apponitur vobis; ubi quovis tempore promiscuè quosvis cibos sine delectu manducare jubet*. Unde Apostolus 1. Timoth. 4. v. 1. & seq. in novissimis, inquit, temporibus discedent quidam à fide, attendentes Spiritibus erroris & doctrinis demoniorum in hypocrisis loquentium mendacium & cauteriatam habentium suam conscientiam prohibentium nubere, abstinere à cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus; quia omnis creatura DEI bona est, & nihil rei-

ciendum, quod cum gratiarum actione percipitur, sanctificatur enim per verbum DEI & orationem. Probat. 4. Satisfactio nostra per opera pœnalia derogat meritis Christi, qui abunde tam quoad culpam, quàm quoad pœnam pro nobis satisfecit. Probat. 5. Quidquid facere possumus aut pati, id totum innumeris titulis DEO est debitum. Non potest autem debitum per debitum solvi. Et quomodo Deo satisfacere possumus, cum servi simus inutiles, si etiam totum, quod fuit nobis præceptum, faceremus. Luc. 17. v. 20.

XXIV. Errorem hunc rectissime damnarunt Sacra Concilia Florent. & Tridentinum supra §. IV. allegata. Nam omnes omnino Patres partim Apostolorum coetanei, partim immediati Successores docuerunt, per opera pœnalia, nominatim per Orationem, Eleemosynam, Jejunia posse justos pro pœna temporalî satisfacere; quis autem sanæ mentis dubitare potest, quin hæc ipsorum doctrina sit secundum genuinum Sac. Scripturæ sensum, atque in primitiva Ecclesia firmissimè credita. Agnoscit istam communem Patrum mentem ipse quoque Calvinus nimis apertè, quantumvis stultissimè judicet, melius esse, illos reprehendere, quam sequi. Ita Lib. 4. c. 38. Institut. scribit: *parum me movent, quæ in Veterum scriptis de satisfactione passim occurrunt. Video quidem eorum nonnullos (dicam simpliciter omnes fere, quorum libri extant) aut hac in parte lapsos esse, aut nimis asperè, ac durè locutos. Et paulò post: scio, inquit, Veteres interdum duriusculè loqui: nec, ut nuper dixi, lapsos esse nego &c.* Quæ est hæc Calvinæ arrogantia, & intolerabilis superbia? dum unus ipse tot Ecclesiæ Lumina, quæ varijs temporibus non solum insigni doctrinâ, sed etiam probitate incomparabili, parsetiam miraculis aut martyrio clarverunt, prorsus contemnere & castigare non erubescit? In hac temeritate & impudentia sequuntur Calvinum non solum Calvinistæ, sed etiam Lutherani jam aliàs ex ductu Lutheri sui ad contemptum SS. Patrum proclives. Et hos contemptores Sanctorum Patrum Fidei tradendæ divinitus concessorum putemus Refomatores à DEO datos veræ doctrinæ?

XXV. Respon. ad 1. probationem. Dictum illud Ezechielis c. 33. non posse intelligi de pœna temporalî; cum manifestum sit exemplis supra allatis Adami, Moysis, Aaronis, Davidis &c. hocce post peccatum dimissum tamen temporaliter fuisse punitos. Intelligitur igitur duntaxat de nocumento æterno. Sicuti vice versâ bona opera impiorum DEUS sæpenumero temporali mercede remuneratur, ut docent Sancti Hieronymus, Augustinus, Gregorius, Chrysostomus & alij Patres. Ad 2. probationem. negando Minorem, si de indebitis absolutè procedat; etenim talia opera satisfactoria; etsi aliàs forent indebita, si homo maneret innocens; at ubi lethalliter peccat, illorum debitum ex præcepto divino incurrit; id quod verum etiam est de elemosyna & orationibus frequentibus & liberalioribus, ac multò magis de jejnijs & cæteris abstinentijs & austeritatibus, quas SS. Patres in verè poenitentibus tantopere requirunt. Urget Amesius fol. 216. opinione Pontificiorum indulgentiæ remittunt satisfactiones. At non solvunt nos illis præceptis: *Facite fructus dignos, agite poenitentiam &c.* Ergo ista non sunt satisfactionum præcepta. Verum est, indulgentias non sol-

T t t

verè à

vere à præcepto illo universali solvendi debita: attamen efficiunt, ut non restet aliqui debitum ulterioris satisfactionis. Ad 3. probationem Negando, Sacram Scripturam in ullo loco adversari satisfactioni per orationem, Eleemosynam, Jejunium. *Quoad orationem.* Usus horarum Canoniarum & obligatio ad istas non derogat libertati, quâ nos Christus donavit, per hanc quippe solum eximur à iugo veteris legis: non autem ab obedientia debita Præpositis Ecclesiasticis, quibus ipse Dominus in Evangelio obtemperare nos iussit, Matthæi 23. v. 3. *omnia quaecunque dixerint vobis, servate & facite*; id quod maxime Dominus intelligi voluit de Ecclesiæ Prælati; adeoque salvâ libertate Christianâ his obedientia præstatur orando horas canonicas, jejunando &c. Dicunt Adversarij, orationem non esse laboriosam & dolorificam, quod tamen Gregorius de Valentia Lib. de Satisfact. c. 4. & alij Pontificij ad opus satisfactorium requirunt. Respon. si oratio cum suis circumstantijs ritè peragatur, & flexis genibus & ex panis brachijs longius producatur, quisque experientiâ discet, orationi laborem & dolorem non deesse. Sed de hac experientia nihil sciunt Prædicantes, quia nihil aut parùm orant.

XXVI. *Quoad Eleemosynam*, facit hæc eximie ad satisfactionem, & sapientissime suasa fuit à Daniele Nabuchodonosori, quantumvis iste tunc fuerit adhuc in statu peccati, & extra Ecclesiam; quod etsi ex dictis satis constare possit, quia tamen Adversarij adeo urgent. Advertendum, Eleemosynam habere triplicem virtutem, Impetratoriam, Satisfactoriam, Meritoriam. Primam harum habet Eleemosyna ante hominis conversionem, si ex divino auxilio procedat: secundam & tertiam habet post hominis conversionem, acceptâ jam gratiâ sanctificante. Jam esto Daniel præcipue & primariò suaserit Nabuchodonosori eleemosynam tanquam dispositionem præviam & medium perquam utile impetrandi contritionem veram, & mediante hac peccatorum remissionem, uti Suarez in 3. Part. Tom. 4. D. 37. sect. 2. n. 9. alijque Scholastici docent, siquidem frustra quis contendit obtinere remissionem pœnæ, priusquam culpa fuerit condonata, nihilominus nemo inficias ibit, Prophetam consilio suo spectasse secundariò ad remissionem pœnæ temporalis peccatis decretæ, cum ex textu liqueat, illum Regi ostendere voluisse viam, quâ simul avertere à se posset & culpam & pœnam in somno à DEO intentatam, ad quod eleemosyna post conversionem facta medium est imprimis aptum. Atque has ambas operationes & effectus eleemosynæ Daniel verbis suis innuit, siquidem tam postquam ante Regis conversionem fuit locutus & pro utrisque consilium præscripsit. Unde D. Cyprianus Lib. de Opere & Eleemosynis dixit, si Rex Nabuchodonosor audivisset consilium Danielis, futurum fuisse, ut pœnam, in quam postea incidit, evitaret, cum vocem tam redemptionis, quam satisfactionis usurpâverit. Sentit igitur Pater iste, Eleemosynam ita esse constitutam ut eam DEUS pro pœna temporali loco redemptionis receperet, si homo istud redemptionis precium DEO numeret, & istum pro pœna temporali contentum reddat. Quid autem hoc est aliud, quam satisfactio? Ad id, quod fuit adjectum, Nabuchodonosorem fuisse extra Ecclesiam, potuit in Veteri Testamento extra Judaicam Ecclesiam

peccatum redimi per veram contritionem, cum illa non fuerit universalis Ecclesia. In novo Testamento debet quis esse in statu gratiæ & Ecclesia Christi re aut voto, si DEO satisfacere cupiat, quo modo etiam Ethnicus, si se convertant, esse in Ecclesia Christi possunt. Fieri etiam ex iustis causis potest, ut Confessarius injunctum opus satisfactorium corporis nimis afflictivum commutet in pecuniam seu Eleemosynam pauperibus elargiendam; quidquid Molinæus & alij Sectarij insulse rideant. Videatur Baronius ad A. C. 1055. n. 9. quomodo istud antiquitus fuerit factum.

XXVII. *Quoad jejunium.* Optimè istud stat cum mandato Christi. Verba Luc. 10. si secundum litteram sumantur, absurdè sequitur, Christum fuisse non solum manducare cibos contra legem Moysaicam oppositos, aut etiam in lege nova veritatis sanguinem & suffocatum, sed etiam venenum, aut quodvis aliud noxium, si apponeretur. Voluit ergo Christus ex communi Patrum interpretatione per illa verba discipulos suos exhortari ad frugalitatem, ut ad quoscunque diversissent, non lautitias ciborum quærent, sed appositos cibos licet viliores sumerent, & his contenti essent. Verba quoque D. Pauli ad Tim. 1. c. 4. non spectant ad Christianos, sed ad antiquos hæreticos Simonianos, Saturnianos, Ebionitas, Marcionitas, Manichæos, & Encratitas, qui putabant cibos quosdam per se malos & à DEO malo procreatos; item nuptias à malo deo vel dæmone institutas, ut testantur Clemens, Epiphanius, Chrysostomus, Ambrosius, Augustinus & alij, quos cum suis locis adducit Tirinus in hunc textum. Nos autem Catholici non prohibemus legitimas nuptias, sed solum sacrilegas sacerdotum & Monachorum, nec interdicimus carnes tanquam in se & per se malas, sed solum abstinentia à quibusdam cibis per certos dies præcipitur ad refrænandam concupiscentiam, ad exercendam obedientiam, pœnitentiam, studium orationis &c. exemplo Joannes Baptista & infinitorum Sanctorum primitivæ Ecclesiæ. Sed cur, inquit Adversarij, piscibus & vino non interdicatur; cum illi bene conditi: & istud generosum æquè carnem irriterent? Facilis est responsio; quippe certum est, pisces per se, utpote tenuioris substantiæ, magis ad finem jejunijs conducere, quam carnem, & per acidens est, si illi lautius, quam ista condiantur, ad quod non potuit respicere Ecclesia, sed communem aliquam certamque regulam statuere debuit. Vinum Ecclesia veluti Mater permisit corpori calefaciendo; cum de cætero nullam pareret materiam, sicuti carnes. Molinæus fol. 697. comparat nos Catholicos Montanistis hæreticis, ajens, hos pari nobiscum modo fuisse de suis jejunijs locutos, & tamen ab Ecclesia damnatos. Sed nequiter, calumniosè, & imperitè. Nam Montanus cum suis jejunijs ab Ecclesia fuit rejectus ob has causas. 1. cum homo esset privatus, universalem Ecclesiam jejunijs gravavit. 2. hoc fecit quasi Spiritus Sanctus, ut ait Spontanus ad A. C. 171. n. 3. putavit, hominem spiritualem esse non posse, qui non sua observaret jejunia. 4. voluit contra usum Roman. Ecclesiæ, homines non nisi exsiccatis vesci debere cibis. 5. triplex suum jejunium ordinavit, putans tres esse Salvatores, ut testatur S. Hieronymus, epist. 54. Quomodo ergo fieri potuit, ut Montanistæ hæretici paria nobiscum verba facerent? Videatur Forer. Lib. 7. pun. contr. 5.

XXVIII. Ad 4. probationem. Satisfactionem nostram nihil prorsus derogare meritis Christi, uti ex sæpe jam dictis constare potest, quæ summam repetendo huic syllogismo includo. Qui confitetur, omnem vim & virtutem imò omne pretium satisfactionis suæ pro suis culpis & pœnis provenire ex meritis & satisfactione Christi, nihil meritis & honori Christi derogat, sed potius extollit. Atqui nos Catholici confitemur, omnem vim & virtutem, imò omne pretium satisfactionis nostræ pro culpis & pœnis provenire ex meritis & satisfactione Christi. Ergo nihil derogamus meritis & Passioni Christi, sed magis exaltamus. Minorem nemo melius quam nos ipsi sciri potest. Majorem probamus. Quia in peculiarem Christi honorem cedit, id tum per sanctissimam Passionem suam meruisse, ut nos miseri homines cœlesti adjuri gratiā ex peccatis surgeret, & ad divinum favorem pervenire, atque etiam per exigua opera nostra apud Deum mereri, ac pro reliquis peccatorum pœnis satisfacere valeamus, id quod totum sit virtute Christi, qui talia nobis media meruit. Confirmatur. Si doctrina, quod Domino DEO bonis operibus pro peccatis ac pœnis satisfieri possit, honori & meritis Christi derogeret, omnes Sancti Patres non solum fuerunt ignari rerum fidei, sed etiam blasphemæ, & suum Christo honorem abstulerunt; siquidem nemo unius ex omnibus sibi non persuasit, esse in operibus nostris à Christo pretium, quo peccata ac penas redimere queamus. Reclamant hæretici. Christus pro omnibus nostris peccatis & pœnis per omne tempus & æternitatem quoad sufficientiam, quantum scilicet divinæ justitiæ placandæ sufficiebat, satisfecit & pretium solvit. Minime hoc negamus. Verum æternus Pater ex patto cum Christo inito non aliter accepit, nisi hæc conditione, ut intuitu satisfactionis Christi culpa & pœna æterna per Baptismum & alia Sacramenta: pœna autem temporalis tum per Sacramenta & contritionem, tum per opera nostra satisfactoria aut etiam per indulgentiam remittantur. Quamvis igitur Christus etiam pro pœnis temporalibus satisfecerit abunde quoad sufficientiam, tamen æternus Pater quoad effectum acceptare non vult extra Sacramentum & indulgentiam, nisi per opera nostra satisfactoria, quibus sæpe dicta merita, Satisfactionem & pretium Christi nobis applicemus. Instant. Repugnare ignem purgatorium esse applicationem satisfactionis Christi: item Misericordiæ DEI adversari, Filij sui beneficia per opera pœnalia nobis applicari. Affingitur nobis, quasi diceremus, ignem purgatorium esse medium applicationis, cum non sit in hac vita: nec medium satisfactionis, sed ipsa pœna, quam sustinere quis debet, donec DEO satisfactus videatur. Si Misericordiæ DEI adversetur, beneficia dilecti Filij nobis per cruces & tribulationes applicari, possunt Adversarij contra istud licet movere S. Paulo hoc asserenti Rom. 8. v. 17. *Cohæredes autem Christi, si tamen compatimur, ut & conglorificemur.* Quid istud est aliud, quam ultra satisfactionis Christi ex parte nostra aliquid adhuc requiri.

XXIX. Ad 5. denique probationem, supra jam fuisse dictum, opera nostra non ita esse DEI propter ordinarium concursum, additisque gratias, quin etiam sint nostra propter arbitrij nostri libertatem, quæ illa facimus, & quia DEUS ex sua

misericordia tanquam nostra propria acceptare dignatur. Cæterum verba Christi Luc. 17. non ita sonant: servi inutiles sumus; sed: *dicite, servi inutiles sumus.* Quo Christus innuere voluit, ut de nobis atque operibus nostris demissè semper sentiremus & loqueremur; siquidem totum, quod facimus, non ex proprijs viribus, sed ex gratia DEI facimus, ut S. Ambrosius Lib. 8. in Luc. declarat. Et S. Paulus 2. Ephes. v. 28. & 2. Corinth. 3. v. 5. indicat, scilicet servos nos esse inutiles, tum vires nostræ solæ servandis præceptis non sufficiant; interim inficias non ita, nos per media divinorum auxiliorum aliquosque utiles esse, siquidem scribit ad Timoth. 2. epist. cap. 2. v. 21. *in hæc verba: Siquis ergo emundaverit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum & utile Domino ad omne opus bonum paratum;* attamen solummodo per gratiam DEI.

XXXIX. Error quartus. Flagellationes aliquæ corporis cruciatus DEO non probantur, ideoque nec meritorij, nec satisfactorij sunt. Ita communiter hodierni Novatores Gerhardus in Confess. sua Augustana Lib. 2. P. 3. à fol. 114. Pet. Molinaus. Jacobus Hailbrunner &c. Probant. Tum ex Sac. Scriptura Ad Ephes. 5. v. 29. *nemo unquam carnem suam odio habuit, sed nutrit & fovet eam.* Jac. 58. v. 5. *in die jejuniij vestri invenitur voluntas vestra.* Nuncquid tale est jejunium, quod elegi. Colossens. 2. v. 23. Paulus caveri vultu eos, qui corpori non parant; Unde idem 1. Cor. 9. v. 27. cit. loquitur metaphoricè de illicitorum corporis motuum suppressione. Tum quia flagellatio cedit in injuriam Christi, qui pro nobis flagellatus fuit & satisfecit. Tum quia flagellatio ethnicismum sapit, unde originem traxit. Tum quia eadem mori idololatrarum Baals non est absimilis. Tum quia ordo flagellantium Papæ & Imperatori valde displicuit, contra quam sententiam Joannes Gerson durante Concilio Constantiensi an. 1417. tractatum scripsit.

XXXX. Errorem istum sufficienter rejiciunt antiquorum Patrum doctrinæ & sanctissimorum hominum exempla; quorum supra s. XII. meminimus. Labet obiter solum indicare, quod de sancto Elzeario Comite scribit Surius in ejus vita 27. die Septemb. nempe quod, cum nescio cujus noxæ periculum adisset, Christus eum per totum carminis Davidici, quod quinquagesimum numeramus, decursum, flagellis ceciderit. Ecce Christus adhuc in ista vita pro culpa levi ejusque satisfactione flagellat S. Elzearium, cur nosmetipsi si flagella nobis incutere nequeamus, ut pro gravioribus culpis & pœnis satisfaciamus? conditiones omnes ad condignam satisfactionem requisitas & supra s. XII. recensitas æque flagellationes cæteræque corporis asperitates habent, ac oratio, jejunium, & cætera pia opera pœnalia. Non igitur est negandum, omnia hæc DEO probari, ideoque & meritoria & satisfactoria esse.

XXXI. Respon. ad 1. probationem ex scriptura, flagellationem & disciplinam non repugnare amoris; quia DEUS homines præsertim electos amat, & quidem impense; & tamen, quem diligit Dominus castigat; flagellat autem omnem filium, quem recipit. proverb. 3. v. 12. Juxta D. Paulum igitur ad Ephes. 5. is, qui corpus flagellis castigat, non osor, sed sincere illius amator est. Jac. 58. non rejicit DEUS jejunium rite institutum?

tutum; sed inter vitia & averfionem voluntatis à DEO fufceptum, ut bene declarat D. Hieronymus Lib. advers. Jovinianum; quomodo utique etiam flagellationes DEO non probabuntur. Coloffens. 2. loquitur Apostolus de Lege Moysaica & huic adhærentibus confuetudinibus aut superstitionibus Phariseorum, qui à certis quibus cibis tanquam immundis se abstinebant. 1. Corinth. 9. verba D. Pauli præsertim adjunctâ interpretatione Patrum & Doctorum clara sunt; cur ergo in eis ad tropum fugiam, hoc est, nodum in scirpo quæram, nullam rationem video; nec sectarij quærent, nisi disciplinæ, hoc est, castigationis per verbera sponte fufceptæ capitales hostes essent. Ad 2. probationem. SS. Patres & universa Catholica Ecclesia, quæ asperrimam vitam & severas Sanctorum castigationes flagellis, cilicijs &c. exercitas semper approbavit & laudavit, novit utique, quid sanctissimæ Passionis ac meritis Christi injuriosum sit, quid non, cur ergo toti huic Ecclesiæ & universis Patribus non potius fidem habeamus, quàm hæreticis hereticis & corporum suorum ac voluptatum mancipijs? Quidquid istis corporum cruciatibus apud DEUM obtinetur, sit illud ex meritis & satisfactioe Christi, ut jam sæpe diximus. Taceo assumi durities has corporum non solum ad satisfaciendum, sed etiam carnem crucifigendam cum vitijs & concupiscentijs. Gal. 3. v. 24. Ad 3. nullius momenti esse hanc consecutionem: Ethnici hoc vel illud fecerunt. Ergo est illicitum. Alioquin multa rejici oportet, quæ in se mala non sunt, & ideo alio modo aliâque intentione rectè pièque fieri possunt. Gentiles utique sacrificia obrulerunt, orationes fecerunt &c. Nos idcirco DEO non sacrificemus? preces non offeramus &c? aut Populus Judaicus ideo non fuit ausus sacrificia offerre DEO? Patres etiam probe noverunt hunc Ethnicorum morem, & tamen Christianorum asperitates & corporum castigationes non reprehenderunt. Ad 4. Veritates sectariorum haud abfimiles esse mendacijs & fraudibus illorum sacerdotum Baals. Quidquid fecerint isti sacerdotes Baals. Sancti Patres & universa Ecclesia nunquam improbarunt flagellationes cæterasque corporis asperitates; imò easdem semper magni æstimarunt. Si diabolus aliquando Prædicantem ageret, ut fieri facile posset, nunquid omnes prædicantes desinere vellet, esse Prædicantes? Ad 5. & ultimam probationem, etiam nobis non placere flagellatores, non præcisè, quod flagellaverint se, sed quod modum & rationem excefferint, simulque in hæresin inciderint, ut patet ex Gerson allegato; quia in magno numero ex uno in alium locum se conferebant non absque periculo seditionis ac tumultus recusantes obedire legitimo Magistratui: constat per experientiam, inquit Gerson. part. 1. pag. 637. operum suorum, quod taliter se flagellantes non curant de Sacramento Confessionis vel Penitentia Sacramentalis dicentes; quod hæc flagellatio potior est ad delenda peccata, quàm qualibet confessio. Propter hæc & similia Flagellantes merito damnati omnibus displicuerunt.

✠:O: IHS. :O: ✠
✠:O: ✠
✠

CONTROVERS. LXXVII.

DE EXTREMA UNCTIONE.

Vocatur Sacramentum istud Extrema Unctio; tum quia per unctionem quandam confertur, tum quia est extremum omnium Sacramentum, & in extremo vitæ articulo adhibetur. Referunt nonnulli Authores, oleum in mare effusum sedare tempestatem. Verius sacrum istud oleum sedat fluctus tentationum à dæmone excitatarum in agone mortis, ubi maxime latet tempestas.

PARS PRIOR.

DOCTRINÆ CATHOLICORUM.

I. Doctrina prima. Extrema Unctio est verum proprièque dictum Sacramentum à Christo Domino institutum. Est de de Fide ex Tridentino sess. 14. can. 1. Siquis dixerit, Extremum unctionem non esse verè proprièque dictum Sacramentum à Christo Domino nostro institutum, & à B. Jacobo promulgatum, sed ritum tantum à Patribus acceptum, aut signum humanum, anathema sit. Fundamentum huius articuli præcipuum est D. Jacobus Apostolus cap. 5. suæ epistolæ v. 14. sic scribens: Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteri Ecclesiæ, & orent super eum ungentes eum oleo in Namine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus; & si in peccatis sit, remittentur ei. Ubi omnia ad essentiam Sacramenti requisita exprimuntur; scil. ceremonia seu signum sensibile, unctio olei cum oratione: pignus seu promissio gratiæ ad remittenda peccata: mandatum divinum; inducat presbyteros, & orent super eum. Unde formatur hic syllogismus. Omnis ceremonia Sacra, sensibilis, stabilis in pignus gratiæ instituta est Sacramentum. Sed extrema unctio est ceremonia sensibilis, stabilis, in pignus gratiæ instituta. Ergo &c. Et quamvis Jacobus nullam faciat mentionem institutionis Christi, tamen ex ipso loquendi modo facile colligitur; neque enim ausus fuisset tam asseveranter promittere remissionem peccatorum, nisi scivisset promissionem Christi, qui non dedit Apostolis potestatem instituendi Sacramenta, sed sibi re-servavit.

II. Quando verò hoc Sacramentum Extremæ Unctionis fuerit institutum, non convenit inter Doctores. Aliqui volunt institutum fuisse Marci. 7. v. 3. ubi de Apostolis, sic legimus: ungebant oleo egros, & Sanabantur. Alij putant institutum fuisse in ultima cæna, ut habetur ex traditione Apostolica, licet in Evangelio non exprimat, teste Fabiano Papâ, qui ante annos 1200. ad Episcopos orientales scripsit, & iussit eos, more Romano in cæna Domini novum chrisma consecrare, & vetus comburere hoc argumento; in illo enim die Dominus JESUS, postquam cenavit cum discipulis suis, & lavit eorum pedes (sicuti à SS. Apo-
lis Pie

lia Prædecessores nostri acceperunt, nobisque reliquerunt) chryisma consicere docuit, Ubi nomine chrysmatis non solum intellexit oleum balsamo mixtum, quale in confirmatione usurpatur, sed etiam simplex oleum infirmorum; nam & in cæna Domini renovari solet, ut constat ex epist. 1. Inno-centij 1. Papæ cap. 8. Sed contra priorem sententiam est. Tum quia per se ac primario Sacramenta pertinent ad salutem animæ. At illa unctio, de qua loquitur Marcus, solum pertinet ad san-ritatem corporis, ut ex contextu patet. Tum quia Apostoli promiscue ungebant quoslibet æ-gros, cæcos, claudos &c. At Sacramentum Un-ctionis non datur nisi illis, qui sunt in periculo vitæ, item baptizati & fideles. Contra posteri-orem verò. Quia non est probabile, Christum dedisse Apostolis potestatem conferendi extre-mam unctionem, antequam eisdem concesserit potestatem remittendi peccata, & absolvendi ab istis; siquidem Tridentinum Sess. 14. in doctr. de Sacramento Extremæ unctionis vocat Sacra-mentum hoc consummativum Penitentia. Quare multo probabilius est, idem Sacramentum Ex-tremæ Unctionis insinuatum fuisse apud S. Mar-cum: dein promulgatum per S. Jacobum, ac de-mum institutum fuisse à Christo post Resurrecti-onem intra spatium illud 40. dierum, quibus Christus cum Apostolis versatus est. Act. 1. v. 3. Primum & secundum punctum hujus doctri-næ aperte tradit Tridentinum Sess. cit. c. 1. ter-tium verò insinuat ab eodem per rationem ex illo adductam. Et aperte idem docent Suarez D. 39. sect. 2. Tanner Disp. 7. de Extr. unct. Q. 1. n. 8. & alij. Non obstat, in cæna Dominum docu-isse Apostolos chryisma, & etiam oleum infirmo-rum consicere; ex hoc enim plus non sequitur, quàm dispositionem ac præparationem ibidem ad hoc Sacramentum præcessisse.

III. *Doctrina secunda.* Materia remota hujus Sacramenti est oleum olivarum ab Episcopo be-nedictum; proxima verò est unctio in certis par-tibus. Prima pars est indubitata apud Theolo-gos, & definitur à Tridentino c. 1. sumiturque ex cit. loco S. Jacobi; siquidem oleum simpli-citer dictum consueto usu loquendi significat o-leum propriè olivarum, non autem olea ficticia è varijs herbis per medicos expressa. Ratio con-veniens desumitur ex effectibus & significationibus olei, quod & pacis seu tranquillitatis symbolum est Genes. 8. v. 11. & pinguedinem gratiæ ac Spi-ritus Sancti denorat juxta. D. Gregorium L. 4. in 1. Regum c. 4. Atque olim ab Athletis certaturis adhibebatur. Altera pars tradi-tur à Concilio Florentino Sess. ult. Unionis, & Tridentino loc cit. ubi absolute pro materia hu-jus Sacramenti constituitur oleum ab Episcopo benedictum, quâ ratione de aqua baptismi non loquuntur. Unde communiter docent Theolo-gi, hoc oleum benedictum esse non solum de præcepto, sed etiam de necessitate Sacramenti. Ratio convenientiæ est, quia cum oleum ad ef-fectum Sacrum & sublimem adhibeatur: neque tamen id Sacramentum adeo omnibus necessa-rium sit ad salutem, conveniens erat, ut ex ipsâ Christi institutione virtute Christi per supremos Ministros ad inferiores derivatâ ab Episcopo pri-us benediceretur, quàm ad usum Sacramenti adhiberetur. Non refert, à Jacobo solum requi-ri oleum, non autem benedictum. Quia ex usu

& traditione Ecclesiæ habemus, Apostolum non simplex, sed benedictum oleum loc. cit. intellex-isse. Ultima pars est communis Doctorum. Tum quia Jacobi cit. loc dicitur: *ungentes oleo.* Tum quia Trident. Sess. 14. c. 1. sic habet: *intellexit enim Ecclesia, materiam (nempe remotam) esse oleum ab Episcopo benedictum; nam unctio (utique ve-lut materia proxima) apertissime Spiritus Sancti gra-tiam, quâ invisibiliter egrotantis anima inungitur, re-presentat.* Tum quia aliàs unctio ipsa quasi post confectum jam Sacramentum valide & efficaci-ter à quolibet Ministro applicari posset.

IV. Cæterum unctio olei (quod illius anni novum esse debet) à sacerdote ex consuetudine fit per modum Crucis, licet id non sit de ne-cessitate Sacramenti, sicuti nec invocatio sanctis-simæ Trinitatis. Hanc unctionem in septem par-tibus corporis fieri posse, scil. auribus, nari-bus, ore, manibus, pedibus, & renibus, col-ligitur ex Florentino, Sed in renibus saltem fæ-minæ non unguuntur ob decentiam, nec ubique fit unctio in pedibus. Quinque autem priores sunt haud dubiè de necessitate præcepti, ut con-stat ex constanti usu universalis Ecclesiæ, à quo in re gravi nefas est discedere. An etiam sint de necessitate Sacramenti, in dubium vertitur? Af-firmativa sententia videtur probabilior. Tum ex recepta consuetudine in Ecclesia. Tum ex consen-su communi Theologorum. Tum quia Sacramen-tum hoc significat perfectam sanationem hominis, ad quam fuit ordinatum; ista autem integra sa-natio perfecte non representatur, nisi per un-ctionem quinque sensuum, qui sunt veluti radi-ces morborum spiritualium. Videri potest Tan-ner Tom. 4. Disp. 7. Q. 1. cit. n. 6.

V. *Doctrina tertia.* Forma hujus Sacramenti est deprecatoria, quâ Sacerdos infirmis auxilium & misericordiam à DEO precatur, ut constat ex cit. verbis Apostoli Jacobi, qui licet specialem formam unctionis non præscripserit, tamen Ec-clesia declaravit hanc formam: *Per istam sacram-unctionem, & per suam piissimam misericordiam indul-geat tibi DEUS, quidquid deliquisti per visum &c.* Et sic de reliquis. Dubitatur. An necesse sit, formam hujus Sacramenti esse deprecativam? Negant a-liqui, quos sequi videtur Becanus de hoc Sacra-mento q. 4. Affirmant communiter cæteri. Tum ex Concilio Florentino in decreto Eugenij, & Tridentino c. 1. cit. Tum ex perpetuo usu Ec-clesiæ atque hujus traditione. Tum quia sic vo-luit Christus, ut colligit Ecclesia ex verbis Ja-cobi c. 5. cit: *orent super eum.* Non obstat, For-mam Ambrosianam & venetam non esse depre-cativam; item Baptismi & Penitentia Formam à D. Augustino & Leone 1. vocari *supplicationem Sacerdotis.* Nam Forma Ambrosiana & veneta so-lum ut præparatoria fuit adhibita. Baptismi au-tem & Penitentia Forma non nisi virtualis & impropria deprecatio vocatur, videatur Palao de Extr. unct. Disp. unica. pun. 4. num. 1.

VI. *Doctrina quarta.* Subiectum capax hujus Sacramenti est homo hisce conditionibus affe-ctus. 1. debet esse Christianus & baptizatus; quia absque baptismo nemo est capax ullius Sacra-menti recipiendi, ut docuit Florent. in decreto Eugenij. 2. viator; quia Sacramenta solum pro viatoribus sunt instituta; unde in dubio, an inungendus adhuc vivat sub conditione saltem mente retentâ adinastranda est unctio, ut do-ctet Lay-

cet Layman L. 5. Tr. 8. cap. 8. n. 2. & communiter alij. 3. adultus, hoc est, qui rationis usum vel habeat, vel aliquando habuerit; quia infantes aut perpetuo amentes hujus Sacramenti capaces non sunt, ut insinuant verba illa Jacobi: *Infirmatur quis; inducat presbyteros: item si in peccatis sit, remittentur illi*; etenim infans nec peccare nec vocare presbyteros potest, sicut etiam amens perpetuo. Non inferri hinc potest, ijs etiam non concedendum hoc Sacramentum, qui actu non habent rationis usum, etiam si habuerint. Nam sufficit apud istos habitualis petitio, & quæ aliquando recesserit, quæ præsumitur ex eo, quod infirmus christianè vixerit. Pueris quoque sufficientem usum rationis habentibus non neganda extrema unctio, tamen si sacramentum Eucharistiæ non percipiant, cum inde nonnunquam salus illorum dependere possit. 4. debet infirmus esse; quia illi, qui bene valent, possunt agere poenitentiam; hoc autem Sacramentum est specialis misericordia, quæ exhibetur ægrotis, qui poenitentiam agere, & satisfactionem externam subire non valent. 5. graviter infirmus, ita ut medicorum iudicio periculum sit vitæ. Ita Floreat. An. 1438. sub Eugenio IV. dicens, *hoc Sacramentum non nisi infirmo, & de cuius morte timetur, dari debet*; quod ipsum fufius tradit Tridentinum Sess. 14. cit. c. 3. Unde hoc Sacramentum ministrari non potest damnatis ad supplicia, parturientibus mulieribus, pugnantis in bello periculoso, aut committentibus se certo vitæ discrimini ex quavis alia causa; potest tamen administrari senibus, quia senectus ipsa est morbus. 6. non excommunicatus. 7. denique debet sciens non esse in peccato mortali, sed prius confiteri, si potest, ut absolva- tur. Porro quamvis hoc Sacramentum iterari possit, non tamen in eadem infirmitate & periculo. Quod si ægrotus convalescit, & postea iterum incidat in tale periculum, potest reiterari, nec expectandum est, ut ægritudine amittatur usus sensuum; hoc enim pertinet ad abulum potius, quam ad rectum usum hujus Sacramenti.

VII. *Doctrina quinta.* Minister hujus Sacramenti valide administrandi est solus Sacerdos. Ita Concilium Florentinum in decret. Eugenij, & Tridentinum Sess. 14. can. 4. colligiturque aperte ex illo Jacobi 5. v. 14. *Inducat Presbyteros.* Nam quamvis Presbyter secundum græcæ etymologiam significet seniores, & sic nonnunquam in Scriptura usurpetur; tamen hic pro Sacerdote accipiendum definit Concilium Tridentinum can. 4. cit: *Siquis dixerit, Presbyteros Ecclesiæ, quos B. Jacobus inducendos esse ad infirmum inungendum hortatur, non esse Sacerdotes ab Episcopo ordinatos, sed ætate seniores in quavis civitate, ob idque proprium Ministrum non esse solum Sacerdotem, anathema sit.* Atque hunc sensum D. Jacobi ex Apostolica traditione per manus accepta Ecclesiæ didicisse, testatur idem Tridentinum c. 1. Non obstat Innocentius I. Epist. ad Decentium asserens, non solum Presbyteris, sed omnibus etiam Christianis licitum esse, uti sacro oleo in sua & suorum necessitate unguendo. Quia vel non loquitur de unctione Sacramentali, sed de unctione pia & devota, ut cum aliquibus sentit Valentia Tom. 4. Disp. 8. Q. 2. pun. 1. vel non de usu activo hujus Sacramenti seu de administratione, sed de usu passivo, hoc est, de illius susceptione, ut cum alijs docet Coninck D. 19. dub. 8. num. 27. Congruentia doctrinæ nostræ est. Quia hoc

Sacramentum est perfectius Sacramento Poenitentiae, utpote hujus consummativum & succurrens homini in majore necessitate. Ergo Minister illius non debet esse inferioris ordinis: quia verò est imperfectius Confirmatione & Ordine, ideo non requirit Episcopalem dignitatem. Deficiente Parocho potest quilibet alius Sacerdos licet conferre, quia in tali casu censetur adesse tacita Parochi licentia, aliàs irrationabiliter censetur invitus. Juber quidem D. Jacobus vocare presbyteros in plurali numero, quasi unus ad ministerium hoc non sufficeret; sed utitur plurali numero pro uno ex pluribus juxta morem Scripturæ, sic enim Matth. 27. v. 44. dicuntur Latrones in cruce Christo impropèrassè, id est, unum ex latronibus; alter enim bonus illum defendit, & socium maledicum reprehendit. Quod si periculum foret, ne infirmus ante moreretur, quam ab uno Sacerdote integrè inungeretur, probabilis est, posse plures simul hoc Sacramentum conferre, & diversarum partium unctiones, & correspondentes formas. Sed de hoc Theologi morales.

VIII. *Doctrina sexta.* Effectus hujus Sacramenti varij sunt, ut constat ex Trident. in preemio, 1. est Augmentum gratiæ sanctificantis, quam præsupponit in subjecto. Quia hoc Sacramentum non est mortuorum, sed vivorum. Unde si æger sit conscius sibi peccati mortalis, debet illud prius per poenitentiam expiare; Nam impoenitentibus non conferendam extremam unctionem, ait Innocentius I. epist. 1. cit. c. 8. Putant aliqui gratiam sanctificantem, quatenus est ex divina institutione remissiva peccatorum venialium, esse præcipuum hujus Sacramenti effectum. Sed male; quia primarius & præcipuus effectus hujus Sacramenti non conceditur sub conditione, sed absolute, cum sit infallibilis & certus non poenitentibus obicem. At per accidens est, quod recipiens extremam unctionem in peccatis existat.

IV. 2. est Collatio primæ gratiæ sanctificantis, si æger vel per ignorantiam, vel propter defectum rationis non poterit confiteri, tunc enim per accidens extrema unctio confert primam gratiam sanctificantem, & peccatum mortale delet, ut dictum in Controvers. de Sacramento in genere, modò præcesserit aliqua saltem generalis attritio, sicut præsumitur de Catholicis repente periculo oppressis. Unde multi per Extremam unctionem salvantur aliàs damnandi, ut plarè non negligendus sit ejus usus. Dicit forsan aliquis, Tridentinum effectus hujus Sacramenti enumerans primo loco ponere peccatorum remissionem: *Gratia, inquit, Spiritus Sancti, quæ delicta, siquæ sunt expianda, abstergit.* Aio, Concilium non loqui de effectu, qui per formam absolute significatur, sed de eo solum, qui sub conditione & quasi præter intentionem, ut recens dictum.

X. 3. Igitur effectus & primarius hujus Sacramenti est Gratia habitualis non arctumque sed secum infallibiliter trahens auxilia & gratias prævenientes, quibus ægroti animus alleviatur, confirmatur, & roboratur ad ultimam eamque periculosissimam luctam cum dæmone, qui in fine vitæ vehementissimè oppugnat (non raro visibili etiam specie) præcipua fundamenta salutis idem spem & charitatem suggerendo dubia contra fidem, desperationem de misericordia DEI, odium proximi, aut vanam fiduciam in proprijs meritis. Quemadmodum igitur corpus per Spiritus vitales ex cibo

ex cibo & potu genitos roboratur ad labores & pugnas, sic animus per bonas cogitationes & affectus à Spiritu Sancto suppeditatos (qui vocantur actuales gratiæ) confirmatur ad sustinendos morbi dolores, & vincendas dæmonis tentationes, quam D. Jacobus vocat alleviationem. Itaque primarius & præcipuus Effectus hujus Sacramenti est finalis perseverantia in Gratia sanctificante usque ad mortem, unde dependet salus æterna; qui enim perseveraverit usque ad mortem, hic salvus erit Matth. 10. v. 22. Videatur Trident. Sess. 14. in proœmio. Dixi effectum esse gratiam habitualem secum trahentem auxilia &c. quod intelligi debet, quando æger illis auxilijs indiget: secus si illorum est incapax, vel quia est phreneticus, vel quia sensibus destituitur &c.

XI. 4. denique effectus hujus Sacramenti est Sanitas corporis juxta promissum D. Jacobi loc. cit. quod frequens experientia probat. Nam multi ægroti à Medicis desperati per hoc Sacramentum repente sibi restituti sunt. Hæc tamen Sanitatis promissio cum tacita conditione est intelligenda, si longior vita salutis animæ conducatur, ut exponit Tridentinum Sess. 14. c. 2. Unde etiam effectus iste proprius quidem est, sed secundarius. Sortus in 4. Dist. 23. Quest. 1. art. 2. putat, hoc Sacramentum nunquam habere effectum, prout expedit animæ, sed prout vis morbi eum admittit, ut proinde sanitas non sit effectus solius Sacramenti, sed etiam coöperantis naturæ. Ratio ipsius est præcipua, quia sæpe moriuntur, qui si viverent, meliores existerent: alij vivunt, qui deteriores sunt. Ergo Extrema unctio non concedit sanitatem, cum expedit. Verum hæc opinio adversatur tum communi sententiæ Theologorum, tum Concilij Florentinò & Tridentino definientibus, istud Sacramentum interdum, concedere sanitatem corporis, videlicet quando animæ expedit. Ratio sumitur ex institutione Christi pro benignitate sua volentis totam homini sanitatem conferri. Nec dici sine absurdo potest, virtutem Sacramenti ita limitatam esse, ut gravitatem morbi superare nequeat, cum virtute supernaturali operetur. Ad rationem adductam dicimus, incertum esse, an illi, qui moriuntur, meliores forent; & esto, meliores futuri essent, tandem mutarentur: quod verò alij vivant, qui deteriores evadunt, non inde inferitur, sanitatem illis ex Sacramento obvenisse, cum ex naturalibus causis illam obtinere potuerint. Ad hæc pro aliquo tempore sanitas corporis salutis animæ expedire potuit, ob eamque causam vi Sacramenti concedi, tamen occurrentibus tentationibus fructus ille amittatur; etenim, ut beatus notat Suárez D. 41. sect. ult. n. 5. necessum non est, ut fructus spiritualis, ob quam corporis sanitas vi Sacramenti conceditur, sit perpetuus per totam vitam, sed secundum ordinem dispositionis divinæ. Videri possunt Ferdinandus de Castro Palao, & alij Theologi Morales.

PARS POSTERIOR.

ERRORES HAERETICORUM.

XII. Error primus. Extrema Unctio non est in numerum Sacramentorum admittenda. Ita post

antiquiores aliquos hæreticos Lutherus Lib. de captivitate Babyl. cap. de Extrema unctione, quem sequuntur hodie communiter Lutherani apud Gerhardum in Confess. Augustana Lib. 2. P. 3. à fol. 191. Item Calvinus, qui non solum negat hoc Sacramentum, sed multis modis subannat Lib. 4. c. 19. §. 18. aïens: tertium Sacramentum est extrema unctio &c. Et post pauca: ejusdem rationis est ista unctio, cujus esse manuum impositionem supra demonstravimus; hystorica hypocrisis. Fundamentum Lutheri & suorum est, quod in Sacra Scriptura Extrema unctio non reperiatur; Nam Epistolam illam S. Jacobi dicunt non esse canonicam, nec inter libros sacros numerandam; cum multi olim Patres de ejus autoritate dubitarent. Addit Gerhardus fol. 193. nullum extate exemplum, quod Sancti viri in extremis agentes oleo injungi voluerint. Calvinus cap. cit. §. 21. ait. Sigbertum in chronico referre, hoc Sacramentum ab Innocentio I. fuisse institutum.

XIII. Errorem hunc universa rejicit Ecclesia Latina & Græca, quæ etiam ista semper agnovit Extremam Unctionem tanquam verum Sacramentum etiam postquam ab Ecclesia Romano-Catholica defecerat, quod evidens est argumentum; ab antiquis Sanctis Patribus doctrinam hanc Græcos accepisse, quod ipsum fatetur aperte Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus Respons. 1. cap. 7. ubi enumerat septem Ecclesiæ Sacramenta, & dicit, non esse plura & pauciora, & inter illa Extremam unctionem recenset, de qua sic scribit: Sacrum verò oleum & hoc nobis est traditum, & ipsum est divinum Sacramentum, divine nobis misericordie typum representans, quod in redemptionem & sanctificationem illis, qui à peccatis convertuntur, confertur solet, multis infirmitatibus nos sublevari, &que, qui illo digne utuntur, sanctificat &c. hæc ille. Unde cum S. Augustino Epist. 118. dicimus: siquid per orbem frequentat Ecclesia, hoc, quum ita faciendum sit, disputare, insolentissima insania est. Constat autem, quod non tantum hodie per universum orbem Latinum & Græcum hoc verum Sacramentum frequenter, sed jam in antiqua tota Ecclesia semper frequentatum fuerit, nec aliud ejus initium, quam à tempore Apostolorum fuisse, ostendi potest. Insolentissima igitur insania & blasphemia est Sectariorum, hoc Sacramentum negare; imò etiam ut hystoriam hypocrisin subannare.

XIV. Respon. ad fundamentum Lutheri & suorum adherentium; hæresiarcham istum post tot sæcula, & contra tantam auctoritatem atque universæ Ecclesiæ consensum D. Jacobi Epistolam impudenter oppugnare, contemptum stramineam appellare, & ex canone sacrorum librorum impiè extirpare. Dubitarent quidem olim de illa nonnulli Patres, sed hæc dubitatio non fuit diuturna, sed tantum duravit usque ad Concilium Carthaginense III. provinciale quidem, sed confirmatum in VI. Synodo generali, ubi can. 47. Placuit, inquit, ut præter Scripturas canonicas nihil in Ecclesia legatur sub nomine Scripturarum. Sunt autem Canonice Scripturæ à Genesis &c. (Epistola) Jacobi una. Hunc canonem accepit Concilium ab Innocentio I. Pontifice, qui vixit an. Chr. 402. Et deinceps eundem omnes Patres tenuerunt humiliter prædicti Concilij decreto se submittentem, sicuti etiam alij omnes boni Catholici acquieverunt, uti supra jam in Controv. de SS. Scripturis diximus. Quare Lutherus

therus canonicam hanc Epistolam D. Jacobi appellando stramineam, dignus profecto est, qui ob suam blasphemiam non instar straminis cito conflaret, sed æternum vratur & nunquam comburatur. Ad id, quod adjecit Gerhardus, dicimus, non extare ejusmodi exempla, quia non scribuntur res notissimæ & quotidianæ. Ad Calvini additamentum negamus, Innocentium I. instituisse Extremam Unctionem, ut satis aperte ex ipsius patet verbis. Sed etiam ipse Sigebertus id non dicit, sed solum refert verba Innocentij. Et si quoque Sigebertus longe posterior id de Innocentio ex falsa sua opinione dixisset, quid ad rem istud? cum veritas ex ipsomet Innocentio & tot aliorum Patrum testimonijs constet, quæ videri possunt apud Verweis in Specul. Eccl. fol. 818.

XV. *Error secundus.* Extrema Unctio, prout à Papistis exercetur & adstruitur, non convenit cum epistola D. Jacobi. Ita hodierni Calvinistæ, qui concedendo epistolam D. Jacobi esse canonicam contendunt, eam nobis non patrocinari ob multiplex, inquirunt, discrimen, quod inter unctionem à S. Jacobo descriptam, & nostram Extremam unctionem intercedit. Nam 1. Jacobus generatim omnes infirmos inungi jubet: Papistæ ad moribundos restringunt. 2. Jacobus exigit plures Presbyteros: Papistæ unicum sufficere arbitrantur. 3. Jacobus nomine Presbyterorum intelligit seniores judicio pollentes, qui discernere valeant, an expediat, miraculosam sanitatem expetere, ne DEUS tentetur: Papistæ solos vocari volunt Sacerdotes, qui subinde sunt adhuc juvenes, indifcreti, sine judicio &c. 4. Jacobus contentus est quâlibet oratione ex fide profecta: Papistæ certa verba requirunt, & quæ divinam misericordiam alligant. 5. Jacobus non determinat certam partem corporis, quæ oleo inungatur: Papistæ certa membra & sensuum organa determinant; & quàm ridiculum est, cæco dicere, quidquid deliquisti per visum, cum nihil unquam viderit? 6. Jacobus non exigit oleum benedictione Episcopali consecratum: Papistæ exigunt, & oleum prius exorcizari volunt, quasi à dæmone possideretur, eoque tam feroci, ut non nisi ab Episcopo expelli possit. 7. Jacobus omnem vim sanitatis & remissionis peccatorum precibus adscribit: Papistæ oleo tribuunt egeno elemento. 8. Jacobus ad effectum harum precum requirit fidem, quâ certò credamus, nos impetraturos, quod petimus: Papistæ talem fidem non habent, sed de effectu dubij hærent. 9. Jacobus suadet unctionem ad vitam prolongandam: Papistæ ijs tantum adhibent, quos certò morituros credunt absque ulla spe sanitatis. 10. Jacobus generatim loquitur de peccatis remittendis: Papistæ restringunt ad peccata sensuum, quidquid deliquisti per visum. 11. Jacobus nomine alleviationis intellexit erectionem corporis, ut indicat græcum verbum *ὑψω*, nempe redditus cruribus, ut infirmus possit è lecto surgere: Papistæ nescio quem reliquiarum peccati expunctionem significatam volunt. Hinc inferunt Calvinistæ, unctionem, de qua S. Jacobus fuit locutus, non esse Sacramentum, sed vel naturalem, medicaminis applicationem, vel miraculosam curationem, de qua Marc. 6. cit. quæ tamen gratia Apostolis concessa pridem cessaverit. Addit his Amesius Tom. 3. fol. 243. argumentum 12. cur Unctio Extrema non

fit Sacramentum, quia non habet effectum in alio libello more aliorum Sacramentorum.

XVI. *Error hunc*, quod Extrema Unctio non sit verè propriè dictum Sacramentum à Christo institutum, & à S. Jacobo c. 5. cit. promulgatum, sed nescio quid aliud inferius, rejicit & damnat Ecclesia Catholica in Concilijs Tridentino, Florentino, Viennensi, Laceranensi, Moguntino sub Rabono, Aquisgranensi, Melideni, Wormatiensi, Cabilonensi, & Niceno 1. in Arabic. can. 68. Consentiant Patres, quorum copiosum indicem texuit P. Nicolaus Serrarius in Disp. de Extrema Unctione thes. 10; quod certè omni pio Catholico viro sufficere potest, & debet contra omnes insultus, quos frivolis suis rationibus attentant Novatores, ad quas ex dictis abunde patet. Ne tamen in ulla illarum vis aliqua esse videatur, singularum inanitate breviter ostendemus.

XVII. *Respon.* igitur ad 1. D. Jacobum nomine infirmitatis non quamlibet, sed periculosam & lethalem morbum intellexisse, ut diximus. Ad 2. nomen plurale Presbyterorum pro singulari accipi juxta phrasin scripturæ, sicuti Christus Luc. 17. v. 14. dixit Leprosis: ostendite vos sacerdotibus, id est, sacerdoti uni Ad 3. nomen Presbyteri variè sumi in scriptura, modò pro senioribus, modò pro sacerdotibus, ut ostendit Card. Bellarminus Lib. 1. de Clericis c. 14. & 15. Hic autem pro sacerdotibus accipiendum, declaravit Ecclesia per Apostolicam traditionem edocta, cui favet materia subtrata, quia remissio peccatorum ad sacerdotes spectat, quibus humanæ salutis cura incumbit, non Laicis juxta id Malachiæ 2. v. 7: *Labis sacerdotum custodiunt scientiam, legem requirunt ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est.* Ad 4. formam extremæ unctionis ab Ecclesia præscriptam non esse huic Sacramento essentialem, sed sufficere verba æquivalentia. Et quamvis D. Jacobus certam orandi formulam non præscripserit, tamen utique intellexit fini accommodatam orationem, quæ scilicet petatur remissio peccatorum. Unde verba illa: *& suam misericordiam piissimam*, quæ habentur in Florentino, videntur essentialia; eoipso enim, quod sacerdos dicat, indulgeat tibi DEUS, satis postulat misericordiam divinam, quæ nititur deprecatio, quia DEUS ex misericordia sua peccatoribus veniam concedit. Ad 5. velle quidem aliquos Theologos non improbabiler, determinationem certarum partium corporis oleo inungendarum non esse essentialem, sed sufficere cujuslibet membri inunctionem v.g. frontis, modò congrua forma adjungatur: alios verò Doctores consuniter velle, quinque organa sensuum esse inungenda, quos supra §. IV. secuti sumus, quia hoc tenet recepta in Ecclesia consuetudo. Neque absurdum est, cæcis postulare veniam peccatorum per visum commissorum; licet enim actuali visione non peccaverint, potuerunt tamen peccare illicito desiderio videndi, sicuti Eunuchi impotentes fornicari possunt peccare desiderio fornicandi Ecclesiast. 26. v. 2. *concupiscentia spadonis devirginavit juvenulam.* Ad 6. benedictionem Episcopalem olei non esse essentialem, huic Sacramento, docere quidem aliquos, quos sequitur Serrarius thesi 83. in Disp. de Extrem. unct. Sed oppositam sententiam tanquam proba-

biliorem supra §. 3. dedimus. Neque ideo exorizatur oleum, quasi à dæmone possideretur, sed quod eo, sicuti & alijs creaturis, ad nostram penitentiam abuti diabolus soleat, nisi à Deo prohibeatur, ideo per exorzismos iubetur DEI nomine illo abusu abstinere. Ad 7. Sicuti remissio peccati originalis Sacramento Baptismi: & actualium Pœnitentiæ ad scribitur, ita remissio reliquiarum peccatorum extremæ unctiōi tribui, à quo Sacramento preces hocipso non excludimus, quod juxta D. Jacobum. formam deprecativam requiramus. Cæterum quidam Theologi reliquias ex peccato originali vocant inclinationem ad malum, & difficultatem ad bonum: ex actuali verò phantasma, vel habitum, quibus redditur vitium facile, & virtus difficilis; has reliquias tolli volunt, dum per hoc Sacramentum conceditur robor medijs auxilijs excitantibus, per quæ difficultates prædictæ superantur, Alij malunt reliquias illas dicere, peccata mortalia, aut venialia post cætera Sacramenta relicta: item torporem, merorem, & anxietatem ex peccatis relinqui solita; quo modo acceptæ reliquiae etiam per gratiam Sacramentalem tolluntur.

XVIII. Ad 8. nos credere, quod extrema unctio sit verum Sacramentum Novæ legis à Christo institutum, & firmissimè confidere, ejus nos effectum obtenturos, si illud rite pieque suscipiamus: Fiduciam illam Lutheranorum, in cuius excitatione & roboratione totam Sacramentorum efficaciam ipsi ponunt, tanquam inanem alibi jam rejecimus. Ad 9. utrumque fieri sub diversa ratione, in ordine ad sanitatem corporis restituendam, si hæc expediat æternæ animæ salutis: in ordine ad felicem egressum, si DEO visum sit, filium vitæ rumpere. Ad 10. Cum omne peccatum sit libera præcepti transgressio, nullum propriè à sensibus committi, in iisque subijci posse, sed causam immediatam, & sedem ejusdem solam esse voluntatem, quæ formaliter & unice libera est; inunguntur tamen sensus, & sit deprecatio eorum, quæ homo per sensus deliquit, quia peccata per sensus veluti per primas portas ingrediuntur, & per alias potentias se insinuando tandem à voluntate admittuntur. Ad 11. D. Jacobum non de corporali sed spiritali erectione fuisse locutum, sicuti supra §. X. diximus. Ad 12. denique additamentum Amesij, promissionem absolutam non esse de sanitatem corporali, sed de gratia Sacramentali, hoc est, de gratia Sanctificante trahente secum auxilia, & gratias prævenientes, quibus ægroti animus alleviatur, ut supra diximus, qui effectus est etiam infallibilis, nisi obex ponatur. Urget idem fol. 244. contra effectum hujus Sacramenti, quem diximus esse, reliquias ex peccatis tollere; absterfio, inquit, peccati quoad culpam in Pœnitentia Extremam Unctionem antecedente habetur: absterfio autem quoad penam vel satisfactionem vel indulgentiam juxta Papistas requirit. Dicimus, per hoc Sacramentum remitti peccata mortalia ea tantum, quorum quis conscientiam non habet sive ob oblivionem sive ob morbi gravitatem; etenim illa, quorum conscientiam habet, debent Sacramento Pœnitentiæ expiari. Conducit itaque tunc, quando quis ad remissionem peccati mortalis jam quidem fuit confessus & communicavit, attamen id non rite periegit, & quidem præter advertentiam illius: aut

certè rectè utrumque fecit, sed postmodum peccato se lethali, quod supplicio æterno luendum foret, obstrinxit, sed hoc quoque non considerat, & ad illud non advertit. Et hoc insinuat S. Jacobus c. 5. v. 11. ajens: *Et si in peccatis sit, remittuntur ei.* Declarat verò Tridentinum Sess. 14. c. 2. inquiens: *Unctio Spiritus Sancti delicta, siquæ sunt adhuc expianda, abstergit.* Quod si lethalia etiam peccata modo prædicto remittuntur in hoc Sacramento, multò magis venialia, quæ sunt reliqua. Unde etiam istud Sacramentum idem Tridentinum in præmio ad Extremam Unctionem vocat consummativam totius vitæ Christianæ.

CONTROVERS. LXXVIII.

DE INDULGENTIIS.

Hæc est materia, quam non malè dixerim Petram Scandali; ex ea enim Martinus Luther perversionis suæ sumpsit initium, & postea susque deque vertendo omnia maximo Ecclesiæ & Germaniæ damno in hæresiarum pestilentissimum evasit. Nam cum ordo Eremitarum S. Augustini, (in quo ipse Monachum egit doctrinā & eloquentiā non incelebris) per multos annos in Moguntina Archiepiscopii sacras indulgentias promulgare consuevisset: anno autem Domini 1517. Albertus Margravius Brandenburgensis Archiepiscopus Moguntinus Elector & S.R.E. Cardinalis illarum indulgentiarum promulgationem Ordini S. Dominici commisit, id adeo sensit Lutherus, ut superbiā, ambitione, irā, & invidiā stimulatus ceperit publicè eas carpere, vilipendere, & discerjjs traducere, nec ab hac audacia & impietate sua desistere, usque dum alia, ex alijs in Ecclesia Romano-Catholica reprehendere, contemnere, & abjicere fuerit ausus ac tandè contumax Religionem simul ac Fidem abjecerit, ipsam quoque Ecclesiam è culmine suo dejecturus, si turpissimus Apostata id potuisset. Videri potest Floremundus Remundus in historia hæresum à fol. 36. Tractant Authores de Indulgentijs communiter post Pœnitentiam; sed quia etiam Extrema unctio ad reliquias saltem peccatorum tendit tollendas, utrique subjungimus easdem, postquam enim homo per utrumque Sacramentum à peccatis æternòque cruciati fit liber, à temporali quoque poena per Indulgentias solvitur.

PARS PRIOR.

DOCTRINÆ CATHOLICORUM.

I. Indulgentiæ Nomen non sumitur hic pro conniventia, sed remissione alicujus debiti, quo modo usurpatur tum in Scriptura, quando DEUS indulgere peccatoribus dicitur, tum à Patribus Hieronym. in cap. 4. Danielis, Augustino in Psal. 101. & alijs, ut proinde Ecclesiastico usu Indulgentia idem sit ac relaxatio, condonatio, venia &c. alicujus debiti.

Doctrina prima. Indulgentia est relaxatio pœnæ temporalis pro peccatis actualibus remissis debita de Thesaurò communi Ecclesiæ ab eo, qui potestatem habet. Ita omnes Catholici Doctores. Et hanc dari, sive esse in Ecclesia potestatem concedendi indulgentias, quibus absque propria satisfactione relaxetur pœna temporalis apud Deum debita, rectè censent esse de fide Cardinalis Bellarmini Lib. 1. de Indulg. cap. 3. Valentia Tom. 4. Disp. 7. Q. 10. pun. 2. Suarez Disp. 50. Sect. 2. n. 2. & alij Theologi. Tum ex communi sensu Fidelium ac sententia omnium Doctorum. Tum ex Conciliòrum ac Pontificum decretis, in quibus est Concilium Lateranense sub Innocentio III. ut refertur cap. cum ex eo, de pœnit. & remiss. Lugdunense sub Innocentio IV. ut patet ex cap. Romana de Pœnit. & Remiss. in 6. Concilium Vienne. Clementin. unica. de reliq. & venerat. Sanct. Constantiense Sess. 8. 15. & ultim. contra Wicleffium & Huts. Et denique Concilium Tridentinum Sess. 25. decreto proprio, ubi anathemate damnatur, qui potestatem concedendi indulgentias in Ecclesia esse negat, ut infra dicemus. Nunc explicatur singillatim magis allata definitio Indulgentiarum. Itaque.

II. Dicitur 1. *Relaxatio seu Actus Spiritualis Jurisdictionis*; quam potestatem Jurisdictionis subditos etiã à pœnis temporalibus solvendi, & sic liberum introitum in Regnum cœlorum aperiendi, concessit Christus Petro Joannis 21. v. 17. dicens: *Pasce oves meas.* Nam eo loco Christus Petro tanquam suo nunc constituto in terris Vicario tradidit universalem potestatem regendi Ecclesiam; At sub ea potestate latè intellecta (siquidem Christus nullibi eam restrinxit) non solum contineri debet potestas Sacramenti ministrandi, leges ferendi, sed etiam solvendi subditos à pœnis pro peccatis debitis; hæc quippe facultas & Ecclesiæ expedit, utpote Fidelibus convenientissima, & promissioni factæ Matth. 16. v. 18. de clavibus regni cœlorum tradendis maximè congruit; siquidem eã potestate regnum cœlorum, quod ob pœnarum debitum clausum est, aperitur.

III. Dicitur 2. *Pœna temporalis pro peccatis actualibus remissis debita.* Nam remisso peccato mortali unã cum æterna pœna non semper remitti omnem pœnam temporalem vel in hac vel in altera vita luendam, sæpe jam diximus, & nominatim paulò supra in Controvers. de Satisfactione ad initium, ac rationem dedimus, quod tum ipsa æquitas divinæ Justitiæ, tum ipsius hominis adeo ad peccandum proclivis bonum quodammodo postulare, ut tanta DEI offensa non penitus maneret impunita. Et si Mariæ Sorori Moysis etiam post sanatam lepram conveniens non putavit DEUS, statim omnem pœnam dimitti, multò minus convenit id fieri post spurcissimam peccati mortalis lepram sanatam, juxta illud Num. 12. v. 14. *Si Pater ejus spuisset in faciem ejus, non debuerat saltem septem diebus rubore suffundi? separetur septem diebus extra castra, & postea revocabitur.* Ad hæc peccatum mortale ex duplici titulo promeretur pœnam, scilicet quatenus est transgressio legis, & quatenus est offensa DEI; ratione hujus meretur pœnam æternam; ratione illius insuper aliquam temporalem duntaxat; quia peccatum ut est transgressio legis, & ut respicit justitiam vindicativam, meretur pœnam temporalem. Ita

Theologi supra allegati, quamvis alij eandem pœnam temporalem ex alio fundamento alluant, ut ibidem diximus.

IV. Dicitur 3. *De thesauro communi Ecclesiæ.* Nam extat in Ecclesia thesaurus satisfactionum ex Christi passionibus infinitis, qui ex hauriri nunquam potest. Ad quem thesaurum etiam pertinent passionibus B. V. Mariæ, & aliorum Sanctorum, quod plus passi fuerint, quam eorum peccata requirebant. Ita tanquam de fide certum tradunt Catholici Doctores apud Card. Bellarm. Lib. 1. de Indulg. c. 2. Valentia Tom. 4. D. 7. q. 20. pun. 1. Suarez Disp. 49. Sect. 1. & D. 51. sect. 1. & alios, ac probat text. in Extravag. Unigenit. de Pœnit. & Remiss. Et Tridentinum Sess. 21. c. 9. ac Sess. 25. ad finem. Existit autem thesaurus iste non in loco aliquo materiali, sed in DEI acceptance; quippe DEUS Pater satisfactionem Christi Domini, & superfluentem satisfactionem B. Virginis & Sanctorum in sua voluntate observatam habet & acceptam. Atque hæ satisfactiones Christo Domino & Sanctis superflue applicari possunt alijs, qui rei sunt luendæ pœnæ temporalis, ut constat ex articulo Symboli Apostolici de Communione Sanctorum. Et ex 2. Corinth. 2. v. 10. *Cui autem aliquid donasti, & ego; nam & ego, quod donavi, siquid donavi, propter vos in persona Christi, ut non circumveniamur à Sathana; quem locum de remissione pœnæ temporalis & indulgentia interpretantur D. Chrysostomus, Ambrosius, Anselmus, D. Thomas, & alij apud Tirinum.* Pro cuius intelligentia sciendum, Corinthi aliquem ex Christianis grave commississe crimen, quod etiam gravem meruit pœnam; & quia illa pœnitentia erat fere importabilis, D. Paulus aliquid remisit, idcirco ajens; *nam & ego, quod donavi, si quid donavi.* In quæ verba Theodoretus ita scribit: *Ostendit quidem Apostolus, vehementem fuisse pœnitentiam dicens: abundantioris visitationis, remissionem tamen vocat regiv, id est, gratiam, ostendens peccatum fuisse majus pœnitentiã.* Et infra: *postquam resicit Apostolus, eos utilitatem cepisse ex ijs, quæ ad eum (incestuolum) scripserat, dat is potestatem ostendendæ munificentia.* Non igitur immerito ex isto Apostoli loco inferitur indulgentia, tum quia aliàs huic peccatori exigua obtigisset munificentia & liberalitas, tum quia, cum Paulus in persona Christi remisit, pœnam, quæ Christo debebatur, remisit.

V. Dicitur 4. *Ab eo, qui potestatem habet.* Nam concedere Indulgentias est actus jurisdictionis (non cœactivæ, sed voluntariæ) in Subditos, non verò Ordinis etiam Episcopalis; imò non requirere videtur hunc ordinem, uti cum pluribus sentit Palao Tr. 24. Disp. unic. pun. 2. num. 9. Quemadmodum igitur in unaquaque Republica sæculari supremi Mediatoris est, communem Republicæ thesaurum in subditorum utilitatem servatã debitã proportionem dispensare, ita in Ecclesiastica imprimis Romani Pontificis est, thesaurum satisfactorium Christi & Sanctorum fidelibus applicare; quod enim dictum est Petro Matth. 16. v. 18. cit: *Tibi dabo claves &c.* hoc etiam ad Romanum Pontificem pertinet, qui deinceps alijs Ecclesiæ Prælati delegare eandem potestatem potest, prout & quamdiu placuerit. Hinc natus est in Ecclesia antiquissimus mos, ut à Prælati Ecclesiæ ad intercessionem præcipuè Martyrum venia ac remissio pœnitentiæ Ecclesiasticæ lapsis pœnitent-

pœnitentibus concederetur, nullo utique ipsorum damno sed fructu, ut videre est apud Tertullianum lib. ad Mart. c. 1. & Cyprianum lib. 3. Epistol. 15. Eademque relaxandæ seu imminuendæ pœnitentiæ publicæ ratio pro pœnitentium dispositione etiam in Concilio Nicæno statuta est can. 11. vel. 12.

VI. Porro ad valorem Indulgentiæ ex parte dantis necessaria est causa iusta. Ut autem iusta sit, debet esse vel adæquata, vel proportionata; iustum quippe non est, nisi aliquo modo rei adæquetur, vel proportionetur. Ita Cardinal. Bellarminus Lib. 1. de Indulgent. c. 12. Suarez in 3. Part. Tom. 4. D. 54. Sect. 3. Tanner Tom. 4. D. 6. Q. 8. dub. 4. & plerique alij Doctores. Non videtur tamen improbabile, quod sentit Valentia Tom. 4. D. 7. Q. 20. pun. 4. ad valorem indulgentiæ sufficere quancunque causam piam, etsi concedens ex indiscretionem aliqua aut ratione scandalum peccare possit. Ratio est. Tum quia eadem Indulgentia frequenter pro causis admodum diversis conceduntur: nec præsumi debet, id temere fieri à summis Pontificibus. Tum quia Christus & Sancti minimam gloriam divinam, quæ ex opere quocunque pio & utili Fidelium redundare potest, pluris faciunt, quam quodlibet opus satisfactorium, ut præcisè satisfactorium est, quale ad pœnam temporalem solvendam requiritur. Præter has rationes eidem opinioni non deest auctoritas aliquorum Theologorum, quos adducit cit. Author, in primis verò S. Thomæ in Supplement. q. 25. art. 3. ubi sic ait: quæcunque causa adsit, quæ in utilitatem Ecclesiæ & honorem Dei vergat, sufficiens est ratio, indulgentias faciendi, & ideo dicendum, quod indulgentiæ simpliciter tantum valent, quantum prædicantur, dummodo ex parte dantis sit Auctoritas, ex parte recipientis charitas, ex parte causæ pietas. Ita S. Doctor, quem sequuntur omnes Thomistæ. Accedit huic doctrinæ pondus ex eo, quod opposita sententia Bellarmini, Suarezij, &c. Fideles in frequentes ac molestas dubitationes, hæitationes, atque anxietates conjiciat; quis enim nosse potest, Papam in his vel illis indulgentiis tales habuisse causas, quæ concessionem vel æquent, vel eidem proportionentur?

VII. *Doctrina secunda.* Indulgentia ex communi Auctorum dividitur in Totalem & Partialem. Prior (quæ etiam Plena, Plenior, Plenissima vocari solet) non tantum pœnitentiam injunctam per Confessarium, vel Canones, aut secundum hos injungi debitam, sed etiam omnem purgatorij pœnam tollit: nec differt à Jubilæo, nisi accidentaliter privilegijs quibusdam, ut quod in Jubilæo licita sit dispensatio in certis votis, absolutio à reservatis & censuris, ac quod Confessarius quilibet approbatus eligi possit. Posterior est unius, aut aliquot annorum, item Septenæ, Quadragenæ, carenæ: item tertiæ partis peccatorum; per quas indulgentias non significatur, tolli tantam durationem purgatorij, sed quod tanta pœna remitteretur, quanta deberetur per jejunium unius aut aliquot annorum, vel 40. dierum in pane & aqua secundum canones olim imponi solitum; quod jejunium 40. dierum à carentia cibi & potus hominumque confortij carena vocabatur durans à principio quadragesimæ usque ad diem cœnæ Domini. Quodsi delictum extraordinarium esset, tunc utraq; pœnitentia,

& quadragenarij jejuniij & septem annorum imponebatur. Alia est divisio Indulgentiæ satis communis in Personalem, & Localem seu Realem. Personalis est, quæ Personæ conceditur, quamque secum portat, quocunque proficiatur. Localis est, quæ alicui pio loco annexa est, non quasi ipse locus capax sit alicujus indulgentiæ & remissionis, sed quod in ejus favorem hominibus ibidem orantibus indulgentia concedatur; quâ ratione aliquibus agnis Dei benedictis, imaginibus, crucibus, &c. indulgentia concedi solet, non quidem ipsis, sed hominibus illa secum deferentibus, aut coram eisdem orantibus. Plura circa hæc Videri possunt apud Palao Tr. 24. D. unic. pun. 3.

VIII. *Doctrina tertia.* Indulgentiæ profunt solum ad remissionem pœnæ temporalis etiam in foro DEI debitæ ac divino iudicio in hac vel altera vita exsolvendæ: non autem ad remissionem ullius culpæ. Posterior ista pars est communis Theologorum. Ratio sumitur tum ex sensu & usu Ecclesiæ. Tum quia non fit remissio peccatorum absque propria dispositione & pœnitentia. Quodsi in aliquibus Indulgentiarum formis dicitur fieri condonatio à culpa & pœna, eatenus à culpa fieri intelligitur, quatenus conceditur facultas eligendi confessarium, qui à quavis culpa absolvat, ut cum Eckio in Disp. Lipsiaca notat Valentia Quæst. 20. cit. pun. 3. Prior illa pars est itidem communis, nec debet hæc ratio ex communi sensu Ecclesiæ & Doctorum putari parvi momenti, ut bene Cajetanus Tom. 1. Opusc. Tr. 6. q. 4. est enim, inquit, tantæ auctoritatis, ut non liceat nisi temere sentire oppositum; siquidem fundatur in Scriptura, quæ sicuti loc. cit. Petro potestatem à Christo concessam affirmat solvendi & ligandi peccata in foro DEI, ita etiam pœnas in eodem debitas. Addit cum aliquibus Doctoribus Tanner Quæst. 8. cit. num. 75. per indulgentias, quæ de facto conceduntur, non tantum remitti pœnas in foro DEI debitas respondentes pœnitentijs in Ecclesiæ seu Pœnitentiæ foro interno si ve externo injunctis, sed etiam cæteras; saltem si in formula concessionis omittatur vocula *de injunctis*. Nam esto Indulgentiæ sint strictè interpretandæ, non tamen sunt restringendæ, veluti favores, qui in salutem animarum cedunt. Quod si vocula illa de injunctis addatur, est quidem ista restrictiva, sed tamen laxè explananda, ut intelligatur de pœnitentijs tum decretis in antiquis canonibus, tum impositis unquam à Sacerdote, supponendo etiam, quod rigide juxta quantitatem peccatorum impositæ fuerint; imò etiam de Sacramentali antea imposita, quæ præcisè satisfactoria, non medicinalis est. Vide cit. Authorem, ubi plures pro se allegat. Quando indulgentiæ in Sacello Pontificio promulgatæ dicuntur dari secundum formam Ecclesiæ consuetam, non significatur Indulgentia de injunctis, sed consuetudo, quæ servatur in Ecclesia in suscipiendis indulgentijs, ut nimirum Suscipiens illas sit in statu gratiæ, faciâtque ea, quæ præscribuntur, ut bene notat Becanus in Sum. Theolog. fol. 1081.

IX. *Doctrina quarta.* Indulgentiæ profunt omnibus Christianis tam vivis quam defunctis, si sint in gratia. Ita Catholici Doctores, qui tamen hoc addunt discrimen, ut concessio indulgentiarum pro vivis non solum contineat veram the-

auri distributionem & applicationem, sed etiam veram absolutionem remissionem & condonationem poenæ mediâ illa satisfactione ex thesauro Ecclesiæ exhibita: At verò concessio indulgentiarum pro defunctis nullam absolutionem vel remissionem à Pontifice factam contineat, sed solâ pretij exhibitione, & illius per DEUM acceptione fiat poenæ remissio. Unde Pontifices, quoties concedunt indulgentias pro defunctis, semper addunt illam particulam *per modum suffragij*, ut notant Authores. Ratio est, quia indulgentiæ per modum absolutionis capaces non sunt, nisi qui directè subditi sunt jurisdictioni Ecclesiæ; absolutio enim non nisi in subditos exercetur, quales Ecclesiæ Militantis soli sunt vivi, non autem defuncti. Quando autem Papa Jacobo v.g. Laico concedit, ut possit defuncto per modum suffragij indulgentiâ applicare, sensus non est, Jacobo Laico factam potestate distribuendi thesaurum Ecclesiæ, & maxime in favorem defunctorum, quod semper Pontifici est reservatum: nec sensus est, indulgentiam Jacobo concessam posse ab isto defunctis communicari; etenim si Jacobo est concessa, poena peccatorum eidem fuit remissa, ut locus non restet applicationi. Intelligentia igitur vera est, Jacobo remitti facultatem designandi defunctum, quem voluerit, quâ designatione factâ Pontifex immediatè & directè indulgentiam applicat; & quia hæc applicatio designationem Jacobi subsequitur, idcirco habere dicitur potestatem applicandi indulgentiam defunctis. Videatur Valent. loc. cit. pun. ult.

X. Cæterum multò probabilius est, applicationem indulgentiæ defunctis factam habere infallibiliter effectum, perinde ac si viventibus ritè dispositis applicaretur. Ita D. Thomas in 4. distin. 45. quæst. 2. art. 3. qq. 2. Suarez D. 53. Sect. 3. n. 3. Valent. & plures alij, quamvis Bellarminus Lib. 1. c. 14. nihil determinare velit. Probatur. Tum ex communi sensu Fidelium & majore auctoritate Doctorum. Tum quia in proposito satisfactiones Christi & sanctorum, quæ applicantur ad redimendam poenam purgatorij, sunt æquivalentes ad hanc rem. Tum quia non deest promissio divina de tali remissione fundata in illo, *quodcumque solveris super terram* Matth. 16. Tum quia ipsa indulgentia pro defunctis est etiam actus clavium & usus jurisdictionis saltem erga vivos, ut bene declarat Suarez loc. cit. Tum quia Leo X. Papa epist. ad Cajetanum apertè huic sententiæ suffragatur, ubi de distributione thesauri & indulgentiarum concessione vivis & defunctis facta loquens *omnibus nullâ distinctione factâ affirmat prodesse*; vivis per modum absolutionis: defunctis per modum suffragij, & utramque distributionem ex Apostolica auctoritate provenire. At vivis prodest indulgentia infallibiliter ex potestate à Christo accepta Ergo etiam prodesse debet defunctis, cum ex potestate applicatio derivetur. Oppositum tenet Layman Lib. 5. Theolog. Moralis Tr. 7. c. 7. n. 2. secutus nonnullos non exiguæ auctoritatis Theologos. Tum quod potestas Papæ detur solùm solvendi super terram. Tum quod in forma indulgentiarum pro defunctis tantum concedatur indulgentia per modum suffragij. Tum quod Fideles non rarè eandem indulgentiam reperant, applicentque eidem defuncto, quod superfluum esset, si indulgentia pro defunctis infallibilem haberet effe-

ctum. Respon. Ad 1. Solutionem ipsam nihilominus esse & exerceri in terris: eandem quoque judiciali solùm sententiâ terminari ad vivos, à quibus tamen mediatè favor & fructus redeundet ad defunctos. Unde rectè Valentia loc. cit. vocem super terram referri ait oportere ad actum solutionis, non ad personas. Ad 2. Voculam per modum suffragij solùm excludere remissionem poenæ per modum judicialis sententiæ: non verò per modum æquivalentis solutionis cum infallibili effectu conjunctæ, ut diximus supra. Ad 3. negando, inutile esse, iterum iterumque lucrari eandem indulgentiam pro defunctis; quia nunquam certò constar, de facto integrè obtentam fuisse, ob defectum forsam in causa, vel in exequenti, aut in acceptione animæ in purgatorio, si ista necessaria est. Videatur Palao, loc. cit. pun. 10.

PARS POSTERIOR.

ERRORES HÆRETICORUM.

XI. **E**rror primus. Indulgentiæ Papales nullæ dantur, meritoque repudiuntur. Ita post Waldenses aliisque veteres hæreticos hujus temporis Novatores Tam Lutherani apud Gerhardum Lib. 2. Part. 3. fol. 126. quàm Calvinistæ apud Amesium Tom. 3. à fol. 230. ubi homo scelestus *Indulgentias Ecclesiæ Catholicæ compendiarium justitiam, vel sententiam totius fere mysterij iniquitatis appellat*; intera apertè palmam Bellarmino porrigit, victimæ se ostendit, dum sicissimis vix habet, quod præter calumnias opponat, totumque librum secundum turpi silentio transilit. Similiter Petrus Molinæus in hac materia præter morem sterilis est, & à fol. 625. usque ad 633. nullum argumentum, sed meræ apparent irrisiones subannationes & stolidæ ludificationes. Allegat historiam Thuani. Sed iste fidem non meretur. Videatur Joannes Baptista Gallus Juris consultus in notis ad Jacobi Augusti Thuani historiarum libros, ubi sub ovina veste lupus detegitur. De alijs Sæctarijs bene pronuntiant D. D. à Walenburch Tom. 2. fol. 20. eos hoc loco solere altum clamare, improbant quod nesciunt, & facientes quod improbant. Argumenta, quibus tota cohors hæretica tum fundamenta Catholicæ doctrinæ nostræ oppugnare: tum errorem suum propugnare contendit, sunt fere ista. 1. Indulgentiæ Papales destituuntur Sac. Scripturæ testimonio, ut fatetur Antoninus Archiepiscopus Florentinus Part. 1. tit. 10. c. 3. 2. Non constat, Christum Matth. 16. v. 19. verbis illis: *quodcumque solveris &c.* loqui de potestate solvendi à vinculo etiam poenæ temporalis; aliàs etiam ad vinculum matrimonij consummati extendi illa possent. 3. Nusquam legitur summos Pontifices Vet. Test. collegisse thesaurum meritum & satisfactionum Noë, Abrahami, Moyse &c. atque indulgentias distribuisse. 4. D. Paulus 2. Corinth. 2. v. 10. condonavit Corinthiis solùm veniam in foro externo, non in foro conscientiæ, & coram DEO. Et universim in veteri Ecclesia indulgentia in eum finem fuit duntaxat concessa, ut poena ante offensam Communitatem, non coram Deo imminueretur. 5. S. Chrysostomus hom. 1. in Epist.

pistolam ad Philomenem D. Augustinus in sermone de Martyrib. alijque Patres ajunt, sine peregrinatione & pecunia vel solo animi proposito remissionem peccatorum obtineri posse. 6. Christus tam pro culpa, quam pro pena satisfecit. Ergo non est locus pœnæ delendæ per indulgentias. 7. Sicut satisfactio Christi fuit infinita, sic etiam peccatum fuit infinitum, pro quo satisfecit; siquidem illud extirpit offensa Personæ infinitæ. Ergo satisfactio Christi fuit exhausta in delendo peccato, ita ut nihil restaret. Confirmatur. DEUS reddidit Christo cumulatam præmiū juxta illud ad Philip. 2. v. 8. *Humiliavit se &c. propter quod Deus exaltavit illum &c.* 8. Si post applicatas Christi satisfactiones restarent aliæ applicandæ, divideretur Christus, & alij dimidiatam tantum, alij verò plenam Christi redemptionem haberent sibi applicatam. 9. Omnes Sancti receperunt plenam mercedem laborum suorum; imò etiam supra condignum Luc. 6. n. 38. *Mensuram bonam & conferam & rogitatam & superfluentem dabunt in sinum vestrum.* Adhæc Sancti nihil egerunt vel passi sunt propter DEUM, quod facere vel pati non tenerentur. Ergo nihil super est, quod communicare alijs possint. Antecedens patet ex illo Luc. 17. v. 10. *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite, servi inutiles sumus, quod debimus facere, fecimus.* 10. Si Sanctorum passionibus expiari possent peccata nostra, vocare eos possemus Redemptores saltem ex parte. Atqui hoc est falsum. Christus enim solus est Redemptor noster. 11. Si indulgentia esset absolutio judicialis, Pontifex non posset esse particeps ullius Indulgentiæ, quia non potest seipsum judicialiter absolvere. Item absolutio judicialis requirit cognitionem causæ. Sed indulgentia non requirit cognitionem causæ; sæpe enim datur ijs omnibus in communi, qui hoc vel illud præstiterint, non cognitis illorum causis. Ergo &c. 12. Denique doctrina de indulgentijs pugnat contra præcipuos articulos fidei; nempe contra meritum & satisfactionem Christi ac remissionem peccatorum per ipsum: contra claves regni celorum; quia cum Ministri remittere deberent penitus peccata, retinent pœnæ reatum: contra fidem & doctrinam de bonis operibus. Eadem indulgentiæ tollunt partem Sacramenti, fructus dignos pœnitentiæ, compensationem injuriarum Deo factorum, & medicinam animæ peccatrici necessariam. Sunt denique Indulgentiæ merum inventum Pontificum, nutrimentum avaritiæ, & larva iniquitatis, quæ proinde non absque Numine primò detracta fuit, cum stabulum Papæ purgaretur. Unde nonnulli Papistæ fateantur, indulgentias destitui suffragio primitivæ Ecclesiæ, numerarique inter pias fraudes Papæ, vel Romanæ Ecclesiæ.

XII. Errorem istum damnat Concilium Tridentinum Sess. 25. decret. de Indulg. anathemate percussis Indulgentiarum contemptores. ita loquitur: *Sacrosancta Synodus indulgentiarum usum Christiano populo maxime salutarem, & Sacrorum Conciliorum auctoritate probatum in Ecclesia retinendum esse docet & præcipit, eosque anathemate damnat, qui aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendi in Ecclesia potestatem esse negant.* Concilia, quorum auctoritatem allegat Tridentinum, supra nominavimus S. I. nempe Lateranense, Lugdunense, Viennense, Constantiense. Ante autem & post hæc Concilia semper in Ecclesia DEI usus viguit Indulgentiarum. Sanctus Sylvester Papa ante annos 1300. legitur, in-

dulgentias concessisse visitantibus sacellum S. Crucis in Jerusalem à S. Helena extructum. D. Gregorium Magnum ante annos 1000. stationes Romanas additis indulgentijs instituisse referunt D. Thomas, & alij in 4. Dist. 20: aut certe in ordinem redegit, si ante jam fuerint, ut affirmat Onuphrius Panvinius in tract. suo de Stationibus. Paschalis I. qui ante 800. annos sedet, indulgentiam concessit templo S. Prædix ad columnam Christi liberationem unius animæ in purgatorio, ubi etiam ipse post Sacras Missas animam sui Nepotis liberavit, & in cælum ferri vidit; quam indulgentiam confirmasse undecim sequentes Pontifices, tradunt antiqua monumenta illius templi. Leo III. ad instantiam Caroli M. Imperatoris Aquisgrani in templo B. Virginis multas indulgentias concessit. Ita scribit Luderus in epist. de S. Swibertò c. 9. *Leo Papa anno Domini Incarnationis octingentesimo tertio cum magna solennitate suorum Cardinalium Archiepiscoporum Episcoporum & Prelatorum ac Primatum ad Imperatorem Carolum in Germaniam veniens, & ab eodem Imperatore imperialiter cum suis susceptus inter multa pietatis suæ opera instanti ejusdem serenissimi Imperatoris & Regis Aquisgrani in palatio dedicavit Ecclesiam perpetuæ Virginis Mariæ donans eam Ecclesiam multis indulgentijs.* Et infra: *obtulit idem Sanctus Papa eidem Ecclesie speciales Indulgentias cunctis Fidelibus celebrantibus festum S. Swibertii Episcopi & ad divina confluentibus.* Sergius ante annos fere 800. indulgentias trium annorum & trium quadragenarum concessit Romæ in festivitibus anniversarijs Ecclesiæ S. Martini in montibus, uti antiquus marmoreus lapis in altari maximo ejusdæ Ecclesiæ insculptis literis etiamnum hodie ostendit. Alexander III. ante annos 450. scribit ad Archiepiscopum Cantuariensem de remissionibus, quæ fieri solent in Dedicationibus Ecclesiarum & conferentibus ad ædificationem pontium c. quod autem de pœn. & remiss. Honorius III. ante annos 370. indulgentiam ab ipso Christo (ut ex fide dignis habetur) in Ecclesia S. Mariæ de Protiuncula Amissij precibus D. Francisci concessam suâ etiam auctoritate sanxit & stabilivit; cum Christus præcepisset Francisco, ut id ab eodem tanquam Vicario suo peteret. Leo X. hoc sæculo Lutherum Indulgentiarum contemptorem damnavit, approbante hanc impij capitis anathemate percussione toto orbo Christiano. Omitto plurium Paparum concessiōem Indulgentiarum præsertim post illa Concilia: constantem earundem usum in Ecclesia Catholica: Et Sanctorum Patrum consensum adeo apertum, ut Kemnitius in Exam. Sess. 25. Trident. scribere fuerit coactus: *nec verò sum necius, veteres aliquos nimis largiter disciplinam illam canonicam commendare, ut quod Tertullianus dicit, satisfactionibus illis peccata expiari.* Cyprianus illis peccata redimi, abluī, sanari, & Judicem placari. Augustinus, *DE U. M.* illis de peccatis præteritis propitiari. Quid verò ad hos ipse? ed confugit, ut dicat, Patrum sententias non esse scripturarum regulam præferendas; Scilicet vespertiliones & talpæ isti hæretici Sacrarum arcanum Scripturarum penitus clariūsq; penetrarunt, quàm Aquilæ illæ, Sancti Patres, inquam, antiquissimi & prespicacissimi. Unde iterum cum S. Augustino Epist. 118. ad Januar. dicimus: *Siquid per orbem frequenter Ecclesia, hoc quoniam ita faciendum sit, disputare, insolentissima insania est.* Atqui universa DEI Ecclesia Indulgentias frequentat

quantat, semperque frequentavit: nec aliud earum initium, quam à tempore Apostolorum fuisse ostendi potest, nec ab ullo unquam hæretico ministro ostensum fuit. Insolentissima igitur infamia & gravissima blasphemia est Lutheri, & Calvinii atque horum assecutorum Kemnitij, Molinæi, Hailbrunneri, Amesij, Gerhardi, Hannekenij & hujusmodi tenebrionum, sacras indulgentias non solum negare, sed ut Papisticum, nutrimentum avaritiæ, sentinam mysterij iniquitatis appellare atque injuriari. Adversariorum argumenta vilissima sunt, & contemptum ac risum potius, quam solutionem merentur. Nihilominus.

XIII. Respon. ad 1. negando, indulgentias destitui Sac. Scripturæ testimonio. An non clare ex illa loca fuerunt adducta, & Auctoritate Patrum & Doctorum confirmata? D. Antonino fit injuria, ita scribit: *De indulgentijs nihil expresse in Scripturis habemus.* Hoc non est idem ac fateri, indulgentias destitui testimonio Sacre Scripturæ. Si omnia expresse in Sacra Scriptura contineri debent, cur assiduo crepatis, sufficere ad dogma fidei, illud per bonam consequentiam ex Scriptura Sacra deduci? Implicite autem indulgentias haberi in Scriptura, ostendit S. Antoninus cap. 3. cit. sic scribens: *Claves istius thesauri ad ipsum erogandum habet plenarie Papa; ideo dictum est Petro, tibi dabo claves regni celorum &c.* Addit mox, aliquos adducere S. Paulum 2. Corinth. 2. cit. tanquam expresse loquentem de indulgentijs; ubi etiam ad istarum confirmationem ait: *Dicitur tamen B. Gregorius imposuisse indulgentias septuagies in stationibus Romæ.* Demum probat Indulgentias ex Symbolo Apostolico hisce verbis: *Nota, quod cum in Symbolo Fidei unus ex articulis sit: Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem, Remissionem peccatorum, in quo comprehenduntur effectus gratiæ, remissio peccatorum per Sacramenta, & effectus gratiæ, qui est communicatio meritum bonorum operum, quæ est per charitatem. Cum relaxatio pænæ, quæ fit per indulgentias, imitatur meritum Ecclesiæ & præcipue Passionis Christi; pertinaciter tenere, quod Indulgentia non valeant ad remissionem pænæ, habitis debitis circumstantijs: vel quod Papa non possit concedere plenariam indulgentiam, est hæreticum, cum sit contra articulum fidei, & contra determinationem universalis Ecclesiæ.* Ecce quid Adversarij lucentur ex D. Antonino, scil. quod sit hæretici, siquidem negant indulgentias, & quidem pertinacissimè. Ad 2. negando, non satis constare ex verbis Christi i. Matth. 16. eum loqui de potestate solvendi à vinculo etiam pænæ temporalis post interpretationem Patrum & usum Ecclesiæ perpetuum. Nam summi Pontifices ab annis mille & pluribus tanquam ex veteris Ecclesiæ instituto Indulgentias concesserunt: neque ullus eorum velut de re nova locutus est, sed planè, ut de re antiqua & tali, cujus vi promissionis Christi Matth. 16. Petro factæ semper habuerint potestatem. Unde Innocentius III. supra relatus in celeberrimo illo & frequentissimo Concilio Lateranensi nemine Patrum refragante quasi indubitata habens potestatem formas concedendi indulgentias præscripsit, & indiscretas prohibuit. Nunquam autem prædicta verba Christi Matth. 16. vel iste vel alius Pontifex aut Pater ad Solutionem matrimonij consummati extendit, cujus causam infra in controversia de matrimonio dabimus. Ad 3. hoc nihil obesse, cum multa alia in Veteri Testamento facta non fuerint, quæ

in Novo Testamento locum habuerunt. An idcirco mala sint? Tunc temporis summis Pontificibus claves regni celorum & potestas solvendi & ligandi non erant traditæ, sicuti postea D. Petro & iusque Successoribus fuerunt datæ. Quæriturum non est, illos nec indulgentias, nec merita & satisfactiones Noë, Abrahæ, Moysis &c. in hunc finem attendisse.

XIV. Ad 4. falsum esse, D. Paulum condonasse Corinthiis solam pænâ in foro externo; quia Paulus loquitur de illa pænâ, quam illi infligerat i. Corinth. 5. v. 5. quæ profecto intelligenda est de foro conscientiæ & coram Deo, ut patet ex eodem capite. Item falsum esse, universim in Veteri Ecclesia indulgentiam in finem istum duntaxat fuisse concessam, ut pænâ ante offensam communitatem imminueretur &c. Nam in primis negari non potest, Apostolos eorumque Successores habuisse legitimam potestatem remittendi aut imminuendi pænâ, quam penitentes coram DEO debebant; siquidem verba Christi generalia sunt absque limitatione aut exceptione de solvendo omni eo in cælo, quod Apostoli eorumque Successores in persona Christi solverint super terram. Inter quæ non solum peccatum, sed etiam pænâ DEO debita continetur. Quid autem hoc est aliud, quam aliqua indulgentia? Deinde Patres frequenter talia habent in Scriptis suis, quæ haud obscure indicant, tunc peccatoribus non solum inflicta fuisse opera pænalia, ut sic caverentur scandala, & offensa Communitas redderetur contenta, sed etiam, ut Justitiæ DEI satisficeret. Quando igitur Pœnitentibus Indulgentia est concessa, ea non merè in foro externo Ecclesiæ, sed etiam in foro conscientiæ & coram DEO facta fuit. Denique judicium Ecclesiæ Catholice non contemnendum, quæ omnibus retro sæculis indulgentias approbavit & laudabiliter usurpavit. Et quia hæc est columna & firmamentum veritatis, cur non plus fidei mereatur, quam Sectarij, qui novitatem suâ orbem in rebus credendis perturbando tot jam errorum & falsitatum convicti fuerunt? Ad 5. Patres illos loqui de remissione maximè quoad culpam, quæ videlicet remissio hominem restituit gratiæ & amicitie divinæ; quamvis etiam remissio omnis pænæ in momento obtineri possit, quando scil. dolor penitentis valde est intensus & vehemens; quodsi accidat, nec ad remissionem pænæ quidem obtinendam alio labore opus erit præter dolorem illum momentaneum. Cæterum quanto labore & sollicitudine pro pænâ sit DEO satisfactum ostendunt alijs in locis iidem Patres, ut jam vidimus. Ad 6. Christum abunde satisfecisse in actu primo pro omni culpa & pænâ: applicationem verò suorum meritum & satisfactionum pro pænâ temporali reliquisse hominibus faciendam, ut supra sæpius jam diximus, & indicat D. Paulus ad Colossenses 1. vers. 24. ajens: *Adimpleo ea, quæ defuncti passionibus Christi.* Quid deest passionibus Christi? ipsane satisfactio Christi culpæ & pænæ non sufficit delendis? maximè; sufficiunt illæ per se, & quoad actum primum abundantissime pro omnibus omnino culpis & pœnis: sed Applicatio deest earumdem Passionum Christi, quæ fit, & fieri ab hominibus potest & debet per Baptismum, Pœnitentiam, Indulgentiam &c. Unde impudens est calumnia Kemnitij loc. cit. scribentis, existimare nos, Christum pro sola remissione

sione peccati quoad culpam: non verò quoad poenam satisfecisse; quasi verò sapientissima Mater Ecclesia ab heri exurgentibus rebellibus filiis & sciolis ignorantiae incusari, & doceri posset.

XV. Ad 7. fuisse quidem quodvis opus satisfactorium Christi simpliciter in ratione meriti & satisfactionis infinitum, quia immediate erat à Persona infinita: at non item peccatum, sed istud solummodo secundum quid habuisse infinitatem, ut docent Theologi cum S. Thom. in 3. Part. de Incarnatione verbi, & apparet sanè, scientiâ Christi Prædicantes parùm esse tinctos. Unde Apostolus etiam Rom. 5. v. 15. *non sicut delictum, inquit, ita & donum.* Et infra v. 20: *ibi abundavit delictum, superabundavit & gratia.* q. d. potentius fuit donum & Passio Christi, quam peccatum Adami. Confirmatio non est ad rem; quia procedit de Passione Christi, ut est meritoria, nos autem loquimur de illa, quatenus est satisfactoria; etenim Christus passione suâ meruit sibi exaltationem sui nominis, non tamen satisfecit pro se; quia cum esset expertus omnis peccati, non indigebat satisfactione pro se. Ergo valor satisfactionis nobis est reservatus. Videatur Disp. mea Theolog. de Incarnat. Ad 8, non magis sequi divitionem Christi ex hoc, quam ex eo, quod nonnullis Christus quoad efficaciam meruerit ingentem cumulum gratiarum: alijs perquam tenuem, ut apparet infantibus recens post Baptismum mortuis, si cum Deipara, Apostolis &c. comparentur. Ad 9. argumentum hoc procedere de merito, non de satisfactione. Nam merita Sanctorum habent suum præmium; sed aliquæ satisfactiones manent in communi thesauro, quibus scilicet illi non indiguerunt. Luc. 17. Christus loquitur de præceptis decalogi, quæ servare, & debemus, & quando ea servamus, vult nos non gloriari, quasi aliquid peculiare fecerimus. Nihilominus præter observationem præceptorum possumus alia multa præstare, quæ non sunt præcepta, & ex ijs potes aliquid superesse, quod alijs communicetur, id quod maxime in Sanctis locum habet. Non obstat prudentes Virgines noluisse communicare aliquid de oleo suo dicentes Matth. 25. v. 9. *ne forte non sufficiat nobis & vobis.* Nam loquuntur non de satisfactione, sed de oleo gratiæ & charitatis habitualis, sine quo salvi esse non possumus; quod quidem oleum unusquisque retinet sibi, nec potest in alios effundere.

XVI. Ad 10. Solum Christum propriè & absolute loquendo esse Redemptorem nostrum. Nam ille propriè & absolute dicitur Redemptor, qui redimit à captivitate, non autem ille, qui solvit pro aliquo debito parvi momenti; dicimur verò captivi, quando sumus in peccato mortali actuali aut originali, à quo nos liberat solus Christus, non autem Sancti. Ad 11. varias esse Doctorum opiniones. 1. Pontificem non posse frui indulgentijs. 2. Pontificem erga alios uti absolutione & solutione simul; erga se verò solum solutione, sicuti erga defunctos. 3. Pontificem posse dare facultatem Confessario, ut ipsum non solum absolvat in Sacramento Pœnitentiæ, sed etiam Indulgentias conferat extra Sacramentum. 4. Pontificem indirectè fieri posse participem indulgentiarum, si videlicet ea præstet, quæ ab alijs requiruntur ad illas consequendas; tunc enim non se habet ut Pastor, sed veluti unus ex grege,

& veluti per accidens sibi ipsi subiectus; quæ ultima opinio videtur cæteris probabilior. Ad id, quod fuit additum, sciendum, quod duplex sit absolutio; una particularis & absoluta, quæ fertur secundum allegata & probata, atque hæc requirit particularem cognitionem causæ: altera est generalis & conditionata, quæ non requirit cognitionem causæ nisi generatim. Prior absolutio dicitur sententia ab homine: Posterior à jure. Itaque Indulgentia, quæ datur singulis pœnitentibus, & olim usitatissima erat; similis est priori absolutioni; ideòque cognitionem causæ in particulari requirit. Indulgentia verò, quæ datur omnibus generatim & cum conditione certi operis præstandi similis est posteriori absolutioni; atque ideo satis est, Papam cognoscere adesse justam causam concedendi talem indulgentiam. Similiter Indulgentia sicuti & absolutio à peccatis non potest dari invito, licet sic dari possit absolutio à censuris; quia nimirum hæc non requirit aliquam actionem in eo, cui datur, sicuti illa, etenim Indulgentia requirit in eo, cui datur, statum gratiæ & positionem eorum, quæ in Bulla præscribuntur: absolutio verò à peccatis dolorem, confessionem &c.

XVII. Ad 12. denique hæc omnia esse inania verba, mendacia, & calumnias Novatorum, quæ non merentur responsum, sed risum ac contemptrum, & satis produnt istos rabulas non ratione & auctoritate, sed merà superbiâ, odio, invidiâ; perversâ voluntate, atque hæreticâ rabie contra indulgentias stimulari. Brevissimè negatur 1. Indulgentias ulli dogmati fidei aut Passioni & honori Christi derogare, ut satis patet ex supra dictis. Negatur 2. easdem tollere partem Sacramenti essentiali, fructus dignos pœnitentiæ &c. Quia satisfactio est pars Pœnitentiæ solum integralis, nec absque justa causa aufertur. Prudentes Christiani sic indulgentias accipiunt, ut simul dignos fructus pœnitentiæ faciant; norunt quippe bene, in Ecclesia extare potestatem concedendi indulgentias, & in particulari fieri posse; ut indulgentia vel non sit rata, vel non prosit, ut rectè Bellarminus Lib. 1. c. 12. Compensatio injuriarum Deo factarum non consistit in indivisibili seu uno modo, nec per indulgentias omittitur. Demum, ut supra jam innuimus, per indulgentias remittuntur pœnitentiæ impositæ solum ut satisfactoriæ, non ut medicinales sunt; etenim non sunt in destructionem, sed ædificationem animarum. Negatur 3. Indulgentias esse commentum novum & avaritiæ nutrimentum: Nemo enim nisi rudissimus ignorat antiquissimum indulgentiarum usum; aut nominetur Pontifex, qui post primævam Ecclesiam illas induxit? Gregorius M. ante mille annos indulgentias Romæ concessit, ut supra diximus; utique non absque exemplo Majorum. Bonifacius Papa in Extravag. 1. de Pœnit. & Remiss. ait: *Antiquorum habet relatio fida, quod accedentibus ad honorabilem Basilicam Principis Apostolorum de Urbe concessa sint magnæ remissiones & indulgentia.* Eleemolyna, quæ subinde in concessione Indulgentiarum experitur, non eo fine juxta institutum Ecclesiæ requiritur, ut per eam quasi negotiatione quâdam remissio pœnæ ematur, sed ut exhibito illo opere pio & ad bonum finem necessario causa idonea suppetat dispensandi per indulgentias Ecclesiæ thesaurum, qui absque causâ in Ecclesiæ utilitatem cedente

dente distribui non potest; unde antiquitus indulgentias per tria CCC obtineri oportere dicebatur; nempe per *Contritionem*, *Confessionem*, *Contributionem* ad defensionem Ecclesiæ, contra Infideles & Rebelles Ecclesiæ, vel pro reparatione Ecclesiarum, Viarum, Pontium &c. Ut explicat Joannes Kaiferperger Dominica 2. post Pascha, cui consentit Godeschalchus relatus ab Hailbrunner. Quod si abusus aliqui irrepant, non id Ecclesiæ, sed aliorum vitio accidit, cum Ecclesia illos vehementer caveri mandet, ut videre est in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. cujus decretum legitur de moderandis indiscretis indulgentijs; quod etiam fecit Concilium Viennense Lugdunense, Tridentinum Sess. 25. Nonnullos ex Catholicis Doctoribus de Indulgentijs quædam non satis apprehendisse, ideoque incaute de ipsius scripsisse, non ignoramus. Sed isti non fecerunt id animo obstinato, sed parato ad correctionem, si aliud ab Ecclesia teneri intellexerint. Quod verò vel D. Bonaventura vel alius unquam Catholicus Doctor scripserit aut docuerit, Indulgentias esse pias fraudes Papæ vel Matris Ecclesiæ, est longè falsissimum, & palmaris ac prorsus adipata ac pinguis calumnia Novatorum, qui ex mendacijs compositi pridem omnem frontem exuerunt & fidem perdidierunt.

XVIII. *Error secundus*, Indulgentijs animas in Purgatorio juvari non posse. Ita omnes Sæctarij, qui purgatorium negant. Nominatim verò indulgentias pro defunctis hic oppugnat Petrus Molinaus in suo novo Papatu fol. 632. Tum auctoritate Gelasij Papæ in commonitorio ad Faustum Legatum, ubi ait, *Scriptum esse, quicquid solveris super terram: non infra terram &c.* Tum quia facultas Apostolis concessa à Christo consistit inseparabiliter in solvendo æquè ac ligando. Atqui Papa non habet potestatem in animas defunctorum ligando eas in purgatorio. Ergo nec solvendi. Tum quia si Papa habet potestatem animas in purgatorio solvendi, cur non omnes liberet?

XIX. Hunc errorem rejicit Ecclesia, dum damnat anathemate negantes purgatorium. Et communis est doctrina omnium Doctorum Catholicorum, Papam seu Ecclesiæ Pastorem & Spiritualem Thesaurarium offerre atque exhibere DEO satisfactiones Christi ac Sanctorum pro liberatione Animarum è purgatorio; atque hoc est, quod ajunt, *Indulgentias prodesse animabus defunctorum per modum suffragij*. Ratio hujus est, quod Fideles in purgatorio adhuc vinculo Fidei Spei & Charitatis vivis in Ecclesia militante conjuncti sint, ita ut simul unum corpus Ecclesiæ efficiant, ut testatur S. Augustinus Lib. 20. de Civitate DEI cap. 8. *Neque piorum, inquit, anima mortuorum separantur ab Ecclesia, qua etiam nunc est regnum Christi*. Alioquin nec ad altare DEI fieret eorum memoria in communione Corporis Christi. Hinc fit, quod etiam privatæ personæ opera mortificationis suæ, hoc est, jejunium, disciplinam cilicium, elemosynam &c. per modum suffragij defunctis applicare valeant. Si autem privatæ personæ ex suis succurrere ac juvare animas defunctorum possint, cur Papa id nequeat ex communi thesauro Ecclesiæ, cum iste thesaurus ejusque dispensatio ipsi fuerit commissa? Non expectent Novatores aliquid indulgentiæ post mortem; quia non venient ad purgatorium, alibi verò, nempe in inferno, quò

properant, indulgentia non obtinetur, sed æternis atque inextinguibilis ignis sustinetur.

XIX. Respon. ad 1. Gelasium Papam loqui de solutione judiciali; Papa autem non concedit defunctis indulgentias per modum absolutionis judicialis, sed solummodo per modum suffragij. Constat autem ex recens dictis, inter illos, qui sunt supra & infra terram in purgatorio, aliquam intercedere communicationem meritorum ac satisfactionum. Quamvis igitur Animæ in purgatorio Papæ jurisdictioni & potestati judiciali subiectæ amplius non sint, adhuc tamen spiritualium bonorum capaces existunt, quæ bona Ecclesiæ eisdem communicare vult. Ad 2. verum est, quod potestas judicialis absolutionis inseparabiliter unita sit potestati judiciali ligationis. Papa autem non liberat animas è purgatorio per modum judicialis absolutionis, sed per modum suffragij duntaxat. Ad 3. Cur Papa non omnes animas simul è purgatorio liberet, noverit ipse. Et quia DEUS eidem spirituales Ecclesiæ thesaurum commisit, sciet etiam, quo modo hunc ita expendat, ut ad DEI gloriam cedat. Caveant autem hæretici, ne DEUM etiam crudelitatis incenset, quod in uno momento non omnes homines salvet, cum facillimè possit. Misericordia quidem agnoscatur, sed Justitia non prorsus arceatur.

CONTROVERS. LXXIX.

DE SACRO ORDINE.

DE hoc sacro Ordine, & hominibus ad ejus dignitatem evectis Gelasius Papa in Epist. ad Anastasium Imperatorem sic scribit: *Duo sunt, Imperator, quibus principaliter hic Mandavimus. Autoritas sacra Pontificia: & Regalis Potestas; in quibus tanto gravius est pondus Sacerdotum, quanto etiam de ipsis Regibus hominum in divino judicio sunt reddituri rationem. Potest & solet Ordo accipi aliquando passivè, hoc est, pro gradu ipso v. g. Diaconatus & Presbyteratus &c. Et hoc modo est effectus, & non Sacramentum, ut ex dicendis constabit: aliquando accipitur activè pro ipsa actione, quæ confertur potestas; Atque hoc est Sacramentum, de quo in præsentia.*

PARS PRIOR.

DOCTRINÆ CATHOLICORUM.

I. *Doctrina prima*. Ordo est ceremonia sacra, quæ ordinato conceditur potestas ad aliquod Altaris officium stabiliter peragendum. Ita cum Magistro sententiarum in 4. Dist. 24. communiter alij Doctores Ordinem definiunt: *Signaculum quoddam Ecclesiæ, quo spiritualis potestas traditur Ordinato*. Unde Ministerium hoc revocari, aut deleri nunquam potest, tamen ejus exercitium suspendi queat, ut dixit S. Augustinus Lib. de bono conjugali. c. 24. Et Tertullianus Lib. de Presbyteris advertit, *hæreticorum proprium esse, ut eras sint Laici, qui hodie sunt Ministri*. Sola etiam hæresis

hæresis ministerium cultûs divini sine sacerdotio & sacrificio introduxit, instituitque, cum tamen nulla unquam gens aut natio hominum fuerit, quæ ex lumine naturæ aut verum DEUM aut falsos colens non etiam Sacerdotium & Sacrificium ad Religionis cultum instituerit, atque ordinaverit.

II. *Doctrina secunda.* Ordo est Sacramentum verum à Christo institutum partim ante, partim post Resurrectionem. Prima pars definita est in Concilio Florentino in decreto Fidei post Sess. ultimam §. sextum Sacramentum. Et in Tridentino Sess. 7. can. 1. & Sess. 23. can. 3. istis verbis: *Siquis dixerit, ordinem seu Ordinationem non esse verè & propriè Sacramentum à Christo Domino institutum, vel esse figmentum quoddam humanum, excogitatum à viris rerum Ecclesiasticarum imperitis: aut esse tantum ritum quemdam eligendi Ministros Verbi DEI & Sacramentorum, anathema sit.* Probat 1. ex S. Script. 1. ad Timoth. 4. v. 14. ait D. Paulus: *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterij.* Ubi per vocem *Prophetiam* ex probabilis interpretatione denotatur forma verborum adhiberi solita in impositione manuum & ordinatione presbyterorum; consuetudinem nimirum Sacra Scripturæ phrasi vocantis prophetiam omnem divinum sermonem. Quod autem illa manuum impositio sit gratiæ causa, clarè indicatur ab eodem Paulo 2. ad Timoth. 1. v. 6. dicente: *admoneo te, ut resuscites gratiam, quæ est in te per impositionem manuum;* ubi per nomen gratiæ denotari non solum potestatem consecrandi, offerendique sacrificium, sed etiam ipsam gratiam habitualement, colligitur apertè ex ratione, quam vers. 7. subiungit Apostolus, ubi Timotheus debeat gratiam resuscitare, scilicet quia *DEUS non dedit nobis Spiritum timoris, sed virtutis & dilectionis & sobrietatis.* Atqui Spiritus virtutis, dilectionis, & sobrietatis est charitas gratiæque iustificans. Ergo per impositionem manuum hæc gratia confertur. Deinde ad ritè peragendam consecrationem, offerendumque Sacrificium gratia habitualis est necessaria; quæ proinde simul cum illa potestate conferri debuit; cum præsertim collata fuerit per ceremoniam & ritum externum, firmum ac stabilem, nempe manuum impositionem, cuius etiam mentio fit in ordinatione Diaconatus Actor. 6. v. 6. Et generatim in ordinatione Ministrorum Ecclesiæ 1. Tim. 5. v. 22. *manum nemini citò imposueris;* olim enim hæc manuum impositio fuit in Ecclesia ceremonia, quâ ministri Ecclesiæ constituerentur & destinerentur. Habemus igitur, in ordinatione intervenire signum sensibile, causativum gratiæ, adeoque totam essentiam Sacramenti.

III. Probat 2. ex perpetua Ecclesiæ traditione, cuius testes sunt Concilia & Pontifices summi, & Patres. Ex Concilijs habemus Chalcedonense Act. 15. can. 2. Braccarense II. can. 3. Carthaginense IV. can. 2. in quo ordinationem Episcopi, & can. 3. in quo ordinationem Presbyteri præscribit ijs ritibus & verbis, quibus Sacramentum est assertum. Florentinum consentientibus Latinis & Græcis. Tridentinum Sess. 23. c. 2. & can. 3. Ex Pontificibus summis habemus Innocentium I. Epist. 18. ad Alexand. ubi Ordinem cum Baptismi Sacramento confert. Leonem I. Epist. ad Dioscorum Alexandrin. 81. c. 1. ubi Ordinationem Sacramentum vocat, idque non nisi à

jejunijs suscipiendum & administrandum. Et Epist. 87. c. 1. de ordinatione agens, quæ, inquit, *disimulare potest, quod in tanti Sacramenti perpetratur injuriam.* Similia habent Anastasius II. epist. ad Anastasium Imperatorem cap. 1. Gregorius M. Lib. 4. in Lib. Reg. cap. 5. ubi ibidem de ordinatione agens ait, *is, qui promovetur, bene foris ungitur, si intus virtute Sacramenti roboretur.* Ex Patribus habemus Dionysium Areopagitam L. 2. de Eccles. Hierarchia c. 5. quem numerare ordinem inter Sacramenta, agnoscit etiam Luther. Lib. de capt. Babil. Hieronymum, qui toto libro contra Luciferanos Ordinationem cum Baptismo confert. Chrysostomum Lib. 3. de Sacerdot. Ambrosium Lib. de dignitate Sacerdotali c. 5. Augustinum Lib. 2. contra Parmenianum c. 13. ipsimet, inquit, *explicent, quomodo Sacramentum baptizati non possit amitti, & Sacramentum Ordinis possit amitti? si enim utrumque Sacramentum est, ut nemo dubitat, cur istud amittitur, & illud non emittitur? neutri Sacramento injuria faciendæ est.* Similia habet alibi, & hac in re notandum est, S. Patrem non loqui ex sua solum sententia, sed ea, quæ tunc temporis universalis fuit Ecclesiæ. Probat 3. ex consensu Scholasticorum Magistri in 4. Dist. 24. D. Thomæ ibid. quæst. 1. art. 1. & in suppl. q. 34. a. 1. 2. 3. & cæterorum, ex quibus omnibus nec unus est, qui de hoc Sacramento dubitet. Cujus denique ratio est. Quia omnis cæremonia visibilis stabilis, & à Christo instituta in pignus gratiæ est verum Sacramentum, Atqui Ordo est talis cæremonia visibilis, stabilis à Christo instituta, in pignus gratiæ, ut ex dictis patet. Ergo est Sacramentum.

IV. Altera pars doctrinæ nostræ videtur communis Doctorum, quam speciatim tradit Vasquez in 3. Part. D. Thomæ. Tom 3. D. 235. c. 3. num. 23. & sumitur tum ex illo Lucæ 22. v. 19: *Hoc facite in meam commemorationem;* ubi Christum ordinasse Apostolos Sacerdotes, definit Tridentinum Sess. 22. cap. 1. & can. 2. tum ex illo Joannis 20. v. 22: *hæc cum dixisset, insufflavit & dixit: Accipite spiritum sanctum, quorum remisistis peccata, remittentur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Quam potestatem absolvendi pertinere ad Sacerdotij ordinem, patet ex ijs, quæ in Contr. de Pœnit. diximus §. XVI. Accedit, cum nusquam constet, Christum ante Resurrectionem diserte explicasse, vel instituisse singulorum reliquorum Ordinum potestatem, credibile est, eos aut omnes aut salem ex maiore parte post Resurrectionem suam exposuisse diebus illis quatragesima, quibus præbuit seipsum vivum apparens & loquens de regno DEI. Actor. 1. v. 3.

V. *Doctrina tertia.* Ordines in Ecclesia sunt septeni, scilicet Sacerdotium, Diaconatus, subdiaconatus, Acolyrhatus, Exorcismus, Lectoratus, Ostiarius. Sacerdotij autem complementum est Episcopatus. Ita definit Tridentinum Sess. 23. cap. ult. Et can. 2. Probat 1. hæc veritas ex testimonijs veterum Patrum, qui hos Ordines tanquam rem minime in Ecclesia novam, sed ab Apostolis acceptam commemorant. Cornelius Papa, qui ante 1300. annos præfuit Ecclesiæ, in epist. ad Fabianum Antiochenum Episcopum scribit, *suo tempore fuisse Romæ Presbyteros quatragesima sex: Diaconos septem, totidemque subdiaconos: Acolyrhos quatragesima duos: Lectores, Exorcistas, Ostiarios in universum viginti quinque.* Plures Patres videri possunt apud Valentiam Tom. 4. Disp. 9. Q. 1.

Xxx

pun. 2.

pun. 2. Unde D. Augustinus pulchrè huc accommodat illud Psal. 47. juxta interpretationem septuaginta: *DEUS in gradibus ejus cognoscetur*, hoc est, in *Gradibus Ordinum*. Congruentia hujus numeri desumenda est à fine, ad quem omnes hi Ordines instituti sunt, atque deserviunt. Singulorum officia breviter perstringendo.

VI. Sacerdotalis ordinis officium est, sacrificium DEO offerre, & homines eidem reconciliare. Diaconi, in sacrificio sacerdoti ministrare, calicem (si in usu esset) populo concedere, baptizare, & prædicare ex Sacerdotis commissione. Subdiaconi munus est, ministrare Diacono in ijs, quæ ad sacrificium peragendum fuerint necessaria, præparare aquam ad Altaris ministerium, porrigere calicem & patenam in usum sacrificij, pallas & Corporalia abluerè. Acolythi est ceroserarium ferre, lumina Ecclesiæ accendere, vinum & aquam ad Eucharistiam ministrare, ideoque Diacono & subdiacono in servire. Exorcistæ est, dæmones ex obsessis eicere, ut dignè sacrificio assistant, & aquam in ministerium Baptismi præparare, locumque communis concedere. Lectorum est, legere & canere, quæ à Sacerdote prædicantur, & quæ ipsi olim extra missam annunciabant, ut sic præsentium animi ad reverentiam excitentur. Ostiarij denique munus est, pulsare cymbolum tempore sacrificij in illius honorem, aperire templum & Sacrarium dignis, & librum ei, qui prædicat; dignis, inquam, quia in Ecclesiam admittere non debent infideles, ne divinorum spectatores & irrisores sint: item excommunicatos, utpote à Fidelium communione præcisos. Hinc apparet, quare Sacerdotium, Diaconatus, & Subdiaconatus dicantur Ordines Sacri & Majores: Acolythatus autem Lectoratus Exorcismus & Ostiariatus nec sacri nec majores appellentur. Nempe Majores vocantur, quia sacrificio Altaris, ad quod omnes ordines diriguntur, proximè inserviunt, alij remotè: Sacri verò, quia forsam ipsi solum sunt Sacramenta, non autem quatuor Minores: & præcipuè, quia votum castitatis habent annexum, quo homines in DEI cultum faciantur.

VII. *Doctrina quarta.* Prima Tonsura non est ordo stricte loquendo. Ita communis Theologorum, quidquid nonnulli secus putarint. Probatur. Tum, quia nec in Pontificali Romano, nec in Concilio Tridentino Sess. 23. c. 2. Et can. 2. cit. ubi distinctè ordines recensentur, usquam prima Tonsura vocatur ordo, sed ab ordinibus potius distinguitur, & sejungitur. Tum quia per illam non confertur potestas specialis ad functionem certam & specialem in cultu DEI & ordinatione ad peragendum sacrificium, sed solum constituitur Minister Ecclesiæ (quod est omnibus Ministris Ecclesiæ commune) & est quasi aditus & dispositio & præparatio ad Ordines recipiendos efficiens Clericum, & secernens à Laico, sicque tribuens privilegium immunitatis Ecclesiasticæ & capacitatem beneficiorum.

VIII. *Doctrina quinta.* Episcopatus est quidem Ordo, non tamen diversus à sacerdotio, sed illud perficit & complet. Ita Card. Bellarminus Lib. de Sacram. Ordinis c. 5. Vasquez Disp. 240. c. 5. Coninck Disp. 20. dub. 2. in fin. Layman L. 5. Tract. 9. c. 3. n. 6. & plures alij. Pri-

or pars manifestè habetur in Trident Sess. 23. c. 4. ubi asserit, ad Ecclesiasticam Hierarchiam & omnem Episcopos specialiter pertinere, superiores sacerdotibus. Posterior pars probatur. Quia, licet cæteri ordines habeant inter se aliquam subordinationem, vi cuius tanquam partes heterogeneæ constituant unam infimam speciem Sacramenti: & per se loquendo, non liceat recipere superiorem non accepto prius inferiore, hæc tamen graduatio non est ordinibus ita essentialis, ut collatio superioris non valeat sine inferiore præsupposito & unico de clerico per saltum promoti. Et teste D. Thoma in 4. D. 24. q. 1. art. 2. quæstium. 1. in primæva Ecclesia ordinabantur Presbyteri non acceptis prius ordinibus inferioribus, qui tamen omnia poterant, ac si inferiores prius accepissent, quia inferior comprehenditur in superiore. At verò Episcopatus essentialiter præsupponit Presbyteratum prius collatum, & sic est modificativus huius, cui accedit, sicut virilitas juventuti, ac proinde non est causa distinguendi, ordinem Episcopalem à Presbyterio, sed potius est fundamentum dicendi, quod unum ordinem constituent. Item quemadmodum potestas absolviendi à peccatis, quam Christus Dominus Joan. 20. cit. Apostolis contulit, & quæ in ordinatione sacerdotibus communicatur illis verbis: *accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata &c.* non constituit distinctum ordinem ab eo, quem constituit potestas Corpus & sanguinem Christi consecrandi, quia hanc essentialiter in subiecto prærequirit. Sic potestas concessa Episcopis in eorum consecratione, quia essentialiter sacerdotalem potestatem subiecto concessam supponit, non constituit ordinem distinctum ab ordine prædicto sacerdotalis potestatis, sed illum supplet, perficit, & extollit. Non obstat his Anacletus Papa epist. 3. c. 1. aiens, *sacerdotum ordo bipartitus est, & sicut Dominus illum constituit, à nullo debet perturbari.* Et infra: *amplius, quam isti duo ordines sacerdotum.* Non obstat, inquam, quia loquitur de ordine incompleto, & non adæquate perfectio secundum quam rationem Sacerdotium ab Episcopatu distinguitur, duoque ordines sacerdotij enumerari possunt; alter incompletus & perfectibilis, qualis est simplicium Sacerdotum: alter completus & perfectus scil. Episcoporum. De charactere Episcopali dicemus infra. Videatur Bellarminus loc. cit.

IX. *Doctrina sexta.* Sacerdotium est verum Sacramentum. Ita omnes Catholici ex Tridentino definiente Sess. 23. c. 3. can. 3. *Sacrum Ordinem esse Sacramentum*, quod saltem de præcipua ordinatione verum esse debet. Adhæc can. 4. ait. *Concilium, per Ordinationem communicari Spiritum Sanctum illis verbis: accipite Spiritum Sanctum, & imprimi characterem, ita ut qui semel Sacerdos fuit, Laicus esse non possit.* Sed hæc stare non possent, nisi Ordo Sacerdotalis foret Sacramentum. Ergo &c. Duplex autem potestas confertur in Sacerdotali ordine, nempe consecrandi & absolviendi, quarum illa necessariò supponit illam, non vicissim; utriusque tamen collatio Sacramentum est, quia est signum sensibile, quo Spiritus Sanctus communicatur; priorem dedit Christus in cœna dicens: *hoc facite in meam commemorationem*: posteriorem post resurrectionem ajens: *accipite Spiritum Sanctum &c.* Inde tamen non duplex fit Sacramentum, quia utraque potestas ad completum ordinem spectat: neque

neque duplex imprimatur character, sed impressus in potestate conficiendi Sacram Eucharistiam ex DEI ordinatione destinatur ad potestatem absolvendi à peccatis absque alia intrinseca mutatione.

X. *Doctrina septima.* Episcopatus etiam, quā talis, est Sacramentum, attamen incomplete solum à Sacerdotio distinctum. Ita Card. Bellarminus Lib. 1. de Ord. c. 5. Valentia Tom. 4. D. 9. Q. 1. pun. 4. Tanner Tom. 4. D. 7. Q. 2. n. 23. Coninck D. 20. dub. 6. n. 43. Layman L. 5. Tr. 9. c. 4. n. 2. & plures alij. Probatur 1. ex Script. asserente, per Episcopi consecrationem conferri gratiam 1. Tim. 4. v. 14. *Noli negligere gratiam, quā in te est, quā data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterij.* Et 2. ad Tim. 1. v. 5. *Admoneo te, ut resuscites gratiam DEI, quā est in te per impositionem manuum mearum.* In quibus locis sermonem esse de Episcopis constat ex conditione ipsius Timothei, ad quem scribitur, & quem fuisse Episcopum inter omnes convenit. Ergo Episcopatus quā talis, est Sacramentum; cum eadem sit ratio in consecratione Timothei, de qua loquitur Paulus, ac quolibet alijs Episcopis quoad gratiæ collationem. Probatur 2. ex Concilio Trident. Sess. 23. quod, cum cap. 3. ex allegata Scriptura indefinite probasset, ordinationem sacram esse Sacramentum, simulque absolute asseruisset, Ordinem esse verè & propriè unum ex septem Ecclesiæ Sacramentis, postea cap. 4. definit, *præter cæteros Ecclesiasticos gradus Episcopos, qui in Apostolorum locum pervenerunt, ad Hierarchicum Ordinem præcipue pertinere.* Et can. 6. *dannat asserentes, non esse Hierarchiam in Ecclesia Catholica divinā ordinatione institutam, quā constat ex Episcopis.* Ergo manifestè supponit Concilium, Episcopatum quā talem, esse Sacramentum à Christo institutum. Probatur 3. Quia per Episcopi ordinationem confertur potestas quædam sacra & singularis administrandi Sacramenta, quæ sine gratia rectè administrari non possunt; talis est ipsa potestas ordinandi, confirmandi &c. Cum ergo Christus in necessarijs Ecclesiæ non defuerit, existimandum, eum quoque ritum, qui ordinandi potestatem confert, ad rationem Sacramenti seu efficacia signi gratiæ exivisse.

XI. Oppositum doctrinæ nostræ tenent D. Bonaventura in 4. Dist. 24. p. 2. art. 2. q. 3. Dominicus Scotus q. 1. art. 2. & 3. item Lib. 10. de Instit. quæst. 1. art. 2. & alij. Probant. Tum quia sic Episcopatus distinctum foret Sacramentum à Sacerdotio, cum diverso etiam tempore & consecratione conferatur. Tum quia in consecratione Episcopi nec Spiritus Sanctus dari, nec character imprimi videretur. Tum quia per eandem consecrationem Episcopi datur potestas Episcopis confirmandi & ordinandi, non autem consecrandi Corpus & sanguinem Christi, hæc concessa supponitur. Sed hæc tanti momenti non sunt. Respons. ad 1. Sicuti supra diximus, Episcopatum non esse absolute Ordinem à Sacerdotio distinctum, quia ille essentialiter istud supponit, ita nunc dicendum, non esse Sacramentum distinctum; etenim Episcopatus non distinguitur à Sacerdotio complete & perfecte: at bene in complete & partialiter ex novo signo gratiæ sanctificantis superaddito. Instat Tanner loc. cit. num. 32. Si Episcopatus non est Ordo à Sacerdotio distinctus. Ergo quatenus à Sacerdotio distinguitur, nec est Ordo, nec Sacramentum. Negatur

suppositum; quia Episcopatus quā talis essentialiter supponit Sacerdotium; & ut sic abstrahi & distingui ab isto non potest. Ad 2. negando, in consecratione Episcopi vel Spiritum Sanctum non dari, vel Sacerdotij characterem non perfici; debet tamen Episcopus sacerdos esse; aliàs consecrari non posset, & consequenter nulla foret consecratio. Excellentia autem & Superioritas, quā habet Episcopus supra alios simplices Sacerdotes consistit in eo, quod ultra sacerdotium addat potestatem confirmandi fideles, & ordinandi Sacerdotes, quæ nullatenus simplicibus Sacerdotibus convenit, ob idque dignior est, cui latior jurisdictio concedatur. Ad 3. inde non sequi, Sacramentum Ordinis non constitui ex relatione ad Eucharistiæ consecrationem, adeoque Ordinationem Episcopi esse adæquate distinctam à Sacerdotio. Nam potestas consecrandi Sacerdotes directius & immediatius Eucharistiæ peragendæ servit, quā potestas Exorcistæ aut Lectoris: item quā Diaconi & Subdiaconi; siquidem absque illa potestate Eucharistia non conficeretur, quia non essent Ministri: attamen confici posset, quamvis Subdiaconi aut Diaconi non adessent.

XII. *Doctrina octava.* Diaconatus & Subdiaconatus sunt etiam Sacramenta. De Diaconatu est certum contra Durandum & Cajetanum, ita ut Vasquez Disp. 238. c. 2. existimet, absque errore negari non posse ob definitionem Concilij Tridentini Sess. 23. can. 6. asserentis, *in Ecclesia esse Hierarchiam divinā ordinatione institutam, quā constat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris;* quia Concilium ibi agnoscit ex Christi institutione aliquos ministros ultra Episcopos & Presbyteros ad Hierarchiam seu ordinem Ecclesiasticum pertinere, qui saltem Diaconi esse debent, utpote excellentiores, & Sacrificij administrationi proximiores. Adhæc Diaconus ordinatur per manūs impositionem, & prolata ab Episcopo illa verba: *accipe Spiritum,* ut constat ex Rituali Romano. At si illis verbis Spiritus Sanctus non conferretur ordinato; frustra Episcopus ea proferret contra decisionem Tridentini Sess. 23. can. 4. Et licet in hac ordinatione Diaconi manūs impositio non sit Ordinationis materia, & illa verba: *accipe Spiritum Sanctum* non sit forma; attamen ex eo, quod ab Ecclesia usurpentur in hac ordinatione, satis indicatur, effectum gratiæ, qui per manūs impositionem solebat conferri, in præsentia illa aut alia ceremonia communicari. De Subdiaconatu non est æquæ certum, quod sit Sacramentum; quia de illo nulla est in scriptura expressa mentio; non tamen recedendum à communiore sententia, quæ asserit, nec apparet ratio, quæ ab illa dimoveat. Nam quod in Scriptura non fiat mentio Subdiaconorum, ex hoc non sequitur, quod tempore Apostolorum non extiterint Subdiaconi, sed accidit illud fortan, quod ipsorum ministerium eo tempore parum fuerit necessarium ob Fidelium paucitatem. Addo, Subdiaconatum tempore primitivæ Ecclesiæ non fuisse inter Ordines sacras computatum; non quia Sacramentum non fuerit, sed quod tunc non habuerit votum castitatis annexum. At tempore Urbani II. imò ante ipsum Urbanum Subdiaconatus inter Ordines sacros numeratus fuit, ut probat Innocentius III. in cap. à multis. de ætate & qualitate, constatque ex 6. Synodo generali can. 6. Pontifices verò Anacletus & Damasus ille epist. 3. c. 1. iste epist. 4. non volunt, nullum

XXX 2

Ordinem

Ordinem esse absolute præter illos duos Episcoporum & Sacerdotum, sed nullum alium esse præter dictos in ordine Sacerdotali. Confirmabitur hæc nostra doctrina ex sequenti. Itaque

XIII. *Doctrina nona.* Quatuor Minores ordines sunt quoque Sacramenta à Christo instituta. Ita plerique Theologi cum S. Thoma P. 3. Q. 22. art. 2. quos sequitur Bellarminus de Sacramento Ordinis cap. 6. 7. & 8. Probatur. Tum quia vix apparet, qui conciliari possit sententia negativa cum verbis Concilij Florentini in decreto Eugenij Papæ: ubi sextum, inquit, Sacramentum est Ordinis, cuius materia est illud, per cuius traditionem confertur Ordo, sicut Presbyteratus traditur per calicis cum vino & patena cum pane porrectionem: Diaconatus verò per libri Evangeliorum dationem: Subdiaconatus per calicis vacuæ cum patena vacua supposita traditionem, & similiter de alijs per rerum ad ministeria sua pertinentium assignationem. Ergo sentit Concilium, his Ordinibus Minoribus æque rationem Sacramenti & veram illius materiam & formam convenire, sicut convenit presbyteratui diaconatui & subdiaconatui. Tum quia Tridentinum satis idipsum insinuat Sess. 23. c. 3. & can. 3. vocans Ordinem Sacramentum nullum faciendo discrimen inter septem ordines prius enumeratos. Tum quia S. Augustinus Lib. 2. contra epist. Parmeniani cap. 3. probat, Ordinem esse Sacramentum, sicut Baptismum, nec iterari posse. Cum ergo omnes ordines initerabiles sint, videtur ex mente Sancti Augustini omnes esse Sacramentum. Non obstat, varietatem fuisse olim in Ecclesia in prædictorum Ordinum enumeratione. Nam hoc fuit factum, quia non satis explorata erat eorum institutio; semper tamen ab initio Ecclesiæ non solum officia horum Ordinum, sed & illorum nomina fuerunt cognita, ut expressè testatur Tridentinum Sess. 23. cit. c. 2. indicans, à Christo Domino institutionem dimanasse, tametsi illorum distinctio non satis cognita fuerit. Hinc facile perspicitur, Sacramentum Ordinis esse unum unitate quâdam Ordinis, quia omnia dicunt relationem ad Sacerdotium, ut cum S. Thoma in 4. Dist. 24. q. 2. art. 1. communiter sentiunt Scholastici, qui proinde etiam tenent, Ordinem esse unum specie infimâ Sacramentum. Alij tamen cum Vasquez Disp. 238. c. 3. num. 23. agnoscunt unitatem Generis, non speciei infimæ; quia, inquit, singuli ordines sunt per se integra & in suo genere perfecta Sacramenta, conferentia distinctum characterem, & peculiarem gratiam, nec tamen ordinantur intrinsecè ad unum finem proximum &c. Res est exigui momenti, & lis non tam de re, quàm de voce.

XIV. *Doctrina decima.* Materia cuiusque ordinis est id, per cuius traditionem confertur ordo: Forma verò sunt verba Episcopi, per quæ exprimitur actus Traditionis, & potestas circa rem traditam. Ita communiter Theologi. Explicatur per singulos Ordines. Ostiarius igitur, quietiam Aedituus sive Janitor vocatur, ordinatur per traditionem clavium templi. Forma est ista: Sic age quasi redditurus DEO rationem pro his rebus, quæ his clavibus recluduntur. Et hæc essentialia sunt huius Ordinis, non item cæremoniæ subsequentes, ut deductio ad fores templi aperiendas & claudendas, & ad pulsandum. Lector ordinatur per traditionem libri sacrarum lectionum. Forma est ista: Accipe, & esto verbi DEI Relator, habiturus, si fideliter & utiliter compleveris officium tuum, partem cum his, qui verbum DEI bene administrant ab initio,

Exorcista ordinatur traditione libri exorcismorum ad pellendos demones. Forma est ista: Accipe & commenda memoria, & habere potestatem imponendi manus super Energumenos sive baptizatos sive catechumenos. Acolythus ordinatur per duplicem quasi partem; primò per traditionem candelabri cum cereo extincto sub hac forma: accipe ceroserarium cum cereo, ut scias, te ad accendendam Ecclesiæ luminariam mancipatum in nomine Domini: deinde per traditionem urceoli sub hac forma: accipe urceolum ad suggerendum vinum & aquam in Eucharistiam Sanguinis Domini. Unde dubium inter Authores, in qua traditione sita sit materia ordinationis? Verius existimo cum Vasquez D. 2. 37. cap. 3. n. 36. & alijs ab ipso relatis, in traditione utriusque sitam esse; tamen enim utrumque munus confertur ceroserario; & duplici traditione subduplici forma indicetur, duplex illa traditio materia ordinationis esse debet.

XV. Subdiaconus ordinatur traditione calicis vacui & patenæ vacuæ. Ita communiter Doctores ex Concilio Florentino, & Carthaginensi IV. c. 5. Ratio est, quia ea est materia ordinationis, per quam significatur præcipuum illius ordinis ministerium. Sed præcipuum ministerium Subdiaconi est, Sacerdoti inservire in sacrificio ministrando calicem & patenam mediante Diacono, quod officium nullo alio signo meliøre significatur, quàm traditione calicis & patenæ. Ergo &c. Unde minus probabilis est opinio Viguerij Instit. Theolog. c. 16. §. 6. materiam Subdiaconatus esse traditionem libri epistolarum sub illis verbis: accipe librum epistolarum &c. cum præcipuum officium Subdiaconi non sit legere vel canere epistolam. Nec verum est, Subdiaconis unquam prohibitum, sacra vasa tangere vacua, sed continentia Christi corpus & sanguinem; hoc solum esse prohibitum in Concilio Laodicensi c. 21. probat Vasquez D. 238. c. 6. n. 61. Diaconi ordinatio duobus modis conficitur. 1. impositione manus sub hac forma: accipe Spiritum Sanctum & robur ad resistendum diabolo & tentationibus ejus. 2. traditione Evangeliorum sub hac forma: Accipe potestatem legendi Evangelium &c. Utrum autem in duplici hac materia & forma essentia consistat, lis est à Scholasticis decidenda. Probabilius videtur, solum posterius ad essentiam requiri, ut teste Vasquez D. cit. c. 4. à n. 36. communis habet sententia. Ratio sumitur ex definitione Eugenij IV. in qua sic ait Papa: Diaconatus per libri Evangeliorum dationem confertur. Cum igitur de impositione manuum nullam fecerit mentionem, manifestè inferitur, manuum impositionem in hoc ordine non esse materiam præcipuam. Si ergo casu quodam fuisset omissa, ordo non esset iterandus, sed ritus ille cautè supplendus; juxta c. Presbyter de Sacramentis non iterandis.

XVI. Sacerdotis ordinationem præcedit unctio manuum, quæ est cæremonia Ecclesiastica ad essentiam non pertinens. Triplex deinde actio intervenit. 1. est impositio manuum Episcoporum alijs Sacerdotibus, sed sine Verborum forma. 2. est traditio panis & vini in patena & calice cum hac forma: Accipe potestatem offerendi sacrificium in Ecclesia pro vivis & defunctis. 3. est impositio manuum solius Episcopi cum hac forma: Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiseris peccata, remittentur &c. Ex his traditionem calicis cum vino & patenæ cum pane esse materiam huius Ordinis: formam verò illa verba: accipe potestatem offerendi sacrificium &c. omnes fere docent Doctores, colligi-

colligiturque ex Florentino & definitione Eugenij §. 6. argument. Ratio est, quia effectus Sacramenti Ordinis Presbyterij, quæ est potestas ad consecrandum corpus & sanguinem Christi nullis alijs rebus aptius & expressius significatur; nec significari potest quàm prædictis traditione & verbis. Posteriores *manuum impositionem* cum illis verbis: *Accipe Spiritum Sanctum &c.* pertinere essentialiter ad materiam & formam consecrationis Sacerdotis, negant nonnulli. Verùm sententia opposita & affirmativa est probabilior, eademque, ut ait Tanner Tom. 4. Quæst. 2. n. 73. SS. Scripturis Concilijs & Patribus convenientiori. Nam hæc potestates, ut diximus supra, divisim sunt Apostolis concessæ: nec ista verba frustra profert Episcopus, sed operatoria sunt illius, quod significant, uti tradidit Tridentinum Sess. 23. c. 3. c. 4. significant autem, concedi gratiam ad remittenda peccata. Ergo hanc gratiam & potestatem Operantur.

XVII. In Episcopi ordine plures actiones interveniunt. Ungitur illi Caput sacro Chrismate. Traditur liber Evangeliorum; & prius quidem imponitur Scapulis, deinde præbetur manibus. Traditur Baculus pastoralis. Immittitur annulus digito. Imponitur Capiti mitra. Ac demum imponuntur illius Capiti *Manus à tribus Episcopis* sub hac forma: *Accipe Spiritum Sanctum.* Et in hoc ultimo consistere essentiam hujus ordinationis seu Episcopatus, prout à Sacerdotio distinguitur, ac novam illi perfectionem superaddit, est communis sententia apud Ferdinandum Palao de Sacramento Ord. Disp. unic. pun. 4. apud quem plura videri possunt. Duo solum breviter advertimus. Primum. Quæ hucusque dicta sunt, in Ecclesia latina observantur, non in Ecclesia Græca, in qua sola manuum impositio adhibetur in ordinatione Diaconi & Presbyteri. Neque hinc sequitur, ab Ecclesia esse mutatam materiam à Christo designatam. Nam placuit Christo, materiam hujus Sacramenti determinare sub conceptu generico cuiuscunque actionis certæ ad significandam traditionem potestatis, & relinquere Ecclesiæ ultimam electionem determinatæ actionis. Elegit autem & superaddidit Ecclesia Latina manuum impositioni pro magis explicita significatione traditionem instrumentorum. Indicavi hanc doctrinam obiter in Contr. de Sacram. in communi. Alterum. Sacerdotio initiandus debet physicè tangere calicem & patenam, aut saltem hanc illi superadditam, licet non hostiam. Et omnes ordinandi debent conari, non solum ut ostendant, se acceptare, quod traditur, (quod esset moraliter tangere) sed etiam ut physicè & revera tangerent, quod Palao loc. cit. num. 22. cum pluribus alijs Theologis putat ad valorem Sacramenti requiri ex praxi Ecclesiæ & tam ordinantium, quàm ordinandorum consuetudine circa prædictum contactum præstandum. Quid quid sit de hoc. Negari non potest, eundem saltem physicum contactum esse necessarium necessitate præcepti, & absque peccato mortali omitti liberè non posse ob periculum invalidæ ordinationis; interim necesse non est, ut tactus sit magnus aut prolixior, sed sufficit levior ac brevior &c.

XVIII. *Doctrina undecima.* Episcopus major est Presbytero tum potestate Ordinis, tum etiam jurisdictione. Ita communiter Catholici Doctores

cum Magistro Sentent. in 4. Sent. Dist. 44. E^t S. Thoma 22. q. 184. art. 6. idque ex jure divino affirmantes. Probatur prior pars. Tum quia solus Episcopus potest ordinare Presbyteros, ut constat ex continua Traditione apud Sanctos Patres relatos longâ seriè à Bernardino Vetweis in Specul. veræ Ecclesiæ fol. 823. Unde Epiphanius hæresi 75. Aërij errorem (quem ipse furorem vocat) perstringens ait: *Dicere ipsum Episcopum & Sacerdotem æqualem esse, quomodo erit possibile? Episcoporum enim Ordo Patrum generator est (Patres enim generant Ecclesiæ) Presbyterorum autem Ordo, non potens generare Patres, per lavacri generationem generat filios Ecclesiæ.* Ubi observandum, nisi S. Pater id ex jure divino esse censuisset, frustra quæsisset, quomodo erit possibile; quippe possibile foret per legis Ecclesiasticæ abrogationem aut dispensationem. Tum quia irritum habetur, si ordinatio ab ijs fiat, qui veri Episcopi non sunt, ut præter alios Patres aperte docet S. Damascenus in Epist. loquens de Chorepiscopis qui cum soli essent Presbyteri, Episcoporum more ordinare præsumebant: *vacuum, inquit, est & inane, quicquid in prædicto Sacerdotij summi egerunt ministerio.* Ergo ex jure divino ordinant soli Episcopi; etenim si Presbyteri eodem jure vi ordinationis suæ illud ipsum possent, non invalidum, sed illicitum tantum foret, contra Ecclesiæ prohibitionem tale quid audere & facere. Tum quia soli Episcopi ut Ordinarii Ministri possunt confirmare Baptizatos, nec non templà & altaria consecrare, ut docent S. Leo in Epistol. ad Episcopos Germaniæ & Galliæ. Damascus in epist. 3. cit. & alij Patres; imò videmus etiam Actor. 8. Apostolos ipsos, quibus Episcopi succedunt, missos, ut per manuum impositionem darent Spiritum Sanctum jam baptizatis.

XIX. Probatur posterior pars de potestate jurisdictionis. Tum quia D. Hieronymus in Epistola ad Evagrium Episcopos comparat cum Aaron: Presbyteros autem cum filijs ejusdem Aaronis. Quis autem dubitat, quia Aaron in potestate etiam jurisdictionis filijs suis jure divino fuerit superior? Tum quia Apostoli jure divino majores fuerunt LXX. discipulis; unde cum Actor. 1. numerus duodenarius ex apostasia Judæ imminutus esset restaurandus, fuit assumptus Matthias nec absque solenni quadam cæremonia, qui tamen antea erat unus ex LXX. Discipulis. Sed Episcopi successerunt Apostolis; Presbyteri verò Discipulis LXX. ut docet aperte Concilium Neocæsariense can. 13. & constanter Sancti Patres. Ergo Episcopi jure divino Presbyteris sunt majores. Tum quia ipso tempore Apostolorum Presbyteri suberant Episcopis 1. Tim. 5. v. 19. *Adversus Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus vel tribus testibus; peccantes autem coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant.* Quibus verbis possetne clarius exprimi officium & auctoritas Judicis in subditos? Nam apud Romanos officium Judicis tria complectebatur, quæ haud obscure hic apparent in Episcopo; inprimis enim dat perentibus in Presbyteros actionem, & hujus formulam: deinde cognoscit de controversijs: demum jus dicit, sive lite contestatâ sententiam pronunciat; nec tantum in Presbyteros, sed in omnes Christianos. Plura apud Bellarm. Lib. 1. de Clericis cap. 14. Et nos in altera parte contra errores hæreticorum.

XX. *Doctrina duodecima.* Minister ordinarius Sacramenti Ordinis est solus Episcopus. Ita omnes Catholici, habeturque in Concilijs Florentino in decreto Eugenij. Et Trident. Sess. 23. can. 4. & 7. Ratio præcipua petitur à Voluntate Christi, qui ita hoc Sacramentum instituit, ut voluerit, non alium esse ordinarium illius Ministrum, quam Episcopum. Quod autem Christus ita ordinaverit, satis colligitur ex perpetua & constanti praxi Ecclesiæ, quæ non nisi per Episcopos conferre solet Ordines. Congruentia, cur solus Episcopus sit Minister Ordinarius, ex eo sumitur, quod, cum solus Episcopus sit Princeps Reipubl. Christianæ, ad illum solum spectat, dignitates & ministeria Ecclesiastica distribuere, sicut ad Principem sæcularem officia politica, ut docet S. Thomas Supplem. q. 83. art. 1. Dixi Ordinarius. Nam 1. ex commissione summi Pontificis potest simplex Sacerdos conferre ordines Minores, ut probant privilegia quibusdam Abbatibus concessa. 2. ex eadem commissione Sacerdos non Episcopus conferre potest Diaconatum & Subdiaconatum propter privilegium aliquod ab Innocentio VIII. an. 1489. collatum Abbati Cisterciensi & alijs quatuor primis Abbatibus ejusdem Ordinis, ut posset prior omnes Ordinis sui Monachos: reliqui verò solum sibi subditos ad prædictos Ordines promovere; quamvis non desint, qui hoc privilegium in dubium revocent.

XXI. *Doctrina decima tertia.* Ad valorem Ordinationis necesse est, ut qui Ordines suscipit, sit vir, isque baptizatus. Ita omnes Catholici. Prior pars præcipue colligitur ex voluntate Christi, qui dum in cena Apostolis dedit potestatem consecrandi: item quando post Resurrectionem insufflavit in eos, & dixit: *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remisistis peccata &c.* nullam mulierem ordinavit, nequidem sanctissimam Matrem suam; quod certè argumento est, sexum fœmineum esse ex jure divino incapacem ordinationis etiam primæ tonsuræ, cum hæc sit deputatio ad Ordines suscipiendos. Hujus incapacitatis, quam Ecclesia semper agnovit, variæ congruentiæ afferri solent. Nam 1. per Ordinationem confertur officium quoddam publicum, & præ eminentia quædam super alios: fœminæ autem ex lege naturæ subijciuntur viris Genes. 3. v. 16. 2. ordinatus debet esse idoneus, qui doceat populum in Ecclesia; fœminas autem hoc munus non decet 1. Tim. 2. v. 11. *Mulier in silentio discat cum omni subiectione, docere autem mulieri non permitto.* 3. Fœmina non est idonea ad repræsentandum Christum, ut sponsum Ecclesiæ. Ergo nec debebat esse capax Episcopatus. Ergo nec reliquorum Ordinum, quibus homo ad Episcopatum disponitur, Per Presbyteras igitur, de quibus interdum in Concilijs agitur, intelliguntur viduæ seniores, quæ alijs ratione ætatis præerant. Vel fœminæ, quarum mariti ex earum consensu ad Sacerdotium evecti sunt, quæque castitatem servare tenebantur. Similiter nomine Diaconissæ intelligi solet fœmina deputata ad aliquod ministerium quodammodo sacrum in Ecclesia exercendum v. g. ut Sacerdoti baptizanti inservirent: Vel ejus vir ad Diaconatum promotus erat, quæque non poterat, eo vivente, alteri conjugio copulari. Posterior pars constat. Tum ex capitulo si quis de Presbytero non baptizato. Tum quia supra jam diximus, Baptismum

esse januam & fundamentum omnium Sacramentorum. Unde communiter dicunt Authores, characterem Ordinis supponere characterem Baptismi.

XXII. *Doctrina decima quarta.* Infantes valide possunt ordinari ante usum rationis: in adultis tamen consensus ad valorem ordinationis requiritur. Ita communis sententia Catholicorum. Prior pars haud obscure habetur c. unic. de Clerico per saltum promotio. Et traditur à D. Thoma in 4. Distinct. 25. q. 1. art. 1. quæstium. 2. Et post alios à Vasquezio D. 246. cap. 1. num. 6. & Layman Lib. 5. Tr. 9. Cap. 6. n. 4. Probatur. Tum à simili. Nam infantes ante usum rationis sunt capaces Baptismi & Confirmationis. Cur non etiam Ordinis? cum hæc tria Sacramenta ad habeant commune, ut characterem imprimant. Tum congruentiæ, quia Ordo nullum Infantibus infert onus, sed potius honorem (non enim teneretur Infans servare Castitatem, nec Ordines exercere) Apparet itaque congruum, ut Infantibus ordo valide conferri possit, esto, ob varia inconvenientia illud non liceat. Posterior pars sufficienter probata manet ex dictis de Sacramentis in genere, ubi docuimus, ad valorem Sacramenti necessariam esse intentionem suscipientis, si sit adultus, quod nominatim hic extendimus ad amentem, qui aliquando usum rationis habuit, eum scilicet ordinari non posse, nisi tempore discretionis ordinem postulaverit; etenim Sacramenta, quæ necessitatis non sunt, sed voluntatis, repelluntur, si postulata non fuerint tempore, quo liberè postulari poterant, ut bene advertit Vasquez loc. cit. n. 8. Cæterum ex lege Ecclesiastica pro ordinum diversitate diversa ætas requiritur, ut licitè recipiantur. Ad primam Tonsuram non admittitur quis ante annos discretionis, qui communiter adsunt expleto septennio. Pro Minoribus ordinibus nulla certa ætas præcibitur. Pro Subdiaconatu requiritur annus vigesimus secundus. Pro Diaconatu vigesimus tertius. Pro Presbytero vigesimus quintus, scilicet inchoati. Pro Episcopatu trigessimus completus, nisi dispensetur. Quod si non observatis temporibus ordo conferatur, valet ordinatio, cum sit actus ordinis, non jurisdictionis, adeoque nullà lege potest actus valor impediri vel irritari. De cæteris requisitis Moribus, Doctrina, Beneficio &c. videantur Theologi Morales.

XXIII. *Doctrina decima quinta.* Effectus ordinis Sacramentalis est Gratia habitualis fundans auxilia actualia opportuna ad functiones rite obbeundas. Et Character. Ita omnes Catholici, habeturque in Concilio Tridentino Sess. 23. c. 3. Et sufficienter intelligitur ex ijs, quæ de effectu Sacramentorum in communi diximus. Solum circa characterem ex communiore doctrina Theologorum hæc tria addo 1. Character sacerdotalis constituitur ex duplici characterè partiali propter duplicem potestatem, quam accipit, consecrandi & absolvendi. 2. ordinatione Episcopali etiam confertur character dependens à characterè Presbyterali; quia itidem confertur potestas spiritualis perpetua ordinandi Ministros Ecclesiæ, confirmandi &c. 3. Character particularis Presbyterij collatus cum potestate absolvendi dependet à characterè collato cum potestate consecrandi: nec potest conferri posterior non habenti priorē,

rem, ut jam supra insinuat. Congruentia hujus esse potest, quia sicut corpus Christi verum præsupponitur ad corpus Christi mysticum, ita congruum erat, ut potestas conficiendi corpus verum præsupponeretur à potestate disponendi & præparandi proximè membra Corporis Mystici ad veram Corporis Christi communionem.

PARS POSTERIOR.

ERRORES HAERETICORUM.

XXIV. **E**rror primus. Ordo non est verum ac propriè dictum Sacramentum. Ita Martinus Lutherus ex omnibus hæreticis primus rationem Sacramenti denegare Sacro Ordini ausus Lib. de Captiv. Babyl. cap. de ordine, quem plerique Lutherani secuti fuerunt, nominatim Kemnitius P. 2. Exam. & Gerhardus in Confess. sua August. L. 1. P. 3. à fol. 205. Calvinus Lib. 4. Institut. c. 14. §. 20. & alibi oppositum quidem docet, Calvinus tamen Luthero adhærent, ut videre est apud Amesium Tom. 3. contra Bellarm. à fol. 245. Argumenta, quibus magis fidunt, sunt ista. 1. In Ordine nullum est symbolum externum, quod representat & obsignat unionem nostram cum DEO per Christum. 2. Apostoli extenderunt quidem Manûs impositionem in ordinationem Ministrorum Ecclesiæ, non tamen ideo, ut per eam cæremioniam conferrent Sacramentum, sed ut eos DEO commenderent, ac pro ipsius orarent. 3. Finis, ad quem ordinatio fit, est aliorum ædificatio Ephes. 4. v. 12. non propria justificatio. Item omne Sacramentum est bonum totius Ecclesiæ: Ordinatio non est bonum totius Ecclesiæ, sed certi alicujus status, nempe Ministrorum Ecclesiæ proprium, Ergo &c. 4. Præter impositionem manuum aliæ olim cæremoniæ Judæis & Gentilibus familiares non fuerunt adhibitæ; imò rasura capitis & barbæ prohibetur Levit. 19. v. 27.

XXV. Errorum istum abunde supra §. 1. rejecimus auctoritate Scripturæ, Conciliorum & Patrum. Ei certè vel solius Augustini testimonium (qui in lib. 2. contra Parmenianum c. 13. & Lib. 5. de Bapt. c. 1. fere decies Ordinationem vocat Sacramentum) plus ponderis habet, quàm universæ Novatorum obiectiuncula, quas etiam Melancthon non tanti fecit, quò minus contrarium allereret in locis Anni 36. 52. & 58. ut & in Apologia Confess. Augustanæ art. 13. Unde sapienter docuit Concilium Tridentinum Sess. 23. cap. 3. in hæc verba: *Cum Scriptura testimonio, Apostolica traditione & Patrum unanimi consensu perspicuum sit, per sacram ordinationem, qua verbis & signis exterioribus perficitur, gratiam conferri, dubitare nemo debet, Ordinem esse verè & propriè unum ex septem Sanctæ Ecclesiæ Sacramentis; inquit enim Apostolus: admoneo te, ut resuscites gratiam DEI, qua est in te per impositionem manuum mearum.* Argumenta minimè difficilia sunt.

XXVI. Respon. ad 1. Manuum impositionem semper in Ecclesia habitam fuisse tale Symbolum, idque ex apertis Sacræ Scripturæ testimonijs; et si hæc non conceptis verbis affirmant,

illam esse Symbolum gratiæ, sed nec isto opus est. Inquit Kemnitius, in ordinatione Apostolorum Christus nullo usus videtur ritu exteriori. Inprimis hoc falsum esse, patet ex Sac. Scriptura Joannis 20. v. 22. cit. Deinde si etiam daretur, nihil ex eo contra nos probaretur, quia Christus per potestatem excellentiæ effectum Sacramentorum dare potuit sine ritu exteriori, ac nihilominus ritum exteriorem certum constituere in Ordinatione ministrorum deinceps observandum. Dicit Hailbrunner in suo Papatu non-Cathol. pag. 582. Testimonia Scripturæ non pro vero Sacerdotio, sed prædicandi officio intelligenda esse. Contra hoc effugium sic argumentor. Notum est, per impositionem manuum consecrari præcipuos DEI & Ecclesiæ Ministros, qualis fuit Timotheus à D. Paulo ordinatus 1. Tim. 4. & 2. ad Tim. 1. cit. Atqui præcipui Ecclesiæ Ministri fuerunt veri Sacerdotes. Ergo veri Sacerdotes initiati fuerunt per Manuum impositionem. Minor inde constat, quod in Novo Testamento Sacerdotes semper extiterint non solum generali significatione quasi sacra tractantes, sed verè & propriè dicti; ubi namque est propriè dictum Sacrificium, ibi verè proprièque dicti sunt Sacerdotes. Verum autem proprièque dictum Sacrificium esse in Ecclesia Christi, abunde supra demonstravimus. Ergo in eadem verè proprièque dicti Sacerdotes sunt, oportet, ut copiosè testantur SS. Patres itidem supra adducti. Ad 2. falsum esse, Apostolos per manuum extensionem solum orasse pro Ordinandis. Tum quia Act. 6. v. 6. ubi ordinantur Diaconi ab Apostolis, Oratio distinguitur ab impositione manuum. Tum quia verba illa Apostoli citata: *Manum cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis*, non possunt explicari de oratione, sed de cæremonia, quâ ordinantur Ministri; non enim communicat peccatis alienis, qui orat pro indignis, sed qui ordinat indignum, & confert illi Sacramentum. Dicunt Adversarii, non extare mandatum de manuum impositione in Scriptura. Esto, non extet disertis verbis, evidentè tamen ex Scriptura colligitur; etenim nullus Angelus vel homo, sed solus DEUS potest gratiam alligare certo signo, aut instrumento, uti etiam Sectarij concedunt. Atqui gratia est alligata impositioni manuum in Ordinatione Ministrorum Ecclesiæ, ut patet ex verbis cit: *Resuscita gratiam, qua est in te per impositionem manuum mearum.*

XXVII. Ad 3. finem extrinsecum Ordinis jam collati & in facto esse sine dubio esse ædificationem Ecclesiæ: in fieri autem seu collationem & receptionem characteris Sacerdotalis habere pro fine intrinseco ipsius personæ ordinandæ habilitationem, quâ per dona supernaturalia characteris, gratiæ Sanctificantis, & auxiliorum actualium idoneus & potens redditur ad ministrandum alijs præcipuè SS. Eucharistiæ & absolutionis Sacramenta. Atque ex his patet etiam ad argumentum adjectum; esto enim Sacerdos Ordo non sit in bonum totius Ecclesiæ subiectivè, est tamen terminativè; quia Christus instituendo sacrum Ordinis Sacramentum revera principaliter respexit ad bonum totius Ecclesiæ procurandum, nunquam illum Ordinem instituturus, nisi hoc bonum Ecclesiæ Universæ intendisset. Ad 4. etiam olim præter impositionem Manuum alias cæremoniæ fuisse adhibitæ, ut constat ex S. Dionysio c. 4. Ecclesiasticæ Hierarchiæ, Ubi testatur, Pontificem

Pontificem uti oleo sacro in omni fere consecratione Pontificali idque traditum fuisse ab Apostolis. Vetus Testamentum rasuram prohibens non amplius obligat à Christo abolutum. Neque refert, quod olim Judæi & Gentiles similes quasdam cæremonias usurparint; quia nos longe aliâ intentione & significatione usurpamus. Hinc D. Augustinus Lib. 20. contra Faustum cap. 23. ait: *Esi usus quarundam rerum similis videtur nobis esse cum Gentilibus, scuti cibis & potus, lectorum, vestimentorum &c. Ecclesia tamen longe aliter his rebus utitur, quæ ad alium finem earum usum refert. Quærere autem lubet ex Prædicantibus, unde nam ipsi hauserint ritum suæ ordinationis, quam alicubi observant, ut testatur Costerus in compendiosa Fidei demonstratione propos. 4. ubi Candidatum in templum deducunt, ibique manibus capiti ejus impositis ori salem immittunt, tum haustum vini præbent, & aquam Baptismi, ac denique librum cantionum, ex quo cantare debet: Erhaltet uns Herr bey deinem Wort. Und stehet des Papsts und Türcken Word. Die Jesum Christum deinen Sohn. Wollen stürzen von seinem Thron.* hoc est latine: Conserve nos Domine apud tuum Verbum. Et Papæ ac Turcæ siste mortis ferrum. Qui JESUM Christum Filium tuum. Jactum volunt extra thronum suum. Certè isti ritus nec in Sacra Scriptura continentur, nec in historia Ecclesiastica aut ullo Sancto Patre reperiuntur.

XXVIII. *Error secundus.* Presbyteri jure divino Episcopis sunt æquales. Ita Arius, de quo ita scribit Epiphanius hæretici 75: *Erat ipsi sermo furiosus magis, quam humane conditionis, & dicebat, quid est Episcopus ad presbyterum? Nihil differt hic ab illo; unus enim est ordo, & unus honor & una dignitas. Imponit manus Episcopus, ita & presbyter &c.* Secuti hunc fuerunt moderni Novatores Wicleff, Calvinus Lib. 4. Instit. c. 4. §. 2. Kemnitius in Exam. Trident. Sess. 23. Et alij Lutherani apud Gerhardum Lib. 2. Part. 2. & Calvinistæ apud Amesium Tom. 2. à fol. 104. Probant 1. *Apostolus epistolam suam ad Philipp. sic c. 1. v. 1. inchoat: Paulus & Timotheus servi JESU Christi omnibus sanctis, qui sunt Philippis cum Episcopis & Diaconibus.* Ubi per Episcopos intelliguntur Presbyteri. Probant 2. *In 1. ad Timotheum c. 4. v. 14. scribit idem Apostolus; noli negligere gratiam, quæ est tibi data cum impositione manuum presbyterij.* Probant 3. *S. Hieronymus in epist. ad Titum c. 1. sic scribit: Idem Presbyter, qui Episcopus.* Et in epist. ad Euagrium: *quid facit Episcopus, excepta ordinatione, quod non etiam facit Presbyter?* Probant 4. *Christus ordinavit presbyteros in ultima cæna secundum omnes Catholicos. At nusquam legitur ordinasse Episcopos. Ergo Episcopatus non est introductus jure divino, sed merè humano, ut volunt Sectarij loc. cit.*

XXIX Hunc errorem jure meritissimo damnavit Concilium Tridentinum Sess. 23. c. 3. can. 7. ubi definiit, *Episcopos Presbyteris esse superiores.* Et ibid. can. 6: *si quis dixerit in Ecclesia Catholica non esse Hierarchiam divinam ordinatione constitutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris, anathema sit.* Jure, inquam, damnavit; quia jam olim inter hæreses idem error est positus ab Epiphanio loc. cit. ubi inter alia sic ait: *decipit autem Arium nugacitas ipsius & emulatio; profert autem ad errorem suum, quod Apostolus scribit Presbyteris & Diaconis, & non scribit Episcopis &c.* Item ab Au-

gustino de hæresibus cap. 53. ubi sic scribit: *quæ Arias, cum esset Presbyter, doluisse fertur, quod non Episcopus potuit ordinari & in Arianorum hæresim lapsus propria quoque dogmata addidisse nonnulla &c.* dicebat etiam Presbyterum ab Episcopo debere nullâ differentia discerni. Ubi S. Pater supponit certum, quod Episcopi novâ ordinatione creandi sint, cum Presbyteri sunt: & quod dogma hæreticum sit, Presbyteros ab Episcopis non differre. Ratio iustæ hujus damnationis est, quia Episcopi non solum consecrant, sed etiam regunt & gubernant Presbyteros juxta illud 1. ad Tim. 5. v. 19: *adversus Presbyterum accusationem noli recipere, nisi duobus, aut tribus testibus; uti jam supra diximus.* Unde Tertulianus in Lib. de Baptis: *jus inquit, habet dandi baptismum summus Sacerdos, qui est Episcopus: de hinc Presbyteri, & Diaconi, sed non sine Episcopi voluntate.*

XXX. Respond. ad 1. probationem Sectariorum cum D. Thoma 22. q. 148. art. 6. ad 1. illa duo nomina Episcopus & Presbyter tempore Apostolorum fuisse communia omnibus Sacerdotibus tam majoribus & primæ classis, quos Episcopos vocamus, quàm minoribus & secundæ classis, quos Presbyteros appellamus, licet res ipsæ & potestates essent distinctæ. Itaque Paulus nomine Episcoporum complexus est omnes Sacerdotes. Videri potest Baronius in hist. Ecclesiast. ad annum Christi 60. Ad 2. cum Cornelio à Lapide, Tirino, & alijs Interpretibus in hunc locum, per impositionem manuum presbyterij intelligi cetum Presbyterorum majorum & primæ classis, hoc est, Episcoporum. Nam juxta Apostolicam traditionem Episcopos ordinari debet à tribus saltem Episcopis, ut supra diximus. Ad 3. quæ est Achilles Sectariorum, D. Hieronymum non omnimodò æquare Presbyteros Episcopis, aperte constare ex adductis verbis ad Evagrium, excepta ordinatione. Sensit itaque S. Pater solummodo, quod Episcopi, licet jure divino sint Majores Presbyteris quoad potestatem Ordinis, non tamen in primitiva Ecclesia fuerint quoad Jurisdictionem in actu secundo majores. Nam Jurisdictio Episcopalis olim in primitiva Ecclesia etiam secundæ classis Sacerdotibus seu Presbyteris conferebatur in actu secundo: & ideo ipsi etiam Presbyteri tunc aliquo modo vocabantur Episcopi seu Antistites, sicuti vicissim Sacerdotes primi ordinis seu Episcopi vocabantur Presbyteri, ut patet ex 1. ad Timoth. c. 4. & 5. & notavit Chrysostomus hom. 11. Postea autem, cum aucta Ecclesiâ ex hac concessione speciali Sacerdotibus secundæ classis per dispensationem facta dissensiones & schismata orirentur, desijt ea potestas ipsis ultra committi. Itaque quoad jurisdictionem distinguendum inter actum primum & secundum. In actu primo seu debito jus divinum plus jurisdictionis confert Episcopo, quàm Presbytero; quia ratione Episcopatus & muneris Episcopalis plus juris illis Episcopis, quàm his Presbyteris confertur: in actu secundo autem potest Ecclesiâ parem jurisdictionem utrisque concedere, ut olim contigisse constat, ac de Chor-Episcopis docet Cardin. Bellarminus Lib. 1. de Clericis cap. 17. Breviter. D. Hieronymus solum vult, non vanè Episcopo gloriantem de jurisdictione in alios; siquidem prærogativa ista non ita illi per ordinem Episcopalem convenit, quin eadem in actu secundo meritis Sacerdo-

Sacerdotibus ex commissione convenire possit; esto per dictum ordinem Episcopalem semper re-
tineat, quod ipse Sacerdotes ordinare valeat: i-
stud autem in nullo casu Sacerdoti mero conve-
nire queat. Ad 4. à Christo fuisse ordinatum S.
Petrum Episcopum: à S. Petro Jacobum & Joan-
nem: ab his ceteros Apostolos, ut copiose osten-
dit Joannes de Turrecremata Lib. Summæ Eccle-
siasticæ cap. 32. Bellarminus Lib. 1. de Pontifice
cap. 23. &c.

XXXI. *Error tertius est.* Neminem ad Ordines
promovendum esse sine consensu populi & Ma-
gistratus civilis. Ita communiter moderni Secta-
rij Lutherani apud Gerhardum Lib. 2. P. 2. Con-
fess. August. à fol. 1. Et Calvinistæ apud Amelium
Tom. 2. contra Bellarminum à fol. 75. Probant
1. Act. 1. v. 23. Cum aliquis Apostolus loco Ju-
dæ proditoris substituendus esset ad implendum
numerus duodenarius à DEO determinatum,
Petrus totum populum fidelem convocavit, eis-
que permisit designare novum Apostolum. 2. It-
erum Act. 6. v. 5. electio Diaconorum omni-
bus Fidelibus fuit permissa, qui elegerunt Stepha-
num, uti alios sex. 3. Olim Cleri populique suf-
fragia requisita fuisse, constat ex nonnullis cano-
nicis Juris Canonici apud Gratianum Dist. 23.
24. 62. 63. 65. 67. Et causa 8. q. 1. can. licet. 4. an-
tiquitus etiam Episcopi & Pontifices ab Imperato-
ribus non solum electi, sed etiam confirmati, imò
depositi fuerunt. Atque hanc electionem à Laicis
per annos fere mille trecentos circa omnem con-
troversiam fuisse factitatem, affirmat Illyricus Lib.
de Elect. Episc.

XXXII. Errori huic inprimis adversantur
Sacra Scriptura. Act. 13. v. 3. DEUS non po-
pulo, sed Prophetis & Doctoribus mandavit, ut isti, qui
erant Antiochia, Saulum & Barnabam segregarent in o-
pus, ad quod Spiritus Sanctus eos assumpsit, hoc est,
ordinarent illos perfecte & publicè Ministros Ec-
clesiæ. Ibidem c. 14. v. 22. absque mentione po-
puli constituerunt per singulas civitates Presbyteros. Man-
dat & Paulus Tito c. 1. v. 5. absque recordatione
populi, ut per civitates ordinaret Presbyteros &c. De-
inde decreta Conciliorum, quibus popularis ele-
ctio inhibetur. Synodus VIII. Generalis, quæ est
Constantinopolitana I. V. Act. 1. expressè ponit,
non convenire populo electionem Ministrorum Ecclesiæ; cum
in idcirco nullam potestatem quinquam potestativorum vel
aliorum Latorum habere conveniat. In Concilio Mar-
tini I. c. 1. apertè decernitur his verbis: Non licet
populo electionem facere eorum, qui ad Sacerdotium pro-
movenentur. Nicenum II. quod est Synodus VII.
Generalis can. 3. sic absolute statuit: Omnis electio
Episcopi vel Presbyteri, quæ sit à Magistratu, irrita ma-
neat, oportet enim eum, qui est promovendus, ab Episcopis
eligi. Demum huic errori adversantur ipsimet No-
vatgres; siquidem in plerisque jam locis acatho-
licis, teste Christophoro Besoldo in motivis con-
versionis suæ fol. 91. vocatio & ordinatio Mini-
strorum à solis Principibus & Magistratibus sæ-
cularibus dependet, ita ut isti populo quidem in-
dicentur & proponantur, minimè tamen penes
hunc stet, unum à Principe electum aut constitu-
tum Ministrum repudiare, imò ipsa etiam investi-
tura sub nomine solius Principis fit. Unde sic
concludo. Vel hujusmodi vocatio Ministrorum
acatholicorum est valida, vel non? si prius. Er-
go Populus nullum habet suffragium. Ergo fun-
ctiones Ministrorum illegitimè vocatorum sunt

nullæ, nominatim consecratio Cænæ, absolutio
in confessione &c.

XXXIII. Pro majore declaratione, & clario-
re refutatione argumentorum in oppositum. Ad-
vertendum, institutionem seu creationem Mini-
strorum Ecclesiæ tria complecti. Primò. Electio-
nem ad Ordinem, quæ quis ad sacrum ordinem su-
scipiendum eligatur & destinetur. Secundò Or-
dinationem, ut certo ritu & cæremoniâ ordina-
tur. Tertiò. missionem seu Vocationem, ut ordi-
natus datâ jurisdictione ad factas functiones cum
potestate & autoritate reipsâ obeundas legitimè
mittatur. Hoc posito. Doctrina Catholica circa
constituendos Ecclesiæ Ministros stat in sequenti-
bus punctis. *Primum.* Electio & Institutio Mini-
strorum Ecclesiæ non fit immediatè à DEO. Pro-
batur tum ex Sac. Scriptura Act. 6. v. 5. cit. ubi
Electio septem Diaconorum, & inter hos ipsius
etiam Nicolai Heresiarchæ facta est ab Ecclesia.
Tum ratione, quia consuetus divinæ Providen-
tiæ modus est, ut inferiora gubernet per media.
Accedit, quod Electio Ministrorum debeat esse
visibilis, ut fidelibus constare de ipsdè possit.
Secundum. Electio Ministrorum Ecclesiæ, ut v. g.
Papæ, Episcopi, & Pastorum jure divino non con-
venit populo toti, nec ex ejus consensu & suf-
fragio dependet. Probat tum exemplo Christi,
qui sine ullo suffragio elegit Apostolos duode-
cim & septuaginta duos discipulos: tum ex Con-
cilijs Nicæno II. Constantinopolitano IV. cita-
tis, quæ prohibent, Ne Magistratus & Principes sæ-
culares ejusmodi electionibus sese immisceant. *Tertium.*
Ordinatio Episcoporum & aliorum Ministrorum
Ecclesiæ non pertinet ad populum seu plebem, sed
ad solos Episcopos. Probat tum ex Concilijs
præsertim Nicæno I. can. 4. Carthaginensi II.
can. 12. & alijs. Tum ex perpetua praxi Veteris
& Novi Testamenti, quemadmodum enim Aa-
ron & reliqui Sacerdotes non ab alio, quàm Moy-
se ordinati fuerunt, ita Ministri novi Testamenti
in Ecclesia Primitiva non nisi per Apostolos aut
Episcopos ab Apostolis ordinatos mediante ma-
nuum impositione ordinati fuerunt Act. 6. &
alibi. *Quartum* denique punctum. Missio seu vo-
catio Ministrorum non pertinet ad populum, sed
ad Episcopos & præcipuè ad Summum Pontifi-
cem. Ratio est, quia hæc missio est actus jurisdi-
ctionis Ecclesiasticæ; hæc autem jurisdictio non
est in populo, sed in Prælati Ecclesiæ; quippe
non populo dictum est: Tibi dabo claves, aut, pasc
oves meas, aut: quorum remiseritis peccata, remittentur
eis &c. Hinc ab Apostolis fuerunt missi Episcopi
ad convertendos Infideles in varia loca: à Gre-
gorio Bonifacius ad Germanos, Augustinus ad
Anglos &c. & ab alijs alij, nec potuit quidem e-
lectio populi, ad quem Episcopi mittebantur, in-
tervenire. Videantur, quæ diximus supra de vo-
catione Ministrorum Contr. XXXVII. Nunc

XXXIV. Respon. ad 1. probationem hæreti-
corum, hanc non esse contra nos, quia non dici-
mus, populum ex concessione non posse admitti
ad electionem (hoc enim sæpius est factum) sed
asserimus, non esse juris divini, ut populus habeat
suffragium; etenim si istud esset, electio foret nul-
la, in quam populus non consentit, quod est fal-
sum, ut ex dictis apertè constat. Equidem sub ini-
tium Ecclesiæ, cum adhuc latè non pateret nu-
merus Fidelium, & unum esset cor omnium, at-
que una anima, facile & sine incommodo potuit
populi

populi consensus obtineri ad dignam ac salutarem electionem faciendam, idēque etiam ipsi qualiscunque petitiō seu nominatio eligendorum sine incommodo permittebatur, eaque consuetudo post aliquamdiu in Ecclesia fuit tolerata. Sed postea cum ob multitudinem & insolentiam populi magnæ perturbationes & clades in ejusmodi popularibus electionibus intervenire, quod antea toleratum fuerat, paulatim Sanctis Patribus & Ecclesiæ Prælati displicere meritō cepit, donec tandem necessitate cogente populo hujusmodi potestas ob imperitiam & multitudinem atque improbabilitatem ablata fuit. Dixi qualiscunque petitiō seu nominatio eligendorum. Nam hujusmodi electio Apostoli & Diaconorum, de quibus in Actis Apostolorum, non fuit ordinatio, sed tantum præsentatio etiamnum Laicis Patronis concessa, ultimo tamen judicio Ecclesiæ relicto, ut jam illa scilicet sint digni; universo autem populo hanc præsentationem permittere, non amplius expedit, ut diximus. Ad 2. jam dictum, posse istud fieri ex concessu Prælatorum. Apostoli autem concesserunt multitudini, ut eligerent septem viros plenos spiritu sancto; quamvis in hoc ipso loco, ut modō diximus, electio melius sumatur pro nominatione seu præsentatione, manente scilicet liberâ dispositione penes Apostolos; unde vers 3. dicitur: Considerate ergo fratres viros ex vobis boni testimonij septem plenos Spiritu Sancto & Sapientiâ, quos constituamus supra hoc opus. Constituire ergo ad Apostolos pertinebat: considerare verō seu delectum habere personarum, easque Apostolis præsentare, Fidelibus permittebatur. Ad 3. vetustum morem Apostolorum aut Pontificum in requirendo populi consensu jam pridem abrogatum fuisse, ut constat ex Dist. 63. cit. ubi cap. 1. sic ait Adrianus Papa: Nullus Laicorum Principum vel Potentum semet inferat electioni aut promotioni cujuslibet Episcopi, ne inordinata & incongrua fiat electio vel confusio vel contentio, præsertim cum nullam in talibus potestatem quemquam Laicorum habere conveniat. Quod confirmant Synodus generalis VIII. & Martinus Papa verbis cit: Non licet populo electionem facere eorum, qui ad Sacerdotium promoventur, sed in judicio sit Episcoporum. Non obstat Cyprianus Lib. 1. epist. 4. ubi ait: plebs maximè habet potestatem eligendi Sacerdotes, & indignos recusandi, quod & ipsum videmus de divina autoritate descendere. Nam S. Pater non dicit, populum habere potestatem eligendi & suffragandi per calculum, sed solummodo per testimonium, quia testari potest, ordinandum esse bonum vel malum, & sic testimonio suo efficere, ut eligatur, vel non eligatur; Atque hoc ait descendere de divina autoritate, hoc est, scripturarum exemplis, & doctrinæ majorumque traditioni consentaneum esse, ut scilicet populus talem potestatem habeat. Unde etiamnum ante ordinationem proclamante Diacono cuilibet sit liberè pronuntiandi potestas, siquid adversus ordinandum opponere possit, ut habetur in Pontificali Romano. Ad 4. denique probationem, potestatem partim tyrannicè ab Imperatoribus fuisse usurpatam, ut quidem de Justiniano fusè prosequitur Baronius Tom. 7. partim quoad electionem & confirmationem à Summis Pontificibus & Ecclesiæ Reſtoribus concessam, tum ob insignia quorundam Regum in Ecclesiam merita, tum ob publicam pacem ac promptiorem ipsorum Principum obedientiam, sicuti nominatim de Carolo & Othone refert Gratia-

nus eadem Distinct. 63. Unde apparet, quam Splendide mentitus fuerit Illyricus supra adductus, qui idcirco ulteriorem refutationem non meretur.

XXXV. Error quartus. Omnes Christiani sunt Clerici & Sacerdotes. Ita Lutherus, qui Lib. de abroganda Missa scribit: Clerum à Laicis non nisi impia hominum traditio discevit; cujus etiam impia est opinio ista: omnes promiscuè homines nascuntur Sacerdotes, cum potestate ad sacrum ministerium requisiti. Luthero adstipulatur Calvinus, cujus in comment. in epist. 1. Sancti Petri c. 5. impium votum est, ut nomen Cleri Patribus nunquam in mentem venisset, quam ideo etiam insensetur Lib. 4. Instit. c. 4. §. 10. Uterque suos habet Sectatores; ne autem confusio sit in hoc munere, addunt requiri solum certorum hominum deputationem vel à populo, vel à Magistratu politico factam, ut jam illa scilicet impositio manuum & Ordinatio Ministrorum, quæ à Superintendente & Prædicantibus accedit, non nisi applicatio ad officium remaneat. Probant 1. ex Sac. Scriptura omnibus Christianis Sacerdotium ad scribente. 1. Petri 2. v. 9. Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens Sancta. Apoc. 1. v. 6. Fecit non regnum & Sacerdotes DEO Patri suo. Prob. 2. ex SS. Patribus. Irenæus Lib. 4. c. 20. ait, omnes Justi sacerdotalem habent Ordinem. Chrysostom. hom. in Matth. Omnis Sanctus Sacerdos est. Ambrosius, libro 4. de Sacram. c. 1. Unusquisque unguitur in Sacerdotium, unguitur in regnum &c. Prob. 3. ratione. Tum quia omnes Christiani sunt fors peculiaris Christi, quam significationem innuit vox clerus à voce græca κλῆρος. Tum quia inter Christiani non est discriminem, etenim in Christo JESU non est masculus & femina ad Gal. 3. v. 28. Tum quia feminae sunt Prophetissæ Num. 12. Maria Soror Moysis. Luc. 2. Anna filia Phanuel. Act. 21. filia Philippi, cur non etiam Sacerdotes?

XXXVI. Errorem hunc rejicit & damnat Concilium Tridentinum Sess. 23. c. 4. ubi sic statuit: Quod si quis omnes Christianos promiscuè novi Testamenti Sacerdotes esse, aut omnes pari inter se potestate spirituali præditos affirmet, nihil aliud facere videtur, quam Ecclesiasticam Hierarchiam, quæ est utriusque ordinis acies ordinata (Cant. 6. v. 1.) confundere: perinde ac si contra B. Pauli doctrinam (Ephesios 4. v. 11.) omnes Apostoli, omnes Prophetæ, omnes Evangelistæ, omnes Pastores, omnes sint Doctores. Similis hujus loci est ejusdem Apostoli 1. Corinth. 12. v. 28. in quibus verbis D. Paulus non solum distinguit inter gratias gratis datas, sed etiam inter officia Ecclesiastica, puta Apostoli, Prophetæ, Doctores &c. quæ negat omnibus convenire, quod tamen contra illum affirmant Sectarij, si enim omnes Sacerdotes. Ergo omnes Episcopi, cum inter Sacerdotes & Episcopos in eorum opinione non sit differentia. Si autem omnes Episcopi. Ergo omnes Apostoli, Doctores, Pastores &c. Ratio samitur ex proportionem Hierarchiæ Ecclesiasticæ cum Civili, in qua periret omnis Ordo, pax & tranquillitas, si nulla esset in ea graduum & dignitatum distinctio. Probationes sunt prorsus futes & explodendæ potius, quam solvendæ. Nihilominus brevitè.

XXXVII. Respond. ad 1. ex Sacra Scriptura. D. Petrum & Joannem non loqui de Sacerdotibus propriè dictis, sed impropriè & metaphoricè, sicut omnes Christiani impropriè sacrificia scilicet laudis, precum, & bonorum operum offerunt. Hinc Petrus v. 3. præmisit: domus spiritualis, Sacer-

dotum

etiam sanctum, offerre spirituales hostias. Nec S. Joannes ex eo, quod dicat, Christum fecisse regnum DEO Patri suo, dicere vult, omnes Christianos propriè esse Reges. Ad 2. similiter Patres appellare omnes Christianos impropriè solum Sacerdotes; in quem modum illos explicat D. Thomas 3. P. q. 82. art. 1. ad 1. ajens: *Bonus Christianus dicitur Sacerdos spiritualiter, non autem quoad ordinem.* Ad 3. Clericos propriè non dici, nisi illos, qui peculiariter per sacrum Ordinem DEI cultui participati sunt, vel quia de sorte seu hereditate sunt Domini, vel quia ipse Dominus fors seu pars est Clericorum: omnes autem Christianos non nisi impropriè & latè vocari Clericos, in quem modum D. Petrus epist. 1. c. 5. v. 2. ajens: *neque dominantes in clero*, accipit nomen cleri pro omnibus Fidelibus, qui sunt fors & hereditas Christi, qui aliàs propriè dicuntur populares seu laici à græca voce *laos* quæ populum seu plebem significat. Ad 4. negando inter Christianos nullum esse discrimen, adeoque nullos esse laicos meros. D. Paulus ad Galat. cit. solum vult in Christo JESU ejusque lege nullum esse discrimen quoad justificationem per Baptismum & gratiam ibidem communicatam, de hac enim loquebatur Apostolus. Ad 5. prophetiæ donum utique etiam feminis dari posse, quæ tamen per illud non accipiunt sacrum Ordinem, & Sacerdotes propriè constituuntur, ut idcirco in officio & statu Ecclesiæ emineant, sicuti Clerici ratione status sui supra alios fideles laicos tam viros quàm mulieres præstant. Videantur DD. à Walenburch Tom. 2. fol. 995. ubi hanc propositionem Conringij: *Lege divinâ atque eternâ ad verâ Ecclesiæ essentiam Presbyteros aut Episcopos non exigi*, juremeritissimo censent absurdam, si agatur de Ecclesiâ non quacunque possibili, sed de tali, qualem DEUS de facto constituit, & usque ad finem mundi perstitura est.

CONTROVERS. LXXX.

DE IMMUNITATE ECCLESIASTICA.

Sacramentum Ordinis cum peculiari ratione hominem sacro DEI cultui destinat, aliquam inde eminentiam dignitatēque ei tribuit, ut tum ipse, tum ea, quæ ipsius sunt, in majori præ cæteris respectu habeantur, nec pari passu cum illis procedatur. Unde Immunitas & Exceptio Clericorum seu Libertas Ecclesiastica breviter à Tannero Tom. 4. D. 7. Q. 4. dub. 5. num. 98. describitur: Jus ac libera facultas utendi fructibusque omnibus juribus exemptionibus & privilegijs, quibus universim seu divino seu humano jure Personæ & res Ecclesiasticæ sunt affectæ. Brevius à Fagnano in cap. cum causa n. 33. de sent. excom. definitur: Libertas, quæ competit Ecclesiasticis Personis & rebus ad eos spectantibus. De hac Immunitate Ecclesiastica multa habent Scholastici & Morales Theologi: item Canonistæ, & ex his breviter Felice Via in summa Juris Canonici: nos ea, quæ ab hæreticis in controversiam trahuntur, paucis expediemus.

PARS PRIOR.

DOCTRINÆ CATHOLICORUM.

I. Doctrina prima. Clerici exempti sunt à potestate Laicali. Ita omnes Catholici. Probat. Tum ex c. at si Cleric. c. Clerici. c. cum non ab homine. c. qualiter de judic. c. si diligenti. c. significati de foro competent. Authent. statuimus de Episcopis & Clericis. Tum quia hac exemptione Clericorum dignitas commendatur, & major illis honor ac reverentia deferitur. Atque hanc Ecclesiasticam libertatem omnibus retro sæculis in Ecclesiâ semper viguisse, eruditè ostendit Tanner loc. cit. à num. 101. contra quosdam ejusdem hostes scribere ausos, *usque ad Justinianum Imperat. nullum in jure extare privilegium de exemptione Clericorum.*

II. Doctrina secunda. Clerici non omnino sunt liberi à potestate seculari quoad vim ejus directivam in legibus civilibus, quæ conducunt ad bonum statum Reip. & non repugnant Ecclesiasticis Canonibus, aut ipsi Clericorum statui; imò jure divino Clerici in his facere id tenentur, quod secularis potestas statuit. Ita omnes Catholici. Prob. 1. ex Script. Rom. 13. v. 1. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*; quod S. Chrysostom. Theodoretus, Theophylactus, Oecumenius, D. Thomas, alijque Interpretes affirmant dictum esse omnibus etiam Monachis, & alijs cujuscunque conditionis hominibus, nempe juxta sensum allatæ doctrinæ; in quem etiam modum loquitur D. Petrus epist. 1. c. 2. v. 13. *Subjetti igitur estote omni humane creature propter DEUM, sive Regi; tanquam præcellenti &c.* Prob. 2. auctoritate Patrum in cit. textus Sac. Scripturæ. Nicolai I. in epist. ad Michaelē Imperatorem sub finem &c. quibus addendus Valentinianus piissimus Imperator in epist. ad Episcopos Asiæ apud Theodoretum Lib. 4. hist. cap. 3. Prob. 3. ratione. Quia Clerici sunt etiam cives & membra Reipubl. politicæ. Ergo in politicis rebus, quæ eorum statui non præjudicant, finire debent se dirigi ad commune bonum, pacem, & tranquillitatem; turpis quippe est omnis pars, quæ non est toti conformis.

III. Doctrina tertia. Clerici in causis spiritualibus nempe Fidem, Sacramenta, sacrificium, divinum cultum, animarumque salutem respicientibus jure divino exempti sunt à jurisdictione Laicorum. Ita omnes Catholici; à quibus hanc doctrinam latius ostendunt P. Francisc. Suarez in Defens. Fidei Lib. 4. de Immunit. Ecclesiast. cap. 2. Molina Theol. Tom. 1. D. 31. concl. 2. Covarr. pract. quæst. c. 31. n. 2. &c. Fundamentum est, quia harum causarum spiritualium judicium illis solum competere potest, quibus Christus concessit, cum ab isto constitutio illarum emanaverit. Atqui Christus soli Petro, ejusque successoribus judicium illud promisit Matth. 16. v. 18. his verbis: *Tues Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam.* Et confestim eidem adjecit Ioan. 21. v. 17: *pasce oves meas.* Ergo solus Petrus ejusque Successores, & quibus ipse commiserit, hoc judicium habent. Ergo Imperatores, Reges, alijque Principes humani illo carent. Ergo ab istorum jurisdictione in his causis. Clerici sunt

rici sunt exempti. Imò in iudicio prædictarum causarum non solum Clerici sunt exempti, sed etiam laici, quia isti subditi non possunt sæculari jurisdictioni, nisi causa agitanda ad sæcularem jurisdictionem pertineat. Cum ergo causa spiritualis extra jurisdictionem sæcularem sit, efficitur sanè nequaquam in illo foro judicari de eadem laicos posse. Confirmatur ex D. Paulo 1. Corinth. 6. v. ubi noluist civiles Christianorum lites deferri ad iudicium Gentilium. Quantò minus Apostolus Ecclesiasticas causas ab eodem Gentilium iudicio decidi voluerit? Unde etiam Constantinus M. Theodosius, alijque Christiani Imperatores causas Clericorum & sacerdotum ad Episcoporum iudicia remisere.

IV. *Doctrina quarta.* Clerici quoad gubernationem personarum suarum, adeoque quoad vim coactivam: itemque quoad bona & causas politicas contentiosas omnino à jurisdictione sæculari sunt exempti jure humano tam ecclesiastico, quam civili. Ita omnes Catholici. Probatum prima pars quoad personas Clericorum à vi coactiva Potestatis sæcularis. Tum ex jure Ecclesiastico antiquorum Conciliorum, & Decretorum Pontificiorum; videlicet ex Concilio chalcedonensi can. 9. Toletano III. can. 13. Matiscorense II. can. 9. Et ex Caio Papa in epist. ad Felic. Episcopum. Ex Gregorio lib. 10. Regist. epist. 14. &c. Item ex jure civili, nempe Justiniano in Novellis constitut. 79. 83. & 123. ubi in civilibus quidem simpliciter eximit clericos à potestate coactiva sæculari: in criminalibus autem hoc modo, ut iudex sæcularis possit quidem de causa cognoscere, attamen non condemnare Clericum, nisi prius fuerit ab Episcopo degradatus. Verum Jus Canonicum simpliciter eximit in criminalibus etiam quoad causæ cognitionem; quod jus omnino prævalet, cum sit præstantius civili, & possit illud corrigere in ijs, quæ ad bonum Ecclesiæ pertinent. Tum ratione. Nam cum Clerici in spiritualibus civili Magistratui præsent, inconveniens foret, si ipsi coram suis subditis etià in alio genere causarum comparerent, & ab ijs judicarentur, nisi quando dignitate clericali exuti ab Ecclesia illorum potestati subijciuntur. Unde summæ laudi datur Constantino Imperatori, quod Episcopis quibusdam aliorum Episcoporum nomen deferentibus responderit: *Vos Dii estis à DEO constituti, & vobis DEUS potestatem dedit, de nobis quoque judicandi, & quasi DEOS quosdam constituit: conveniens non est, ut homo Deos judicet.* Ita refert Rufinus Lib. 10. histor. c. 2. D. Gregorius Lib. 4. Regist. epist. 75. ad Mauric. Imp. & Gratianus 2. q. 1. can. continua.

V. Probatum altera pars quoad Bona Clericorum & controversias politicas eisdem. Tum ex jure Ecclesiastico & Civili. nempe ex Concilio Lateranensi sub Alexandro III. p. 1. cap. 19. Et Innocentio III. ca. 46. Item ex cap. sanctæ Mariæ extra. de constitutionibus. & cap. quia nonnulli. & cap. clericis de immunitate Ecclesiæ. L. 6. & cap. quanquam Lib. 6. Item ex Justiniano L. sanctimus c. de sacro sanctis Eccles. Ante Justinianum autem clerici liberi quidem erant à tributis personalibus, ut apparet ex Hieronymo in cap. 17. Matth: non autem à tributis possessionum, ut intelligi potest ex Ambrosio in orat. de tradendis Basilicis. Tum ex ratione. Nam subiectio quoad personarum causas contentiosas, ut istæ

rigorose discutiantur: & quoad bona, ut ex his tributa penduntur, pendet velut ex radice ex ipsarum personarum subiectione (juxta id Apostoli Rom. 13. vers. 6. ideo enim & tributa præstatis) etenim à subditis tributa exiguntur, & istorum lites cum autoritate deciduntur. Ergo eo ipso, quod Clerici quoad personas jure Ecclesiastico civili rectè eximantur, etiam quoad bona sua & causas litigiosas exempti sunt oportet. Confirmatur. Clerici ipsi in sortem & peculium Dei transeunt, ac ratione peculiari DEO consecrantur; quidni igitur ea, quæ ad eos spectant, à sæculari potestate cum ipsdem simul eximantur?

VI. Nunquam autem restat gravis inter Catholicos Doctores quaestio. Utrum Immunitas hæc Clericorum quoad Personas & bona ac controversias politicas non solum ex jure humano Ecclesiastico & Civili, sed etiam ex jure divino & naturali proveniat? Quælis cum fidem Catholicam minimè concernat, non diutius ei immorabimur, sed placita solum diversorum Authorum cum suis quæque fundamentis breviter referemus, ac decisionem alijs relinquemus. Negant Immunitatem Ecclesiasticam quoad Personas & Bona ex divino & naturali jure provenire viri graves & docti, teste Tannero loc. cit. num. 134. nominatim Victoria Relect. 1. de Potest. Ecclesiast. q. 6. Joannes Medina Cod. de Restit. q. 25. Sotus Lib. 4. sent. D. 25. q. 2. art. 2. Michael de Palatio ibid. Disput. 3. conclus. 3. Sayrus Tom. 1. Casuum in explic. Bullæ cœnæ. Excom. 17. Henriquez Lib. 10. Theolog. Mor. c. 15. n. 4. Innocent. in c. de maior. & obediens. Alciat. in cap. cum non ab homine col. 2. de iudicijs. Covarr. pract. quæst. c. 31. Molina Theol. Tom. 1. de Just. Disp. 31. Bannez 22. q. 67. art. 1. &c., ut faretur Valent. Tom. 4. Disp. 9. Q. 5. pun. 4. assert. 3. plerique Theologi asserentes, Immunitatem Ecclesiasticam quoad personas & bona à solo jure humano Ecclesiastico & Civili introductam fuisse. Moventur 1. Quia nullus in Sac. Scriptura apertus habetur locus concessæ Immunitatis Ecclesiasticæ. 2. Quia S. Paulus Roman. 13. v. 1. & S. Petrus epist. 1. c. 2. v. 13. volunt, ut omnes essent subditi sublimiori potestati. 3. Quia ipsemet Apostolus Act. 25. v. 12. appellavit ad Cæsarem. 4. Quia Clerici longo post Apostolos tempore fuerunt subiecti sæcularibus Principibus, ut apparet ex codice Justiniano tit. de sacrosanctis Eccles. &c. 5. Si dignitas clericalis & Immunitas est juris divini & naturalis, in nullo casu Clerici subijci sæculari potestati possunt, cujus tamen contrarium constat, & juxta Tridentinum Sess. 23. c. 6. de reformat. initiati quatuor Minoribus, si beneficium non habent, privilegio fori non gaudent; ratio sequelæ est, quia prærogativa juris divini & naturalis eadem semper in omnibus esset. 6. Character Sacri Ordinis ex se non eximit clericum à jurisdictione sæculari; siquidem hominem solum divino deputat cultui, quem cultum subiectio sub illa jurisdictione per se non impedit; aliàs nunquam fieri potuisset. 7. In lege Naturæ Primogeniti fuerunt sacerdotes, nec tamen exempti à majorum suorum potestate.

VI. Affirmant, Immunitatem Ecclesiasticam quoad Personas & Bona tam à jure divino & naturali, quam humano Ecclesiastico & Civili fuisse introductam plerique omnes Canonistæ, ex quibus

quibus plures refert Covarruvias loc. cit. Item ex Theologis Jacobus Almainus Tr. de Eccles. potest. Joan. Driedo L. 1. de Libert. Christian. cap. 9. confid. 3. & seqq. Valentia Tom. 4. D. 9. i. Q. 5. pun. 4. Suarez in defens. Eccles. Cathol. L. 4. c. 9. Tanner Tom. 4. D. 7. Q. 4. dub. 6. Layman Lib. 4. Tr. 9. cap. 8. Antonius Diana Part. 4. Tr. 1. Refol. 44. & P. 6. Tr. 1. Refol. 34. à §. sed superest. Et ex part. Refol. 29. §. Quarto. in quibus locis plures citat, & hanc affirmativam sententiam dicit esse communem DD. Probant 1. ex varijs testimonijs Antiqui & Novi Testamenti; nominatim ex Matth. 17. ubi Christus v. 25. se veluti naturalem DEI Filium à tributo liberum pronunciat. Ergo etiam exempta est tota illius familia, quam Clerici constituunt illius cultui speciatim destinati. 2. ex varijs textibus Conciliorum & Juris Canonici apud citatos adductis; nominatim Tridentinum Sess. 25. c. 20. de reformatione, *Ecclesia & Personarum Ecclesiasticarum Immunitatem DEI ordinatione & canonicis sanctionibus constitutam.* 3. Supposita institutione Clericatus, quam Christus fecit, Clerici sunt Patres, Magistri, & Superiores sæcularium. Ergo jure divino & naturali à potestate horum exempti. 4. Si exemptio Clericorum non provenit à Christo, sitque ideo juris humani, non apparet, quomodo Pontifex tot homines quoad se & bona sua à potestate sæculari eximere possit. 5. Omni tempore in Ecclesia fuit immunitas Ecclesiastica, prout ratione temporum fieri poterat adversus potestates sæculares; ut videre est apud Suarez Lib. 4. cit. c. 3. & 12. & apud Tannerum loc. cit. à num. 101. 6. Nulla potestas seu jurisdictio extendit se virtute sua ultra limites objecti sui. Ergo nec sæcularis potestas in Personas & Bona Ecclesiastica. 7. Circa eadem objecta eisdemque res non versantur diversæ potestates. Ergo nec circa Personas & Bona Ecclesiastica potestas Ecclesiastica & Sæcularis.

VII. Hæc sunt diversa cum suis fundamentis placita Doctorum, quos haud agrè conciliari posse arbitramur. Nimirum si priores negantes jus divinum intelligamus de divino in sacris litteris expresso: posteriores verò affirmantes accipiamus de fundamento in Sacris Scripturis præbito ad jus humanum pro Immunitate Ecclesiastica faciendum. Nam Christus Matth. 16. & Joan. 21. commisit Petro ejusque Successoribus Ecclesiæ suæ gubernationem; quæ cum rite regi non possit absque immunitate & exemptione Ecclesiastica, omnino tenendum, quod Christus non solum contulerit Petro ejusque Successoribus potestatem eximendi Clericos à Jurisdictione sæculari, prout conveniens Ecclesiæ fuerit visum, sed etiam specialiter talem ipsi exemptionem præceperit, id quod satis aperte indicat Tridentinum Sess. 23. cap. 20. cit. affirmans *Ecclesiæ & Personarum Ecclesiasticarum immunitatem DEI ordinatione & canonicis sanctionibus constitutam.* Si autem non solum hominum constitutione, sed etiam DEI ordinatione. Ergo DEUS voluit & ordinavit hanc Immunitatem concedi: modum verò hujus concessionis tum quoad personas, tum quoad materias ipsi Pontifici reliquit disponendum. Declaratur à simili. Christus Petro commisit Ecclesiæ gubernationem, & necessariam huic potestatem concessit; quæ gubernatio cum fieri rite non possit absque aliqua jurisdictione spiritali penes Episcopos & Pastores, hoc ipso Christus dedit Petro præcep-

ptum saltem inclusum in potestate concessa regendi Ecclesiam, voluitque ut subjectis sibi Episcopis & Pastoribus jurisdictionem spirituales communicaret: at quantitatem hujus jurisdictionis ipsi Petro (& hujus Successoribus) reliquit determinandam, prout in bonum Ecclesiæ visum fuerit. Ita de Immunitate & exemptione Clericorum discurremus. Atque in hunc sensum dicimus, verumque est, prædictam Immunitatem in Jure divino fundari; quippe provenit à jure divino, ut concedatur: modus autem concessionis Papæ relinquatur.

VIII. Hanc reconciliationem innuit Cardinalis Bellarminus Lib. 1. de Clericis c. 28. ubi hanc suam propositionem (Exemptio clericorum in rebus politicis tum quoad personas tum quoad bona introducta est jure humano pariter & divino) ita explicat, ut dicat, per divinum jus non intelligere se præceptum DEI propriè dictum, seu positivum divinum stricte sumptum, sed solum deductum per exempla & testimonia Sacre Scripturæ, DEUM voluisse scil. talem exemptionem statui. Eandem reconciliationem apertius insinuat Ferdin. à Castro-Palao Tract. 12. Disput. unic. dub. 1. Quapropter probabilissimè doceri posse videtur, Immunitatem Ecclesiasticam quoad Personas & materias immediate quidem provenisse ex jure humano positivo Pontificio, attamen fundamentum illius in jure divino præextitisse. Priorem partem suadent argumenta à Doctoribus jus divinum negantibus adducta. Ex posteriore parte, nempe ex eo, quod fundamentum Immunitatis Ecclesiasticæ per supremum Ecclesiæ Rectorem condendæ in jure divino præextitisse dicamus, argumenta à Doctoribus jus divinum affirmantibus allata penitus enervantur. 1. quidem. tum quia præcepta divina Uet. Test. non habent vim, nisi quatenus fundantur in jure naturali, à quo exemptionem non provenire, indeliquet, quod ea non sit æqualis in omnibus Clericis, quod tamen esset, si ex jure naturaliforet. tum quia ex illo Matth. 17. nõ inferitur, omnes Clericos esse exemptos; siquidem exempto Patrono à tributo non eximuntur necessarii omnes ejus Familiæ. 2. quia ex Concilijs & Canonibus non evincitur jus divinum. Tridentinum jam explicavimus. 3. quia non repugnat, diverso respectu esse superiorem, & Subditum, ut patet in eo, qui filium habet Regem; filio enim esset subditus ratione regie dignitatis, & eodem esset superior ratione patriæ potestatis. Sic clericus ratione Clericalis dignitatis est superior etiam Regibus, & ipsdem subditus quoad politicum regimen. 4. quia penes Pontificem est potestas à Christo eximendi Clericos. 5. quia Immunitas & Exemptio ista Clericorum semper à Magistratu Ecclesiastico provenit. 6. quia status Clericalis per se non est exemptus à potestate sæculari, sed ex hac extrahitur per leges Ecclesiastici Magistratus, quæ exemptione facta illa potestas, sæcularis non amplius se extendit in Clericos. 7. denique quia oppositum nimis est clarum & verum, etsi diverso respectu, ut in proposito accidit.

Sed, ut diximus, decisio sit meliori judicio reliqua.

PARS POSTERIOR.

ERRORES HÆRETICORUM.

IX. *Error primus.* Clerici ne jure quidem humano quoad personas & materias rectè à potestate Magistratus Civilis eximuntur. Ita Amesius Tom. 2. à fol. 130. duce Calvino L. 4. Instit. c. 11. §. 15. Gerhardus L. 2. P. 2. à fol. 136. & alij Sectarij communiter. Probant. 1. ex illo ad Rom. 13. v. 1. & 1. Pet. 2. v. 13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Subjecti igitur estote &c.* Ergo jure divino etiam Clerici subjei esse debent humanæ ac sæculari potestati. 2. ex eo, quod Constantinus apud Theodoretum Lib. 1. c. 20. dixerit, se Eusebium Nicomediensem Episcopum Arianum ejecisse in exilium, ac subjunxerit, siquis Episcopus tumultuatus fuerit, illius audaciam se coerciturum. 3. ex pari. Ordo Clericalis non liberat à debito servitutis, à debito pecuniario, à debito conjugali. Ergo nec à debito subjectionis civilis. 4. ex injuria, quæ fit Principibus, si inviti suo jure priventur.

X. Errorem hunc post plura Concilia & Canones rejicit ac damnat Tridentinum Sess. 25. de Reform. c. 20. cit. decernens, *Ecclesiæ & personarum Ecclesiasticarum immunitatem DEI Ordinatione & canonicis sanctionibus institutam.* Et sanè ipsa quoque Sacra Scriptura ejusdem exemptionis Clericorum tam quoad personas, quàm bona Ecclesiastica faciendæ haud levem dat ansam præter locos citatos 1. Corinth. c. 6. ubi Apostolus acerrimè per 7. versus reprehendit Corinthios, quod ad Judicium sæculare suas causas civiles deferrent, jubetque omnino, ut ipsi inter se viros judicio idoneos præficiant &c. Quantò autem magis absurdum foret, ut supra jam insinuavi, si Clerici (qui supra cæteros autoritate & potestate eminent) tam quoad personas, quàm bona & controversias suas politicas foro & potestati sæculari subijcerentur. Unde à Sacris Concilijs & Canonibus exemptio Clericorum à potestate sæculari sapientissimè facta est, nec absque fundamento in jure divino præbito, ut jam diximus. Cæterum cum Lutherus Lib. de abrog. missæ universim de Sectarijs scribat: *Hoc dixisse contenti sumus, Christianum populum esse simplicem, in quo nulla prorsus secta, nulla differentia personarum, nullus Clericus, nullus Laicus, nullus unctus, nullus rufus, nullus Monachus esse debeat.* Cum, inquam, Lutherus hisce coloribus Ministros Sectarum depingat, utique Prædicantes & quivis alij Ministrelli verbi ob nullam rationem eximi à potestate sæculari merentur; Imò illorum vilitatem & abjectam sortem erubescunt, & dedignantur, quicumque ex familia paulò magis honorata se prognatos noverunt. Probationes nullius sunt momenti.

XI. Responderetur ad 1. intelligi hoc de legitimis Superioribus; quales Reges & Magistratus sæculares respectu Clericorum non sunt, facta istorum exemptione per supremum Ecclesiæ Rectorem, & hujus potestatem supernaturalem eidem à Christo pro recta Ecclesiæ gubernatione concessam. Unde breviter infero 1. nullà humanā potestatem hanc exceptionem Clericorum à Pontifice factam tolli posse. 2. neque ipsum Papam

integrè ac penitus auferre eandem posse. 3. ipsum D. Petrum, ejusque Successores immediatè à Christo exemptum fuisse. Ad 2. Constantinum fecisse id, postquam ille Eusebius fuerat depositus ab Episcopatu, & à Concilio Niceno degradatus: nec dixisse Constantinum (ut pro mendaci suo genio refert Calvinus) se audaciam Episcoporum cõereiturum, sed Laicorum Nicomediensem, si malint sequi Episcopos hæreticos, & non eum, quem ipsis Concilium constituerit & proposuerit. Ad 3. non esse parem rationem; quippe majus est vinculum inter Dominum & Servum, inter creditorem & debitorem, inter virum & uxorem, quàm inter Principem seu Magistratum & Civem. Ad 4. non facere ulli injuriam illum, qui utitur jure suo. Videatur Bellarminus Lib. 1. de Clericis cap. 28. ubi bene ait, si Clericus violet civilem legem, carius vendendo, quàm lex præscribat, peccare eum, ac restituere teneri: non tamen posse conveniri apud Judicem sæcularem, sed apud Episcopum tantum; quia etsi Clerici sub sint legibus talibus quoad vim directivam, non tamen quoad vim coactivam & cõercitivam, ut violatores legum illarum puniri à sæculari Magistratu possint.

XII. *Error secundus.* Clerici etiam in rebus & causis merè Ecclesiasticis Potestati sæculari subijciuntur. Ita Philippus Melancthon in locis cap. de Magist. festatus Marsilium de Padua, & Joan. de Janduno, qui etiam Christum dixerunt subjeum fuisse legibus politicis. Iste error adeo absurdus est, ut eum etiam Calvinus loc. cit. & cæteri Novatores. erubescant. Quare nec nos illum refutatione, sed explosione dignum censemus.

CONTROVERS. LXXXI.

DE MATRIMONIO.

IN Matrimonio duo sunt consideranda prædicata, scilicet Contractus, & Sacramenti. Matrimonium, ut habet rationem Sacramenti spectat propriè ad Theologiam: ut habet rationem Contractus, hoc est, recipiendi obligationis conjugalis, agunt de eodem tum Juris Periti, tum Theologi scholastici & Morales. Nos pro foro nostro ea solum referemus, quæ inter Catholicos & Hæreticos controversa sunt, eaque breviter expediemus cum multis non indigeant.

PARS PRIOR.

DOCTRINÆ CATHOLICORUM.

I. *Doctrina prima.* Matrimonium, ut contractus sic communiter describitur: *Est conjunctio maritalis legitima viri & feminae inter legitimas personas individuum vitæ consuetudinem retinens.* Mart. Perez. D. 13. Sect. 10. & alij, omittis cæteris, dicunt Matrimonium esse *Conjunctionem Maritalem.* Rectè & breviter, sed clariùs dici potest, quod

quod sit dominium mutuum corporum ad usum generationis. Hoc namque dominium mutuum est id, quod ex maritali Contractu resultat ac stabiliter permanet. Hoc est illud vinculum morale ac conjunctio, quâ conjuges invicem necuntur, obstringuntur, & in unam carnem radicaliter ununtur. Hæc est ipsa essentia Matrimonij stabilis ex quâ proprietates ac passionēs ceteræ deducuntur. Hæc denique est illa mutua corporum potestas; quam Doctor Gentium Paulus 1. Corin. 7. v. 11. exposuit. Atque hoc mutuum in corpora dominium ad usum generationis humanæ ortum ex legitimo contractu maritali fundat mutuam utriusque conjugis obligationem ad reddendum debitum, idque essentialiter connotat & respicit. Nam omnis alia traditio corporum ad amicabilem cohabitationem, ad mutua & ab usu conjugali extranea obsequia nec est, nec fundat matrimonium, & potest inter viros & viros esse, fæminas & fæminas, fratres & fratres &c. Debet proinde, ut sit matrimonium, esse Jus mutuum in corpora in ordine ad generationem humanam, & consequenter ad copulam carnalem; quia tamen hæc non est de essentia, nec de integritate Matrimonij in sensu, in quo agimus, accepti; imò per accidens, sive per mutuam renunciationem, sive per aliam causam perpetuò impediri potest, idcirco non debet intelligi jus in corpora, uti & obligatio proxima & formalis, sed solum remota & radicalis, quæ sola essentialiter requiritur & sufficit; quantumvis semper, ubi nulla intervenit inter Conjuges conventio, aut utriusque votum continentie, ipsam radicalem obligationem reddendi debitum, comiteatur formalis & proxima.

II. Quod verò ipsum jus proximum ad corpora, & obligatio formalis ad debitum conjugale salvâ Matrimonij substantia, per accedens separari possit ab obligatione & mutuo corporum dominio radicali, constat ex eo, quod post nuptias Conjuges aut voto castitatis, aut alias mutuâ renunciatione proximi juris petendi, amittere possint formale & actuale dominium ad copulam carnalem, ita tamen ut maneant veri conjuges matrimoniali adhuc vinculo obstricti, etsi per accidens nequeant perere & matrimonium usu consummare. Unde dubium esse non debet, ipsum Matrimonium consistere in radicali & mutuo corporum dominio & apiritudinali ad reddendum debitum obligatione.

III. Hinc deducitur, quâ ratione explicari & propugnari possit castissimum B. Virginis cum S. Joseph Matrimonium, idque verum ac proprium, ut tenet communis Catholicorum Sententia. Nam licet purissima Virgo & Sponsa Spiritus Sancti ante desponsationem cum S. Joseph voto perpetuæ Castitatis emisit, ut tradunt SS. Patres apud P. Petrum Canisum Lib. 2. Marialis. c. 14. & ratio ipsa suadet: siquidem Sanctissima Virgo longè antequam S. Joseph nuberet, divinis inspirationibus splendide edocta agnovit, virginitatem voto consecratam Deo longè gratissimam esse; unde sicut pronissima erat ad majus beneplacitum DEI, ita haud dubiè eidem illibatum suum pudorem statim vovendo obtulit, adeo ut Spinellus c. 32. n. 26. ex Suarez inferat, illud votum in primâ statim conceptione emissum fuisse. Licet inquam B. V. Votum ediderit, & positivè dissenserit ab omni carnali copulâ, nolueritque proximam ad usum conjugij potestatem admittere, nihilominus cum Virgineo Sponso S. Josepho verum ac

proprium contraxit matrimonium, concedendo dominium radicale, & consentiendo in apiritudinem & remotam obligationem, de quâ paulò ante dictum est.

IV. At verò si B. Virgo verum habuit matrimonium cum S. Josepho, tunc invit cum ipso verum contractum ultro citroque obligantem. Consequens dici non potest; sic enim consensisset in copulam, quam novit in illo contractu involui. Respon. concessâ sequelâ, negando Minorem, ejusque probationem. Nam neque contractus Matrimonialis, neque Contrahentes etiam implicite tendere ac consentire debent in formalem & actualem obligationem utriusque conjugalis; siquidem hæc obligatio est separabilis à statu matrimoniali. Novit quidem B. Virgo contractum hunc tendere & connotare copulam conjugalem, sed in hanc cognitam non consensit, nec amavit illam, sicuti Deus cognoscit peccatum, non amat illud; quin autem contrahentes intendunt & consentiant saltem implicite in obligationem radicalem ad usum generationis, non videtur negandum, idque concedunt Rebellus, Perez, & alij contra Pontium, quia hæc continetur in mutuo corporum dominio ad usum generationis, in quo sita est essentia Matrimonij: Videatur Perez D. 13. Sect. 5. Occlamat Gerhardus Lib. 2. P. 2. fol. 336. absurdum esse, Sponsam facere eam, quæ nequit esse conjunx. Aio absurdum id esse Prædicantibus & hujusmodi hominibus, quibus nihil in hoc mundo est amabilius, quàm Veneris thalamus: minimè vero absurdum esse alijs, qui mentem ultra has quisquilias terrestres extollunt. Negatur etiam, Beatiss. V. Mariam non factam fuisse uxorem juxta illud Matth. 1. v. 20. *Noli timere accipere Mariam Conjugem tuam.* Et mox v. 24. *accepit Conjugem suam.*

V. Matrimonium antecedunt sponsalia, quæ idcirco S. Thomas in 4. q. 5. art. 1. ad 6. *Viam ac dispositionem ad nuptias nuncupavit*; si quis tamen ampliorem expositionem desideret, quæ singula expressè referat & ob oculos ponat, definiri poterunt sponsalia: *Mutua inter idoneas personas directâ determinato tam interno voluntario ac deliberato consensu facta, quàm exterius signis sufficienter manifestata promissio futuri Matrimonij.* Quæ omnia pluribus declarant Theologi. Solum addo, ubi Tridentinum non est receptum, sponsalia jure antiquo transire in Matrimonium per quævis signa externa matrimoniali affectu exhibita: ubi verò illud receptum fuit, hæc signa non tenere, si sint clandestina, ideòque graviter in ijs peccari posse.

VI. *Doctrina secunda.* Matrimonium est verè propriè dictum Sacramentum à Christo Domino institutum. Est de fide ex Trident. Sess. 7. & Sess. 24. can. 1. *Si quis dixerit Matrimonium non esse verè & propriè unum ex septem Legi Evangelicæ Sacramentis, à Christo Domino institutum, sed ab hominibus in Ecclesia inventum, neque gratiam conferre, anathema sit.* Qui articulus fidei magis nititur Patrum & Conciliorum Autoritate ac universalis Ecclesiæ traditione quàm Sacrà Scripturâ. Videtur quidem id asserere Apostolus Ephes. 5. v. 31. hisce verbis: *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam, & adheret uxori suæ: & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia* Et ita illum intelligunt Bellarm. L. 1. de Matr. cap. 2. Tanner Tom. 4. D. 8. Q. 2. dub. 2. & alij, idque desumunt tum ex voce Sacramenti, tum ex significatione

catione mystica conjunctionis Christi cum Ecclesia. Sed bene notant Vasquez D. 2. de Matr. n. 53. & alij, neutram harum probationum esse efficacem; non 1. quia nomen Sacramenti in Scriptura varie sumitur: non 2. quia illa significatio omnibus matrimonijs posterorum Adæ conveniebat; & tamen in veteri Testamento non erat Sacramentum. Quia tamen Matrimonium difficultates & gravamina maxima communiter affert: & juxta dicta verba Pauli specialiter est repræsentativum conjunctionis Christi cum Ecclesia, decebat, ut haberet efficaciam conferendi conjugibus gratiam specialem ad gerendum se ita, prout convenit, nempe sectantibus conjugium spirituale inter Christum omnis gratiæ fontem & Ecclesiam sibi per gratiam copulatam. Videantur DD. à Walenburch Tom. 2. fol. 38. Quando autem fuerit matrimonij contractus ad rationem Sacramenti elevatus à Christo, non potest certo definiri. Illud tamen est probabilissimum, fuisse institutum hoc Sacramentum vel in nuptijs in Cana Galileæ Joan. 2. vel Matth. 19. quando Christus sustulit Libellum repudij, & polygamie reductâ primavâ indissolubilitate, vel certe ante hæc tempora. Nam, ut bene observant moderni Doctores, non est credibile, Christum interfuturum fuisse nuptijs purè prophanis & naturalibus easque illustraturum fuisse primo & insigni miraculo, præsertim cum jam decrevisset hoc Sacramentum instituere, vel inducturum fuisse novum onus indissolubilitatis & simplicitatis absque novo subsidio gratiæ specialis ad hoc onus sustinendum. Ex his facile apparet, hoc Sacramentum physicè definiendum esse Contractum Matrimoniale (supra explicatum) ex institutione Christi collativum gratiæ spiritualis in ordine ad generationem & educationem prolis: Metaphysicè autem rectè ac pressè melius dici posse: Sacramentum novæ legis conferens peculiarem gratiam ad conjugatorum spiritualem amorem.

VII. *Doctrina tertia.* Materia remota Matrimonij, circa quam versatur contractus matrimonialis, sunt corpora habilia: proxima verò sunt verba exprimentia consensum, quatenus significant uniuscujusque respectu alterius traditionem corporis. Forma sunt eadem verba exprimentia consensum, quatenus uniuscujusque respectu alterius acceptionem indicant. In materia remota conveniunt omnes. In proxima & ipsa forma discrepant Auctores, sed lis est de mero nomine, cui occasionem dedit decretum Eugenij IV. Papæ, in quo mutuum consensum expressum matrimonij causam affirmavit, quod quisque exactius, & quidem in nimis strictè observatâ cum alijs Sacramentis paritate conatus est interpretari. Sed sententia nostra est communis ac magis recepta, quam expressè tenet S. Thomas in 4. D. 26. q. 2. a. 1. ad 2. ubi dicit, actus sensui subjectos esse materiam Sacramenti Matrimonij. Et Bellarminus de Matr. c. 6. Est eadem ad mentem Eugenij. Nam si juxta illum contractus conjugalitatis, & consequenter ipsum Sacramentum, consistit in mutuo & expresso consensu, (quem Matrimonij, id est, vinculi conjugalitatis ac perpetui juris in corpora causam dixit) necesse est, unum ex his sive internum consensum secundum se, sive signa externa, quatenus illum exprimunt, matrimonium appellari; prius etsi putarint Gloss. in capitul. tuæ. de sponsalibus, Abbas, & alij, attramen sustineri non potest; quomodo enim tota materia proxima contractus politici ac sensibilis esse

possit penitus insensibilis, sicuti est consensus internus? posterius ergo tenendum. Deinde in alijs jurium translationibus præsertim gratuitis, ubi traditio solet esse realiter diversa ab acceptione, illa veluti pars perfectibilis ac determinabilis pro materia: hæc veluti pars perfectiva & determinativa contractus pro forma debere solet juxta analogiam ad materiam & formam physicam. Ergo pariter signa indicantia consensum in Matrimonio, prout æquivalent traditioni corporum determinabili, & acceptioni determinativæ, rectè materia & forma dicuntur; quoniam prædicata realiter inter se identificata, quæ realiter distinctis æquivalent, eundem adhuc servant proportionalem ordinem, qui inest rebus distinctis. Atqui traditioni & acceptioni realiter distinctis convenit materialis & formalis significatio, ut prior est determinabilis, & posterior determinativa. Ergo etiam ratione nostrâ retinetur illa in formalitatibus æquivalentibus ac realiter indistinctis. Hinc inferitur; hoc Sacramentum esse simul in duobus subjectis, in marito & uxore, & quidem in singulis totum; quia in singulis est traditio & acceptio, & singuli dicunt: ego trado tibi meum corpus in usum Matrimonij; & vicissim tuum corpus mihi traditum accepto; quamvis autem proprius solum consensus physicè sit in singulis, & alienus moraliter, id tamen sufficit ad subjectum Sacramenti, cum etiam in alijs Sacramentis formula verborum non physice, sed tantum moraliter sit in subjecto.

VIII. *Doctrina quarta.* Sicuti contractus nuptialis, ita Sacramenti Ministri sunt Personæ baptizati, rationis compotes, ut alias legitime & de presenti contrahentes. Ita communis Doctorum contra Canum. L. 8. de locis c. 5. Ratio est. Tum quia Sacerdos in matrimonio non pronunciat formam, quod proprium est Ministri. Ergo Sacerdos non est minister. Antecedens probatur. Eadem est forma post institutionem hujus Sacramenti quæ fuit ante; Christus enim reliquit invariatum Matrimonium. Sed ante institutionem non erat certa forma proferenda per Sacerdotem. Ergo nec postea. Adeoque verba illa (ego vos conjungo) præter sacram benedictionem nihil penitus significant. Tum quia Sacramentum Matrimonij, & Contractus maritalis inter Baptizatos cum debita intentione contrahentes sunt idem. Atqui contractum maritalem efficiunt contrahentes Baptizati ut Ministri: Ergo etiam ipsum Sacramentum Matrimonij. Hinc cum contrahentes sint, qui afficiuntur à contractu, & per eundem obligantur; Ministri hujus Sacramenti non sunt procuratores, qui pro absentibus sponis nuptias ineunt.

IX. *Doctrina quinta.* Hujus Sacramenti nemo est capax nisi Baptizatus. Ita omnes; quia character Baptismi tanquam necessaria dispositio ad capacitatem cæterorum Sacramentorum præsupponitur, ut suo loco dictum. Unde inferitur Matrimonium Gentilium non esse Sacramentum, sed tantum contractum civilem, sicuti fuit in veteri Testamento ante adventum Christi. Sed hinc quædam inquiri solent treviter decidenda. Itaque

X. *Quæstio prima.* Si unus Conjugum sit baptizatus, an saltem ex parte illius sit Sacramentum? Respon. negative, quia unus non est adæquatum subjectum Sacramenti, sed uterque simul, ideoque ambo conjuges debent esse baptizati; sicuti ad suscipiendum baptismum, non sufficit solum corpus, nec sola

nec sola anima, sed utrumque debet esse conjunctum. Quod si post Matrimonium conversi baptizentur, matrimonium prius contractum probabiliter fiet Sacramentum, præsertim renovato consensu maritali.

XI. *Questio secunda.* Utrum Christus ita elevarit contractum Maritalem Fidelium ad dignitatem Sacramentalem, ut noller deinceps ullum esse validum ac legitimum matrimonium inter Ecclesiæ suæ membra, nisi simul esset Sacramentum? Negant Vasquez Tom. 2. in 3. P. d. 138. c. 5. Basilii Pontius L. 1. de Matr. c. 9. n. 3. & nonnulli, arbitrati sub gravi solum præcepto teneri fideles, ne contractum conjugalem merè politicum ac civilem inean. Affirmant melius Sanchez L. 2. de Matr. d. 10. num. 6. Coninck. d. 24. dub. 6. conclusionem 4. Palao d. 2. puncto 2. Num. 5. & plerique alij conformiter Concilijs Tridentino & Florentino asserentibus universali & indefinito decreto *Matrimonium Christianorum esse verum Sacramentum.* Eodem sensu etiam loquuntur Patres præsertim S. August. L. de bono conjugij. & S. Ambros. in c. 5. ad Ephes. ac Lib. 1. de Abraham c. 7. nec possunt Adversarij vel unum adducere, qui cum illis hanc exceptionem addiderit, nempe si Christianè nubendo velint facere Sacramentum. Ratio nostra est; quia Christus instituendo hoc Sacramentum pro Ecclesiâ suâ voluit, ut deinceps suorum Fidelium matrimonia non essent prophana ac merè civilia, ut Gentilium, sed sanctificata ac suæ Sacræ Reipubl. conformia. Atqui hoc ipso voluit, ut omnis contractus maritalis & validus inter suos subditos esset Sacramentum; aliâ ejus intentio frustrari posset. Ergo ex institutione Christi omne Matrimonium validum inter fideles est Sacramentum; siquidem contractus matrimoniales tales sunt, quales Christus in bonum commune Ecclesiæ intendit. Confirmatur ex majori insolubilitate conjugij inter baptizatos, quam inter infideles celebrari. Tum quia hæc proprietates rectissime fundatur in ratione Sacramenti. Tum quia Christus abrogato Libello repudiij in Synagoga usitâtô, sicuti in Ecclesiâ suâ voluit matrimonia juxta primam institutionem insolubilia, atque adeo difficiliora quam ante, ita etiam omnibus superaddi gratiam Sacramentalem decrevit.

XII. Obijciunt Adversarij. Neque ex Scriptura, neque ex Concilijs & Patribus constare, Christum ita annexuisse rationem Sacramenti contractui Civili. 2. Rationem Sacramenti posteriorem esse, & sequi ad substantiam contractus conjugalis, velut ejus accedens. 3. Rationem contractus non involvere Sacramentum, sed sine hoc subsistere. 4. Christus sic mutasset contractum Conjugalem plus ad eum exigendo inter Christianos, quam per se requiratur. Resp. ad 1. Ex dictis constare, indivisibilitatem Sacramenti à valido contractu jure divino, & Ecclesiastico firmatam esse. Ad 2. Negando rationem Sacramenti velut accedens separabile subsequi contractum matrimonialem in tuo valore jam constitutum, quia ipse contractus est Sacramentum: nec aliud ex parte contrahentium superadditur præter intentionem modo Christiano nubendi. Ad 3. Concedendo ad contractum civilem & legitimum secundum se spectatum non requiri rationem Sacramenti; inde tamen non sequitur, eandem etiam suppositâ institutione Christi ad fidelium contractus non pertinere; sicuti per se & jure naturali ad legitimum conjugium non

spectat præsentia Parochi, & duorum testium, & tamen, ubi promulgatum est Tridentinum, sine hac solennitate irritum est matrimonium. Ad 4. Negando. Nam contractui conjugali secundum se invariato addidit Christus dignitatem Sacramentalem & effectivam gratiæ, quam nemo nisi volens ac ritu Christiano nubere intendens consequi debebat. Videatur Elparza Tom. 1. Q. 114. ubi hanc quæstionem fuse & solide tractat.

XIII. *Questio tertia.* An hæreticorum Matrimonia sint Sacramenta? Ratio dubitandi in utramque partem occurrit. Pro affirmativa stat capacitas subiecti baptizati. Pro negativa defectus intentionis; cum enim hæretici non credant, Matrimonium esse Sacramentum, utique non volunt facere Sacramentum; ad consecutionem autem cujuslibet Sacramenti essentialiter requiritur intentio Ministri, si enim Sacerdos absque intentione consecrandi pronunciaret verba consecrationis, nihil efficere. Respondetur. Hæreticorum Matrimonia esse Sacramenta. Ita communiter Theologi Catholici. Nam tamen Hæretici explicitè protestentur, nolle se Sacramentaliter contrahere, quia in hoc puncto fidei errant; appetitativè tamen malunt conjugium Sacramentale, quam suò sine frustrari ac contrahendo nihil agere. Atque hæc voluntas appetitativè firmior cum prævaleat minus efficaci & explicitè propositæ, verè sufficit ad rationem Sacramenti, uti communiter & rectè tradunt DD. Talis autem voluntas inde colligitur; quia Sæctarij absolute & simpliciter intendunt contractum validum & juxta mentem ac ordinationem Christi. Atqui contractus validus inter Catholicos est Sacramentum. Ergo & ipsi absolute & simpliciter intendunt Sacramentum, tamen ex errore interveniat inefficax voluntas, quæ excludere conantur à contractu conjugali non creditam rationem Sacramenti. Neque facile est quisquam tam perversus, qui rationem Sacramenti à Christo superadditam matrimonio ac per se à nemine contemptibilem adeo oderit, ut malit contrahendo nihil operari, quam inire contractum Sacramentum.

XIV. *Questio quarta.* An ipsum Matrimonium Fidelium non solum in fieri sed etiam in facto esse sit Sacramentum? Affirmat Bellarm. L. 1. de Matr. c. 6. Sanchez. L. 2. disp. 5. n. 7. Layman L. 5. tract. 10. part. 2. c. 2. n. 4. & alij nonnulli. Negant Coninck D. 24. dub. 2. n. 11. Palao D. 2. puncto 2. n. 3. & plures alij. Respon. multò probabilius videri, hoc Sacramentum, ut signum practicum gratiæ, non esse permanens, adeoque in facto esse non habere veram & propriam Sacramenti rationem. Nam Sacramentum à Christo institutum est signum practicum gratiæ sanctificantis, id est, ex suo usu & opere operato suscipientem Sanctificat, ut dixit Florentinum in decreto Eugenij & Tridentinum Sess. 7. per totum. At Conjuges usu matrimonij non sanctificantur opere operato, ut omnes fere DD. concedunt. Ergo Matrimonium in facto esse propriè non est Sacramentum. Unde quoad hoc inter Eucharistiam & Matrimonium discrimen est, quod illa continuo usu: hoc autem solum initio, dum sit maritalis contractus, gratiam significet efficiat & conferat. Quod si sumatur matrimonium pro signò speculativo rei Sacræ, hoc est, unionis, sive verbi cum Humanitate, sive Christi cum Ecclesiâ, vel anima rationali, quale signum fuit conjugium, licet imperfectè, antequam institueretur

tenetur Sacramentum, nihil vetat dicere mysterium permanens. Quin etiam Sacramentum Matrimonij in facto esse conferat actualia auxilia ex jure, quod Gratiae Sanctificanti in fieri fuit annexum, non negamus, idque supra jam diximus.

XV. *Doctrina sexta.* Matrimonium non omnibus est permixtum, sed propter varia impedimenta partim à Deo, partim ab Ecclesia statuta multi illicitè, multi invalidè contrahunt. Ita omnes Catholici DD. qui alia impedimenta matrimonij vocant impedientia solum: alia dirimentia. Priora sunt, quæ matrimonium solum faciunt illicitum, & continentur his verbis:

*Ecclesia vetitum, nec non tempus feriarum,
Atque Catechismus, crimen, Sponsalia, votum.
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.*

Posteriora sunt, quæ matrimonium etiam dirimunt, & comprehenduntur his verbis:

*Error, conditio, votum, cognatio, crimen.
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Ætas, Affinitas, si clandestinus & impositus.
Raptusque sit mulier, nec parvi reddita tuitè;
Hec facienda vetant connubia, facta retractant.*

Hæc utriusque fortis impedimenta pluribus explicantur à Theologis Moralibus & Canonistis, ac breviter à Felice Via in Summa Juris Canonici à fol. 143. quibus eadem relinquimus. Solum de voto aliquid dicere lubet. Est aliud simplex, aliud solenne. Votum simplex Castitatis sive Religionis, sive non nubendi, sive Ordines sacras suscipiendi obligat te ex jure divino & naturali abstinere à nuptijs regulariter ad usum conjugalem proximè ordinatis. Nam Deus rigidissime exigit solutionem votorum sibi nuncupatorum Ecclesiastici 5. v. 3. Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere, displicet enim ei omnis infidelis & stulta promissio. Si igitur stante hoc voto contrahatur, fit quidem matrimonium illicitum, non tamen invalidum (excepto illo voto simplici, quod religiosi in Societate JESU unâ cum duobus fundamentalibus alijs Religionis finitè Tyrocinio & alijs emittunt, ac per se sunt ac sunt veri Religiosi non secus atque ipsi tum Societatis tum quorumvis aliorum Regularium ordinum professi, ut definitum est in Extravag. Gregorij XIII. quæ incipit: Ascendente Domino, additis in contradicentes gravissimis censuris) Quomodo autem cæteri cum voto simplici illicitè contrahentes deinde in usu matrimonij gerere se possint, declarant citati Theologi Morales. Ex votis Solennibus alterum inest Religiosæ professioni, alterum majoribus Ordinibus, de quibus Controversiâ 38. satis diximus. Professio igitur Religiosa non tantum impedit & dirimit matrimonium contrahendum, sed etiam contractum irritat, ut habet Trid. Sess. 24. can. 9. Si quis dixerit Clericos in Sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem sollemniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege Ecclesiastica vel voto, postequè omnes contrahere matrimonium, qui non sentiunt castitatis, etiamsi eam voverint, donum habere, anathema sit.

XVI. Dubitatur autem valde, quò jure votum solenne in Religione impediatur, & dissolvatur connubium? Durandus, uterque Sotus, & alij apud Dicastillo d. 6. dub. 30. existimant oriri ex natura rei & jure divino naturali. Sed multò rectius sentiunt Suarez Tom. 3. de Relig. 2. c. 9. Valsq. in 1. 2. d. 162. Palao d. 4. punct. 6. & plerique alij, Professione Religiosâ tantum Ecclesiastico jure dirimi

matrimonium. Imprimis enim solennitas voti (quæ juxta Theologos consistit in perpetuitate obligatione ad certum & stabile officium, vel vendi modum [ab Ecclesia approbatum] est tantum juris Ecclesiastici. Ergo & illius effectus. Antecedens constat ex clara definitione Bonifacij VIII. In capitulo unico. de voto in 6. quam citata Bulla Gregorij XII. repetijt. Neque votum solenne secundum se & suam obligationem substantialiter differt aut magis tradit voventem DEO, quàm simplex votum continentie; & quamvis votum solenne Religionis conjunctum sit cum traditione, quâ se vovens pro majore perfectione consequenda Religionem tradit, in ea tamen adequatè non stat ratio solennitatis, ut bene demonstrat Suarez L. 2. c. 2. & sequent, & palam est ex votis simplicibus Societatis JESU. Unde ad propositam quæstionem sumitur ratio à priori. Religiosus qui se cum voto castitatis Religionem donat, tradit se ut ad obtinendam perfectionem dirigatur, sed huic fini, secluso usu, non obstat conjugium. Ergo &c. Minor patet ex castissimo Matrimonio B. Virginis, quod neutiquam fuit impedimento summæ perfectionis. Videantur cit Auctores.

XVII. *Doctrina quinta.* Matrimonium Sacramentale est insolubile. Ita omnes Catholici Doctores. Nam cum matrimonium ad decentem prolis propagationem, atque educationem ordinetur, non minus ex natura rei congruit ipsi indissolubilis conjugum nexus, quàm unitas uxorum, quæ habetur ex cap. 19. Matth. ubi Christus reducit matrimonium ad primam illius conditionem, quam habebat, quando primi parentes matrimonium inierunt: & revocat facultatem Judæis concessam dimittendi uxores, & plures ducendi. Unde Trident. Sess. 24. can. 2. sic statuit. Si quis dixerit, licere Christianis plures simul uxores habere, & nullâ lege divinâ esse prohibitum, anathema sit. Est autem inter Fideles Matrimonium aliud Ratum, aliud Consummatum; prius maritalem contractum sine subsecuto usu conjugali: posterius eundem contractum, sed subsecuta perfectâ & ad generandum aptâ copulâ completum significat; utrumque ex mutuo contrahentium consensu est indissolubile, ita tamen, ut matrimonium, si consummatum fuerit, nullâ prorsus lege possit dissolvi, nisi quoad usum & cohabitationem: ratum verò possit Ecclesiasticâ autoritate dissolvi, & facultas dari ineundi novum matrimonium. Desumitur hæc potestas ex promissione Christi Petro facta. Matth. 16. v. 19. quicquid solveris &c. quæ potestas solvendi non tantum pertinet ad vincula peccatorum, sed ad omnia salutis impedimenta. Ita solvuntur matrimonia per professionem Religiosam ex generali concessione Ecclesiæ in Jure Canon. capitul. 14. de convers. conjugatorum & Trident. Sess. 24. c. 6. Si quis dixerit matrimonium ratum non consummatum per solennem Religionis professionem alterius conjugum non dirimi, anathema sit. In particularibus etiam casibus matrimonia quorundam dissoluta sunt ex gravibus causis ad bonum publicum pertinentibus v. g. ad sedanda bella, ad Religionem Catholicam conservandam & propagandam &c. Nam ex legibus divinis, ad quas pertinet insolubilitas matrimonij, non potest Ecclesia sine gravi causâ dispensare; gravis autem causa in proposito censetur, quæ non solum ad privatam quorundam salutem, sed ad publicum bonum & majorem Dei gloriam pertinet; aliter facta dispensatio

facio non solum illicita, sed etiam invalida foret, sicut universim docent Theologi de dispensationibus legum à superiorum potestate latorum, ubi plus non licet inferiori, quam superior concesserit vel de ejus concessione prudenter præsumi poterit; non potest autem prudenter præsumi de mente superioris, quod velit suas leges infringi ob leves & privatas causas bono publico noxias, sicut multum noceret Reipublicæ & in magnam conjugum injuriam cederet, si passim conjugia dissolverentur, & conjuges invitæ repellerentur, non facile alios maritos reperturæ tanquam suspectæ de malis moribus. Videatur Henriquez. L. 2. c. 8. ubi testatur, Gregorium XIII. eodem die undecim matrimonia rata dissolvisse.

PARS POSTERIOR.

ERRORES HAERETICORUM.

XVIII. **E**rror primus est, Matrimonium non esse Sacramentum. Ita Luth. in capt. Babylon. Calvin. L. 4. Instit. c. 19. sect. 34. & seq. & omnes reliqui hujus temporis sectarii. Probat 1. Quia ex scripturâ non potest probari, multæ enim aliæ res in scripturâ dicuntur esse similes alijs rebus sacris, nec tamen ideo sunt Sacramenta. v. g. officium Pastoris erga oves est imago curæ Christi erga Ecclesiam 2. Quia conjugium Adæ & Evæ significavit conjunctionem Christi & Ecclesiæ, nec tamen fuit Sacramentum. 3. Quia in hoc Sacramento non confertur gratia, ut in alijs, ut ait Gloss. 32. q. 2. can. honorantur, & aliqui Canonistæ, quos sequitur & citat Durandus in 4. dist. 2. q. 3.

XIX. Mirum sanè, adeo conspirare Sectarios in abneganda Matrimonio ratione Sacramenti, quod aliàs tanti faciunt, ut nemo illo spoliatum se velit. Et si matrimonium non fuerit institutum à Christo Sacramentum, semperque in Ecclesia tale traditum, dicant quò tempore haberi cæperit pro tali? quod cum nunquam ostendere possint, sapientissimè tenetur, quod universa per orbem Ecclesia semper tenuit. D. August. qui floruit Anno Christi 420. Jam agnovit matrimonium verissimè esse Sacramentum. Nam L. de bono conjugij c. 18. & 24. Matrimonium quinque Sacramenti nomine compellat, hæc expressa ejus sunt verba: *bonum nuptiarum*, inquit, *ad populum DEI permanet etiam in sanctitate Sacramenti, per quam nefas est etiam repudio interveniente alteri nubere, dum vir ejus vivit. ubi rectissime S. Doctor indissolubilitatem matrimonij Catholicis, consummati præsertim, sanctitati Matrimonij, ut Sacramenti, cum omnibus Catholicis Theologis attribuit. Plura clarissima testimonia tum ipsius S. August. tum aliorum antiquissimorum. PP. refert præter Bellarm. & alios Bernardinus Vetsius in specul. Eccles. à fol. 834. an non igitur hic locum habet, quod idem Sanctissimus Præsul Hypponenſis Epist. 118. & alibi scribit: *de eo, inquit, quod universa frequentat Ecclesia, disputare insolentissima est insania. Qualem insaniam jam olim ostenderunt Erythiani illi, qui & Armeni dicti sunt, deterima scilicet Erythianorum soboles, quorum triginta duas hæreses recenset Gualterius in sua chronol. fol. 545. inter quas 23. est,**

Matrimonium non esse Sacramentum, quam insaniam hodierni etiam sectarii ostendunt, ut supra diximus, & videre est apud Gerhard. L. 2. part. 3. à fol. 205. & Ames. Tom. 3. à fol. 249.

XX. Respond. ad 1. probationem, fundamentum hoc, quod ex scriptura probari non possit, matrimonium esse Sacramentum, sæpius rejectum jam esse, ostendendo, fidem divinam non niti solum scripturâ, sed quolibet DEI testimonio seu scripto seu non scripto, modò satis certificato, sicuti maximè certificatur matrimonium esse Sacramentum per auctoritatem Ecclesiæ, sine qua nec scripturæ auctoritas nobis constat. Hoc autem Ecclesiæ testimonium non habent res aliæ, quantacumque similitudinem cum aliquibus rebus sacris præferant. Adhæc quamvis supra cum Vasquezio dixerimus, non efficaciter evinci ex loco D. Pauli ad Ephes. 5. Matrimonium esse Sacramentum, negari tamen non potest, probabilissimè ex eo colligi, junctâ præsertim continuâ Ecclesiæ traditione; unde Concilium Tridentinum in præfat. Sess. 24. ait, *hoc Sacramentum à Paulo innui*, nempe tanquam idoneam materiam, accedente Christi ordinatione. Et S. Chrysostomus hom. 10. in Epist. ad Ephes. verba illa: *magnum mysterium*, tribuit conjugio, licet per allegoriam representent conjugium spirituale Christicum Ecclesiæ. At, inquit Amelius de matrimonio. fol. 255. hæc est turpis repugnancia Papistarum, matrimonium esse immunditiam, pollutionem, sordes carnales, & simul esse Sacramentum. Retorqueo rectius & dico: turpissimam esse hanc Calvinisticam & mendacem calumniam. Quis enim unquam Catholicorum istud de vero & legitimo matrimonio pronuntiavit? si sacrilegi concubitus sacerdotum & Monachorum reprehendantur tanquam pellutiones, quid quæso hoc ad legitimum matrimonium facit? Ad 2. Matrimonium Adæ & Evæ figuravisse quidem futuram conjunctionem Christi & Ecclesiæ secundum carnem: at verò non propriè per gratiam, quæ per ejus usum conferretur aut præsens esset; & nec id quidem fortè ex institutione DEI, ut notavit valentia Tom. 4. disp. 10. q. 1. punct. 5. Quare matrimonium nec in veteri lege ullam Sanctificationem vel expiationem aut munditiam legalem contulisse legitur; sicuti nec manna propriè Sacramentum fuit, quantumvis Sacramentum Eucharistiæ per modum figuræ repræsentarit. Ad 3. Durandi & illorum Canonistarum opinionem esse erroneam post definitionem Concilij Florentini & Tridentini; nec verò isti Catholici Doctores unquam negassent, matrimonium esse propriè Sacramentum, & gratiam conferre, si definitionem illorum conciliorum perspexissent. D. Bonaventuræ & subtili Scoti injuriam facit Amelius, dum eos fol. 249. proferentia Durandi citat; quam Puritanus ille exco-urget, quod in matrimonio conjunctio viri & feminae naturalem causam habeat. Sed non advertit Rabula, non quamlibet hic effici unionem inter virum & feminam, sed planè indissolubilem non solum corporum, sed etiam animarum per veram Charitatem, ut uxor jungatur viro, sicuti Christus Ecclesiæ; ac proinde sit unio sanctificans, quam utique naturaliter significare nequeunt verba illa conjugum, quæ in celebratione matrimonij adhibentur.

XXI. Error secundus est, votum Castitatis esse illicitum.

illicitum, atque invalidum, ac proinde non impedire matrimonium, sed eo contempto non solum Laicos sed etiam Religiosos posse ac debere contrahere matrimonium. Sed hoc jam refutatum est supra Controv. 38. de cœlibat. Videantur DD. à Walenburch. Tom. 1. fol. 380. Argumentantur autem hæretici hic speciatim ex principiis Theologiæ Catholicæ contra votum Castitatis in hunc modum, si DEUS non acceptat votum castitatis, tum nec valet, nec obligat. Sed DEUS non acceptat votum castitatis. Ergo nec valet, nec obligat. Major docetur passim à Catholicis Doctoribus; sicut etiam promissio homini facta nihil operatur, nec valet, si homo ille noluerit acceptare. Minor probatur. Quia DEUS non acceptat votum, quod impedit majus bonum, sed votum castitatis impedit majus bonum. Ergo DEUS non acceptat. Minor traditur ab ipsdem Theologis, & facile probari potest; quia Deus cupit nos meliora sectari 1. ad Corinth. 10. v. 13: *amulemini charismata meliora*. Minor probatur; quia votum castitatis impedit matrimonium, quod est majus bonum, utpote Sacramentum, Atqui Sacramentum utique melius est non Sacramento. Ergo Matrimonium melius est Castitate.

XXII. Respond. ad hoc argumentum, Matrimonium absolute non esse melius continentia sed tantum secundum quid, quatenus est Sacramentum efficax gratiæ; cujus tamen efficaciam castitas multis alijs modis compensat, sicut innocentia utique melior est, quam penitentia, licet Sacramentum sit penitentia, innocentia non. Aliud ergo est comparare statum cum statu: aliud statum comparare cum Sacramento, status continentia est altior matrimonio, ac majoris gratiæ & meriti; *qui enim nubit, bene facit, qui non nubit, melius facit*. 1. ad Corinth. 7. v. 39. Sacramentum tamen semper augeat gratiam in quocunque statu accipiatur. Sed si idem continens propter DEUM nuptias contempsisset plus gratiæ à DEO accepisset, quam sit illa, quæ per Sacramentum matrimonij communicatur.

XXIII. Urget Amesius fol. 257. contra rationem Sacramenti Matrimonij. Omne quod confert gratiam, ut Sacramentum ex opere operato, illud præstans est voto continentia; quod nihil tale præstat, Sed matrimonium non est Sacramentum conferens gratiam ex opere operato. Respondetur ex dictis distinguendo Majorem. omne quod confert gratiam, ut Sacramentum, ex opere operato, illud est præstans voto continentia; secundum quid, esto: absolute negatur. Si enim omne id, quod confert gratiam ex opere operato absolute præstans esset illò, quod nihil tale præstat, sequeretur, intensissimum actum charitatis, quò Beatissima Virgo vovit castitatem perpetuam, minus præstantem esse baptismo infantis, quod dici nequit; quis enim dubitare potest, quod actus ille Deiparæ simpliciter nobilior sit multis hujusmodi parvulorum Baptismis: ipsa gratia in se spectata semper est ejusdem rationis sive ex opere operato, sive ex opere operantis acquiratur. Liberrimum autem fuit Christo, ut, licet continentia ex genere suo esset opus perfectius & magis meritorium, quam matrimonium, hoc tamen præ illà in Sacramentum elevarer, quò virtute hujus & ex opere operato gratia propter difficultates in matrimo-

nio occurrentes ad ejus finem referretur. Itaque simpliciter falsa est hæc propositio: *quævis actio & gratia Sacramentalis præstantior est quâvis actio & gratia non Sacramentali*. Sed possunt se habere ut excedens & excessum; & secundum quid etiam semper habet aliquid gratia Sacramentalis præ gratia non Sacramentali.

XXIV. Error tertius est. Ecclesiam non habere potestatem, nova impedimenta matrimonij dirimentia constituendi. Ita communiter hæretici nostri temporis, ut videre est apud Kemnitium in Exam. Concilij Trid. Sess. 24. c. 4. Ratio ipsorum est, quia Pontifex aut Ecclesianon potest mutare materiam Sacramentorum à Christo institutam. Ergo non potest efficere, ut persona, quæ jure divino habilis est ad Sacramentum Matrimonij, fiat inhabilis. Atqui persona v. g. clandestine contrahens, vel consanguinea habilis est jure divino ad Sacramentum Matrimonij. Ergo Pontifex aut Ecclesia non potest reddere inabilem. Ergo non potest impedire clandestinum matrimonium. Confirmatur. quia Ecclesia non potest facere, ut aqua elementaris in Baptismo non sit apta materia Baptismi, & sic de cæteris loquendo. Tum quia Ecclesia non habet auctoritatem instituendi Sacramenta. Ergo nec constituendi substantiam Sacramentorum, sive ea, quæ ad substantiam requiruntur. Propter hoc argumentum multi Episcopi ac Theologi, qui fuerunt in Concilio Trident. antequam res definiretur, putarunt Ecclesiam non posse irritare vel dirimere clandestina matrimonia. Et Dominicus Soto in 4. dist. 28. q. 1. art. 1. ad Im. nihil audeat definire, sed Ecclesiæ judicio relinquere definiendum.

XXV. Errorem hunc damnat Concil. Trid. Sess. 24. de reformat. Matrimonij c. 1. ubi ita re ipsa irritavit matrimonium clandestinum constituendo novum impedimentum dirimentis matrimonij. & ibidem can. 3. id ipsum ex instituto definitur his verbis: *si quis dixerit, eos tantum consanguinitatis & affinitatis gradus, qui Levitico exprimuntur posse impedire matrimonium contrahendum, & dirimere contactum, nec posse Ecclesiam, in nonnullis eorum dispensare, aut constituere, ut impediant & dirimant, anathema sit*. Et can. 4. *si quis dixerit Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimoniorum dirimentia, vel in ijs constituendis errasse, anathema sit*. Ratio est, quia Ecclesia est Res publ. perfecta habens proinde potestatem in ordine ad finem spiritualem, seu ultimam hominis beatitudinem constituendi ea, quæ ad eundem finem necessaria sunt, tum in rebus cæteris, tum præcipue in rebus spiritualibus ordinisque supernaturalis, uti est ratio contractus matrimonialis juxta illud Christi Math. 16. v. 19. *quodcumque ligaveris &c. & Math. 18. v. 18. quæcumque alligaveris super terram &c.* Respond. juxta ea, quæ diximus supra Cont. LXII. §. VI. Concesso Antecedente, negando consequentiam. Quamvis enim Ecclesia aut Pontifex invalidare non possit materiam aut personam, si in eo statu & natura permaneant, in quâ Christus eas invenit; si tamen physica aut moralis mutatio in ijs accidat, ut non amplius tales sint, quales Christus invenit, tum per se desinunt esse validæ. Cum igitur materia Sacramenti matrimonij sit moralis, nempe legitimus contractus tam humanis, quam divinis legibus consentaneus, Pontifex aut Ecclesia ponentes novas leges

leges irritantes contractus matrimoniales, aut reddendo aliquas personas inhabiles ad matrimonium, hoc ipso facit contractum illegitimum & consequenter insufficientem ad matrimonium. Sic etiam Ecclesia alias personas inhabiles facit, & contractus alios irritat, puta novitios in Religionibus & professionem illorum factam ante annum novitatus vel sedecim ætatis annos expletos, ut patet ex Concilio Trid. Sess. 25. de Regul. cap. 16. Atque ex his etiam ad subsumptum & confirmationem utramque abunde constat. Nam persona clandestinè contrahens est quidem habilis ad Sacramentum secundum se: non tamen juxta præfentes leges est habilis ad talem contractum, quæ ad Sacramentum elevari, & cui ratio Sacramenti conjungi possit. Item quamvis Ecclesia humanâ potestate constituere non possit substantiam Sacramentorum in genere & formaliter eadem tamen in particulari & materialiter efficere valet, ut hoc vel illud habeat rationem materiæ Sacramentalis à Christo institutæ, quod antea non habebat eam, vel ut jam ejusdem materiæ rationem non habeat, quod antea habebat illam. Videatur Tanner Tom. 4. Disp. 8. Quæst. 4. a. n. 4.

XXVI. *Error quartus est.* Præcepta omnia, quæ de gradibus prohibitis Levit. 18. habentur, jure divino obligant Christianos, & hanc naturalem justitiæ normam non minus jam à Christianis, quam olim à Judæis observandam, nec ullâ dispensatione immutandam continent. Ita Lutherani apud Gerhard. L. 2. part. 3. à fol. 294. Calvinistæ apud Amesium à fol. 269. & alij Sæctarij. Fundamentum præcipuum est, quod DEUS videatur citato loco Levit. declarasse, prohibitiones illorum graduum non fuisse ceremoniales, aut judiciales, sed juris naturalis, atque adeo ad omnes homines & ad omnia tempora pertinere, tamen lex ipsa scripta pro illo populo per se nos non obliget. Confirmatur ab Amesio fol. 270. DEUS Levit. 18. & 20. pronunciat, se Gentes puniturum propter omnia illa conjugia, quæ ibi prohibentur, quales etiam conjunctiones in ipsis Gentibus vocat abominationes. Ergo præcepta illa de gradibus cognationis non sunt judicialia, sed moralia & naturalia, cum sint universalia, atque ad certa aliqua scelera restringi nequeant.

XXVII. Errorem hunc rejiciunt omnes Catholici Doctores ex definitione Concilij Tridentini Sess. 24. can. supra jam §. 25. cit. Ratio est. Tum quia leges Mosaicæ ceremoniales & judiciales per Christum abrogatæ sunt, & Christianos per se non obligant, ut alibi docetur. Quare in contrahendis Christianorum matrimonijs universim ac per se loquendo, non est habenda ratio legis divinæ Veteris seu Mosaicæ, Levit. 18. cit. Tum quia conjugia in quibusdam horum graduum morte puniuntur: in quibusdam verò pænâ leviori, ut patet ex v. 20. & 21. Ergo conjugia hæc non prohibentur jure Naturæ sed proprio Judæorum; & sanè per se rationi consonum erat, ut in lege positiva Moysis pro Judæorum Republ. non solum prohiberentur gradus jure naturali prohibiti, sed etiam alij nonnulli, ut communiter omnium Gentium more est receptum. Tum quia habemus exempla non pauca Sanctorum, qui atqueam lex ista ferretur, in gradibus Levit. cit. prohibitis connubia inièrunt; hæc autem nunquam fecissent, si illa præcepta semper obligassent.

Tum quia citato loco Levit. interdicitur matrimonium nepotis cum amita, vel matertera: non tamen neptis cum patruo vel avunculo, cum tamen omnes sint in eodem gradu lineæ transversæ æquales. Item prohibetur conjugium cum uxore fratris defuncti, non tamen cum sorore uxoris defunctæ, ubi rursus est idem affinitatis gradus. Unde sic efficaciter argumentari possumus. Si omnia illa præcepta Levit. de gradibus jure naturæ constituta essent, tum intra eundem gradum omnia matrimonia essent illicita. Sed Moyses quædam conjugia prohibuit, & quædam permisit in eodem gradu. Ergo &c. Videri possunt Bellarm. de Matrim. à cap. 25. Valentia, Tanner alij. Respond. ad fundamentum Adversariorum, negando omnino, DEUM in Levit. declarasse, prohibitiones illas omnes prorsus esse absolute juris naturalis, ita ut in nullo casu jure naturali & divino liceat contra illas facere. Ad Confirmationem. Suum ista haberent pondus, si scriptura diceret: Gentes illas propter singula peccata enumerata eijs à terra meruisse. At istud non dicit. Equidem deliquerunt Gentes commiscendo se absque ullo defectu contra jus Naturæ: at tamen non ita graviter, ut propter hæc præcisè à terrâ essent eijsciendæ; siquidem ista pæna propriè spectat crimen idololatriæ, adulterii ac flagitia prodigiosa cum bestiis & masculis &c.

XXVIII. *Error quintus est.* Ecclesia non potest dissolvere Matrimonium ratum per solennem Religionis professionem alterius conjugis. Ita hæretici nostri, dum universim cælibatum Sacerdotum & Monachorū rejiciunt, ut speciatim videre est apud Joannem Gerhardum L. 2. part. 2. fol. 353. Rationem particularem hîc adducunt. Tum ex Math. 19. v. 6. ubi Christus ait: quod DEUS conjunxit, homo non separet. Tum quia pontifex non potest dispensare in jure divino & naturali, ut communiter tradunt Theologi de legibus. Atqui matrimonium etiam ratum est indissolubile jure divino, & naturali. Ergo &c.

XXIX. Errorem hunc, nempe matrimonium ratum & non consummatum dissolvi non posse quoad vinculum per professionem Religionis, damnat Concilium Trid. Sess. 24. c. 6. his verbis: Si quis dixerit matrimonium ratum non consummatum per solennem Religionis professionem alterius conjugum non dissolvi. Anathema sit. Cæterum an universim etiam extra hunc casum religiosæ professionis pontificiâ dispensatione matrimonia Christianorum rata non consummata solvi possint, lis est Scholastica, non fidei? Multò probabilius affirmant Card. Bellarm. L. 2. de Monachis c. 38. Valentia Tom. 4. d. 10. de matrimonio q. 1. punct. 7. Azor Tom. 2. L. 5. c. 2. q. 3. Sanchez. L. 2. d. 14. n. 2. Tanner d. 18. q. 5. n. 62. & plures alij Theologi, atque universim Canonistæ. Moventur t. quia sæpe Videmus Summum Pontificem in Matrimonio rato dispensasse & illud dissolvissè, & multi Authores fide digni testantur, suò tempore varios Pontifices id factitasse, ut supra intelleximus ex Hentiquez. Quis autem credat in re adeo gravi Ecclesiæ, quæ à Spiritu Sancto regitur & illuminatur, errare. 2. Concessa Ecclesiæ potestas Matth. 16. v. 19. solvendi & ligandi quàm latissimè est explicanda, cum sit utilis animarum salutis, & universalis. 3. Matrimonium non habet omnimodam indissolubilitatem; nec ratione contractus, ut patet, in matrimonio infidelium: nec ratione

Sacramenti, quia potest saltem per ingressum Religionis solvi: nec ratione significationis allegorice, quia non significat indissolubile vinculum Christi cum Ecclesia secundum carnem, sed tantum unionem secundum gratiam, quæ tamen in particularibus hominibus est solubilis.

XXX. Respondetur ad 1. ex fundamentis hæreticorum, hominem propriâ autoritate separationem illam facere non posse: at bene facultate à DEO concessâ, sicuti Ecclesiæ concessit prædictis verbis Matth. 16. *quidquid solveris &c.* quod clarius apparet in Sacramento penitentiae; quis enim potest dimittere peccata, nisi solus DEUS Luc. 5. v. 21. & tamen Ecclesia loco DEI peccata dimittit. Ad 2. Pontificem dispensando in ejusmodi matrimonijs non propriè & immediatè dispensare in jure divino & naturali, sed in contractu humano saltem in casu præsentis dispensationis superioris ob bonum ipsius communitalis; hunc ergo Pontifex enervat, qui est fundamentum obligationis juris divini; destructo autem fundamento desinit suâ sponte & per se illa obligatio; sicuti etiam dispensando in voto non dispensat propriè in jure divino, quo votum obligat, sed tollit & enervat ipsum votum, quod est fundamentum ejus obligationis, quam homo suâ sponte sibi imposuit. Ita cum S. Thoma 2. 2. q. 8. a. 10. ad 2. Tanner loc. cit. n. 64. Idem tenet Palao de Leg. d. 6. punct. 3. n. 6. Qui tamen respons. 2. addit, ex illis verbis Matth. 16. colligere DD. posse Pontificem remittere Nomine DEI obligationem Voti, Juramenti, & Matrimonij rati; quia ex praxi & usu Ecclesiæ id constat: at ex usu & traditione Ecclesiæ contrarium colligi in alijs divinis præceptis. Ergo non est in illis admittenda talis dispensatio; sicuti non admittitur in matrimonio consummato. Dici etiam posset, in quibusdam casibus ob certas rationes & difficultates nec divinam nec naturalem legem obligare, sed in illis exceptionem facere; declarationem tamen talis exceptionis à DEO & natura factæ ob materiæ gravitatem soli Papæ competere, qui proinde circa legem divinam & naturalem propriè non dispensat, sed solum explicat, & declarat illam, quod scilicet in tali casu non obliget, ut docuimus in Disput. de Legibus à fol. 169. cum Arriaga de Legibus disp. 8. & nonnullis Theologis.

XXXI. Error sextus est. Matrimonium etiam consummatum à quolibet solvi posse propter adulterium. Ita communiter sectarij hujus temporis, ut videre est apud Gerhardum & Amesium locis mox citandis. Fundamentum sumunt ex concessione Christi Matth. 19. v. 9. *qui dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, machatur.* Anabaptistæ, Lutherani, & Calvinistæ hoc ob paritatem rationis extendunt ad similes causas adulterio æquivalentes v. g. si uxor debitum conjugale sæpius neget, vel ad longinquam regionem fugiat, vel ad peccatum incitet, vel ante matrimonium fornicata fuerit &c. Unde admodum faciles sunt Prædicantes ad dissolvenda matrimonia, & alias atque alias uxores ducendas. Quæ dere quàm fædè scripserit Lutherus, patet ex ejus Libro de Vita Conjugali Tom. 8. Wittenbeg. Germ. pag. 177. fac. 1. ubi inter alia habet: *si non vult uxor, veniat ancilla; nempe ob contumaciam uxoris.* Hinc subjungit: *si non velit, dimitte illam, & aliquam Esterem adijunge, repudiata Vastibi, sicut Rex Assuerus fecit.*

XXXII. Errorem hunc aperte damnat Trident. Concilium Sess. 24. can. 5. his verbis: *quis dixerit propter hæresim aut molestantem aut affectatam absentiam à conjugio dissolvi posse matrimoniale vinculum, anathema sit.* Et can. 7. *si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum docuit & docet, juxta Evangelicam & Catholicam doctrinam propter adulterium alterius conjugum matrimonij vinculum non posse dissolvi, & utrumque vel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse altero conjugate vivente aliud matrimonium contrahere, m. charique eum, qui dimisit adulterâ aliam duxerit, & eam, que dimisso adultero, alij nupsit, anathema sit.* Ratio hujus desumitur 1. ex Scriptura, in quâ universim nullâ factâ exceptione fornicationis aut alterius causæ, sæpius pronuntiatur, non licere in lege Evangelica, nec viro dimittenti, nec uxori dimittente aliud matrimonium inire: & verò, si de facto inierint, mæchari, atque matrimonium irritum esse. Varij hujusmodi loci videri possunt apud Tanner q. 5. citi dub. 3. & alios. præcipuus habetur Marci 10. v. 11. *quicumque dimiserit uxorem suam & aliam duxerit, adulterium committit super eam: & si uxor dimiserit virum suum, & alij nupsit, mæchatur.* Quid clarius? 2. ex perpetuâ traditione Ecclesiæ, in quâ semper & constanter hoc dogma traditum, ac sæpius etiam definitum fuit. Apertissimis verbis illud docet S. August. L. 2. de adulterinis coniugijs c. 4. ubi de verbis Apostoli ad Rom. 7. v. 2. *hec verba, inquit, Apostoli toties repetita, toties inculcata vera sunt, viva sunt, plana sunt, Nullus viri posterioris mulier esse incipit, nisi prioris esse deserit; esse autem desinit prioris uxor, si moriatur vir ejus, non si fornicetur. Licet itaque dimittitur uxor ob causam fornicationis, sed manet vinculum prioris, propter quod sit reus adulterij, qui dimissam alio, etiam ob causam fornicationis, duxerit.* Similia habentur alibi, quæ refert Bellarm. L. 1. de Matrim. cap. 16. 3. Ratione. Quia matrimonium naturali jure indissolubile est, nisi quatenus ex peculiari privilegio seu dispensatione divinâ in aliquo casu contrarium Ecclesiæ divinitus manifestatum est. At verò neque per scripturam, neque per traditionem Ecclesiæ unquam manifestatum est, matrimonium consummatum inter Christianos ullò casu dissolvi. Ergo non est asserendum, illud matrimonium ullò casu dissolvi posse.

XXXIII. Sed quæres. Cur matrimonium ratum in aliquo casu dissolvi potest, non consummatum? Respond. Matrimonium ratum significare tantum Unionem Christi cum Ecclesiâ per charitatem & gratiam, quæ in membris ejus subinde dissolvitur: Consummatum verò significare unionem Christi cum Ecclesiâ per Carnem assumptam, quæ unio prorsus indissolubilis est. Ita Eugenius III. c. debitum. de bigamus. Non obstat quod olim Deut. 24. Judæis permissum fuerit datò libello repudiij dimittere uxores suas, & alias ducere. Quia hoc factum est propter duritiem eorum, juxta illa verba Christi Matth. 19. v. 8. *Moses ad duritiem cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras, ab initio autem non fuit sic.* Unde illa severa verba Christi apud Marcum c. 10. cit: *Quicumque dimiserit &c.* & Apost. ad Rom. 7. v. 2. cit: *Quæ sub viro est mulier, vivente viro, alligata est legi; si autem mortuus fuerit vir ejus, soluta est à lege viri.* Igitur vivente, virò vocabitur adulterâ, si fuerit cum altero viro. Concernit autem dubium istud solos Christianos; siquidem

siquidem aliud est de infidelibus. Nam si duo infideles contrahant matrimonium, & postea alter conjugum fiat Christianus, altero persistente in sua infidelitate, potest Christianus infidelem dimittere, & cum alia Christiana contrahere, ut docet Apostolus 2. ad Corinth. 7. v. 15. quod Christianis non licet.

XXXIV. Respond. nunc ad fundamentum Hæreticorum supra ex Matth. 19. v. 9. allatum, quod valde urgent Gerhardus L. 2. parte 3. à fol. 246. & Amelius à fol. 260. exceptionem illam Christi: *Nisi ob fornicationem tantum pertinere ad dimissionem uxoris à toro & cohabitatione*: non ad alterum conjugium, ut ipse verborum ordo indicat. Nam Matthæus priori versiculi parte excipere voluit casum fornicationis, ut ostenderet plenè ac solide à Christo responsum esse petitioni Phariseorum, scilicet non ex quacunque causa, sed ob solam fornicationem (subaudi vel aliud grauius crimen) licere divorcium facere; divorcium, inquam, non quoad vinculum Matrimonij, quod ex natura sua (quam fornicatio non immutat) esse insolubile, in prioribus verbis probatum fuit; sed quoad torum seu cohabitationem. Quemadmodum ergo Matthæus in posteriore versiculi parte absque ulla exceptione dixit, qui dimissam duxerit, mœchatur, sic inquam, in priori ejusdem versiculi parte etiam absolute & universim pronunciat, quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, non inuit verum matrimonium, sed adulterium committit, ita ut exceptio, quæ ibidem interijcitur, solummodo ad casum fornicationis, & ad separationem à toro & cohabitatione pertineat; cætera autem verba insolubilitatem vinculi matrimonialis indicent. Alioquin Matthæus non solum Sanctis Marco, Lucæ, Paulo, & Tridentino, sed etiam sibi ipsi adversaretur, iudicans melioris esse conditionis illam, quæ ob fornicationem seu adulterium dimitteretur, quam quæ citra crimen aut culpam suam innocens dimitteretur, siquidem hæc alteri nubere non potest. Atque sic corrui Achilles hæreticorum: neque his favent Cajetanus in cit. cap. Matthæi, & nonnulli Catholici; etenim isti quidquid olim putarint, Ecclesiæ iudicio diserte se subjecerunt, nondum scilicet cognita definitione Concilij Tridentini. Manet autem semperque manebit turpitudine Lutheri, ejusque spurcitiem Gerhardus quid: quid fol. 333. conetur, nullis unquam verborum telis velabit, nedicam emundabit. Videri potest Card. Bellarm. de Matr. à cap. 13.

XXXVIII. Error septimus est. Matrimonia filiorum nulla sunt, si Parentes in ea non consentiant. Ita Novatores nostri temporis, ut videre est apud Gerhard. L. 2. part. 3. à fol. 267. & Amesium tom. 3. à fol. 268. Nituntur aliquot Sacra Scripturæ testimonij 1. Exod. 34. v. 16. Deut. 7. v. 3. Jerem. 29. v. 6. & 1. ad Corinth. 7. v. 36. præceptum de matrimonio filiorum parentibus potius datur, quam filijs 2. Exodi 22. v. 16. & Deut. 22. v. 29. permittitur arbitrio Patris, an stuprator filiae suæ accipiat eam in uxorem, nec ne. 2. Promissionem Filij DEO factam potest Pater annihilare Num. 30. v. 4. 5. & 6. Ergo multo magis promissionem homini factam de conjugio. Confirmant ex quibusdam canonibus, consensum Parentum ad matrimonia filiorum requirendum esse.

XXIX. Errorem hunc rejicit Concil. Trid. Sess. 24. c. 5. de reformat. Ubi anathematizantur, qui falso affirmant, matrimonia à filijs familias sine parentum consensu contracta esse irrita, & parentes ea rata vel irrita facere posse. Idem habetur in capit. tum virum. de regularibus. Ratio est. Tum quia filij quoad electionem status ac matrimonij sunt sui juris, ut pluribus ostendit Bellarminus de Matr. L. 1. c. 19. & 20. & alij. Tum quia omnia, quæ spectant ad essentialiam matrimonij, adhiberi possunt, etiam si Parentes non consentiant, nempe Materia, Forma, Minister, qui sunt ipsi contrahentes, & præterea parochus cum duobus alijs testibus. Ergo nulla est ratio, cur contractus Matrimonij tunc non valeat.

XL. Respond. ad 1. ex Script. plus hinc non haberi, quam ad parentes pertinere directionem, ut prudentur Filij matrimonium contrahant. Item verba: *filiam tuam non dabis filio ejus*, Cananæ scilicet, plus non probare, quam parentem posse imperare filio, ut non contrahat cum tali, cum qua revera ei non expedit contrahere, non ideo autem reddi irritum contractum. Ad 2. hoc non esse ad rem nostram; siquidem in ijs locis non statuitur, fore matrimonium irritum, si eò casu puella & stuprator, in scio patre, matrimonium contraxissent. Ad 3. Legem illam divinam loqui de filiabus; quæ adhuc sunt in puellari ætate seu impuberes; est autem nimis magna disparitas inter votum puellæ impuberis, & contractum matrimoniale filiae familias pubertatem egressæ. Ad Confirmationem. Canones, qui exigunt consensum Parentum, intelligendi sunt ex honestate & decentia: non ex necessitate Sacramenti. Si quæ verò leges tale matrimonium irritent, eæ sunt juxta communem sententiam jure canonico abrogatæ. Dicit Gerhardus fol. 269. consensum filiorum sine consensu parentum non esse integrum & legitimum, ut docent juris consulti. Ergo deest forma Sacramenti. Distinguo; deest aliquid, ut honeste fiat usquequaque; concedo: deest aliquid, ut valide fiat, nego. Ut si aliquis celebret nuptias tempore prohibito, sine dubio non honeste & legitime facit; quis tamen contractum hunc pronunciare aulit irritum?

XLI. Error Octavus est Anabaptistarum, qui polygamiam plurium uxorum concedunt, atque ita statuerunt in Conciliabulo Monasteriensis in Westphalia 1531. & re ipsa fecerunt septenas & octenas uxores simul ducendo. Nituntur Tum Exemplo Abrahami, Jacobi, Elcanæ & plurium aliorum. Tum autoritate Apostoli. 1. ad Timoth. 3. & ad Titum 1. ubi solis Episcopis & Diaconis plures uxores prohibuit. Ergo Laicis plures concedit. Non est alienus ab hac opinione Lutherus in Comment. in Genes. Wittenbergæ 1561. editus: *polygamiam expresso textu in lege Evangelica non prohiberi, & liberum esse eam usurpare; cum id Abrahamo, Jacobo, Davidi, & alijs viris in usu fuerit*. Gerhardus non potest istud negare, excusat tamen Magistrum suum fol. 333. quod Monachus & Papista insanissimus fuerit, nondum plenè illuminatus. Sed hoc non est tam excusare Lutherum, quam incusare Protestantés, omnesque Lutheranos summæ levitatis, quod insanum Monachum, & tenebris ignorantiarum involutum cæco impetu secuti fuerint, Sanctæ

Romanâ fide & Ecclesiâ, quæ tot sæculis illæsa stetit, pœssidè relicta. Testatur etiam Costerus in Compendio, demonstratæ Fidei fol. 382. tum temporis Prædicantibus admodum familiare fuisse, ut invicem suas uxores tanquam equas permutarent, atque intra medium annum unus tres, quatuorve uxores haberet. Addi potest exemplum Valentiniani Imperatoris pij atque catholici, qui legem promulgavit, ut liceret unicuique plures uxores accipere teste Sacrate L. 4. c. 27.

XLII. Errorem quoque istum rejicit Tridentinum Sess. 24. can. 2. his verbis: *si quis dixerit, licere Christianis plures simul habere uxores, & nullâ lege divinâ esse prohibitum, anathema sit.* Et meritò. Nam Christus in Evangelio Matth. 19. reducit Matrimonium ad primam illius conditionem, quam habebat, quando primi parentes matrimonium iniêrunt, revocando facultatem Judæis concessam dimittendi uxores & plures simul ducendi. Unde Paulus 1. ad Corinth. 7. v. 2. monet, *ut unus quisque suam uxorem habeat vitanda fornicationis causâ; suam, inquit, non autem duas, vel tres, vel plures.* Accedit, quod polygamia repugnet aliquo modo Naturæ, ut cum S. Thoma 3. P. q. 65. a. 1. docent passim Theologi; quia contra legem naturæ est, quando res uni tradita, & ab eò legitimè possessa, alteri traditur possidenda. Sed maritus in Matrimonio corporis sui potestatem dat uxori. Ergo jure naturæ non potest illam alteri tradere. Dixi aliquo modo; nam finis matrimonij triplex est. 1. procreatio, seu propagatio prolis. 2. mutuum obsequium conjugum. 3. remedium concupiscentiæ. Ex his primus est primarius, duo reliqui sunt secundarij; unde sequitur, polygamiam ratione finis primarij esse conformem legi Naturæ; per plures enim

uxores propagatio prolis potius promovetur, quàm retardetur: ratione autem finis secundarij esse repugnantem.

XLIII. Respond. ad 1. argumentum Novatorum. Deum post diluvium concessisse, ut liceret plures habere uxores simul, quod antea non licebat Genes. 1. v. 27. *Masculum & feminam fecit eos.* Matth. 10. v. 4. *Qui fecit hominem ab initio, Masculum & feminam fecit eos.* Concessit autem Deus post diluvium polygamiam tum ad propagandam prolem, qui est primarius finis, tum utellet figura & typus pluralitatis, seu multitudinis Gentium, quæ Christo tanquam Sponso erat conjungenda, ut cum S. Thomâ loc. cit. art. 2. ad 5. docent Theologi. Ad 2. Apostolum tantum loqui de pluribus uxoribus successivè, quas Clericis interdicit, Laicis permittit. Ad 3. Imperatorem illum meritò ab aliquibus reprehendi, quod ausus fuerit legem à Christo latam abrogare, & contrariam statuere, quò facilius libidinem suam explere posset, ducendo aliam uxorem, primâ, ex quâ Gratianum susceperat, supersistere. Non desunt alij, qui putent, esse meram hominis Ariani calumniam, qualis Socrates erat; si enim Valentinianus talem legem promulgasset, Sanctissimi viri Damasus, Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, qui circa illius tempora vixerunt, utique totis viribus illi restitissent, & nefandam illius impudicitiam scriptis damnaissent, quod tamen minime fecerunt; quin eximia illius Imperatoris Castitas à varijs Authoribus celebratur.

☩ (IHS.) ☩

F I N I S.

Omnia ad Majorem DEI gloriam, & Sanctæ Matris ECCLESIAE Catholicæ incrementum: cujus etiam JUDICIO omnia humillimè subiecta sunt.

